

LIITE

Kertomus

Suomen sosialidemokratisen Puoluetoimikunnan toiminnasta

13 p:stä syysk. 1909—15 p:n heinäk. 1911.

Laatinut *Matti Turhia.*

Puoluetoimikunta.

Kotkasta 8—13 p:nä syyskuuta 1909 pidetyssä puolueemme edustajakokouksessa valittiin puoluetoimikuntaan Matti Paasivuori ja Yrjö Sirola puheenjohtajiksi ja Matti Turkia sihteeriksi sekä muiksi puoluetoimikunnan jäseniksi O. V. Kuusinen, A. B. Mäkelä, Hilja Pärssinen ja K. H. Wiik. Varajäseniksi valittiin Miina Sillanpää, V. Tanner, J. Järvinen, V. Vuolijoki ja I. Hörhammer. Edellä mainitun kuun 17 p:nä pitämässä kokouksessaan päätti puoluetoimikunta pitää entisen rahastonhoitajan I. Hörhammerin toistaiseksi yhä edelleen rahastonhoitajana vuoden loppuun saakka. Joulukuun 22 p:nä pitämässä kokouksessaan valitsi sitte puoluetoimikunta I. Hörhammerin vakinaiseksi rahastonhoitajaksi.

Puoluetoimikunnan jäsen O. V. Kuusinen ei saapunut kertaakaan puoluetoimikunnan kokouksiin. Helmik. 26 p:nä 1910 lähetti hän kirjeen puoluetoimikunnalle, jossa pyysi, että hänet vapautettaisiin puoluetoimikunnan jäsenyydestä. O. V. Kuusisen kirje esitettiin edellä mainitun kuun 27 p:nä pidetylle puolueuuevoston kokoukselle, joka käsitellyään asiaa, ei katsonut Kuusisen esittämiä syitä sellaisiksi että ne antaisivat aiheita hänen eroamiseensa, vaan koska Kuusinen ei ollut ottanut osaa puoluetoimikunnan kokouksiin, niin päätti puolueuuevosto, että lähimmän äänimäärän saanut varajäsen Miina Sillanpää on kutsuttava puoluetoimikuntaan O. V. Kuusisen sijalle. A. B. Mäkelän sijalle, joka viime vuodeif toukokuun 18 p:nä matkusti Amerikkaan, kutsuttiin varajäsen V. Tanner. Yrjö Sirolan sijalle, joka samoin viime

Siirto	270 tuntia
lyovaensuojeluksesta ja -vakuutuksesta	25 „
Lainopillisia neuvoja	20 „
Osuustoiminnasta	5 „
	»

Yhteensä 320 tuntia

Harjoitusaineita:

Ammatillista kirjeenvaihtoa, työsopimusehdo-	
tusten laat. y. m. s.	15 tuntia
Ainekirjotusta	40 „
Laskentaa	25 „
Kirjanpitoa	25 „
Puhetaitoa, sanomalehtityötä y. m.	10 „

Yht. 115 tuntia.

Yhteensä tulisi siis olemaan 435 oppituntia, jotka ehkä sopivimmin jaettaisiin 3 kuukauden ajalle siten, että kunakin viikkona olisi neljänä päivänä opetusta 6 tuntia päivässä ja 2 päivänä 5 tuntia päivässä.

Seikkaperäistä *menoarviota* ei komitea ole vielä voinut valmistaa, kun opistokurssien alkamisaika on vielä päättämättä. Mutta kun komitean suunnittelemat kurssit laajuudeltaan olisivat jotenkin samallaiset kuin siinä viime sos.-dem. puoluekokoukselle jätetyssä ehdotuksessa suunnitellut kurssit, joiden menot oli arvioitu kaikkiaan 4,500 markaksi, niin pitää komitea aivan todennäköisenä, että menot eivät tulisi tuosta määrästä paljoa nousemaan. Jonkun verran niitä voisi korottaa opistolle hankittavan huoneuston vuokra sekä yhden vakinaisesti ehkä opistoon kiinnitettävän opettajan palkkio, mutta mislään tapauksessa menot tuskin nousisivat päälle 5,000 markan, jonka summan sos.-dem. puoluekokous ja Ammattijärjestön edustajakokous ovat yhteensä myöntäneet tähän tarkoitukseen korkeintaan käytettäväksi.

Jos Suomen Ammattijärjestön ja sos.-dem. Puolueen puolelta hyväksytään komitean ylläoleva ehdotus opintokurssien alkamisesta ensi syksynä, on komitea valmis heti ryhtymään tarpeellisiin valmistuksiin tämän ehdotuksen toteuttamiseksi sekä seikkaperäisen kulunkiarvioehdotuksen laatimiseksi.

Helsingissä 12 p:nä huhtikuuta 1910.

Puolueopistoleomitea."

Puoluetoimikunta hyväksyi opetussuunnitelman sekä muut mietinnösssä olevat kohdat, samalla asettuen opistokomitean enemmistön mielipiteen kannalle että opiston olisi alettava toimintansa ensi syksynä. Opistokomitealle päätettiin huomauttaa, että se ryhtyisi tarpeellisiin valmistuksiin sekä laatisi seikkaperäisen kulunkiarvion. Puolueneuvoston kokoukselle päätettiin ehdottaa, että se hyväksyisi oppisuunnitelman muuttamatta.

Heinäkuussa 1910 pidetylle puolueneuvoston kokoukselle antoi taas opistokomitea lausuntonsa, ehdottaen, että opiston toiminta-aika saataisiin supistaa kahdeksi kuukaudeksi, perustellen tätä supistus-

ehdotustaan luennoitsijain puutteella. Puolueneuvosto, käsiteltyään asiaa, hyväksyi supistusehdotuksen, päättäen samalla, että opiston on, ellei voittamattomia esteitä ilmaannu, alettava toimintansa saman vuoden lokakuun puolivälissä.

Kolme kuukautta kestäväää opistoaikaa varten laadittu oppiaine-suunnitelma, kuten edellä olevasta mietinnöstä näkyy, sisälsi 320 luentotuntia 14:ta eri aineesta ja 115 harjoitustuntia 6:sta eri harjoitus-aineesta. Yhteensä siis 435 tuntia. Kaksikuukautista opistoaikaa käsittävä oppiainesuunnitelma sisälsi 223 luentotuntia, samoin 14:sta eri aineesta ja 86 harjoitustuntia 6:sta eri aineesta. Yhteensä 309 tuntia.

Opistokomitea ei nyt kuitenkaan onnistunut saamaan luennoitsijoita kaikkiin niihin aineisiin, jotka luentosuunnitelmaan oli otettu. Seuraaville aineille ei saatu luennoitsijoita:

Maatalouspolitiikka	8 tuntia
Metsäpolitiikka	5 „
Valtio-opin alkeet ja Suomen valtiollinen asema	12 „
Valtiotalous, verotus ja kauppapolitiikka :	<u>18 „</u>

Yhteensä 43 tuntia.

Kun ponnistuksista huolimatta ei opistokomitea onnistunut saamaan luennoitsijoita ylempänä mainittuihin aineisiin, niin heräsi komitean keskuudessa kysymys voitaisiinko ehdottaa opisto alettavaksi ilman edellä mainittuja puuttuvia luentoaineita. Opistokomitean jäsenistä olivat E. Haapalainen, A. Räsänen, J. Pietikäinen ja M. Turkia sitä mieltä, että opisto voidaan alkaa kun kerran on tiedossa 180 luentotuntia, jotka jakautuvat 10:neen eri aineeseen, sekä 86 harjoitustuntia. O. V. Kuusinen ja E. Gylling vastustivat opiston alkamista sanotulla luentomäärällä. Kun komitean jäsenten enemmistö tahtoi päätettäväksi, että opisto ehdotetaan alettavaksi, ilmoitti O. V. Kuusinen, ettei hän suositu luennoimaan ennen lupaamastaan aineesta. (Taloushistoria ja sos. teoria 20 tuntia.) Tämän ilmoituksen kuultuaan ja pitäen edellämainitun luentoaineen kovin tärkeänä, katsoi komitean jäsenten enemmistö olevansa pakotettu luopumaan opiston alkamishdotuksesta. Syyskuun 15 p:nä pidetylle puoluetoimikunnan kokoukselle ilmoitettiin, että opistoa ei saada perustetuksi puolueneuvoston määräämänä aikana. Asian johdosta ehdotti M. Turkia, että puoluetoimikunta ilmoittaisi aivan ensitilassa puolueen jäsenten tiedoksi, että puolueopistoa ei saada kuntoon vielä tänä syksynä ja että samalla selostetaan ne syyt, jotka ovat olleet esteenä siihen. Puoluetoimikunta hyväksyi ehdotuksen ja julkaisi tiedonannon puoluelehdissä.

Yhä edelleenkin on opiston perustaminen ollut puoluetoimikun-

nassa käsittelyn alaisena. Tämän vuoden kesäkuussa valitsi puolue-toimikunta ammattijärjestön toimikunnan kanssa opistokomitean, johon puoluetoimikunnan puolesta tuli valituksi K. H. Viik ja M. Turkia ja ammattijärjestön toimikunnan puolesta E. Haapalainen ja J. Pietikäinen. Viime heinäkuun 9 p:nä pidetty puolueuueuvoston kokous lausui opistokomitealle, että se toimisi mahdollisimman nopeasti opiston tai oppikurssien aikaansaamiseksi lähimmässä tulevaisuudessa.

Luentokurssit. Kun puolueopiston perustaminen on lykkäytynyt yhä tuonnemmaksi, niin sitä suurempaa painoa on pantu puolueen luentokurssien järjestämisessä. Luentokurssien avulla on koetettu edes osittain korvata sitä tappiota joka tietopuolisessa kasvatustyössä on opiston perustamisen lykkäytymisestä mahdollisesti aiheutunut puolueellemme. Niinpä järjesti v. 1909 puoluetoimikunta ammattijärjestön toimikunnan kanssa yhteiset luentokurssit, jotka alkoivat marraskuun 15 p:nä ja päättyivät maaliskuun 3 p:nä 1910, Puheena olevat luentokurssit pidettiin seuraavissa paikoissa: Rovaniemellä, Ylivieskassa, Pietarsaaressa, Seinäjoella, Inhassa, Tampereella, Porissa, Hämeenlinnassa, Turussa, Mikkelissä, Pielisjärvellä, Antreassa, Viipurissa, Kuopiossa ja Kajaanissa. Puoluetoimikunnan luennoitsijoina oli V. Lehokas ja ammattijärjestön, E. Haapalainen ja H. Saxman. Nämä luennoitsijat viipyivät yhteensä 8 päivää kullakin paikkakunnalla ja siirtyivät vuorotellen paikasta toiseen. Kurssien loppuajalla, kun ammattijärjestön luennoitsijat eivät voineet käydä kaikissa niissä paikoissa, joihin kurssit oli ilmoitettu, lähetti puoluetoimikunta toiseksi luennoitsijaksi A. Riipisen. Luentoja suoritettiin noin 6 luentoa keskimäärin päivässä, joten niitä tuli noin 36 luentoa kutakin paikkakuntaa kohti. Useissa paikoissa olivat piiritoimikunnat järjestäneet oppikurssit näiden luentokurssien yhteyteen, joissa annettiin opetusta kirjanpidossa, laskennossa y. m. aineissa, joten niissä paikoissa kestivät kurssit noin parin viikon ajan.

Viime vuonna järjesti puoluetoimikunta samanlaatuiset luentokurssit. Ne alkoivat marraskuun 15 p:nä ja päättyivät tämän vuoden maaliskuun 2 p:nä. Nämä kurssit pidettiin seuraavissa paikoissa: Kemissä, Ruukissa, Pietarsaaressa, Vaasassa, Virroilla, Jämsänkoskella, Forssassa, Lahdessa, Kotkassa, Viipurissa, Tainionkoskella, Sortavalassa, Joensuussa, Pielisjärvellä, Savonlinnassa, Heinolassa, Kuopiossa, Iisalmella, Kajaanissa ja Lauttakylässä. Luennoitsijoina olivat V. Lehokas, O. Tokoi ja Aura Kiiskinen. Kun Tokoin matka keskeytyi, niin lähetettiin hänen sijalleen Miina Sillanpää. Kurssit kestivät 7 päivää kullakin paikkakunnalla ja suoritettiin noin 6 luentoa keskimäärin päivässä.

Luentokursseja järjestäessään on puoluetoimikunta kääntynyt kiertokirjeillä piiritoimikuntien puoleen ja pyytänyt niiden lausuntoja

kurssija koskevista asioista. Annettujen lausuntojen mukaan on sitte puoluetoimikunta koittanut järjestää kurssit niin hyvin kun se on ollut sille mahdollista.

Puolueen puhujina on tämän toimintakauden aikana ollut V. Lehokas ja A. Vatanen, joista edellä mainittu on pitänyt yhteensä 698 puhetta, luentoa ja esitelmää. Suurin osa niistä on suoritettu puolueen luentokursseilla. Puoluesihteerin loma-aikana on V. Lehokas toimittanut sihteerin tehtäviä ja kun puoluetoimistossa on ollut tavalista runsaammin töitä, on hän ollut joitakin aikoja sihteerin apulaisena. A. Vatanen on liikkunut puhujana Turun ja Porin 1. pohjoisessa, Viipurin läänin molemmissa vaalipiireissä, Oulun 1. molemmissa, ja Vaasan 1. kaikissa kolmessa vaalipiirissä, Mikkelin läänissä ja Kunpion molemmissa vaalipiireissä, pitäen yhteensä 437 puhetta, joista 424 maaseuduilla ja 13 puhetta kaupungeissa. Tämän lisäksi on puolueen luentokursseilla puoluetoimikunnan luennoitsijoina O. Tokoi pitänyt 129 luentoa, Miina Sillanpää 98 ja A. Riipinen 41 luentoa. Yhteensä on puoluetoimikunnan kustannuksella pidetty 1,403 luentoa, esitelmää ja puhetta.

Työväensihteeristö. — Lokakuussa 1909 valitsi puoluetoimikunta ja ammattijärjestön toimikunta yhteisen komitean, jonka tuli laatia seikkaperäinon ehdotus työväensihteeristön perustamisesta. Mainittu komitea, johon puoluetoimikunnan valitsemina kuuluivat V. Tanner ja T. Korpimaa ja ammattijärjestön toimikunnan valitsemina E. Haapalainen ja K. Heinonen, esitti puoluetoimikunnalle lausuntonsa saman vuoden joulukuun lopulla. Siinä lausunnossaan esitti komitea, että kun se oli harkinnut, onko mahdollista perustaa työväensihteeristönimistä lakiasiaintoimistoa sos.-dem. puolueen ja ammattijärjestön päätösten mukaisesti, niin oli se tullut huomaamaan, että sellaisen toimiston perustaminen on mahdoton kahdesta syystä, joina ovat: rahavarain puute ja voimien vähyys. Tätä tulosta, johon komitea tarkan harkinnan jälkeen oli tullut, perusteli se seuraavasti.

„Kotkassa pidetty sos.-dem. puoluekokous tosin myönsi tarkoitukseen käytettäväksi 4,000 mkaa vuosittain, mutta ammattijärjestön edustajakokous vaan 2,000 mkaa — vaikka se myös lausui, „että Suomen ammattijärjestö ottaa osaa perustettavan työväen sihteeristön kustannuksiin 50 %:lla". Vaikka molemmat järjestöt käyttäisivät tarkoitukseen kaiken myönnetyn rahamäärän, ei tuolla 6,000 markan summalla kuitenkaan voitaisi ajatella mahdolliseksi oman lakiasiaintoimiston perustamista, jossa tulisi olla työssä ainakin yksi lakimies, jota ei saisi 600 mk. kuukausipalkkaa halvemmalla sekä pystyvä apulainen ainakin 250 mk. kuukausipalkalla Palkkoihin jo tarvittaisiin vuodessa ainakin Smk. 10,200: — ja lisäksi huoneusto, matka, toimisto y. m. kustannukset, jotka nousisivat varmaan Smk. 4,800 ja

tekisi siis koko menot vuodessa Smk. 15,000. Toimiston tulot sen sijaan olisivat epävarmat sanoa, kun ei ole mitään kokemusta. Joka tapauksessa ei tuloja voitaisi arvioida niin suuriksi, että ne peittäisivät myönnettyjen 6,000 mk. kanssa toimiston menot. Rahallinen puoli osottautuu siis erittäin vaikeaksi. Ja vielä tulee työvoiman puute. Komitea on kääntynyt yksityisten lakimiesten puoleen, joita ajateltiin mahdolliseksi tällaiseen toimeen, mutta saatiin kieltävä vastaus."

Komitea katsoi kuitenkin, että sen tulisi yrittää asiain järjestämistä toista tietä, että saataisiin työvälle hankituksi apua lakiasioissa. Tässä tarkoituksessa komitea kääntyi Helsingin kaupungissa olevan parin lakiasiaintoimiston omistajan puoleen kysymyksellä voisiko nämä suostua tekemään sopimusta työväen asiain ajamisesta. Tuloksena tästä oli, että toinen niistä ilmoitti suostuvansa ja jätti sopimusehdotuksen, jossa määriteltiin palkkaehdot asiain ajosta. Komitea puolestaan ehdotti sopimusta hyväksyttäväksi.

Sen sopimusehdotuksen mukaan olisi asianajajalle pitänyt suorittaa 400 mk. kuukausipalkka ja tämän lisäksi olisi hän ollut saapa kaikista suullisista neuvoista 1—3 mk. kerralta, paitsi jos asia olisi ollut erityisen laaja, työn laajuuden mukaan. Kirjallisista neuvoista 2—5 mk. kerralta; jos asia on laaja, niin enemmän. Esiintymisestä Helsingin raastuvanoikeudessa 10 mk. kerralta. Kirjelmän laatimisesta alioikeuteen 10-20 mk-; hoviin tai senaattiin 10—30 mk. Matkoista palkkio 50 mk. päivältä; matkakustannukset lisäksi, j. n. p.

Puoluetoimikunta tarkastettuaan komitean lausunnon ja siihen liitetyn sopimusehdotuksen päätti esittää asian puolueuueuvostolle oman lausuntonsa yhteydessä. Helmikuun 27 p:nä 1910 pidetyssä puolueuueuvoston kokouksessa käsiteltiin asia. Puoluetoimikunta ehdotti puheena olevaa sopimusehdotusta hylättäväksi, koska sellaisen sopimuksen teko poikkeaisi suuressa määrin siitä, mitä työväensihteeristö-kysymyksellä on alustapitään tarkotettu ja ehdotti puolueuueuvoston hyväksyttäväksi seuraavan lausunnon:

„Että puoluekokouksessa työväensihteeristöä varten myönnetyt varat 4,000 mk. vuodessa siihen saakka kunnes oma itsenäinen työväensihteeristö voidaan perustaa, säilytetään rahastona, josta puoluetoimikunnan harkinnan mukaan voidaan antaa tilapäistä oikeudenkäyntiavustusta pulaan joutuneille puoluejärjestöille ja puoluetovereille milloin se nähdään välttämättömäksi. Mahdollinen ylijäämä säilytetään työväen sihteristön perustamiskustannusten varalle".

Ehdotettu lausunto tuli kokouksessa hyväksytyksi.

Tämä päätös, mikäli se koski erityistä sihteristörahaston perustamista, seuraavassa puolueuuvoston kokouksessa peruutettiin. Puoluetoimikunta oli lähemmin harkittuaan asiaa tullut siihen tulokseen, ettei erityisen sihteristörahaston perustamiseen ollut mitään erikoista syytä koska tehdyt säästöt tulo- ja menoarviossa lankeavat luonnollisesti puoluekassaan, jota voidaan milloin hyvänsä käyttää niihin tarkoituksiin, jotka puolue hyväksi näkee, siis myöskin sihteristönkin perustamista varten. Asian johdosta päätettiin,

„että myönnettyistä varoista mahdollisesti syntyvät säästöt työväensihteristön tiliä varten merkitään puolueen tileihin säästönä”.

Työväensihteristön perustamisessa ei siis ole päästy entistä pitemmälle. Oikeusapua puoluejärjestöille ja joillekin puoluetovereille on myönnetty puoluetoimikunnan ja puolueuuvoston harkinnan perusteella. Puoluetoimikunta on myös tiedustellut ja hankkinut asianajajia puoluejärjestöjen pyynnöstä, niitä vastaan nostetuissa oikeusjutuissa. Samoin myös yksityisille puolueemme jäsenille. Myönnetty avustukset käyvät lähemmin selville tilikertomuksesta.

Työväen arkisto. — Kotkan puoluekokouksen päätös Työväen arkiston perustamisesta nojautui sellaiseen käsitykseen, että arkiston omistajina tulisivat olemaan Suomen sosialidemokratinen puolue ja Suomen ammattijärjestö, jotka kumpikin keskinäisen sopimuksen mukaan antavat yhtä paljon varoja sen laittamis- ja ylläpitokustannuksiin. Syyskuun 27 — 30 p:nä v. 1909 pidetty Suomen ammattijärjestön edustajakokous ei nyt kuitenkaan myöntänyt varoja arkiston perustamis- ja ylläpitokustannuksiin, joten puoluekokouksen päätöstä aivan sellaisenaan ei ole voitu toteuttaa. Vaikka ammattijärjestön edustajakokous ei myöntänytkaan varoja arkiston perustamiseksi, niinkuin olisi ollut suotava, niin päätti puoluetoimikunta siitä huolimatta ryhtyä arkiston perustamispuihin. Lokakuun 8 p:nä 1909 pitämässä kokouksessaan asetti puoluetoimikunta arkistokomitean, jonka tuli tehdä suunnitelma arkiston perustamisesta ja hoidosta. Maaliskuun 12 p:nä 1910 pidetylle puoluetoimikunnan kokoukselle esitti komitea laatimansa mietinnön arkiston perustamisesta sekä ehdotuksen arkiston hoidon ohjesäännöiksi.

Laatimassa mietinnössään selosteli komitea niitä toimenpiteitä joihin on arkiston perustamiseksi ryhdyttävä ehdottaen m. m., että vaikka ammattijärjestö ei ottanutkaan osaa arkiston perustamiseen ja rahalliseen kannatukseen, niin katsoen kuitenkin siihen, että ammattijärjestön toimikunta voi tehokkaasti ottaa osaa arkiston aineiston kokoamiseen, niin annettaisiin ammattijärjestön toimikunnalle oikeus

ehdottaa kaksi jäsentä arkiston hallintoon ja näille yhden varajäsenen, jotka puoluetolimikunta sitten arkiston hallintoa valitessaan hyväksyisi. Puoluetolimikunta hyväksyi komitean mietinnön ohjesääntöineen, päättäen kuitenkin esittää säännöt puolueuuevoston vahvistettavaksi. Kun ammattijärjestön arveltiin lähimmässä tulevaisuudessa myöntävän rahallisen kannatuksensa arkistolle, niin päätettiin komitean ehdotuksen mukaan kehoittaa ammattijärjestön toimikuntaa ehdottamaan kaksi jäsentä arkiston hallintoon. Seuraavassa kokouksessaan valitsi sitte puoluetolimikunta arkiston hallinnon, johon tulivat valituiksi E. Gylling ja M. Turkia ja ammattijärjestän toimikunnan ehdottamina E. Haapalainen ja J. Suominen. Varajäseniksi valittiin K. H. Viik ja K. Vartiainen. Saman vuoden heinäkuussa pidetty puolueuuevoston kokous vahvisti arkistolle edellä mainitun komitean laatimat, alempana seuraavat säännöt:

Suomen Työväen arkiston säännöt.

1 §•

Suomen Työväen arkiston tarkoituksena on:

1. Koota ja säilyttää kaikenlaisia Suomen työväkeä koskevia sekä tärkeämpiä ulkomaalaista työväkeä koskevia kirjoitettuja ja painettuja asiakirjoja, pöytäkirjoja, kertomuksia, kirjoja, lentolehtisiä, pilalehtiä, aikakauslehtiä, kuvia y. m.

2. Pitää niitä erikoisten määräysten mukaan halullisten käytettävissä.

2 §.

Arkiston omistaa Suomen sosialidemokratinen puolue.

3§.

Arkiston hallinnoksi valitsee sos.-dem. puoluetolimikunta 4 henkilöä, sekä niille 2:si varajäsentä.

***§•**

Arkiston hallinto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan, keskuudestaan tai ulkopuolelta kirjurin ja rahastonhoitajan ja ulkopuolelta arkistonhoitajan sekä päättää muista arkistoa koskevista asioista näiden sääntöjen ja sos.-dem. puolueen antamien ohjeiden mukaan.

5 §•

Hallinto on päätösvaltainen jos sen kaikille jäsenille tai vakinaisesti ollessa estettynä sen varajäsenille ilmoitetussa kokouksessa on kolme saapuvilla' ja tehdään hallinnon päätös läsnäolevain yksinker-

taisella enemmistöllä. Äänen mennessä tasan raukeaa ehdotus. Jos hallinnon jäsenet eivät ole yksimielisiä päätöksestä saavat kaksi hallinnon jäsentä alistaa asian sos.-dem. puoluetuimikunnan ratkaista-vaksi-

6§-

Arkiston tilit tarkastaa kaksi sos.-dem. puolueen valitsemaa tilin-tarkastajaa, joiden tulee antaa kertomus tilintarkastuksesta ja arkiston varain hoidosta sos.-dem. puoluetuimikunnalle tämän tuimikunnan määräämässä ajassa.

7 §•

Sos.-dem. puoluetuimikunta päättää tilivapauden myöntämisestä arkiston rahastonhoitajalle ja arkiston hallinnolle.

8§-

Nämä säännöt astuu voimaan sos. dem. puolueuueuvoston vahvis-tamina ja ovat voimassa, kunnes sos.-dem. puoluetuimikunta, -neu-vosto tai puoluekokous toisin päättää.

Työväen arkiston hallinnon puheenjohtajana on ollut E. Gylling, rahastonhoitajana J. Hörhammer ja arkistonhoitajana Y. Sirola ja myöhemmin K. H. Viik. Hallinnon sihteerinä on toiminut arkiston hoitaja. Hallinto on koontunut tarpeen mukaan.

Kun Y. Sirola muutti pois syksyllä 1910 ja kun K. H. Viik oli eduskunta- ja muiden kiireellisten töiden takia estetty heti ryhty-mästä työhön, on arkisto vasta tämän kesän kuluessa saatu lopulli-seen kuntoon. Sitä varten on Työväen talolta vuokrattu mukava huone, joka tyydyttäneer monta vuotta. Mukavia hyllyjä, tätä tarkoi-tusta varten tehtyjä, on ostettu. Arkiston järjestämisessä on käytetty niitä kokemuksia, jotka Viik'illä oli tilaisuus saada käydessään Tuk-holman, Kööpenhaminan ja Berliinin puoluearkistoissa. Luettelon suhteen on käytetty n. s. decimali-järjestelmää, joka m. m. on käy-tännössä Brysselin sosialistitoimiston arkistossa ja joka muutenkin on saavuttanut kansainvälistä merkitystä. Sen tuottamista eduista mai-nittakoon, että sitä voidaan rajattomasti kehittää ja sovelluttaa, vaikka arkistomme kehittyisi kuinka suureksi ja monipuoliseksi tahansa, sekä vielä, että se on varsin käytännöllinen yhteistoiminnassa ulkomaiden samanlaatuisten laitosten kanssa.

Arkistoon on tähän saakka kerätty kaikellaista työväenkirjalli-suutta: teoreettisia esityksiä, toimintakertomuksia, pöytäkirjoja, lento-lehtiä, sanomalehtiä, tilapäisiä julkaisuja j. n. e., vieläpä kuvia, käsi-kirjoituksia, sanomalehtiartikkeleita, sääntöjä y. m. Puolueen kus-tannuslaitokset ja järjestöt ovat, joskin epäsäännöllisesti, lähettäneet jul-kaisemiaan painotuotteita arkistoon. Myös on ulkomailta saatu ilmai-

seksi siellä ilmestyneitä pienempiä painotuotteita. Ruotsin työväen-arkiston sekä Amerikan suomalaisten järjestöjen kanssa on sovittu kahdenpuolisesta kirjallisuuden vaihdosta. Eri virastoilta on saatu niiden julkaisemaa kirjallisuutta ilmaiseksi (tilastoa ja valtiopäiväin asiakirjat). Toistaiseksi on koetettu mikäli mahdollista tulla toimeen vapaaehtoisilla lahjoilla; kuitenkin on annettu arkistonhoitajalle oikeus ostaa semmoisia halvempia kirjasia, joilla vastaisuudessa voi olla suuri historiallinen merkitys (toimintakertomuksia, pöytäkirjoja y. m.), jos niitä ei olisi lähetetty ilmaiseksi.

Mikäli aikaa riittää, tulee arkistonhoitaja laatimaan luettelon myöskin semmoisista kirjoista ja aikakauslehtiartikkeleista (koti- ja ulkomaisista), jotka eivät ole arkistossa, mutta muuten Helsingissä käytettävänä. Koska kaikki luettelot järjestetään aineiden mukaan (eikä kirjailijain tahi otsikkojen), niin voidaan heti antaa tietoja, mitä kirjallisuutta on joka eri aineesta olemassa. Tämmöisiä tietoja voidaan myös lähettää maaseudulle. Koska arkistoon kootaan mikäli mahdollista, muiden maiden työväen sivistyspyrintöjä koskevaa kirjallisuutta, niin voi arkisto tämmöisissä kysymyksissä antaa neuvoja. Vielä on ajateltu, että se tulisi antamaan ohjeita arkistojen ja kirjastojen perustamista ja ylläpitoa varten, samalla kuin näiden perustajat voivat itse arkistossa perehtyä sen kokoonpanoon ja hoitoon sekä tutustua siinä olevaan työväenkirjallisuuteen. Tämä olisi hyvinkin tärkeätä, katsoen siihen alkuperäiseen kantaan, jolla kirjasto-olomme toistaiseksi yleensä ovat. Josko ja missä määrin arkisto myöhemmin myös voisi ruveta välittämään kirjan-ostoja ja n. e., riippuu siitä kuinka paljon voimia ja varoja sillä tulee olemaan käytettävissä. —

Rahallista avustusta on arkisto saanut eduskunnalta vuosiksi 1910—12, nim. 1,000 mk. joka vuodelta.

Puolueemme eduskuntaryhmän ja puoluetoimikunnan välinen toiminta on tämän toimintakauden aikana ollut paljon vilkkaampaa kuin edellisenä. Eduskuntaryhmä on kääntynyt puoluetoimikunnan puoleen useissa tärkeissä kysymyksissä, joista erityisesti mainittakoon *verojen kieltokysymys*. Huhtikuun alussa 1910 pyysi eduskuntaryhmä puoluetoimikunnan lausuntoa: „Olisiko ryhmän puolestaan kiellettävä tai myönnettävä joko osaksi tai yleensä kaikki ne suostuntaverot, joista koossa olevan eduskunnan on päätettävä”.

Puoluetoimikunta käsiteltyään asiaa, antoi jo saman kuun 7 p:nä eduskuntaryhmälle lausuntonsa, jossa se kehoitti eduskuntaryhmää asettumaan jyrkän kiellon kannalle kaikesta verosta, johon eduskunnan suostumusta tarvitaan ja haetaan, sekä pysymään verokiellossa, huolimatta niistä hetkellisistä, epämääräisistä tahi näennäisistä tappioista mitä tämä kielto ehkä näyttäisi tuottavan. (Tämä lausunto hyväksyttiin poluetoimikunnassa 5 äänellä 2 vastaan.) Kuten tunnetaan, ei

eduskuntaryhmä asettanut puoluetoimikunnan lausunnon kannalle. Saman vuoden heinäkuussa pidetty puolueuuvoston kokous hyväksyi puheenaolevan puoluetoimikunnan lausunnon 14 äänellä 7 vastaan. Tämän vuoden helmikuussa päätti puolueuuvosto, että verojen kieltoesitys esitetään puoluekokoukselle. Alustuksen toimittaminen jätettiin puoluetoimikunnan huoleksi.

Venäjän hallituksen valtiokaappaushankkeiden tunnetuksi tekemisessä muitten maitten puoluetovereille on puoluetoimikunta eduskuntaryhmän kanssa ollut yhteistoiminnassa. Huhtikuussa 1910 lähetti puoluetoimikunta eduskuntaryhmän kanssa yhdessä toimittaman laajan puoleisen selostuksen kansainväliselle sihteeristölle. Mainittakoon*, että kansainvälinen sihteeristö on toimittanut julistuksen Venäjän hallituksen sortotoimenpiteistä, kehoittaen kaikkien maitten sosialistisia eduskuntaryhmiä vaikuttamaan maansa eduskunnassa asiamme eduksi sekä yleensä toimimaan mielenosoituskokouksia Venäjän hallituksen valtiokaappaushankkeita vastaan. Niinkuin tiedetään seurattiin yleensä sihteeristön kehoitusta.

Puoluetoimikunnan taholta on myös koetettu vaikuttaa, että ulkoihin puoluelehtiin saataisiin asiallisia kirjoituksia maamme valtiollisesta asemasta ja Venäjän hallituksen turmiollisista toimenpiteistä.

Kertomuksen puolueemme toiminnasta kansainväliselle sosialistitoimielinille Köpenhaminan kongressia varten lähetti puoluetoimikunta kesäkuussa 1910. Kertomuksen, joka oli laajanpuoleinen, käännätti puoluetoimikunta saksaksi. Samalla pyydettiin, että sosialistitoimisto toimittaisi siitä tarvittavat käännökset ja painattaisi puolueemme kustannuksella. Toimisto täytti pyyntömme.

Köpenhaminan kongressi. Kansainväliseltä sihteeristöltä sai puoluetoimikunta toukokuun loppupuolella 1910 kirjelmän, jossa kehoitettiin puoluetta otamaan osaa kansainväliseen sosialistien edustajakokoukseen, joka ilmoitettiin pidettäväksi elokuun 29 — syyskuun 3 p:nä. Kirjelmän johdosta julkaisi puoluetoimikunta tiedonannon edustajain valinnasta ja kongressissa esille tulevista asioista.

Heinäkuun 17 p:nä pidetty puolueuuvoston kokous päätti kongressiin valita 5 edustajaa. Toimitetulla lippuäänestyksellä tulivat valituiksi Y. Sirola 17, O. V. Kuusinen 15, M. Turkia 13, ja M. Paasivuori 9 "äänellä. Kun viidennen edustajan suhteen jakautuivat äänet siten, että I. Hörhammer, Ida Aalle ja Hilja Pärssinen saivat kukin 8 ääntä, toimitettiin uusi äänestys. Sen tuloksen mukaan tuli viidenneksi edustajaksi valituksi Ida Aalle ja varalle I. Hörhammer, H. Pärssinen, Y. Mäkelin ja K. H. Viik.

Samalla ilmoitettiin kokoukselle, että eduskuntaryhmä oli valinnut edustajakseen V. Tannerin ja varalle S. Nuortevan. Näille edustajiksi valituille kuin myös ryhmän valitsemaalle valtuutti puolueuuvosto

puoluetoimikunnan antamaan edustajavaltakirjat; samoin myös niille edustajille, joita mahdollisesti jotkut muut puolueemme järjestöt tai puoluelehdet valitsevat. Toivomuksenaan lausui puolueuuvosto, että ammattillisten järjestöjen edustajille antaisi ammattijärjestön toimikunta valtakirjat. Samalla lausui puolueuuvosto, että valittu edustajaryhmä käyttäisi puolueellemme myönnettyä 8 ääntä suhteellisesti ryhmässä ilmenevien mielipiteiden mukaan.

Kun O. V. Kuusinen kieltäytyi edustajan toimesta, niin valtuutti puoluetuimikunta hänen sijalleen ensimmäisen varajäsenen I. Hörhammerin. Ruotsalainen Työväenliitto valitsi edustajakseen K. H. Viikin ja palvelijaliittoa edusti Miina Sillanpää. Puoluelehkien edustajia ilmoittautui 3, joille kaikille puoluetuimikunta antoi valtakirjat. Ammattijärjestön ja eri ammattiliittojen edustajia oli kaikkiaan 8, ammattijärjestön valtuuttamina. Kongressin jälkeen julkaisi edustajaryhmä puoluelehdissä selostuksen suhtautumisestaan esillä olleisiin eri kysymyksiin. Puoluetuimikunta julkaisi myös kehotuksen puoluejärjestöille, että ne koettaisivat tehdä jäsenilleen kongressin päätökset tunnetuiksi.

Saksan sos.-dem. puolueen edustajakokoukseen, joka pidettiin syyskuun 18—24 p:nä, lähetti puoluetuimikunta Suomen kysymystä selosteamaan K. H. Viikin.

Jäseninä kansainvälisessä sihteeristössä ovat olleet puoluekokouksen valitsemat, E. Valpas ja Y. Sirola. Viime helmikuussa pidetty puolueuuvoston kokous valitsi varajäseneksi K. H. Viikin.

Maailmanrauhan turvaamishysymys. Viime joulukuussa saapui kansainväliseltä sihteeristöltä kirje, jossa pyydettiin puoluetuimikunnan lausuntoa Vaillanfin ja Keir Hardien lisäehdotuksen johdosta maailman rauhan turvaamista koskevaan kysymykseen. Kuten muistetaan jätti Köpenhaminan kongressi puheena olevan lisäehdotuksen kansainvälisen sosialistitoimiston tutkittavaksi. Kirjelmän johdosta valitsi puoluetuimikunta ammattijärjestön toimikunnan kanssa yhteisen komitean, jonka tuli valmistaa lausuntoehdotus asiasta.

Kun puoluetuimikunnassa oli kysymyksen suhteen kaksi vastakaista mielipidettä ja samoin lausuntoa laatimaan valitussa komiteassakin, niin päätettiin kuulustaa asiasta puolueuuvoston ja ammattijärjestön valtuuston mielipidettä. Puolueuuvosto käsitteli asiaa 5 p:nä viime helmikuuta ja ammattijärjestön valtuusto 27—29 p:nä viime huhtikuuta pitämässä kokouksessaan. Niissä kokouksissa lausuttujen evästyksien mukaan laati sitte komitea lausunnon, joka esitettiin heinäkuussa pidetylle puolueuuvoston kokoukselle ja joka hyväksyi sen sellaisenaan. Lausunnossa asetuttiin Köpenhaminan kongressissa asiasta hyväksyttyjen ponsien kannalle, jotka katsottiin toistaiseksi riittävän ilman Keir Hardie—Vaillanfin lisäehdotusta.

Muita lausuntoja. Puolueneuvoston kokoukselle 27 p:nä 191Ö esitti puoluetoimikunta lausunnon *eduskuntaehdokkaiden asettamisesta*. Siihen toimenpiteeseen oli antanut aihetta se, kun eräissä vaalipiireissä oli poikettu piirin järjestöjen kesken toimitetun puolueäänestyksen tuloksista edustajaehdokkaista asettaessa. Yhdenmukaisen menettelyn aikaansaamiseksi eri vaalipiireissä, ehdotti puoluetoimikunta että puolueneuvosto lausuisi yleisenä ohjeena pidettäväksi:

„että piiriäänestyksen tuloksista on perin varovasti ja ainoastaan pakottavain asianhaaran vallitessa poikettava.

Tämän kansanvaltaisen menettelyn noudattamiseksi:

1) on ehdokkaiden esittäminen ja perinpohjainen henkilökohtainen arvostelu hyvissä ajoin ennen piiriäänestystä toimitettava kaikissa vaalipiiriin kuuluvissa puoluejärjestöissä, ja
2) näin tapahtunut ehdokkaiden arvostelu on puoluelehdissä asiallisesti ja yksityiskohtaisesti selostettava toisten toverijärjestöjen tiedoksi,

3) piiriäänestyksen hyväksymän ehdokkaan on piirikokous oikeutettu poistamaan listoilta:

a) jos ehdokas hyväksyttävillä syillä kieltäytyy ehdokkuudesta,

b) jos ehdokas ei ole vaalikelpoinen.

c) jos ehdokasta vastaan piirikokouksessa esiintuodaan ja todistetaan sellainen syyte, jonka johdosta hänet on järjestönsäntöjen nojalla puolueesta erotettava.

4) Milloin piirikokous katsoo täytyvänsä muista täysin riittävästä syistä, jotka se varmasti otaksuu järjestöjen hyväksyvän kun ne vaan tulevat tietyksi, poiketa piiriäänestyksestä joko jonkun ehdokkaan poistamalla tahi asettamalla hänet epäedullisemmalle sijalle kuin piiriäänestys aiheuttaisi, on kiireimmiten toimeenpantava uusi piiriäänestys, jonka tuloksien mukaisesti sitte piiritoimikunta täyttää ehdokassijat. Ellei tähän enään aika riitä, ei piirikokous ole oikeutettu tällaista muutosta tekemään muitten kuin listojen kolmannella sijalla olevain ehdokkaiden suhteen."

Keskusteltuaan asiasta hyväksyi neuvosto tämän lausunnon.

Menettelytapakysys oli puolueneuvoston kokouksessa 16—17 p:nä heinäkuuta 1910 käsittelyn alaisena. Kysymys otettiin neuvoston kokouksessa esille juuri niihin aikoihin puoluelehdissä olleen väittelyn johdosta *yhteistoiminnasta porvarispuolueiden kanssa*, n. k. valtakunnanlainsäädännöstä johtuvista toimenpiteistä. Kysymyksen alusti kokoukselle Y. Sirola. Laajanpuoleisen keskustelun päätyttyä annettiin Sirolalle, Turkialle ja Mäkelinille toimeksi laatia päätösehdotus ja esitivät nämät, että puolueneuvoston kokouskertomuksessa julaistaisiin selostus keskustelusta ja siinä esitettyjen näkökohtain nojalla neuvosto lausuisi:

„että puolueemme järjestöjen on Kotkan puoluekokouksessa hyväksytyjen menettelytapapäätösten mukaisesti jyrkän luokkataistelun kannalla pysyen tehtävä vastarintaa laittomia ja mielivaltaisia kuristustoimia vastaan; niin,

että julkisissa kokouksissa, joita on itsenäisesti pantava toimeen, tulkitaan köyhälistön kanta n. k. valtakunnanlainsäädännön suhteen;

pannaan vastalauseita kansalaisvapauksien kuristuksia vastaan, koetetaan vetää niiden toimeenpanijat edesvastuuseen ja kieltäydytään laittomia mahtikäskyjä noudattamasta, kuitenkin niin, että viranomaisten väkivallalla uhatessa ei aseteta kansanjoukkojen turvallisuutta vaaranalaiseksi, vaan menetellään niin, että jos väkivaltaa tapahtuu, siveellinen edesvastuu siitä lankeaa viranomaisille; ja

yleensä esiinnyttään itsenäisesti sekä yhtenäisesti puolueen eri järjestöissä, ryhtymättä yhteistoimintaan porvarispuolueitten kanssa ennenkuin puoluekokous on asiasta ratkaissut tai äkkiarvaamattomissa tapauksissa neuvosto sen hyväksynyt ja sille ohjeet määrännyt."

Ehdotus hyväksyttiin.

Sosialistisen kuukauslehden perustamisesta antoi puolue-neuvosto lausuntonsa 16—17 p:nä heinäkuuta 1910 pitämässä kokouksessaan. Ylioppilaiden sos.-dem. yhdistys oli kääntynyt puoluetoimikunnan puoleen esityksellä, että puolue joko itse ryhtyisi julkaisemaan samanlaista aikakauslehteä kuin pari vuotta sitten kuollut Sosialistinen Aikakauslehti tahi ainakin tulisi läheiseen rahalliseen yhteyteen tätä tarkoitusta varten muodostetun yhtiön kanssa, joka muun puoluekirjallisuuden julkaisemisella keräisi tarvittavia varoja aikakauslehden ulosantamiseen.

Asian johdosta esitti puoluetoimikunta lausuntoehdotuksen edellä mainitulle neuvoston kokoukselle, joka ehdotus päättyi seuraavaan ponteen:

„että Puolue-neuvosto pitää tarpeellisenä sosialistisen aikakauslehden aikaansaamisen nyt tai vastedes, mutta että puolue ei ainakaan toistaiseksi voi ruveta rahallisesti sitä kannattamaan."

Ehdotus hyväksyttiin.

Tämän lisäksi on puoluetoimikunta julaissut lausunnon, julkisista huveista menevistä maksuista (julaistu maaliskuussa 1910). Saako puolueen jäsen kuulua muihin kuin sosialidemokratiisiin yhdistyksiin? (Julaistu tammikuussa 1910). Puolueveron suorittamisesta. (Julaistu heinäkuussa 1910.) Sitäpaitsi on puoluetoimikunta antanut lausuntonsa useista asioista, joista piiritoimikunnat tai puolueosastot ovat lausuntoa pyytäneet. Samoin on puoluetoimikunta antanut pyydet-

täessä lausuntonsa eduskuntaehdokkaiden asettamisesta johtuneista erimielisyyksistä sekä muista puoluejärjestöjen ja yksityisten jäsenten välisistä selkkauksista.

Mielenosoituskokouksia, paitsi Vappujuhlia, on puoluetoimikunnan kehotuksesta pidetty:

N. k. yleisvaltakunnallisen lainsäädännön johdosta; 27 p. lokak. 1909 ja 20 p. heinäk. 1910.

Työväen suojeluslakien tuhoamista tarkottavan teollisuushallituksen lausunnon johdosta, 13 p:nä marraskuuta 1910.

Eduskunnan porvariston menettelyn johdosta, kun se esti puolueemme eduskuntaryhmän laillisuusanomuksen esittämisen, helmikuussa 1911.

Kehotuksia puoluejärjestöille, paitsi edellä mainittuja mielenosoituskokouksia koskevia, on puoluetoimikunta jutaissut:

Kehotus vaalivalmistuksiin (julaistu 13 p:nä lokakuuta 1910.)

Kehotus puoluekokoukselle tarkotettavien asioiden valmisteluun. (Julaistu 20 tammikuuta 1911.) Näiden lisäksi on puoluetoimikunta julaissut kehotuksia puoluekalenterin, kevätjulkaisun ja mielenosoitusmerkkien levittämisestä.

Tiedonantoja ja ohjeita on puoluetoimikunta julaissut puoluelehdistä, kuten luentokurssien toimeenpanosta, puolueuuvoston ja toimikunnan päätöksistä, yhdistysten puolueeseen liittymisestä, y. m.

Puoluetilastoa v. 1909 painettiin 2,500 kpl. jaettavaksi puolueosastoille ja järjestöille. V. 1910 tilasto on tätä kirjoitettaessa paraillaan ladottavana. Puolueen muita julkaisuja koskevat asiat käyvät selville puoluetoimikunnan tilikertomuksesta.

Puoluelehdeksi hyväksyi puolueuuvosto 16—17 p:nä heinäk. 1910 pidetyssä kokouksessaan Turussa ilmestyvän „Arbetet”-nimisen ruotsinkielisen lehden.

Yleissilmäys valtiolliseen asemaan ja puolueemme toimintaan. Valtiollinen asema tämän toimintakauden aikana on entisestään yhä kiristynyt. Taantumus on voittanut yhä enemmän alaa. N. k. valtakunnanlainsäädäntö, jota viime toimintakauden lopulla tiedettiin Venäjän hallituksen suunnittelevan, on nyt tämän toimintakauden aikana Venäjän duuman ja ministerineuvoston hyväksymänä sekä hallituksen vahvistamana jo periaatteessa julistettu voimaan. Sen käytäntöön sovittamista ja Suomessa toteuttamista tarkoittava lakiesitys on jo jätetty valtakunnan duuman käsiteltäväksi. Valtiokaappaus on siis suoritettu periaatteessa, s. o. paperilla ja sen täydellinen toteuttaminen riippuu ainoastaan Venäjän taantumusvallan voimasta.

Jo aikasemmin alkanut kansalaisvapauksien kuristaminen on yhä vaan kiihtynyt, varsinkin työväen järjestöjen toimintaa on yhä useammin ryhdytty häiritsemään. Perustuslailla turvattu sananvapauden

käyttö on joutunut poliisin mielivallasta riippuvaksi. Poliisi on useoilla paikkakunnilla, työväen juhlatilaisuuksissa, häirinnyt juhlapuhujia, jopa useoita kertoja on keskeyttänyt ja estänytkin puheen pidon. Arpajaisluvan saannille on asetettu este, kieltämällä puheiden ja esitelmien pito arpajaisten yhteydessä. Ruotsin suurlakkoa avustaneilta järjestöiltä on kielletty arpajaisluvat. Iltamienkin toimeenpanoa ovat viranomaiset koettaneet vaikeuttaa. Samalla ovat viranomaiset ryhtyneet painovapautta rajottaviin toimiin. Tuomioistuimetkin ovat tukeneet painovapauden rajotusyrityksiä ja kuvernöörit määräilevät uhkasakkoja kun kirjapainot kieltäytyvät lähettämästä vapaakappaleita painokannisille. Majesteettirikosjutut kuuluvat aivan päiväjärjestykseen, jopa erittäin huomiota herättäviä valtiopetoskanteitakin on nostettu puolueemme kahta jäsentä vastaan.

Eduskunnan kautta saavutetut uudistukset ovat supistuneet verrattain vähiin. Kotimaiset sekä rajantakaiset taantumukselliset voimat ovat olleet yhteistyössä työväelle edullisten uudistusten vastustamisessa ja tuhoamisessa. Kaksi kertaa on eduskunta hajotettu tämän toimintakauden aikana ja kaksi kertaa on myös puolueemme täytynyt käydä voimia ja varoja kysyvään vaalikamppailuun riistäjäpuolueita vastaan. Puolueemme äänimäärä, samoin kuin porvarispuolueittenkin käy selville seuraavasta taulukosta:

	Annettuja hyväksytyjä vaalilippuja				
	v. 1907	v. 1908	v. 1909	v. 1910	v. 1911*)
Sosialidem. puolue.	329,946	310,826	337,685	316,951	320,289
Suomalainen „	243,573	205,892	199,920	174,661	173,362
Nuorsuomal. „	121,604	115,201	122,770	114,291	118,298
Ruotsal. kansan „	112,267	103,146	104,191	107,121	106,289
Maalaisliitto	51,242	51,756	56,943	60,157	62,660
Kristill. työväenliitto	13,790	18,848	23,259	17,344	17,289
Hajalistat	18,568	3,772	1,703	1,034	782
Koko maa	890,990	809,441	846,471	791,559	798,969

Puolueemme jäsenluku on puoluetilaston mukaan tämän toimintakauden aikana alentunut tuntuvasti. V. 1908 olis puolueessamme 71,266 jäsentä, v. 1909 oli 58,293 ja v. 1910 tilasto osottaa olevan 52,120 jäsentä. Jäsenluvun laskeutumista arvosteltaessa on nyt kuitenkin otettava huomioon se puolueemme jäsenmäärän suuri kasvamisen joka tapahtui suurlakon vaikutuksesta. V. 1904 oli puolueessamme ainoastaan 16,610 jäsentä, mutta jo 1906 oli 85,027 jäsentä[^]

*) Numerot v. 1911 otettu sanomalehtitietojen mukaan.

Siis kahdessa vuodessa oli puolueemme jäsenluku kasvanut yli 5 kertaa entistä suuremmaksi. Sellaista äkkipikaista jäsenluvun kasvamista on seurannut tasainen jäsenluvun aleneminen. Sitäpaitsi on otettava huomioon myös, että vuosina 1906, 1907 ja 1908 puoluetilastoon jäsenlukua kerättäessä ei pidetty kovinkaan tarkkaa kontrollia siitä, oliko kaikki yhdistysten kirjoissa merkityt jäsenet myöskin puolueveronsa suorittaneita. Vasta v. 1909 alettiin karhuamaan yhdistyksiltä puolueveroja sen mukaan kun ne olivat edellisvuoden puoluetilastoon ilmoittaneet jäseniä. Se tietysti vaikutti tarkemman jäsenluettelon laatimiseen yhdistyksissä sekä myös v. 1909 puoluetilastossa ilmenevään jäsenluvun alenemiseen. Kun Kotkan puoluekokouksessa määrättiin piiriverojen ja kunnalliseen toimintaan menevien maksujen suoritus puolueeseen kuulumisen ehdoksi, niin on sekin kai ainakin näin ensi alussa vaikuttanut puolueen jäsenluvun vähenemiseen.

Puolueemme jäsenluvun alenemista arvosteltaessa on myös otettava huomioon taloudellisessa tuotannossa havaittavissa ollut lamaanus ja siitä johtuva työttömyys; saavutettujen eduskunnallisten uudistusten vähäisyys ja yhä kasvanut valtiollinen taantumus. Nyt näyttää taas teollisuuden nousuaika lähestyvän. Se voi osaltaan vaikuttaa puolueemme jäsenluvun kasvamiseenkin.

Yhdistyksien luku, samoin niiden omistamien talojen luku ja ylipäänsä puolueemme varallisuus on kasvanut tämänkin toimintakauden aikana tuntuvasti. Se osoittaa, että puolueemme on varmalla pohjalla koskajäsenluvun vähentyminen ei ole vaikuttanut heikontavasti puolueemme sisäiseen toimintaan. Taantumuksen mustien mahtien kuristustoimenpiteistä huolimatta ponnistakaamme rohkeasti eteenpäin. Tulevaisuus on meidän.

Puoluetoimikunnan tilikertomus

18:sta p:stä maaliskuuta 1909 30:een p:ään
kesäkuuta 1911, sekä ehdotus tulo- ja
meno-arvioksi vuosiksi 1912 ja 1913.

Kun puoluetöimikunta ei ollut tilaisuudessa esittämään Kotkan puoluekokoukselle täydellistä tilikertomusta 18:sta p:stä huhtik. 1909 puoluekokoukseen saakka, niin käsittää tämä kertomus, vaikkapa se oikeastaan koskee myöhempää toimintakautta, myös äskenmainitun ajan.

Se tilinpäätös, jonka n. s. Tutkijatoimikunta laati Kotkan puoluekokousta varten ja joka käsitti edellisen puolue-toimikunnan toimintaa 18:een p:ään maalisk. 1909 saakka, osotti varoja Smk. 75,942: 05 ja velkoja Smk. 4,062: 28; puhdas omaisuus oli siis Smk. 71,879: 77. Tässä tilinpäätöksessä ei kuitenkaan oltu tehty tarpeellisia poistoja, josta syystä puoluekokous päättikin niiden tekemisestä ensitulevan tilinpäätöksen yhteydessä. Puoluekokouksen päättämät poistot tekivät Smk. 16,465: 50, jonka summan puolue-toimikunta myöhemmin havaitsi liian pieneksi. Varsinkin kirjatili vaati suuria poistoja, koska varasto suureksi osaksi oli semmoista kirjallisuutta, jota ei enää voitu muuttaa rahaksi, mutta joka kuitenkin oli merkitty inventariossa täysarvoiseksi. Mutta paitsi sitä, että siis Tutkijatoimikunnan laatima tilinpäätös ei vastannut todellista asianlaitaa, oli se eräissä suhteissa suorastaan väärä, josta syystä puolue-toimikunta tilinpäätöstä varten laati oikaistun inventarion, joka osotti

varoja	Smk.	75,978:24
velkoja	„	<u>5,725:16</u>
puhdasta omaisuutta	Smk.	70,253: 08

Tilinpäätöksessä tehtiin sittemmin arvioiduista varoista seuraavat poistot:

kirjatililtä	Smk.	6,011:25
kalustotililtä	„	4,235:—
osakkeidentililtä	„	1,312:—
saatavia eri järjestöiltä ja yksityisiltä „	„	14,824:89
J. E. Perttilän tililtä		<u>3,874:41</u>
yhteensä Smk.		30,257 55

Poistetuista saatavista on puoluetoimikunta sittemmin koettanut karhuta sisään niin paljon kuin suinkin mahdollista, mutta vallan huonolla tuloksella. On nimittäin käynyt ilmi, että suurin osa näistä »saatavista" ei ollut olemassa, ja niitä kun on ollut, ei ole voitu asianomaisilta saada; oikeudenkäyntiin puoluetoimikunta taas ei ole tahatonut ryhtyä, varsinkin koska tämä olisi maksanut enemmän kuin mitä sen kautta mahdollisesti olisi voitu saada.

Mitä erittäin tulee J. E. Perttilän vajaukseen, niin nousi tämä Tutkijatoimikunnan tekemän tilinpäätöksen mukaan Smk. 3,686:11. Sittemmin on käynyt ilmi, että sanottu vajuus todellisuudessa on ollut suurempi, sillä Perttilä oli jättänyt kirjoihin viemättä eri hänen nostamiansa varoja, joiden olemassa olo ei ollut Tutkijatoimikunnalle tunnettu. Näillä lisäyksillä nousi vajuus Smk. 7,424: 41. Vastikkeena tähän oli puoluetoimikunnalla erinäisiä J. E. Perttilän jällel jättämiä arvopapereita, joiden arvo nousi Smk. 3,550. Nämä on myöhemmin suurimmaksi osaksi muutettu rahaksi. Puolueen suoranainen tappio tuli siis olemaan Smk. 3,874:41; tämä summa on, kuten jo mainittiin, poistettu tileistä.

Kotkan puoluekokous päätti jättää tilinvapaudesta päättämisen entiselle puoluetoimikunnalle ensi puoluekokoukseen, johon mennessä sanotun puoluetoimikunnan oli hankittava täydelliset tilikertomukset. Kun edellä olevasta selonteosta käy ilmi, missä määrin Tutkijatoimikunnan tekemä tilinpäätös ei pidä paikkaansa ja kun puoluekassan tila J. E. Perttilän karkuun lähtemisen aikana nyttemmin on täysin selvä, ei entinen puoluetoimikunta ole katsonut tarpeelliseksi laatia mainitunlaista tilikertomusta, joka pääasiassa tulisi sisältämään mitä jo tässä yhteydessä on esitetty. Yllä olevien asianhaarojen sekä 31 p:nä jouluk. 1909 tehdyn tilinpäätöksen nojalla, joka tietysti tullaan seikka-peräisesti esittämään asianomaiselle valiokunnalle nyt tulevalle puoluekokoukselle, voidaan helposti tehdä lopullinen päätös siitä, onko entiselle puoluetoimikunnalle myönnettävä tilivapaus vai ei.

Puoluetoimikunnan toiminta ei ole taloudellisessa suhteessa ollut tulokseton. Kustannustoimi on yleensä antanut tyydyttäviä, osaksi oikein hyviäkin tuloksia, mikä kyllä on ollut tarpeellistakin, kun puolueverot ovat vähentymällä vähentyneet, mutta puoluekassalle on siitä huolimatta asetettu yhä suurempia vaatimuksia. 1909 vuoden tilinpäätös osotti kyllä 25,671 mk:n 59 p:n suuruisen vähennyksen, mutta kun poistot kuten sanottu nousivat 30,257 markkaan 55 p:iin, olivat tulot todellisuudessa 4,585 mk. 96 p:iä suuremmat kuin menot. Vuodesta 1910 alkaen astui Kotkan puoluekokouksen hyväksymä tulo- ja menoarvio voimaan, ja puolueuuvosto sekä -toimikunta ovat koettaneet

seurata sitä niin tarkasti kuin mahdollista. Se asetti suuria vaatimuksia puoluekassalle, kun se määräsi melkoisia määrärahoja annettavaksi eri järjestöille ja komiteoille. Samalla oli sisääntulevien puolueverojen summa, niinkuin myöhemmin on käynyt selville, arvioitu liian suureksi. Kaiken tämän johdosta on puoluetoimikunta saanut taistella suurien vaikeuksien kanssa saadakseen tulo- ja menopuolet menemään tasan. Tämä on kuitenkin onnistunut; vieläpä on puolueen puhdas omaisuus lisääntynyt, vuodelta 1910 7,458 markalla 41 pennillä sekä 1911 vuoden ensi puoliskolta 1,922 markalla 14 pennillä, ja kuitenkin on tarpeelliset poistot tehty. Että tämä on käynyt mahdolliseksi, riippuu siitä, että puoluetoimikunta useimmilla tileillä on voinut tehdä säästöjä.

Puoluetoimikunnan tulot ja menot ovat olleet:

		1909		1910		1911	
		Menot	Tulot	Menot	Tulot	Menot	Tulot
		3,316 74	1,171 78	1,171 78		1,629 77	
Palkkaustili		6,953:—	—	—		3,960	
		8,771 131	—	—		7,418 22	
Kansainvälinentili		303:60	—	—		333 52	1
Puolueuuvostontili		1,989:75	—	—		364 10	—
Kongressiraatkatili		—	1,025:—	—		—	—
Puoluekokouksentili		6,594 50	2,000:—	2,000:—		2,000	—
Tutkij atoimikunnantili		2,130 ill	—	—		—	—
J. E. Perttilän tili		3,874:41	—	—		—	—
Satunnaisten menojen tili		1,033 66	11 015	—		269 55	—
Epävarmojen saatavien tili		3,157 50	—	—		—	—
Kirjatili		6,859:50	750 —	1,770 26		161 43	—
		4,235 —	—	211 190		180 50	—
Arkistontili		—	—	780 —		500	—
Työv. sihteeristön tili		—	—	1,760:34		345 —	—
Osakkeidentili		1,312 —	—	—		—	55 40
Eri arvopaperientili		2,637:60	—	—		—	—
Eri henkilöidentiii		11,109:89	2,155 90	—		201 02	—
Vier. velkakirjaintili		75:80	—	—		951 85	—
		—	22,567 93	26,934 77		—	12,360:59
Mielenosoitusmerkkientili		—	2,779:55	1,853		—	4,567:44
Työväen kalenterintili		—	8,554:65	11,515 40		—	—
Ruots. kalenterintili		—	—	904 68		—	—
Kevätjulkaisujentili		—	—	131 32		—	2,268:42
Epävarmojen saatavien tili		—	—	195 65		—	—
Korkotili		—	1,874:75	1,399 93		—	985: 25
Pääomatili		—	25,671:59	7,458:41		1,922 14	—
Smk		64,354:37	64,354 37	54,705:01	44,765 01	20,237 10	20,237:10

Huomautuksia edelläolevan johdosta.

Kulunkitili: Kuten näkyy ovat kulungit vuosi vuodelta vähentyneet. V. 1909 tekivät ne keskimäärin 350 mk. kuukaudelta, v. 1910 312: 50 ja tänä vuonna 270 mk. Kotkan puoluekokouksen hyväksymässä tulo- ja menoarviossa olivat kulungit arvioituiden 4,250 markaksi vuodessa.

Palkkaustili: Tälläkin tilillä on voitu tehdä säästöjä. Kotkan puoluekokous laski palkat yhteensä 8,500 markaksi (sihteerille 3,000, rahastonhoitajalle 3,000 ja konttoriapulaisille 2,500). Nykyään on, paitsi sihteeria ja rahastonhoitajaa, kaksi naisapulaista puoluetoimiston palveluksessa.

Agitatsioonitili: (Kotkassa hyväksytyssä menoarviossa yhteensä 16,000 mk.) kuten näkyy, ovat menot vuodesta 1910 alkaen suuresti kasvaneet. Paitsi puoluetoimikunnan omat agitatsioonikulut on tälle tilille viety erinäisiä avustuksia, kuten Suomen ruots. työväenliitolle, Sos.-dem. naisliitolle, Sos.-dem. nuorisoliitolle, Suomen maanvuokraajain liitolle y. m., kuin myös piiritoimikunnille menevät avustukset sekä kaikki kustannukset vaaliagitatsionia varten.

Kongressimatkatili: (Smk. 1,000.) Tälle tilille on viety kustannukset puolueen edustamisesta Köpenhaminan kansainvälisessä kongressissa sekä K. A. Wiikin lähettämisestä Saksan sos.-dem. puolueen kongressiin Magdeburgissa.

Puoluekokouksen tili: (Smk. 1,000.) Kuten näkyy, niin kustannukset Kotkan puoluekokouksesta eivät nousseet vähempään kuin 6,594: 50. — Tällä tilillä löytyvät menoerät vv. 1911 ja 1911 ovat rahoja, jotka ovat varattu 1911 vuoden puoluekokousta varten. Kotkan puoluekokouksen arvioima määrä on ollut liian pieni.

Satunnaisten menojen tili: Suurin osa tällä tilillä löytyvä suuri menoerä on puolueemme maksama suurlakkoavustus Ruotsin ammattijärjestölle (Smk. 1,000).

Epävarmojen saatavien tili: Poistoja.

Kirja-tili: Kuten mainittu tehtiin 1909 vuoden tilinpäätöksen yhteydessä melkoisia poistoja; mitään voittoa mainittu vuosi ei siis voinut osottaa. Vuonna 1910 syntyi sitä vastoin voittoa, mutta v. 1911 taas pienempi tappio, riippuen siitä, että melkoisia poistoja taas on tehty. Varastossa on nimittäin n. 30,000 laulukirjaa, jotka tilattiin jo v. 1907 ja joiden menekki on ollut sangen huono. Luultavasti varastoa ei voi koskaan loppuunmyydä, ja tästä syystä on täytynyt tehdä poistoja. Myöskin on poistettu osa arvosta Oulun ja Kotkan puoluekokousten pöytäkirjoista, joita vielä on sangen paljon jäljellä.

Kalustotili: V. 1909 tehdyt suuret poistot riippuvat siitä, että aikaisempaan inventarioon, jota kuitenkaan ei ole voitu löytää J. E.

Perttilän papereista, luultavasti oli viety myös Työväen arkiston omistamain kirjain arvo. Puoluetoimikunnan tekemään inventarioon on viety ainoastaan toimiston todellisesti omistamaa omaisuutta, ja sitäkin alhaisista hinnoista. — Tällä tilillä vuosina 1910 ja 1911 löytyvät menoerät ovat poistoja.

Työväen sihteeristön tili: Tällä tilillä olevat menoerät ovat puoluejärjestöille ja yksityisille puoluetovereille myönnettyjä oikeusavustuksia.

Osakkeidentili: Tulot vuodelta 1911 ovat „Työväen Sanomalehti-O.-Y:ltä" nostettuja voitto-osuuksia.

Eri henkilöidentili: Menoerä vuodelta 1909 on poistoja, tuloerä sisäänmaksettuja saatavia, joita ei aikaisemmin oltu viety kirjoihin. — Menoerä vuodelta 1911 on poistoja, jotka on katsottu tarpeelliseksi tehdä.

Vier. velkakirjaintili: Poistoja.

Puolueverojentili: Tulot tällä tilillä ovat alituisesti, joskin hiitaasti, vähentyneet, eivätkä ole, kuten jo aikaisemmin on mainittu, tehneet läheskään 35,000 markkaa vuodessa, niinkuin Kotkan puoluekokous oli edellyttänyt.

MielenosoitusnerkkientiliM: Merkityt tuloerät ovat puoluekassaan langennut osa voitosta vappumerkkien myynnistä. Miten tämä liike on kolmena viimeisenä vuotena kehittynyt, käy selville seuraavista numeroista:

vuosi	myytyjä merkkejä	puhdas voitto
1909	30,958	5,500: —
1910	58,472	6,000: —
1911	111,346	13,487: 44

Aikaisemmin on puolet langennut Suomen ammattijärjestölle, mutta vuodesta 1910 alkaen on Kotkan puoluekokouksen päätöksen mukaan y_3 jaettu vaalipiirijärjestöille siinä suhteessa kuin eri piireissä on myyty merkkejä, $\frac{x}{s}$ on langennut Suomen ammattijärjestölle ja y_3 puoluekassaan.

Työväen kalenterin tili: Tämäkin liike on vuosi vuodelta antanut yhä parempia tuloksia. 1908 vuoden painos oli 35,000 kappaletta, ja puhdas voitto teki n. 7,500 markkaa (J. E. Perttilän kirjojen mukaan n. 9,000 markkaa, mutta tämä summa ei ollut oikea). V. 1909 painettiin 40,000 kapp., joista myytiin n. 38,000 (voitto 8,554: 65), ja v. 1910 oli painos 45,000 kapp., joista myytiin n. 44,000. Että voitto viime vuonna tuli niin suuri (Smk. 11,515: 40) riippui osaksi siitä edullisesta ilmoituskontrahdista, josta puoluetoimikunta onnistui sopia erään asioitsijan kanssa.

Ruotsalaisen kalenterintili: Kokeeksi julkaisi puoluetoimikunta v. 1910 ruotsinkielisen kalenterin, joka käsitti 80 sivua; myyntihinta oli 75 pää. Tämäkin onnistu hyvin; koko painos, 3,000 kapp., myytiin loppuun muutamissa päivissä. Odottamattoman suuri voitto syntyi, riippuen sekin, osaksi, edullisesta ilmoituskontrahdista. — Tähän onnelliseen tulokseen nähden tulee puoluetoimikunta jatkamaan tämän kalenterin julkaisemista.

Kevätjulkaisujentili: Keväällä v. 1910 päätti puolueuuevosto puoluetoimikunnan ehdotuksesta julaista kevätjulkaisun. Voitosta lankesi puolet Suomen Ammattijärjestölle. Eri asianhaarojen johdosta, suureksi osaksi siitä syystä, että päätös julkaisun aikaansaamisesta tehtiin liian myöhään, tuli taloudellinen tulos siksi vähäpätöinen (voitto oli vain 131: 32). Sitä paremmin onnistui sama julkaisu tänä vuonna. Pääsyynä tähän lieene puolueuuevoston päätös, että voitosta annettaisiin puolet sanomalehdille, sillä tämän johdosta edistivät nämä julkaisun levittämistä. Melkein koko se suuri painos myytiin loppuun. Tähän vaikutti tietysti hinnan halpuus, julkaisun arvoon verraten. Runsaasti kuvitettu, 64 sivuinen kevätjulkaisu vain 50 pennin hinnasta, oli aivan uutta. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että »Punainen Viesti", jonka koko laajuus oli sama, maksoi kaksi kertaa enemmän. Samalla kertaa kuin tämä julkaisu ilmestyi, julkaisi puoluetoimikunta myös ruotsinkielisen kevätjulkaisun, ulkonäöltään ja sisällöltään melkein samallinen kuin suomalainen. Tulot ruotsalaisesta julkaisusta korvasivat kyllä kustannukset, mutta voittoa se ei antanut.

Epävarmojen saatavien tili: Tulonerä on sisäänmaksettuja saatavia, jotka aikaisemmin -oli poistu.

Varoja ja velkoja.

Pueluekassan *varat* ovat kyseessä olevissa tilinpäätöksissä olleet:

	1% 1909	³¹ /12 ¹⁹⁰⁹	³ V12 ¹⁹¹⁰	3% 1911
Kassa	2,436: 50	70: 44	298:	790: 95
Pankkitalletuksia	8,000:	20,494: 93	29,253:	32,715: 13
Kalusto	4,885:	1,135:	1,432:	1,358: —
Vieraita velkakirjoja . .	11,112* 10	8,693: 24	9,738:	22,084: 64
Osakkeita	2,470: —	1,158:	1,158:	1,140: —
J. E. Perttilä	4,020: 81	3,550:	381:	206: —
Kirjavarasto	15,268: 22	9,692:	8,148:	6,407: 18
Ulkona olevia saatavia .	22,822: 31	7,283:	12,815:	3,504: 17
Epävarmoja saatavia . .		1:	1:	1: —
Sekalaisia	4,963: 30	6,962:	35:	2,774: 86
Smk.	75,978: 24	59,041: 44	63,261: 30	70,981: 93

Huomautuksia edelläolevan johdosta.

Vieraita velkakirjoja: Oulun puoluekokouksessa tehdyn päätöksen mukaan on puolueuuvostolla oikeus myöntää lainoja. Kuten näkyy, -on 1911 vuoden ensi puoliskolla lainattu melkoisia summia, niin että suuri osa puolueen varoista on sijoitettu "vieraisiin velkakirjoihin. Suurimmat myönnettyt lainat ovat olleet Suomen Ammattijärjestölle Smk. 15,000 kirjaltajain ja kirjansitojani avustamiseksi. Tästä lainasta maksettiin 30 p:nä kesäkuuta 5,000 mk. takaisin. Mäntän t.-y:lle annettiin lainaksi 2,000 mk., Keuruun t.-y:lle 1,000 mk. ja Kalliosahan t.-y:lle 1,000 mk. Kaikki nämä lainat on annettu täysin riittäviä takuita vastaan ja määrättyksi, lyhyeksi ajaksi, Mäntän t.-y:n laina kuitenkin 2:n kuukauden irtisanomisajalla. On sentähden luultavaa, että tämä tili tulee ennen pitkää tuntuvasti alenemaan.

Vanhempia lainoja on osaksi maksettu takaisin, niin että niiden loppusumma on jossain määrin pienentynyt.

Puoluekassan *velat* ovat olleet:

	i8/3 1909	3i/12 1909	8i/10 1910	30/6 1911
Painokannerahasto	2,089: 95	1,939: 45	1,159: 45	949: 45
Opistorahasto	1,568: 43	2,336: 93	2,336: 93	2,340: 23
Kuoli. Yhd:ten varoja . . .	403: 90	787: 18	1,248: 26	1,358: 62
	1,662: 88	9,456: 39	1,260: -	
Puoluekokousta varten va-			2,000: —	4,000: —
Amerikasta lahjoitettuja,			3,216: 76	7,841: 09
käyttämättömiä rahoja				530: 50
Maksani, avustuksia . . .				
Smk.	5,725: 14	14,459: 95	11,221: 40	17,019: 89
Puhdas omaisuus	70,253: 08	44,581: 49	52,039: 90	53,962: 04
Smk.	75,978: 24	59,041: 44	63,261: 30	70,981: 93

Huomautuksia ylläolevan johdosta.

Painokannerahaston tili: Tästä rahastosta, joka aikoinaan keräyksen kautta saatiin aikaan, on maksettu avustuksia puoluetovereille, jotka „painorikosten" johdosta on tuomittu vankeuteen. Avustukset ovat olleet 30—45 mk. kuukaudessa siltä ajalta kun vankeus on kesäntänyt.

Amerikasta lahjoitetut varat: Amerikasta on agitatsionin edistämiseksi lähetetty yhteensä Smk. 15,191: 76, josta summasta vielä on

käyttämättä Smk. 7,841: 09. Näistä varoista on puolueuuevosto puol-
lestaän päättänyt, että ne on varattava tulevaa vaalitaistelua varten.

Maksamattomat avustukset ovat Turun 1. etel. vaalipiirille kuuluvia
avustuksia, joita ei ole maksettu, kun piiri ei ole noudattanut puolue-
uuevoston päätöstä, koskeva piiritoimikunnan ylöskantamien puolue-
verojen sisäänmaksamista puoluekassaan. Tämä päätös tietää myös,
että kyseessä olevat avustukset maksetaan ulos, niin pian kuin piiri-
toimikunta suostuu noudattamaan puolueuuevoston päätöksiä.

Kun ei voitto- ja tappioutilistä selvästi käy ilmi, mitkä puoluetoi-
mikunnan todelliset tulot ja menot ovat olleet, ei liene tarpeetonta
esittää vielä seuraavia numeroita, jotka osaksi ovat yhteenvedo voitto-
ja tappioutilistä.

Sillä ajalla, jonka tämä tilikertomus käsittää, on puoluetoimi-
kunta

Ylöskantanut puolueveroja	Smk.	61,863:29
Sekä korkoja ja satunnaisia tuloja	„	4,510: 98
Ansainnut kustannustoimilla . . .	„ 26,993: 30	
„ mielenosoitusmerkeillä	„ <u>24,987:44</u>	51,980: 74
Vastaanottanut vapaaehtoisia lah- joja, jotka suoranaisesti ovat langenneet puoluekassaan	„	<u>2,769: 59</u>
		121,124: 60
<i>Tappio</i> • • • • •	„	<u>16,291:04</u>
		<u>Smk. 137,415: 64</u>

Menot ovat olleet:

Puoluetoimikunnan itse harj otta- maa agitatsionia, kustannuksia vaaliagitatsionia varten, eri- näisiä avustuksia ja satunnai- sia apumaksuja	Smk. 42,304: 32	
Voitto-osuuksia S. Ammattijärjes- tölle, piiritoimikunnille ja sa- nomalehdille	„ <u>17,797:45</u>	60,101: 77
Kustannuksia Kotkan puolueko- kousesta ja varalta Helsingin puoluekokousta varten . . . *	„	10,594: 50
„ Kustannuksia osanotosta ulkomai- siin kongresseihin	„ 1,025: —	
Siirto:	Smk. 1,025: —	70,696: 27

	Siirto Smk.	1,025—	70,696:27
Tutkijatoimikunnan kustannuksia			
y. m.	„	2,130:11	
Sekalaista	„	413:36	3,568:47
Poistoja	„		31,901: 07
Kustannuksia puolueuuvoston kouksista	„	3,525: 55	
Palkkoja	„	19,029: —	
Puoluetoimikunnan kustannuksia sekä puoluetilaston painattaminen y. m.	„	<u>8,695:28</u>	<u>31,249:83</u>
		<u>Smk. 137,415: 64</u>	

Kuten yllä olevasta näkyy, tekevät puolueverot vain puolet kaikista tuloista, mutta agitatsiooniin ja avustuksiin on mennyt lähes yhtä paljon kuin mitä sisäänmaksetut puolueverot tekevät. Tulot puoluetoimikunnan liiketoiminnasta taas korvaavat ei ainoastaan kaikki kustannukset puoluetoimikunnan ja -neuvoston toiminnasta, vaan ovat vielä antaneet 20,000 suuruisen ylijäämän.

Paitsi ylläolevia tuloja ja menoja on puoluetoimikunnan hoitamilla eri rahastoilla ollut omat tulonsa ja menonsa. Painokannerahastosta on maksettu ulos avustuksia yht. Smk. 1,140: 50, ja opistorahasto on eri tahoilta saanut vastaanottaa lahjoja yht. Smk. 771: 80-

Tilintarkastajat ovat määrättyssä ajassa tarkastaneet puoluetoimikunnan tilejä, nim. vuodelta 1909 Teppo Hallamäki, A. Halme ja Valmari Ponteva sekä v. 1910 Teppo Hallamäki ja Valmari Ponteva sekä v. 1911 Valmari Ponteva ja K. Heinonen, viime mainittu puolueuuvoston valitsemana, koska muut vakinaiset tilintarkastajat sekä varamiehet ajan puutteen vuoksi olivat kieltäytyneet. Heidän lausuntonsa ovat liitetyt tämän kertomuksen loppuun. Vuoden 1909 tilintarkastajain lausunnossa olevien huomautusten johdosta on puoluetoimikunta aikoinaan antanut selvityksen puolueuuvostolle, joka yksimielisesti sen hyväksyi ja puolestaan päätti etteivät huomautukset aiheuta mitään toimenpiteitä.

Kotkan puoluekokous velvoitti puoluetoimikunnan esittämään ensi puoluekokoukselle ehdotuksen tulo- ja menoarvioksi seuraavaa toimintakautta varten. Puoluetoimikunta on tätä varten laatinut ehdotuksen, jonka puolueuuvosto on pienillä muutoksilla hyväksynyt, ja joka näin muutettuna on seuraava:

Puolueneuvoston ehdotus tulo- ja menoarvioksi v. 1912—13.

Vuotuiset tulot:

Puolueverojentili.	Smk. 25,000:
Mielenosotusmerkkientili.	„ 10,500:
•Kevätjulkaisu] entili.	„ 3,000:
Työväen Kalenterintili.	„ 9,000:
Kirjatili.	„ 1,000:
Korkotili.	„ 1,500:
	<u>Yht. Smk. 50,000:</u>

Vuotuiset menot:

Agitatsioonitili:

2 vakinoitsijaa luennoitsijaa (3,000 mk. ja 2,400 mk.)	Smk. 5,400: —	
Matkakuluja.	„ 1,100: —	
Luentokursseja tai opisto tai molem- mat, korkeintaan.	„ 5,000: —	
Vaalijulistus (keskimäärin).	<u>„ 1,500: —</u>	13000: —

Avustustentili A:

Sos.-dem. Nuorisoliitolle.	Smk. 1,000: —	
Ruotsalaista agitatsionia varten . . .	„ 1,000: —	
Työväen Arkiston, korkeintaan . . .	„ 1,000: —	
Piiri y. m. avustuksia puoluneuvoston harkinnan mukaan korotettu . . .	„ <u>4,000: —</u>	7,000: —

Avustustentili B:

5 ja 7 % puoluevaroista piiritoimi- kunnille	Smk. 1,500: —	
¹ I _B mielenosoitusmerkkien voitosta piiri- toimikunnalle.	„ 3,500: —	
¹ / ₃ Suomen Ammattijärj.	„ 3,500: —	
V ₂ Kevätjulkaisun voitosta lehdille . .	<u>„ 1,500: —</u>	10 000: —
Työv. Sihteeristön tili, korkeintaan . . .	Smk. 2,000: —	
Kansainv. ja kongressimatkatili.	„ 1,500: —	
Puoluekokouksentili.	„ 3,000: —	
Puolueneuvostontili.	„ 1,400: —	
Kulunkitili.	„ 4,000: —	

Siirto Smk. 41,900:

	Siirto Smk.	41,900:
Palkkaustili	„	7,500:
Inventaariontili	B	350:
Säästö	—	250:
	Yht. Smk.	50,000:

I. Hörhammer.
Rahastonhoitaj a.

Tilintarkastajien lausunnot.

Kotkassa vuonna 1909 pidetyn Sosialidemokratisen puolueen puoluekokouksen valitsemina puolueen tilintarkastajina, on meillä tarkastuksen tänäpäivänä loppuun suoritettuumme kunnia antaa seuraava tilintarkastuslausunto kalenterivuoden 1909 tilien johdosta.

Kun mitään tilinpitoa ei löydy vuoden 1909 alusta maaliskuun 18 päivään asti, on meillä johteena tarkastusta alottaessamme ollut puolueuuvoston asettaman tutkialautakunnan elokuun 7 päivänä 1909 allekirjoittama painettuna puoluekokoukselle jaettu lausunto, joka pitäisi käsittää puolueen tiliaseman sinä päivänä, kun nykyinen puolueen rahastonhoitaja sai puolueen varat ja velat hoitoonsa eli siis 18 päivä maaliskuuta, mutta jonka lausunnon kumminkin tarkastusta toimittaessamme joissakuissa kohdissa, olemme huomanneet virheelliseksi, siten nimittäin:

että kassassa olevat käteiset rahat ovat tilijulkaisuun otetut 334 mk. 70 p:ää suuremmaksi, kuin ne todellisuudessa oli silloin kun kassakaappi Perttilän poistuttua avattiin, jos kohta rahoja mainitun Perttilän kätköstä jälkeenpäin muualta löydettiinkin,

että tilijulkaisussa on veloista pois jäänyt „Savon Työmiehen” saatava puolueelta Smk. 1,662: 88, ja siitä puhumatta, että varoista on poisjäänyt joku pienempi saatava (esim. J. Mömmö, Suonenjoki Smk 36: 75), jotka vuoden lopussa olisi saatu poistaa tileistä, on yhteenlaskuvirheen takia, varat tilijulkaisussa Smk. 75,942: 05 p. vaikka ne pitäisi olla Smk. 75,978: 24 p., joten siis lausunnon oikaistuna puolueen puhdas omaisuus maaliskuun 18 p:nä olisi pitänyt olla Smk. 70,253: 08 p., eikä 71,879: 77 p., kuten tutkialautakunnan lausunnossa esitetään.

Tulopuolta tarkastettaessamme ei vuodelta 1909 löydy, pankkitaloja lukuunottamatta, juuri muita todisteita kuin „Työmieheissä” julaistut kuittaukset, mutta kun olemme havainneet, että kuittaukset joissakuissa tapauksissa ovat olleet virheellisiä, joko siten että tileissä on löytynyt kuittaamattomia lähetyksiä tahi että on kuittattu sellaisia joita ei tileissä löydy, toivoisimme puolueen velvoittavan puoluetoimikunnan ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että kai-

kista tuloeristä, sen ohella että kuittaukset julaistaan „Työmiehessä” ynnä myös muissa puoluelehdissä, puoluekokouksen ennemmin määrämällä tavalla, ja joissa myöskin jälestäpäin tehdyt oikaisut mainitaisiin, sitäpaitsi olisi „tulotodisteet” tilintarkastajille annettavissa.

Menopuolella esiintyvä vähäpätöinen virhe korjattiin esitykseltämme vuoden 1910 tileihin. Kuitenkin lausumme toivomuksena, että kaikki tileissä esiintyvät laskut, joka lasku erikseen, olisi puoluetokunnan puolesta hyväksyttyinä allekirjoitettava, ennenkuin ne tileissä löytyvinä tilintarkastajille esitetään.

Otetuamme myöskin selvän, että puoluekokouksen määräämä rahastonhoitajan takaus on puoluetokimikunnan puheenjohtajan huostassa, tarkastettuamme kassassa löytyvät rahat ja arvopaperit, kuin myöskin inventaarioon sisältyvän kaluston, jonka arvosta vuoden lopussa tileissä on puoluetokimikunta tehnyt suuremman poiston, kuin se on minkä puoluekokous on määrännyt, mutta josta emme katsoisi kuitenkaan mitään haittaa olevan. Sitävastoin emme katsoisi sopivaksi sitä tilitysmuotoa, että puoluetokimikunta vasten puoluekokouksen päätöstä, on poistanut tileistä „voitto ja tappio tileissä” esiintyvän summan, asettamatta sitä epävarmoina saatavina nähtäväksi.

Kun puoluekokous jo ennemmin on huomauttanut puoluetokimikuntaa varoihin sisältyvistä maksamattomista lainoista ja niiden koroista, toivomme tämän riittävän niitten järjestykseen saattamiseksi.

Lopuksi, tunnustamalla puoluetokimikunnan työn asioiden järjestykseen saattamiseksi, saamme ehdottaa, että puoluekokous myöntäisi puoluetokimikunnalle tilivapauden kalenterivuodelta 1909. Helsingissä 22 p:nä marraskuuta 1910.

Teppo Hallarnäki.

A. Halme.

Wohnari Ponteva.

Suomen Sos.-dem. puolueen vuoden 1910:n tilintarkastuksen johdosta saamme mainita; että tuloiksi merkityt summat ovat varmennetut suurimmaksi osaksi kuittauksina „Työmiehessä” kuin myöskin osaksi tulotodisteiden nojalla,

menoerät todistetut kuitatuilla laskuilla,

kassassa olleet rahat luettuamme havaitsimme ne vastaavan päivän saltoa. Näiden johdosta saamme esittää, että puoluekokous myöntää puoluetokimikunnalle tilivapauden vuodelle 1910. Helsingissä, 20 päivänä Tammikuuta 1911.

Teppo Hallarnäki.

Wolnari Ponteva.

Valittuina tarkastamaan Suomen Sosialidemokratisen puolueen ti-

lejä tämän vuoden tammikuun 1 päivästä heinäk. 1 päivään, olemme tarkastuksen toimittaneet ja saamme sen tuloksena esittää seuraavaa:

1) että kirjoihin merkityt tuloerät ovat suurimmaksi osaksi varmennetut kuittauksina „Työmieheessä”, kuin myöskin osaksi tulotodisteiden nojalla- Menoerät ovat varmennetut kuitatuilla laskuilla.

2) että kirjanpito on yleensä huolellisesti hoidettu ja tilinpäätös oikeen tehty.

3) että kassassa, jonka olemme laskeneet, löytyy varoja kassakirjan tänäpäivänä näyttämä määrä.

Kaiken edellä luetellun perusteella voimme ehdottaa asianomaisille tilivelvollisille täydellistä vastuunvapautta ylempänä mainitulla ajalla. Helsingissä heinäk. 14 p. 1911.

K. Keinonen.

TVblmari Ponteva.

Alustuksia ja ehdotuksia

Suomen sosialidemokratisen
puolueen edustajakokoukselle

joka pidetään Helsingissä
4—9 p:nä syyskuuta 1911

OO

Kotkassa 1911

Kyminlaakson Työväen kirjapaino

Verojen kieltokysymys.

Puoluetoimikunnan alustus puoluekokoukselle.

I.

Valtiollisia ja laillisia näkökohtia.

Kansamme itseverutusoikeus on maamme perustuslaeissa kovin epämääräisesti ja vaillinaisesti määritelty. Eduskunnan valta veronmääräämisessä ja yleensä valtiovarain hoidon valvonnassa on paljoa ahtaampi kuin muissa perustuslaillisissa maissa. Niinpä tulliverotus, joka tekee yli 70 % kaikesta verotuksesta on jäänyt hallitusvallan määrättäväksi. Sellainen asiointila johtuu siitä, että tärkeät osat perustuslaeistamme ovat syntyneet nelisäätyisen eduskunnan ja miltei yksinvaltaisen hallitusmahdin välisenä kamppailuaikana, jolloin viimeksi mainittu mahti suoriutui voittajana. Kustaa kolmannen valtiokaappausaikana, jolloin voimassaoleva hallitusmuotomme säädettiin, näyttää sellainen tulkinta ja käsityskanta päässeen valtaan, että tulliverotus ei kuulu eduskunnan vaikutuspiiriin. Sellaisella poikkeuksella ei sinä aikana Suomessa ollut juuri sanottavaa merkitystään, kun tullitulot olivat silloin vielä kovin vähäpätöiset. Sen jälkeen on tulliverotus aikojen vierieessä muodostunut valtion tärkeimmäksi tulolähteeksi. Esimerkkinä tulliverotuksen kasvamisesta mainittakoon, että vajaan vuosisadan kuluessa on se verotus kasvanut, laskettuna kutakin yksityistä asukasta kohti, viisikymmenkertaiseksi.

Eduskuntamme ei ole saanut takaisin sitä päättämisvaltaa tulliverojen suhteen, joka oli Ruotsin säätyeduskunnalla ennen Kustaa kolmannen valtiokaappausta. Säätyeduskunnan aikana tehtiin kyllä yrityksiä sen päättämisoikeuden saamiseksi ja näyttipä hallituksen joskus olleen suostuvainen siihen. Ne yritykset eivät kuitenkaan vieneet perille, vaan raukesivat, osittain suomalaisten byrokraattien vastustuksesta ja osittain taantumuksellisen katsantokannan voitolle pääsemisestä hallituspiireissä.

Tullitulot ovat siis jääneet eduskunnan verotusoikeuden ulkopuolelle. Samoin myös valtion omaisuuksista ja laitoksista saatavat tu-

lot, kuten esim. valtion maataloista, metsistä, kanavista, majakka- ja postilaitoksista. Näitä tuloja, sekä sellaisia veroja, jotka ovat osaksi ikivanhoja, osaksi valtiopäiväin tai maakuntapäiväin myötävaikutuksella syntyneet, kuten kruununvero, eli n. s. henkivero, maavero ja elinkeinovero, nimitetään valtion vakinaisiksi tuloiksi. Näin kerättyjä vakinaisia tuloja saa hallitus käyttää ainoastaan „maan hyödyksi ja parhaaksi“, ja tulee sen jokaisen verojen hoitokauden jälkeen koontuvalle eduskunnalle näyttää valtiovarain tila, „jotta eduskunta saisi tietää miten kruunun tulot on maan hyödyksi ja parhaaksi käytetty“. Tämän valvonta- ja tarkastusoikeutensa perusteella on eduskunnalla oikeus lausua mielipiteensä valtiovarain käyttämisestä, joko se sitte lausuu hyväksymisensä varojen käytön suhteen, tai tekee muistutuksia, jos se sellaisiin näkee aihetta olevan.

Hallitsijan ja eduskunnan rahainkäyttöoikeutta koskevat periaatteet ovat ilmlausutut Hallitusmuodon 45 ja 50 §§:ssä, Yhdistys- ja Vakuutuskirjan 5 kohdassa sekä Valtiopäiväjärjestyksen 26, 27 ja 43 §§:ssä. Näiden mukaan on hallitsijalla kyllä laaja oikeus käyttää valtion varoja maan hyödyksi, mutta tätä oikeutta vastaa yleensä hallitsijan velvollisuus pitää huoli valtion tarpeista valtion vakinaisilla varoilla ilman suostuntoja tai valtiolainoja.

Eduskunnan oikeus verojen kieltoon.

Jos vakinaiset valtiovarat eivät riitä maan tarpeisiin ja siis verojen myöntämistä eduskunnan puolelta tarvitaan, on eduskunnalla kieltämätöin oikeus, ennenkuin se myöntää suostunnan tai antaa luvan valtiolainan ottamisesta, tutkia kaikki ne menot, jotka hallitus on aikonut suorittaa, sekä tämän harkinnan nojalla joko myöntää pyydettyt varat tai julistaa jotkut aiotut menoerät tarpeettomiksi ja sen johdosta kieltää pyydettyjen varojen myöntäminen tai myöntää pienempi määrä kuin on pyydetty.

Jos eduskunta täten tutkittuaan hallituksen ehdottamat menoerät myöntää suostuntoja vähemmän kuin on pyydetty tai kieltää ne kokonaan ja samalla julistaa jotkut aiotut menoerät tarpeettomiksi niin hallitus ei siten poistettuja eriä saa suorittaa. Jos taas eduskunta suostuntoja myöntäessään tekee muistutuksia joitenkin menoerien supistamiseksi tai lausuu varojen hoitoon nähden joitakin toivomuksia, niin tulee hallituksen ottaa tehdyt muistutukset ja lausutut toivomukset huomioon.

Silloin kun eduskunta myöntää varoja hallitukselle mutta samalla tekee joitakin muistutuksia varojen hoidon tai käyttämisen suhteen, niin silloin on varojen myöntäminen tapahtunut ikäänkuin sellaisella nimenomaisella ehdolla, että tehdyt muistutukset on otet-

tava huomioon. Mutta jos hallitus käyttää sille myönnettyt varat eduskunnan tekemiä muistutuksia varten ottamatta tai menettelee varojen käyttämisessä eduskunnan päätösten vastaisesti, niin silloin on seuraavalla kerralla eduskunnan velvollisuus kieltää pyydetty varat.

Ensimmäisenä ehtona varojen myöntämiseen täytyisi olla se, että hallitus olisi vastuuvollinen eduskunnalle myönnettyjen varojen käyttämisestä; ainakin täytyisi olla pätevä varmuus siitä, että hallitus todella käyttää sille myönnettyt varat eduskunnan määrittämiin tarkoituksiin ja että se noudattaa varojen hoidossa ja niiden käyttämisessä sille annettuja ohjeita ja toivomuksia.

Onko sellaista varmuutta varojen myöntämiseen?

Sellaista varmuutta ei ole. Lukuunottamatta sitä, ettei edes lain määräykset tässä suhteessa ole riittävästi selviä ja sitovia, on viime aikoina valtiovarojen käyttämisestä, samoin kuin muistakin maamme asioista päättämislaitalta vastoin perustuslakejamme anastettu Venäjän ministerineuvostolle, ja se ei suinkaan varojen käyttöä määritellesään välitä maamme perustuslaeista tai maan hyödyistä ja parhaasta vaan rientää laittomuudesta toiseen. Samaa menettelytapaa seuraa n. s. „kotimainen hallitus“, Suomen senaatti, jonka ensikädessä pitäisi olla vastuunalainen maan asioista. Se seuraa taantumusvallan viittauksia, välittämättä sen enempää eduskunnan päätöksistä ja eduskunnan antamista ohjeista ja muistutuksista, tai niistä ehdoista, joiden perusteella varat on myönnetty. Se ei ole osottanut tuntevansa pienimmässäkään määrässä edes siveellistä vastuunalaisuutta eduskuntaa kohtaan valtiovarain hoidossa, vaan on menetellyt niiden suhteen mielivaltaisesti, jopa tuhlannut niitä aivan tarkoituksellisesti kansaamme vahingoittaviin ja sille turmiollisiin tarkoituksiin eduskunnan muistutuksista huolimatta, jopa sen nimenomaista kielloakin vastaan. Sellaiseen tuhlaukseen ei ole synnä yksin nykyinen hallitus, mutta myös edellisetkin. Mainittakoon tässä muutamia esimerkkejä:

Kun eduskunta raha-asioita käsitellessään teki hallitukselle huomautuksen, vaatien „valtiorautatielle sijoitettujen venäläisten santarmien poistamista“, niin hallitus sensijaan, että se olisi ryhtynyt muistutuksen mukaisiin toimenpiteisiin, esitti taas seuraavana vuonnakin menoarvioehdotuksessaan myönnettäväksi 120 tuhatta markkaa santarmiston palkkaamiseksi. Kun eduskunta taas uudelleen kehottaa „hallitusta kiinnittämään huomiota tähän lain vastaiseen yhä jatkuvaan epäkohtaan“, niin ilkeää hallitus esittää taaskin seuraavana vuonna myönnettäväksi kansamme varoja entistä suuremman sum-

man santarmiston palkkaukseen! Ja vaikka eduskunta on huomauttanut yhä jatkuvasta laittomuudesta, niin samalla se on myöntänyt yhä edelleenkin hallitukselle varoja.

Kun eduskunta samoin raha-asioita käsitellessään teki hallitukselle sellaisen tärkeän huomautuksen, että painoasiain ylihallitus „v. 1906 annetun perustuslain säätämisen jälkeen oikeastaan olisi pitänyt tarpeettomana lakkauttaa" ja että sellaisen tarpeettoman viraston ylläpidoksi varojen käyttäminen „ei ole maan hyödyksi ja parhaaksi", niin vastaa hallitus tähän huomautukseen sillä, että käyttää yhä suurempia summia sen viraston hyväksi ja ryhtyy palkkaamaan yhä uusia virkailijoita sen laitoksen palvelukseen, aivan bobrikoffilaisajan malliin. Ja niinkään kun eduskunta lausui, että kenraalikuvernöörin kanslian kustannuksia olisi vähennettävä ja „että nykyisiä suhteettoman korkeita poliisimenoja on hetimiten ryhdyttävä tuntuvasti alentamaan", niin hallitus tekee päinvastoin. Se lisää sanottuja kanslia-kustannuksia ja korottaa poliisimenoja! Ja mainittakoon vielä, että kun eduskunta lausui siitä moniin miljooniin nousevasta varain tuhlauksesta, joita haaskataan virkamiesten eläkkeisiin, „että noin suuri valtiomeno yksinomaan niin tuottamattomaan tarkoitukseen kuin valtion virkamieseläkkeisiin, on katsottava aivan kohtuuttomaksi", ja „että pikainen ja perinpohjainen korjaus tässä suhteessa on kipeän tarpeen vaatima" ja että sen tuhlauksen estämistä „tarkottaviin toimenpiteisiin on mahdollista ryhtyä ilman asiaa koskevien asetusten uudistamistakin", sekä kaiken tämän nojalla kehoitti hallitusta noudattamaan oikein „erityistä säästäväisyyttä", niin hallitus vastasi tähän eduskunnan kehotukseen, tuhlaamalla yhä suuremmassa määrin valtiovaroja, myöntäen eläkkeitä entistä „auliimmin" ja apurahoja bobrikoffilaisajan virkamiehille y. m. kätyreilleen. Sensijaan taas harjoittaa nykyinen hallitus säästäväisyyttä, pienentäen eduskunnan sivistystarkoituksiin sairashoitoon y. m., määräämiä varoja ja vähentäen köyhien kansakoululasten ravitsemiseen ja vaatetukseen tarkotetuista rahoista, siten osottaakseen ettei se edes yritäkkään seurata eduskunnan tekemiä päätöksiä tai sen asettamia ehtoja. Niinpä pyyhki hallitus ilman muuta eduskunnan hyväksymiä menoja vuoden 1909 tulo- ja menoarviosta noin 6,300,000 markan edestä. Tuoden 1910 menoarviosta vähennettiin jo noin 10,150,000 markkaa eduskun-

—jujtn. _hwÄtsvmi.ä_nienoja,_ja_kuluvan vuoden menoarviosta on jo Se-

kinaiset tulot ja johon kuuluisi ne tähänastiset säästöt, suorittaisi hallitus mielensä mukaan etupäässä pistinmiljoonia y. m. sellaisia menoja, joita eduskunta ehkä nimittäisi laittomiksi ja suostuntarahastosta suoritettaisiin taas etupäässä yleishyödyllisiin ja sivistystarkoituksiin menevät erät. Jos tuollainen perustuslakien vastainen suunnitelma voisi toteutua, niin muuttuisi eduskunnan lähes koko finanssivalta suostuntaverojen myöntämisvelvollisuudeksi.

Hallituksen laittomuuspyrinnöt valtiovarojen hoidossa sekä sen suunnaton varojen tuhlaamishalu, johtunee kai osittain myös siitä, että suostuntoja on irrennoit» «ti; *, „—————^ •

ja taloudellinen turmiollisuus on kyllä puolueemme kesken ollut tunnettua. Niinpä Viipurissa pidetty puolueemme edustajakokous lausui verotuskysymyksen perusteluissa viina- ja mallasveroista m. m. seuraavaa:

„Valmistus- ja myyntiveron korotus ainoastaan lisää köyhälistön verokuormaa ja tekee juoppouden seuraukset taloudellisessa suhteessa yhä turmiollisemmaksi, ollenkaan lähentämättä sitä siveellistä tarkoituspurää, johon on oltu pyrkivinään.”

Mainittu puoluekokous ei nyt kuitenkaan tuossa lausunnossaan tarkottanut sitä, että hallitus olisi ollut edes „pyrkivinään” väkijuomien käyttämisen rajoittamiseen niiden verottamisella. Hallituksen voimakkaimpana sonnustajana väkijuomien verottamiseen on ollut verojen saalistamishimo.

Hallitukselle, samoin kuin yleensä vallassaolevalle luokalle on edullisinta pitää väkijuomaverojen korkeus siinä asteessa ettei se estäisi väkijuomien kulutusta ja siksi juuri hallitus vastustaakin kovin korkeaa verotusta. Jos taas eduskunta korottaisi niitä veroja vielä nykyistä korkeammiksi, niin siitä olisi seurauksena ulkomaisten väkijuomien yhä suurempi maahan tuonti, kun hallitus ei korota niille tuontitullia. Väkijuomien käyttäminen ei siten juuri sanottavasti vähenisi. Ja ulkolaisten väkijuomien maahan tuonnin lisääntyessä kasvaisi hallituksen niistä saamat tullitulot, vaikka kotimaisen väkijuomaliikkeen supistumisesta sen tulot hiukan pienentyisivätkin.

Samalla kun väkijuomat ovat vallassaolevalle luokalle ja sen hallituksille varojen kiskomiskeinona, niin samalla ne ovat myös niille vallassapysymis- ja hallitsemisvälineenä. Näinollen on väkijuomaliikkeestä vallassaoleville kaksinkertainen hyöty. Ja siksi he vastustavat kovin korkeaa väkijuomaveroa ja siksi he myös vehkeilevät kieltolakia vastaan.

Myöhemmin on kyllä Viipurin puoluekokouksessa ilmilausuttu periaate saanut osittain väistyä toisen periaatteen tieltä. On katsottu korkean paloviina- ja mallasjuomaveron olevan voimakkaana esteenä väkijuomatulvan paisumiselle. Sentähden on myös sos-dem. eduskuntaryhmän myötävaikutuksella säädetty nykyään voimassa olevat korkeat verot. Tuloksena on nyt kuitenkin ollut se, että juuri näitä korkeita veroja säättämällä on yhä enemmän tehty valtiotalous riippuvaksi näistä välillisistä veroista ja kieltolain suurimmaksi esteeksi näyttää muodostuneen väkijuomien verotuksesta hallitukselle kertyvät tulot. Hallitus ei nähtävästi tahdo luopua sille mukavasta ja omistaville luokille niin edullisesta verotuksesta kuin väkijuomain verotus on, joten näyttää aivan toivottomalta kieltolain saavuttaminen niinkauan kuin hallitus saa väkijuomista tuloja.

Pelikorttivero kuuluu myös välillisten verojen joukkoon ja niin ollen on myös poistettava.

Leimasuostuntaverot ovat veroteknilliseltä kannalta katsottuna kovin keuhkoja ja lukuunottamatta varsinkin kiinteistö- ja perintöveroa ovat ne useimmat periaatteellisesti vääriä. Useita ennen käytännössä olleita leimaveroja on eduskuntaryhmän tarmokkaalla toiminnalla saatu poistetuksi.

Vaikka perintövero voidaan periaatteellisesti katsottuna pitää oikeana, niin nykyisessä muodossaan se ei kuitenkaan lähimainkaan vastaa tarkoitustaan. Sen suuruus on aivan riittämätön, ja suuremmille pesille määrätty korotukset ovat mielivaltaisesti valitut. Myös kokemus antaa aihetta olettamiseen, että laki nykyisessä muodossaan antaa asianomaisille mahdollisuuden oleellisesti vetäytymään veroa maksamasta. Tämäkin verotustapa kaipaakaan siis pikaista ja perinpohjaista korjausta.

Kiinteistöjen verottamista nykyisen leimaveron kautta ei myöskään voida hyväksyä, kun sillä sen nykyisessä muodossa on välillisen veron luonne eikä se millään tavalla voi poistaa rakennuslalla vallitsevia epäkohtia; se ei myöskään tarkoita ansioittoman arvon nousun verottamista, ja kun voidaan panna kyseenalaiseksi, eikö se tulisi rasittamaan juuri yhteiskunnan taloudellisessa suhteessa heikoimpia jäseniä, niin sitä tuskin veropoliittiseltakaan kannalta katsoen voidaan puolustaa.

Millä syillä sitte suostuntojen kieltämistä vastustetaan?

Porvarillisten taholta on väitetty ettei muka eduskunnalla olisi -oikeutta viinaverojen kieltöön, vaan voisi eduskunta ainoastaan sitä veroa joko ylentää tai alentaa. Tuollainen väitys johtuu voimassa olevan paloviina-asetuksen 1 §:n väärästä tulkittamisesta. Mainituksessa pykälässä sanotaan, että paloviinaa on oikeutettu polttamaan jokainen hyvämaineinen Suomen kansalainen määrättyjä sääntöjä noudattamalla ja *veroa vastaan*. Kun nyt sanottu asetus on syntynyt eduskunnan ja hallitsijan yhteisvaikutuksesta ja kun siinä myönnetään viinanpoltto-oikeus nimenomaan veroa vastaan, niin silloin ei muka väittäjien mielestä voi eduskunta sanottua veroa yksipuolisesti kieltää, vaan se kielto pitäisi tapahtua mainitun asetuksen kumoamisen kautta, johon taas vaaditaan eduskunnan ja hallitsijan suostumus.

Asia ei nyt kuitenkaan ole noin, sillä viinaverohan säädetään aina määräajaksi ja eduskunnasta riippuu hyväksyykö se sitä veroa tahi ei, ja hyväksyessään sen veron, määrää se myös sen suuruuden. Voimassaoleva paloviina-asetus ei ole mikään eduskunnan verotusoikeutta rajoittava laki, vaan se rajoittaa viinan valmistusoikeuden

asettamalla ne ehdot, joita noudattamalla sen valmistus on luvallista. Jos eduskunta ei määrää minkäänmoista veroa viinalle, niin siitä täytyisi lain kirjaimen mukaan seurata se, ettei kukaan Suomen kansalainen olisi oikeutettu valmistamaan paloviinaa, koska sen valmistusta voidaan sallia ainoastaan veroa vastaan. Jos siis maamme oikeuslaitokset ja viranomaiset tulisivat tulkitsemaan lakia oikein, niin viinaveron kiellosta seuraisi viinapolton lakkauttaminen. Kun nyt oikeuslaitokset samoin kuin virastotkin ovat yläluokan käsissä ja virkaryssään vaikutusvallan alaisina ja kun viinapolton lakkauttaminen tuottaisi heille suurta vahinkoa, niin silloin ei tietystikään ole suuria toiveita siitä että oikeuslaitokset tai virastot tulkitseisivat lakia yläluokan etuja vastaan. Voimme siis jo etukäteen ottaa huomioon sen mahdollisuuden, että verokiellosta huolimatta tulee viinan valmistus jatkumaan.

Mallasjuomasuostuntaan nähden lienevät kaikki suomettarelaisemmatkin juristit sitä mieltä, että eduskunnalla on riidaton oikeus se kieltää. Ei myöskään ole väitetty etteikö eduskunnalla ole täysin laillista oikeutta leimasuostunnan kieltämiseen. Pelikorttisuo-
stunnan suhteen on huomioonotettava, että hallitus on 1859 vuoden yksipuolisella asetuksella asettanut pelikorteille 10 kop. (nykyisessä rahassa 40 penniä) leimaveron leikiltä. 1863 ja 69 vuosien valtiopäivillä lisäsivät Säädyt tätä veroa puolestaan 60 pennillä. Siitä alkaen on katsottu eduskunnalla olevan oikeus alentaa ja korottaa tätä veroa ja yhtähyvin voi eduskunta sen myös kokonaan poistaa, jolloin korteille jäisi tietysti tuo 40 p:n hallinnollinen vero.

Osa puolueemme jäsenistä kannattaa suostuntojen myöntämistä peläten, että jos ne kielletään, niin halpenee viinan ja oluen hinta ja se aiheuttaa juoppouspaheen kasvamista, josta kärsii valistustyö ja köyhälistöä uhkaa siten siveellisen rappion vaara. Tämä on yksi niistä vakavimmista väitteistä, joita suostuntojen myöntämisen puolustukseksi on esitetty, vaikka silläkään ei ole ratkaisevaa merkitystä. On nimittäin otettava huomioon se yhteiskunnallinen ja valtiollinen kehitys, jonka Suomen kansa on viime vuosikymmenen kuluessa läpikäynyt ja joka suuremmassa määrin kuin ennen tekee sille mahdolliseksi käydä itse suoranaista taistelua väkijuomia vastaan. Nykyiseen voimakkaaseen työväen- ja raittiusliikkeeseen nähden ei väkijuomien verovapaus voi tuottaa läheskään niin suurta vahinkoa kuin mitä se olisi voinut tuottaa joitakuuta vuosia tätä ennen. Toisaalta voidaan myös panna kysymyksen alaiseksi kelpaako verojen korotus kansan raittiuuden, valistuksen ja siveellisyyden pohjaksi.

Suostuntojen myöntämisen kannattajat vastustavat myös niiden kieltämistä peläten, että jos ne kielletään, niin voi hallitus sen kiellon johdosta ryhtyä yhä uusiin laittomuuksiin. Se voi esim. yrittää

laittomien suostuntaverojen voimaan panemista ja jättää kansakoulut valtion avustuksetta ja kieltää muihin sivistystarkoituksiin tarvittavat varat. Se ei siirtäisi vakinaisista valtiovaroista kulkulaitosrahastoon, johon suostuntain kielto siten aiheuttaisi vajuusta ja josta seuraisi keskeytys rautateiden rakentamisessa sekä sen kautta työttömyyttä. Ja kaiken tämän lisäksi voisi se verokiellon kostoksi nostaa voimassa olevia elintarpeiden tulleeja sekä asettaa niitä yhä uusia; se voisi haaskata kruunun metsät, korottaa posti- ja rautatiemaksuja sekä tehdä monta muuta koiruutta ja laittomuutta.

Suostuntojen myöntämistä kannattavat eivät nyt kuitenkaan ole voineet esittää minkäänmoisia takeita siitä, tulisiko hallitus laillisella tavalla tyydyttämään maan sivistys- y. m. tarpeet jos sille suostunnat yhä edelleenkin myönnettäisiin. Kokemus on nyt kuitenkin osottanut että suostuntojen myöntämisestä huolimatta on hallitus rientänyt laittomuudesta toiseen. Luultavaa myös on, että osa niistä turmiollisista seurauksista, joita on uskoteltu suostuntojen kieltämisestä, seuraavan, on odotettavissa vaikka suostunnat myönnetäänkin. Sellainen katsantokanta, että eduskunnan pitäisi hyvittelä hallitusta tarpeettomia veroja sille myöntämällä siinä pelossa, että hallitus muussa tapauksessa suuttuu ja ryhtyy laittomuuksiin, ei ole sosialidemokratian kannalta oikea, eikä niin ollen hyväksyttävä. Venäläinen virkavalta toteuttaa kuristussuunnitelmiaan voimiensa ja etujensa mukaan. Suostuntoja n^oöntämällä ei sen kuristusaikeita suinkaan ehkäistä.

Kuten tunnetaan aikoo hallitus omavaltaisesti yhä edelleenkin anastaa n. s. sotilasmiljoonia valtiorahastosta. Tätä silmällä pitäen tulisi eduskuntaryhmämme selvän vastarinnan ilmetä ei ainoastaan siinä, ettei se myönnä kansamme varoja sellaiseen tarkoitukseen, mutta sen tulee myös kaikilla käytettävissä olevilla toimenpiteillä yrittää ehkäistä ja estää kansamme varojen omavaltaista anastamista. Sellaisena ehkäisytöimenpiteenä on suostuntojen kieltäminen edullisempi kuin myöntäminen.

Hallitusvalta on vallassaolevan luokan vahvin valtakeino. Sen tukemisesta ja rahavaroilla vahvistamisesta pitää sortajaluokka huolen. Puolueemme eduskuntaryhmän tehtäviin ei kuulu nykyisen valtiovallan vahvistaminen ja kaikkein vähemmin juuri silloin, kun sen vallan taholta on odotettavissa kansaamme kuristavia ja etenkin köyhälistölle turmiollisia toimenpiteitä.

Edellä esitetyn perusteella ehdottaa puolue toimikunta puolueemme edustajakokouksen hyväksyttäväksi seuraavaa:

Katsoen siihen, että puolueemme varsinaisena ohjelmana on köyhälistön järjestäminen, sen valistaminen tehtävästään ja ase-

mastaan tietoiseksi, sen kohottaminen henkisesti ja aineellisesti taistelukykyiseksi;

ja onnistuakseen tässä tehtävässään, on aivan luonnollista,

että puolueemme järjestämis- ja valistamistyönsä yhteydessä taistelee tarmokkaasti köyhälistön riistämistä vastaan, tapahtuisipa se riistäminen sitte työvoimain tai oikeutettoman verotuksen muodossa ja,

että köyhälistö siten leppymättömän luokkataistelun kehittämällä mahdollisimman pian voimistuisi valtaamaan valtiovallan käsiinsä toteuttaakseen sosialidemokratian -vallankumouksellisen päämäärän, kaiken luokkavallan, sorron ja riistämisen lopettamisen.

Kun puolueemme kaikki pyrkimykset tulee olla sopusoinnussa edellä sanotun tarkoituksen kanssa, niin silloin on selvää,

että puolueemme voimiensa mukaan vastustaa ja koettaa estää ettei köyhälistöltä veroina kiskottuja varoja käytetä vallassaolevan luokan valta-aseman vahvistamiseksi, tahi muihin köyhälistölle epäetullisiin tarkoituksiin.

Kun tämän lisäksi maamme vallassaoleva luokka, hallituksineen on puolueemme vastustamisesta huolimatta mitä tunnottomammin tuhlannut kansamme varoja tarpeettoman suuren virkamieslauman kohtuuttoman korkeisiin palkkoihin ja eläkkeisiin, luonnotoman lukuisan poliisiarmeijan, venäläisen santarmiston, painoylihallituksen ja laittomasti nimitettyjen virkamiesten palkkaukseen ja ylläpitoon, y. m. samallaisiin tarkoituksiin, sekä kaiken sen lisäksi ovat siirtäneet kansamme varoja kymmenmiljoonittain köyhälistön kansainvälistä veljeyden tunnetta loukkaavaan tarkoitukseen ja

koska sitä tuhlausta tulee hallitus kaikesta päättäen yhä edelleenkin jatkamaan, suurimmaksi osaksi eduskunnan enemmistönä olevan porvariston myötävaikutuksella ja osittain eduskunnan tahtoa vastaan ja siten aiheuttaa valtiomenojen yhä suuremmaksi kasvamista ja samalla säästössä olevien varojen vähenemisen ja

koska kaiken tämän tuhlauksen perusteella tulee hallitus pyytämään eduskunnalta suostuntaveroja, vaikka vakinaiset valtiovarat kylläkin riittäisivät „maan hyödyksi ja parhaaksi” kun ei niitä edellä osotetulla tavalla tuhlataisi, niin tähän nähden ja ottaen huomioon,

että hallitus saadakseen yhä edelleenkin väkijuomaveroina kannettavia varoja, on jarruttanut ja yhä vastustaa eduskunnan sää-

tämää kieltolakia, eikä ole ryhtynyt verotusolojemme uudistusta tarkottaviin toimenpiteisiin, sen vähemmin esittänyt eduskunnalle sitä tarkottavia esityksiä, vaan sensijaan on yrittänyt sotkea kansamme itseverotusoikeutta, supistamalla perustuslain vastaisesti eduskunnan finanssivaltaa, siten saadakseen tilaisuuden kansamme varojen yhä suurempaan väärin käyttämiseen, niin päättää kokous,

että puolueemme eduskuntaryhmän tulee asettua jyrkän kiellon kannalle kaikkeen verotukseen nähden, johon eduskuntamme suostumusta tarvitaan ja haetaan ja,

että ryhmän tulee pysyä veronkiellossa, huolimatta hetkellisistä, epämääräisistä tahi näennäisistä eduista taikka tappioista mitä tämä kielto ehkä voisi näyttää tuottavan, siihen asti kunnes puolue toisin päättää.

Osuuskuntien ja valtiollisen puolueen välinen suhde.

Osuustoimintaliikkeen suuremmoinen kehitys viimeisinä aikoina on saattanut kaikkien maitten sosialistit yhä innokkaammin pohtimaan kysymystä sosialismin ja valtiollisen sosialidemokratisen puolueen suhtautumisesta osuustoimintaan. Osuuskunnat itse ovat eri maissa eri tavalla järjestäneet tämän suhteensa, pääasiallisesti kahdella tavalla: ne ovat joko muodostuneet sosialidemokratiksiksi puoluejärjestöiksi tahi pysyneet puolueettomina, sallien mitä erilaisimpia aatteita omaavien ihmisten liittyä keskenään yhteistoimintaan. Nämä kaksi suuntaa iskivät yhteen viime vuonna pidetyssä Köpenhaminan kansainvälisessä sosialistikongressissa, jossa neuvoteltiin kansainvälisen sosialismin suhteesta osuustoimintaan. Kongressi laati onnistuneen sovittelupöytäkirjan, jossa selitettiin osuustoiminnan — oikeastaan osuuskasojen — taloudellinen ja yhteiskunnallinen merkitys, kehoitettiin kaikkia puoluetovereita liittymään osuuskasoihin ja toimimaan niiden saattamiseksi työväelle mahdollisimman hyödyllisiksi sekä kehittämään niitä yhä solidarisemmiksi työväen valtiollisen ja ammatillisen taistelun kanssa. Kongressi jätti kuitenkin jokaisen maan osuustoiminnallisten järjestöjen ratkaistavaksi „onko ja missä määrin osuuskuntien suorastaan omista varoistaan tuettava valtiollista ja ammatillista liikettä“.

Köpenhaminan kongressi jätti siis kunkin maan puoluetoverien päätettäväksi, millä tavalla on parhaita kussakin maassa järjestää osuuskuntien ja valtiollisen puolueen välinen suhde. Tämän puoluekokouksen tehtäväksi on tullut määrätä meidän maamme sosialidemokratien taktiikka tässä kysymyksessä. Ennenkuin kuitenkin lähdemme mitään ehdotuksia tekemään, katsokaamme ensin mitä Suomen työväen ja sosialidemokratian edustajat ovat aikaisemmin arvelleet tästä asiasta.

Osuuskuntakysymys on ollut esillä jo Turun ja Forssan puoluekokouksissa. Turun kokoukseen oli tohtori Aug. Hjelt laatinut alustuksen „ravintoyhdistyksistä“, ja kokous päätti että ravintoyhtiöitä olisi perustettava kaikkialle työväen keskuuteen sekä hyväksyi muu-

tamia käytännöllisiä ohjeita niiden noudatettaviksi. Huomattava oli kokouksen lausunto, että näitten yhtiöitten tuli puhtaasta liikevoitostaan antaa 25 % työväen aatteen hyväksi. Forssan puoluekokouksessa oli työväen osuuskauppakysymys sangen innokkaan huomion alainen. Alustuksia olivat laatineet tohtori Hannes Gebhard ja M. W. Wuolukka. Edellinen vaati osuuskauppojen säilyttämistä puolueettomina, sallien kuitenkin, että jäsenet yleishyödyllisiin tarkoituksiin luovutettavasta osasta vuosivoittoa voivat käyttää työväenliikkeen hyväksi niin suuren prosentin kuin sitä äänestävien jäsenten ostojen yhteenlaskettu summa tekee. Wuolukka taas, epäillen Pellervon herrojen työväenasian harastuksen vilpittömyyttä, tahtoi kieltää sosialistien tunnustuksen ja kannatuksen sellaisilta osuusliikkeiltä, jotka eivät tukisi valtiollista työväenliikettä vähintään 10 %:lla vuosivoitostaan. Lisäksi hän vaati, että työväen osuuskauppojen tulisi perustaa oma tukkukauppansa, erillään porvarillisten hommista. Kokous hyväksyi sovittelevan ponnin, jonka mukaan osuusliikkeelle annetaan sosialidemokratisen puolueen taholta asianomainen tunnustus ja kannatus, lukemalla osuusliike yhdeksi „yhteiskuntaa uudistavaksi” liikkeeksi, sillä vakavalla toivomuksella, että osuusyhdistyksen sekä henkisesti että aineellisesti ryhtyvät kannattamaan sosialidemokratista työväenliikettä. Kannatuksen suuruutta ei kuitenkaan tahdottu lähemmin määrätä. Työväen osuusliikkeitten tuli yhtyä kannattamaan koko maata käsittävää yhteistä välitysläikettä, kunnes ehkä toisin päätetään. — Turun ja Forssan kokouksissa enempää kuin muissakaan työväenyhdistysten edustajain kokouksissa ei ole keskusteltu varsinaisesti muista osuuskunnista kuin osuuskau-poista.

Tässäkin alustuksessa voimme sanottavamme muista osuuskunnista supistaa vähiin. Työväen huomiota ansaitsevana osuuskuntamuotoina osuuskauppojen rinnalla kannattaa mainita tuotanto-osuuskunnat ja maataloudelliset osuuskunnat. Aikaisemmat sosialidemokratit, m. m. Lassalle ja Marx ovat antaneet tuotanto-osuuskunnille suurimman merkityksen työväen osuuskuntamuodoista. Kokemus on kuitenkin osottanut näille osuuskunnille sangen vaatimattoman sijan. Monet seikat, kuten pääoman, liiketaidon, kurin ja menekin puute ovat saattaneet tuotanto-osuuskunnat yleensä epäonnistumaan. Hyvin menestyvät tuotanto-osuuskunnat ovat taas tavallisesti muuttuneet kapitalistisiksi yhtiöiksi, kun niiden jäsenet ovat alkaneet voittoa saavuttaakseen ottaa palvelukseensa palkkatyöväkeä. Kokemus on edelleen vielä osottanut, että osuuskaupat ja niiden tukkuliikkeet voivat suurella menestyksellä harjottaa osuustoiminnallista tuotantoa. Näistä syistä tulee työläisten tarkkaan harkita ryhtyessään tuotanto-osuuskuntia perustamaan.

Maataloudelliset osuuskunnat, kuten osuusmeijerit, osuuskassat,

koneosuuskunnat y. m. ovat sensijaan näyttäytyneet sangen elinvoimaisiksi ja niitä on Suomessakin lyhyen ajan kuluessa perustettu hyvin lukuisasti. Nämä osuuskunnat toisaalta merkitsevät kapitalistisen suurtuotannon kehittämistä maataloudessa, toisaalta ne hankkivat vähäväkisillekin maataloutta harjoittaville tilaisuuden yhteistoinnin avulla päästä osallisiksi kehittyvän tekniikan ja suurtuotannon tarjoamista eduista. Ne merkitsevät siis tuotannollista ja yhteiskunnallista edistystä, ja sosialidemokratia voi niitä sentähden myötätunolla katsella. Mitä tulee n. s. viljelysosuuskuntiin, on niistä vaikeata sanoa mitään, koska niitä ei juuri ole olemassa.

Osuuskaupat ovat työväen tärkein osuuskuntamuoto. Yksinomaan niitä koskivat Köpenhaminankin kongressin ponnet. Ja niiden merkitys työväelle kasvaa päivä päivältä sikäli kun osuuskauppaliike laajenee ja kehittyy ja sikäli kuin palkkatyöväenluokka yhä lisääntyy.

Osuuskaupat tarjoavat jäsenilleen useita taloudellisia etuja, kuten voitto-osuutta, hyvää tavaraa ja vapautumista velkakaupasta ja vahvistavat siten työväenluokkaa. Ne kasvattavat työläisiä yhteistoimintaan ja kansanvaltaiseen itsehallintoon. Järjestämällä kulutusta ne syrjäyttävät välikauppaa ja yhteiskunnallistuttavat vaihdon ja tuotannonkin välineitä, muodostuen yhdeksi sosialistisen talousjärjestelmän toteuttamiskeinoiksi. Osuuskaupat ovat siis vaikuttava ase työväen luokkataistelussa, vaikkakaan ne yksinään eivät koskaan voi aikaansaada työläisten vapauttamista. Kaikkien valtiollisesti ja ammatillisesti järjestyneiden työläisten velvollisuus on liittyä jäseniksi osuuskauppoihin ja vaikuttaa niissä sosialistisessa hengessä, toimimalla siten, että niistä koituu työväelle mahdollisimman suuri hyöty.

Tähän suuntaan käyvät myöskin Köpenhaminan kongressin ponnet. Osuuskauppojen merkitykseen ja niiden sisäiseen järjestämiseen nähden voi Suomenkin sosialidemokratinen puolue ilman pitempää harkintaa hyväksyä Köpenhaminan kongressin hyvin yleispätevät ponnet. Sitävastoin tulee meidän ottaa omia erikoisolojamme silmälläpitäen erityisen pohdinnan alaiseksi kysymys osuuskauppaliikkeen ja valtiollisten sekä ammatillisten järjestöjen suhteista sekä onko ja missä määrin osuuskuntien suorastaan omista varoistaan tuettava valtiollista ja ammatillista liikettä.

Näihin kysymyksiin nähden on kansainvälisen sosialidemokratian keskuudessa olemassa kaksi eriävää suuntaa, joita voisimme nimittää belgialaiseksi ja rochdalelaiseksi suunnaksi. Belgialaisen suunnan kannattajat vaativat Belgian osuuskauppojen esimerkkiä seuraten, että osuuskuntien tulee liittyä puolueeseen ja luovuttaa osan voitostaan kiihotus- ja valistustyöhön sekä työväenluokan vapautustaisteluun. Rochdalelaiset, n. s. Rochdalen tienraavajien periaatteiden puolustajat haluavat taas osuuskauppojen puolueettomuutta, vastustaen kaikkea

uskonnollisista, kansallisista tai valtiollisista syistä tapahtuvaa osuustoiminnan hajottamista. Köpenhaminan kongressissa esiintyivät etenkin saksalaiset tämän suunnan kannattajina.

Belgialaisen järjestelmän puoltajat katsovat, että osuuskauppojen on oltava luokkataistelujärjestöjä. Osuuskunta ei itsessään ole sosialismia; se ei rahallisessa, teollisessa tai kaupallisessa suhteessa ole muuta kuin kapitalistinen laitos. Vasta silloin kun osuuskuntien ja puolueen välinen suhde on elimellinen, merkitsee osuustoiminta sosialismia. Lakoissa ja muissa taloudellisissa samoin kuin valtiollisissakin taisteluissa täytyy osuuskuntien kannattaa työväenpuoluetta. Valtiolisen vallan vallottaminen on päämääränä. Ainoastaan siinä tapauksessa, että osuuskunta edistää tätä päämäärää, on sitä suositeltava. Tämä merkitsee oikean paikan- osottamista osuuskunnille. Osuuskuntien on siis liitettävä puolueeseen ja luovutettava osa voitostaan valtiollisille ja ammatillisille järjestöille. „Pieni sosialistien muodostama osuuskunta on parempi kuin suuri osuuskunta, jonka jäseniltä saa odottaa sosialismia maailman loppuun saakka", lausui eräs edustaja Köpenhaminan kongressissa.

Toisen suunnan kannattajat ovat päinvastoin sitä mieltä, että osuuskunnat voivat ainoastaan silloin tehdä jotakin sosialismin hyväksi, kun ovat suuria. Senvuoksi ei saa keneltäkään sulkea tietä osuuskuntiin, vaan kaikki kuluttajat ovat liitettävät yhteen katsomatta valtiollisiin, taloudellisiin, uskonnollisiin t. m. s. eroavaisuuksiin. Juuri Belgian osuustoiminta on varottavana esimerkkinä siitä että puolueitaistelun ulottaminen osuuskauppoihin heikontaa suuressa määrässä niitten toimintaa. Siellä ovat maan osuuskaupat jakaantuneet sosialistisiin, vapaamielisiin, klerikalisiin y. m. osuuskauppoihin, ja seuraus on se, että minkään puolueen osuuskauppaliike ei ole voinut kohota korkealle muitten maitten osuuskauppaliikkeeseen nähden. Vasta v. 1900 perustivat sosialistiset osuuskaupat oman tukkuosuusliikkeensä, joka on pysynyt verrattain vähäisenä. Eräs saksalainen tutkija on laskenut, että kahden Saksin kaupungin, nim. Dresdenin ja Leipzigin osuuskaupoilla on yhteensä yhtä suuri menekki kuin kaikilla Belgian sosialistisilla osuuskaupoilla yhteensä. Yhdellä ainoalla osuuskaupalla Englannissa, Leedsin osuuskaupalla on suurempi menekki kuin kaikilla Belgian erisuuntaisilla osuuskaupoilla yhteensä! Tällaiset tosiasiat puhuvat osuuskauppojen puolueettomuuden hyväksi.

Puolueettomuus ei kuitenkaan merkitse kaiken politiikan hylkäämistä eikä sosialidemokratian hylkäämistä tai sen vastustamista. Kuluttajien edut saattavat osuuskunnat toimimaan yhdessä sosialidemokratian puolueen kanssa esim. työväen suojeluksen ja tullipolitiikan alalla. Puolueettomat saksalaiset osuuskaupat käyttävät ainoastaan järjestynyttä työväkeä ja ovat tehneet työ sopimuksia semmois-

tenkin ammattiliittojen kanssa, jotka eivät omalla voimallaan olisi saaneet vaatimuksiaan toteutetuiksi, kuten esim. leipuriliiton kanssa. Mutta on aina otettava huomioon, että valtiollisella, ammatillisella ja osuustoiminnallisella liikkeellä on kullakin oma erikoinen tehtävänsä, ja puoluetta, joka on asetettava kaikkien toisten edelle, ei ole saatettava riippuvaisuuteen ammattiyhdistyksistä ja osuuskunnista. Jokaisen työläisen on tunnettava itsensä velvolliseksi tekemään rahallisia ja aatteellisia uhrauksia kaikkien näiden kolmen liikkeen hyväksi. Ne ovat täytettävät sosialismin hengellä, mutta sallittava niiden itsenäisesti pyrkiä päämääriinsä.

Tähän suuntaan väittelevät puolueettomuuskannan edustajat. Tässä mielipiteiden eroavaisuudessa ilmenee osaksi vanha riita marxilaisten ja revisionistien välillä, osaksi eri maiden erilaisista oloista johtuva vastakkaisuus. Saksassa esim. ovat osuuskaupat alunpitäen olleet puolueettomia, koska osuustoimintalaki kieltää siellä osuuskuntia liittymästä mihinkään puolueeseen. Ei voi sentähden vaatia kaikkialla noudatettavaksi ehdottomasti samaa menettelytapaa.

Mitä tulee Suomeen, näyttää siltä että belgialainen järjestelmä sopii meille paremmin päämääräksi kuin nyt heti toteutettavaksi. Kaikki osuuskaupamme noudattavat puolueettomuusperiaatetta sikäli että ne sallivat jäsenysoikeuden kaikille kansalaisille. Jos sosialidemokratinen puolueemme nyt ryhtyisi vaatimaan, että osuuskauppojen tulee liittyä puolueeseen, ennenkuin puolue voi antaa niille tunnustusta, saisi se varmaankin aikaan vahingollisen hajaannuksen osuuskauppaliikkeessämme ja suuresti lamaannuttaisi koko liikettä. Meillähän ovat osuuskaupat vielä nuoria, omaavat pienen pääoman ja usein vähän liiketaitoa ja lisäksi olemme juuri joutuneet keskelle taantumuskautta osuuskauppaliikkeessakin, keskelle konkurseja ja pysähtymistä. Puoluesyistä aiheutuva hajaantuminen, riitaisuudet ja jäsenten eroaminen osuuskauoista sekä erikarvaisten puolueosuuskauppain syntyminen olisi sentähden sangen vaarallista nuorelle osuuskauppaliikkeellemme. Ja tuskinpa puolueellekaan olisi mitään hyötyä menettelytavasta, joka näin jakaisi osuuskaupat. Puolue saisi ehkä enemmän varoja valtiolliseen taisteluun, mutta niiden vastapainona olisi huomioon otettava se vahinko, joka syntyisi osuuskauppatoiminnan heikkenemisestä ja sen työkansalle tuottamien etujen vähenemisestä.

Tässäkin kysymyksessä tulee menetellä käytännöllisesti. Sallikaamme osuuskauppaliikkeen kehittyä itsenäisesti ja yhtenäisesti, jolloin siitä ajan pitkään koituu sosialismillekin mahdollisimman suuri hyöty. Toisaalta, katsoen osuuskauppaliikkeen hengenheimolaisuuteen sosialismin kanssa sekä päämäärään että toimintaperiaatteisiin nähden, on lausuttava, että osuustoimintaliikkeen ja valtiollisen sosialidemo-

kratian tulee yhä lähentyä toisiaan ja muodostua vähitellen solidarisiksi osiksi työväen yleisestä vapautusliikkeestä. Tarvitsematta pakottaa osuuskappoja varsinaisiksi puoluejärjestöiksi käy tämä kehitys luonnollisella tavalla siten että kaikki sosialistiset työläiset pitävät velvollisuutenaan olla toimeliaina jäseninä osuuskappoissa. Siten osuuskappaliike vähitellen tulee sosialistien käsiin ja täyttyy Sosialistisella hengellä. Osuuskappojen sosialistiset jäsenet voivat sitten valvoa, että osuuskappojen vuosivoitosta myönnetään osa yleishyödyllisiin tarkoituksiin ja että tästä summasta annetaan työväenliikkeelle niin suuri prosentti kuin sitä äänestävien jäsenten ostojen yhteenlaskettu summa tai sellaisten jäsenten lukumäärä tekee. Jos jossakin osuuskappassa jäsenet ovat melkein poikkeuksetta tai ainakin valtavalla osalla sosialisteja, on sellaisella osuuskappalla syytä liittyä puolueeseen. Siltä voi joka tapauksessa odottaa työväen valtiollisen ja ammatillisen taistelun voimakasta avustamista. Sellaisen osuuskappan säännöissä voi kuitenkin olla myönnytys, että osuuskappan jäseniksi pääsevät ei-sosialistitkin, joiden ei tarvitse suorittaa puolueelle tulevia maksuja. Siten jäävät osuuskappat edelleen avoimiksi kaikille.

Näin menetellen lähennetään osuuskappaliikettä valtiollista sosialidemokratiaa kohti, mutta samalla vältetään hajaantumisesta osuuskappatoiminnalle johtuva vaurio. Toisaalta myönnetään osuuskappaliikkeen toteuttavan sosialismia omana tarkotusperänään sikäli kuin se saa vallattua kauppaa ja tuotantoa omaan haltuunsa, toisaalta näemme siinä ennen kaikkea välikappaleen työväenliikkeen muiden muotojen edistämiseksi. Toistettakoon sentähden vielä että kaikkien sosialidemokratisten työläisten *velvollisuus* on liittyä jäseniksi osuuskappoihin. Silloin syntyy itsestään kiinteä yhdysside osuuskappojen ja valtiollisten järjestöjen välillä, ja työväenluokan lisääntyessä ja sen henkisten voimien kasvaessa osuuskappaliike silloin täyttyy yhä enemmän sosialismin hengellä ja tuntee yhä läheisempää solidarisuutta työväentaistelun muiden muotojen kanssa.

Saan lopuksi esittää puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavan ponsilauselman:

Osuuskappaliikkeen suureen merkitykseen nähden työväen luokkataistelussa katsoo puoluekokous kaikkien puoluetoverien velvollisuudeksi liittyä toimeliaiksi jäseniksi osuuskappoihin ja vaikuttaa niissä siihen suuntaan, että osuuskappojen suhde valtiolliseen sosialidemokratiaan tulee yhä läheisemmäksi. Osuuskappojen tulee aineellisestakin tukea työväentaistelun muita

muotoja kuitenkin silmällä pitäen ettei tämän kautta synny vahingollista hajaannusta osuuskauppaliikkeen keskuudessa.

Timo Korpimaa.

Puoluetoimikunnan lausunto edelläolevan alustuksen johdosta.

Puoluetoimikunta, vaikka tahtoo nimenomaan torjua sen joskus esiintyneen väärinkäsityksen, että osuustoiminta yksinään riittäisi köyhälistöluokan vapauttamiseksi, katsoo osuustoiminnan merkityksen köyhälistölle olevan siinä:

1) että voi kehittää jäsenissään sitä yhteistunnetta, joka on sosialismin pohjana, mikä seikka on erittäin tärkeä semmoisten kansanainesten mukaansaamiseksi, jotka yleensä sivistyksellisen tai taloudellisen kehittymättömyyden vuoksi hitaammin omaksuvat sosialistisen katsantotavan,

2) että ne, samalla kun ne käytännössä todistavat kollektiivisen talousjärjestelmän mahdollisuuden, kasvattavat työläisiä yhteistoimintaan ja taloudelliseen itsehallintoon sekä näin valmistavat niitä ottamaan käsiinsä sen taloudellisen vallan, jonka valtiollinen työväenliike on riistävä vallassaolevan luokan käsistä,

3) että ne, käyttämällä vain järjestynyttä työväkeä sekä myöntämällä sille mallikelpoisia työehtoja ja ostamalla tarpeensa ainoastaan samallaisia työehtoja myöntäviltä tavaranhankkijoilta, voivat voimakkaasti tukea ammatillista työväenliikettä, jonka ohella ne voivat lakon tai sulun sattuessaa raha-avustusten tai luoton antamisella suoranaisesti vaikuttaa luokkataisteluun,

4) että ne, luovuttamalla osan vuosivoitostaan rahastojen perustamiseksi jäsentensä ja henkilökuntansa hyväksi, sekä sen lisäksi yleishyödyllisiin, työväen etuja edistäviin tarkoituksiin — kirjastoihin, lukusaleihin, raittius- y. m. esitelmiin j. n. e. — voivat tarmokkaasti edistää työväen aineellisia sekä sivistyksellisiä pyrkimyksiä,

5) että ne, tekemällä jäsenensä jossakin määrin riippumattomiksi kapitalistisen järjestelmän luomista välikäsistä ja vastustamalla porvarillisten suuranastajain keinotekoisesti aikaansaamia hinnankorotuksia, voivat helpottaa jäsentensä toimeentuloa.

Jotta näitä tuloksia saavutettaisiin, on kuitenkin välttämätöntä, että osuuskunnat täytyvät sosialistisella hengellä, niissä tähän saakka enimmäkseen vallinneen pikkuporvarillisten harrastusten sijaan, niin että jäsenet eivät, kuten enimmäkseen tähän asti on tapahtunut, katso tärkeimmäksi mahdollisimman suuren yksityisen voiton saavuttamista.

Kaikkeen tähän nähden on tarpeellista,

että luokkatietoinen työväki lukuisasti liittyy osuuskauppoihin ja toimii niissä luokkatoveriensä valistamiseksi, sekä yllämainittujen päämäärien saavuttamiseksi.

Mitä sitte tulee kysymykseen varojen luovuttamisesta valtiollisen ja ammatillisen liikkeen hyväksi, on tämä kysymys Köpenhaminan kansainvälisen sosialistikongressin päätöksen kautta jätetty „jokaisen maan osuustoiminnallisten järjestöjen ratkaistavaksi”. Puoluetoimikunnan mielestä on tässä otettava huomioon, että taloudellinen kehitys maassamme on vielä monessa paikoin niin takapajulle jäänyt sekä myös osuustoiminta niin kehittymätöntä, että se voidakseen edistyä, vaatii eri kansalaisryhmien yhteistyötä. Semmoisissa oloissa voisi sos. dem. taholta tehty yritys pakottaa osuuskunnat suorittamaan rahallisia avustuksia puolueelle tai ammatilliselle liikkeelle, aikaansaada hajaannusta osuustoimintaliikkeessä, synnyttäen erivärisiä osuuskuntia, mikä useissa seuduin voisi pitkiksi ajoiksi lamauttaa osuustoiminnalliset pyrkimykset työväen keskuudessa.

Kun kuitenkin on pyrittävä köyhälistön kaikkein voimain keskittämiseen, katsoo puoluetoimikunta, että

niillä osuuskunnilla, joiden valtava enemmistö on sosialisteja, on siveellinen velvollisuus voimakkaasti tukea työväen luokkapyrkimyksiä, ja

muissa osuuskunnissa olisi sos. dem. jäsenten vaikutettava siihen suuntaan, että heidän lukumääräänsä vastaava suhteellinen määrä vuosivoitosta luovutetaan työväen pyrkimyksien hyväksi.

Puoluetoimikunnan vähemmistön lausunto edelläolevan alustuksen johdosta.

Kun allekirjoittaneet eivät ole voineet edellä olevaa alustusta hyväksyä sellaisenaan, eikä yhtyä puoluetoimikunnan enemmistön lausuntoon, niin olemme täten pakotetut esittämään eroavan mielipiteemme :

Puoltaessaan osuustoiminnalle ja erittäinkin osuuskauppaliikkeelle sosialidemokratisen puolueen tunnustusta, on alustaja asettunut ylen määrin kiittelemään osuustoiminnan merkitystä aseena köyhälistön luokkataistelussa ja keinona sosialismin toteuttamiseksi. Mekin myönnämme, että osuustoiminta kasvattaa työläisiä yhteistoimintaan ja itsehallintoon sekä että sen avulla visseillä edellytyksillä voidaan muodostaa yksityisomistuksellisesta tuotannosta poikkeavia yleisön omistamia tuotantolaitoksia. Jonkin verran voinee myös osuuskauppojen vaikutus velkakaupan poistamiseksi ehkä kiihottaa työ-

läisiä palkkataisteluun. Näitä seikkoja jo silmällä pitäen voi puolueemme antaa tunnustuksensa osuuskaupoille. Turhaa kuvittelua on nyt kuitenkin sellainen uskottelu, että osuustoiminta olisi sosialistisen tuotantotavan toteuttamiskeinona. Siihen päämäärään johtaa vain köyhälistön valtiiovallan valtaaminen.

Mitä sitten osuustoiminnan tarjoamaan voitto-osuuteen tulee, ei sitä voi arvioida mainittavaksi taloudelliseksi eduksi, koska nuo voitto-osuudet ovat kovin vähäpätöisiä ja työläiset jatkuvan riistojärjestelmän avulla yhä jäävät valtion ja kapitalistiluokan nyljettäviksi. Sitäpaitsi ei osuuskunnan jäsenten tulisi pitää tärkeimpänä päämääränä mahdollisimman suuren yksityisen voiton saavuttamista. Sen sijaan olisi tässäkin pidettävä työväen yhteiset edut lähemmin määrävinä ja koottava voimia ja varoja työväen luokkataistelua varten, sillä ainoastaan itse nykyisen järjestelmän kukistaminen vie työntekijäin taloudellisten etujen turvaamiseen.

Asian periaatteelliseen puoleen nähden eroamme alustajasta siinä, että mielestämme on osuustoimintaan suhtauduttava ei asettamalla osuustoimintaliikkeen etuja johtaviksi vaan köyhälistön luokkataistelun eli sosialidemokratian edut. Alustaja tosin tahtoo, että osuuskauppojen on aineellisesti tuettava työväen valtiollista ja ammatillista liikettä, mutta samalla asettaa tälle kuitenkin ehdoksi sen, ettei tämän kautta synny vahingollista hajaannusta osuuskauppaliikkeen keskuudessa. Kun nyt kuitenkin jokaisessa sellaisessa työväen osuuskauppaliikkeessä, jossa on myös porvarillisiin puolueisiin kuuluvia jäseniä, tulisi ehdotus aineellisen kannatuksen myöntämisestä puolueellemme saamaan porvarillisten jäsenten taholta ankaraa vastustusta ja mahdollisesti osuuskunnasta eroamisuhkauksiakin, ja kun sitä tultaisiin kai selittämään vahingollisen hajaannuksen synnyttämiseksi, niin jäisi avustukset myöntämättä. Alustajan asettamaa aineellisen kannatuksen myöntämisehtoa emme siis voi hyväksyä.

Emme mekään, silmällä pitäen köyhälistön osuustoiminnan mahdollisuuksia maassamme, pidä asian nykyisessä vaiheessa puollettavana työväen osuuskuntien puolueeseen liittämistä siten, että niiden jäseniksi otettaisiin vain sosialidemokratisen puolueen jäseniä. Olemme puolestamme sitä mieltä, että sosialidemokratisen puolueen jäseniä on velvoitettava osuuskunnassaan ehdottomasti ajamaan sosialidemokratian tarkoituksia ja huolehtimaan että sosialidemokratista valistus-työtä osuuskunnan jäsenten keskuudessa harjoitetaan ja vuotuisesta voitosta tuntuvia eria köyhälistön valtiollisille ja ammatillisille järjestöille myönnetään. Kun sosialistinen henki tunkeutuu osuuskuntiin ja ne tuntevat yhteenkuuluvaisuutta työväen luokkataistelun kanssa, niin voidaan niiden avulla lujittaa työväen voimaa kapitalistiluokkia vastaan. Mutta vain sikäli kuin ne lujittavat tätä voimaa

onkin niillä merkitystä. Osuustoimintaliikkeen puolueettomana pitämisen vuoksi ei kannata tehdä minkäänmoisia uhrauksia, koska sellainen menettely heikentäisi työväen voimaa, jonka kasvattaminen tulee olla kaiken työväen yhteistoiminnan tarkoituksena, koska vain sen avulla köyhälistön vapautustyö ja sosialidemokratian toteutuminen on mahdollinen.

Edellä esitetyn perusteella ja viitaten alustajan esittämiin, tässä kajoamattomiin näkökohtiin, ehdotamme puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavaa:

Siihen nähden, että osuuskauppojen tarkoitus on välikaupan syrjäyttäminen ja määrättyä kulutusta varten toimivan itsetuotannon järjestäminen ja siten vastustaa porvarillisten anastajien keinotekoisia hintainkorotuksia ja sillä tavalla helpottaa työväestön toimeentuloa ja,

että osuuskaupat kasvattavat niihin kuuluviin työläisiin yhteistunnetta ja kehittävät heitä oinain asiainsa itsenäiseen johtoon, selittää puoluekokous,

että osuustoimintaliike, vaikkakaan sitä ei voida pitää sosialistisen talousjärjestelmän toteuttamiskeinona, niin voi se kuitenkin olla vaikuttava ase luokkataistelussa, jota järjestynyt köyhälistö käy, saavuttaakseen aina muistossa pidettävän päämääränsä — tuotannon ja vaihdon välineiden yhteiskunnallistuttamisen — jonka se tulee saavuttamaan valtiollisen vallan valloittamisen kautta, ja,

että osuuskaupat kehittämis- ja järjestämisspyrinnöineen voivat tuottaa työväenluokalle yhä tuntuvampia etuja jos niitä johdetaan sosialistisessa hengessä ja kehitetään niistä köyhälistön luokkataistelujärjestöjä.

Tätä silmällä pitäen kehoittaa puoluekokous puoluetovereita liittymään jäseniksi osuuskauppoihin ja toimimaan niissä sosialistisen yhteenkuuluvaisuuden hengen ja kurin kasvattamiseksi, sekä velvoittaa liittyneet toverit vaikuttamaan osuuskaupoissaan,

1) että ne käyttävät kaikissa tehtävissään vain järjestynyttä työväkeä ja myöntävät sille mallikelpoisia työehtoja ja ostavat tarpeensa ainoastaan samallaisia työehtoja myöntäviltä tavaranhankkijoilta,

2) että ne lakon tai sulun sattuessa joko raha-avustusten tai luoton antamisella tukevat työväestöä taistelussa.

3) että ne luovuttavat osan vuosivoitostaan rahastojen perustamiseksi jäsentensä ja henkilökuntansa hyväksi, sekä sen lisäksi myöntävät voittovaroistaan sosialidemokratisille järjestöille, käy-

tettäväksi työväestön aineellisten ja sivistyksellisten yhteispyrintöjen edistämiseksi.

Samalla kun kokous kehoittaa puoluejärjestöjä tekemään työläisille tunnetuksi osuustoiminnan edut, ntiin samalla on myös tehtävä tunnetuksi kapitalistisen kilpailun osuustoiminnalle asettamat rajat, jotta työväen luokka yhä selvemmin tulisi käsittämään yhteiskunnallisen taistelun vaikeudet, eikä laimiinlöisi niitä lakkaamattomia ponnistuksia, joita sekä ammatillinen että valtiollinen toiminta siltä vaatii, kohotakseen sorron ja riiston alaisesta asemastaan valtiolliseen vapauteen ja taloudelliseen hyvinvointiin.

Matti Turhia,

Hilja Pärssinen,

Matti Paasivuori.

Ohjelmakomitean mietintö.

Sen komitean jäsenenä, jonka Kotkan puoluekokous 1909 asetti valmistelemaan puolueemme nykyisen ohjelman tarkistamista, esitämme seuraavaa.

Laajan tehtävämme suorittamista on estänyt ja vaikeuttanut se seikka, ettei kukaan komiteaan valituista ole voinut käyttää aikaansa edes paria kuukautta yksinomaan tai pääasiallisestikaan tähän työhön, vaikka tällainen tehtävä olisi vaatinut järjestelmällistä tutkimustyötä, vieläpä sangen useilla talous- ja yhteiskuntapolitiikan eri aloilla. Lisäksi on tällä välin kaksi komitean jäsentä muuttanut maasta pois, ja muut jäsenet olivat viimeksi eduskuntatyön takia valitettavasti esteetyt niin ajoissa valmistamasta tätä selontekoa, että sen julkaiseminen olisi voinut tapahtua ennakolta määrätyn ajan kuluessa.

Kun puoluekokous velvoitti meidät ensimmäiseksi käsittelemään maatalousohjelmakysymystä, pyydämme seuraavassa kiinnittää kaiken päähuomion juuri tähän tärkeään kysymykseen.

I. Maatalousohjelma.

Johdatuskeksi yleensä maatalousohjelmaa koskeva^{*} kysymysten asettamiseen on mielestämme hyödyllistä tässä aluksi edes viittaillen, mutta kumminkin vähän laajemmin kuin mitä alempana esitettävät varsinaiset ehdotuksemme välttämättä edellyttäisivät, kuvata, minkälaisella taloudellisella pohjalla ja millä tavoin maamme maalaisköyhälistön pulatila on kehittynyt ja minkaluontoinen se nykyään on.

1. Johdanto.

Suomen maaseutuolojen nykyiseen muodostukseen on parin kolmen viime vuosisadan kehitys ratkaisevasti vaikuttanut. 1500-luvulla ja alulla seuraavaakin vuosisataa oli Suomen maaseutuväestö puhtaasti talonpoikaista, talollisia, jotka saivat toimeentulonsa maanviljelyksen, mutta kenties vielä enemmän kaskenpolton, metsästyksen ja kalas-

tuksen kautta. Maanomistusolot olivat kehittymättömät; peltomaihin nähden oli suuressa osassa maata vallalla sarkajako, takamaihin nähden yleensä yhteisomistus. Maanviljelystuotanto oli suuntautunut pelkästään kotitarpeen tyydyttämiseen ja oli sen johdosta yksinomaan pientuotantoa.

Seuraavain vuosisatain aikana vakiintui maanviljelys maan pääelinkeinona sekä siitä syystä, että asutuksen levitessä oli pakosta voimaperäisempään maankäyttöön siirryttävä, että myöskin sen kautta että Suomi näihin aikoihin muodostui viljaa vieväksi maaksi. Suomen maanviljelyksen päätarkoituksena pysyi viljan viljeleminen aina äskenkuluneen vuosisadan toiselle kolmannekselle. Näiden olosuhteiden vallitessa alkoi osittain tavaratuotantoon nojautuva alkukapitalistinen suurviljelys Suomessa saada jalansijaa. Maanomistusoiloihin tämä kehitys heti alusta alkaen toi tuntuvia muutoksia mukanaan. 1600-luvulla tapahtunut aatelisvallan ja aatelisen suurviljelyksen kehitys oli vähällä saattaa Suomessa asiat samanlaiseen ratkaisuun kuin jo ennen oli käynyt keski-eurooppalaisissa maissa, joissa talonpojat kokonaan menettivät omistusoikeutensa, muuttuen suurviljelyksiksi kehittyneiden aateliskartanoiden työvelvollisiksi alustalaisiksi. Tämä kehitys keskeytyi meidän maassamme kuitenkin 1600-luvun lopulla tapahtuneen aatelistilain peruutuksen kautta kruunulle. Mutta seuraavalla vuosisadalla vanhemmat omistussuhteet tulivat kuitenkin lopullisesti syrjäytetyiksi, vaikkakin toisenlaisella tavalla.

Kuten kaikissa Itämeren ympärillä olevissa maissa, niin Suomesakin 1700-luvun keskivaiheilta uudelleen alkava maataloustuotteiden, varsinkin viljan hintain nousu tarjosi edullisen tilaisuuden viljatuotannon harjoittamiseen vientiä varten ja kiihotti osittain lisäämään uutisviljelysten kautta viljatuotantoon käytettyä viljelysalaa, osittain paremmin ja voimaperäisemmin käyttämään entistä peltomaata. Tämä tavara- ja vientituotantoon pyrkivä virtaus Suomen maataloudessa vei kuitenkin ehdottomaan ristiriitaan vallitsevain maanomistusoilojen, sarkajakoon perustuvan kyläjärjestyksen ja takamaiden yhteisomistuksen kanssa. Sarkajako peltomaihin nähden esti parannukset peltoalan hoidossa, se kun teki niiden toimeenpanemisen riippuvaksi kylän osakasten suostumuksesta ja yhdessä takamaiden yhteisomistuksen kanssa haittasi se tuntuvasti uutisraivausten tekoa ja peltoalan laajentamista. Kuten muuallakin, niin Suomessakin alkava puolkapitalistinen suurviljelys pyrki työvoiman tarvettaan tyydyttämään ilmaisella alustalaisten taksvärkkityöUä. Mutta yhteiset takamaat olivat voimakkaana esteenä torpparilaitoksenkin kehittymiselle.

Ne uudistukset maanomistusoiloissa, jotka näitä seikkoja silmällä pitäen, suureksi osaksi suurviljelyksen edustajain vaatimuksesta ja heidän etujaan valvoen Suomessa 1700-luvulla pantiin toimeen ja joiden

kautta yksityinen omistusoikeus maahan suureksi osaksi toteutettiin, osaltaan suoranaisesti raivasivat tietä sille tavaratuotantoon melkoisessa määrin nojautuvalle maataloudelliselle kehitykselle, joka näiltä ajoilta alkaen maassamme alkoi päästä entistä suurempaan vauhtiin.

Isonjaon kautta 1700-luvun puoliväliltä alkaen poistettiin sarkajako kylien pelloilta ja jaettiin nämä suurin kappalein kylien osakasten, s. o. talollisten kesken. Samalla tavalla jaettiin takamaat ja suuren osan anasti niistä kruunu n. s. liikamaiden nimellä. Tällaisten muutosten kautta omistusoloissa oli tie raivattu sekä taajemman asutuksen syntymiselle että suuripiirteisemmän ja voimaperäisemmän maanviljelyksen kehittymiselle. Aina 1800-luvun toiselle kolmannekselle jatkuikin senjälkeen maan taloudellinen kehitys maanviljelyksen ja uutisraivaustyön varassa verrattain nopeasti.

Naapurien estämättä voivat talolliset nyt mielinmäärin laajentaa peltojaan ja tehdä uutisraivaustöitä takamailla. Mutta viljelysmaiden alan laajeneminen ja suuremman maanviljelyksen kehitys ei ollut ainoa muoto maataloudellista edistystä. Sitä mukaa kuin suurviljelys kehittyi kasvoi talojen takamaille torppia, joiden päivätöillä päätilojen viljelykset yleensä lounaisosassa maata ja varsinkin suuremmilla tiloilla hoidettiin. Ja kun torpan perustamiseen ei aina ollut tilaisuutta ja toiselta puolen maatyöväen tarve yhä lisääntyi, kasvoi aikaa myöten yhä lukuisammaksi kylien kupeisiin asettuneiden mäkitupalaistenkin lukumäärä. Missä suurviljelys ei saanut jalansijaa, laajeni asutus talon halkomisten kautta, jolloin takamaille asettuneet uutisviljelijät pääsivät oikeudellisesti vanhasta asutuksesta riippumattomiksi. Kruunu puolestaan verotulojen lisäämistä silmälläpitäen asutti varsin pontevasti sen haltuun joutuneita „liikamaita”.

Näissä muodoissa levisi asutus tavatonta vauhtia ennen harvaan asuttuihin osiin maata, joten 1700-luvun puoliväliltä 1800-luvun puolivälille harvaanasutuissa maan sisäosissa väkiluku oli ennättänyt kasvaa 8-10 kertaiseksi. Vanhastaan tiheämmin asutuilla mailla oli lisäkasvu hitaampi, saman ajan kuluessa siellä väkiluku vain lisääntyi alle puolella tai hiukan siitä yli.

Vaikkakin tällä tavoin asutuksen käydessä tiheämmäksi pellonviljelys yhä ratsaisevammin muuttuu väestön toimeentulon lähteeksi, on kuitenkin väärin päättää, että maaseutuväestö olisi yksin tämän elinkeinon tuotteisiin talouttaan perustanut. Ainoastaan paraiten asutuilla seuduilla ja pääasiassa vain suuremmilla, etupäässä herrassäätysten tiloilla, oli näin asianlaita. Ja täälläkin kotona tuotettiin melkein kaikkea, mitä kotitaloudessa omiksi tarpeiksi tarvittiin. Talonpoikaisilla tiloilla, ennen kaikkea syrjäseuduilla, ei ainoastaan kotitalous vieläkin täydellisemmin tyydyttänyt tarpeitaan omilla tuotteilla, vaan oli myöskin pellonviljelyksen merkitys väestön toimeentulon lähteenä

suhteellisesti pienempi. Jo yleiseen harjoitetun kaskenpolton kautta oli asukkaiden toimeentulo suuressa määrin metsän varassa, mutta sen ohella muodosti kotona harjoitettu lankun- ja laudansahuu, potaskan valmistus, tervanpoltto y. m. metsäntuotteiden jalostamisen muodot hyvin tärkeän osan väestön toimeentuloa.

1800-luvun keskivaiheille oli tämä kehitys tuntuvasti ennättänyt muuttaa olevia oloja maaseudulla. Asutus ja viljelys oli levinnyt entistä paljoa laajemmalle ja samalla oli myöskin maaseudun entinen yhtenäinen talonpoikainen luonne hävinnyt. Maan lounaisosissa olivat suurviljelys ja talonpoikainen keskikokoinen viljelysmuoto saavuttaneet huomattavan laajuuden, ja päinvastoin taas oli maanomistajaluokan alapuolelle kasvanut uusia väestöluokkia, nim. torpparit ja mäkitupalaiset, jotka jo tähän aikaan laajoissa osissa maata olivat maaseutuväestön enemmistönä. Nämä väestöryhmät muodostivat sen työvoiman, jota yhä enemmän kapitalistiseksi käyvä suurviljelys käytti viljelysterisä hoitamiseen. Luonteeltaan tämä työvoima oli vielä kiinteää, ja varsinkin oli niin torpparien ja niiden suorittaman taksvärkkityön laita. Tilatonta väestöä sanan nykyisessä merkityksessä, s. o. irtainta väestöä ilman vakinaista toimeentuloa, oli sensijaan suhteellisesti vähän. Lakikaan ei tällaisen väestön olemassaolooikeutta tunnustanut säättäessään vielä v. 1852, että ne, joilla ei ollut omaa elinkeinoä tai ammattia, olivat vuosipalvelukseen pakotetut sotapalveluksen ja pakkotyön uhalla. Tämä säädös kumottiin lopullisesti vasta v. 1883.

1800-luvun jälkipuoliskolla, on sitten tuo vanhempi maanviljelyksen varassa tapahtunut kehitys lakannut ja maan taloudellisen kehityksen painopiste siirtynyt aivan toisille aloille.

Puutavarain kapitalistinen maasta vienti pääsee 1860-luvun lopulta alkaen suurpiirteiseksi kehittymään. Metsäntuotteiden kotona jalostaminen, kuten esim. lankkujen sahaus, lakkaa, ja sahateollisuus muodostuu kapitalistiseksi suurteollisuudeksi, joka keskittyy enimmäkseen rannikolle, suurten lauttausväyläin suulle. Kaikkialla, missä metsäntuotteiden jalostaminen oli tapahtunut talollisen tai torpparin talouden sivutoimena, merkitsee tämä kehitys tärkeän toimeentulolähteen poisjäämistä. Samanlainen vaikutus on kulkuneuvojen kehittyessä ollut myöskin tehdastuotannon vaurastumisella yleensä. Yhä uusia kotitarvetuotannon haaroja vallottaa kilpailussa suurteollisuus, jonka tuotteita aletaan yhä enemmän kotitaloudessa ottaa käytäntöön. Talonpoikainen talous muuttaa tämän kehityksen kautta kokonaan luonnetta. Entisiä tärkeitäkin kotoisen toimeentulon lähteitä putoo toinen toisensa jälkeen pois. Talouden rahan tarve taas kasvaa, kun ennen kotona tuotettuja tavaroita yhä suuremmassa määrin on rahalla ostettava. Samoihin aikoihin kasvaa talonpojan rahan tarve senkin

kautta, että ensin maaverot muuttuvat rahassa maksettavaksi ja niiden lisäksi alkavat varsin suuriksi kasvaa kunnallisverot, jotka ovat melkein yksinomaan rahassa suoritettavia. Maanviljelijän on pakko yhä täydellisemmin perustaa taloutensa varsinaiseen maanviljelykseen ja karjanhoitoon, vieläpä on järjestettävä nämä siten, että ne tuottavat hänelle rahatuloa. Laajoilla alueilla tämän kehityksen kautta kokonaan häviää taloudellinen pohja entiseltä asutukselta, ja lukuisasti suistuu sen johdosta sekä talollis- että torppariväestöä pois konnuiltaan.

Toiselta puolen kapitalistinen metsäntuotteiden vienti huimasti kasvattaa metsien arvoa, jollaista niillä aikaisemmin ei ollut juuri lainkaan ollut, varsinkaan kaukaisemmillä seuduilla. Takamaat saavat nyt metsää kasvavina maina suuren arvon, sen sijaan kun niiden arvo aikaisemmin pääasiassa oli riippunut siitä, olivatko ne viljelykseen raivattuja tai oliko niillä asumassa veroa suorittavia alustalaisia. Yhtä suurella innolla kuin maanomistaja ennen oli harrastanut takamaiden uutisviljelykselle ottamista, yhtä penseäksi käy hän tähän nyt, kun hän muulla tavoin voi maistaan paremmin hyöttyä. Maanomistajille metsät tänä murroskautena tuottavat ainakin ajaksi ne rahatulot, jotka hänen taloutensa vaatii. Takamailla olevain torpparien asema käy sensijaan suorastaan huonommaksi sen kautta, että metsien arvon kohottua aikaisemman tavan ja vuokrasopimusten mukaista metsänkäyttöoikeutta aletaan supistaa, ja samasta syystä torppia kokonaankin hävittää. Eikä talollinenkaan läheskään aina ole saanut metsänarvon kohoamista hyväkseen nauttia. Tämä arvonnousu tapahtui ainakin aluksi hyvin suureksi osaksi ilman että hänellä oli siitä aavistustakaan. Alituiseissa rahantarpeessa ollen hän senvuoksi helposti joutui metsäkeinottelijain verkkoihin, ja metsät, pahimmassa tapauksessa koko kontukin, ovat silloin aivan polkuhinnoista hänen käsistään luisuneet. Jokaista tilapäistäkin hätätilaa ovat keinottelijat järjestelmällisesti osanneet hyväkseen käyttää ja varsinkin katovuosien aikoina on tämä talollisten puijaus saanut joukkoilmiön luonteen. Suurina katovuosina 1867—68 suistui täten joukottain talollisia tiloiltaan pois, ja viimeksi ovat Salmin kuuluisat metsähuijausjutut, jotka nekin ovat saaneet enimmäen virikettä juuri vuosien 1892 - 93 katojen johdosta, räikeällä tavalla paljastaneet tämän kapitalistisen anastuksen peitetyimpiä menettelytapoja. Jyrkimmässä muodossa nämä metsäkapitalismin vaikutukset nykyisin esiintyvät siellä, missä puutavara-liikettä harjoittavat suurkanapitalistit ovat maaomaisuutta itselleen hankkineet. Tällaisilla tiloilla on yleisesti talot jätetty rappiolle, pellot kylvämättä, rakennukset häviölle, torpat hädätetty ja entiset asukkaat kokonaan viskattu tiloiltaan ja tölleistään.

Mutta myöskin maanviljelyksen suunnassa tapahtuneet muutokset

ovat olleet omiaan samanlaisia muutoksia aikaansaamaan. Suomen maanviljelys ja ennen kaikkea suurviljelys olivat aina 1860- ja 1870-luvuille miltei yksinomaan perustuneet viljanviljelykseen. Mutta varsinkin juuri viimemainitulta ajalta alkaen muuttuu suunta jyrkästi. Viljan hinnat alenevat, viljan vienti lakkaa ja maanviljelys, joka jo alkaa siirtyä rahatalouden kannalle, alkaa suuntautua paremmin kannattavan karjanhoidon ja voinviennin alalle. Tämän kehityksen mukana tapahtuu siirtyminen kaksi- ja kolmivuoroisesta viljelystavasta monivuoroiseen viljelystapaan, jossa heinän viljelyksellä on suuri sija. Tämä puolestaan on vienyt peltoalan nopeaan lisäämiseen ettei viljan viljelyksen käytettyä alaa olisi ollut pakko liian paljon supistaa. Luonnonniittyjä otetaan senvuoksi juuri tähän aikaan pelloksi ja talon peltoalan lisäämiseksi hävitetään joukottain torppia tieltä pois. Uudenmaan läänissä, jonka suhteen on mahdollista tätä kehitystä tarkemmin tilastollisesti seurata, esiintyvät nämä seikat 1800-luvun lopulla räikeän selvästi. Toiselta puolen muuttuu karjanhoitoon perustuvan maatalouden työntarve tuntuvasti entisestään. Tarvitaan enemmän vakinaista, kartanon töissä työskentelevää työväkeä, etenkin karjanhoito-työväkeä, jonka sitäpaitsi usein on oltava ammattitaitoista. Myöskin ulkotöiden laatu muuttuu suuresti, varsinkin sen kautta, että koneita yhä suuremmassa laajuudessa aletaan käyttää. Alustalaisten torpparien ja mäkitupalaisten päivätöiden arvo menettää tällöin paljon entistä merkitystään; niiden avulla ei, kuten ennen oli asianlaita, voida nyt enää melkein yksinomaan hoitaa maatilaa taloutta. Torpparityövoiman rinnalla aletaan yhä enemmän käyttää vakinaista maatyöväkeä, muonamiehiä ja muonarenkejä. Tavallisesti vuoro viljelykseen siirtyminen myöskin melkoisessa määrin vähentää maatyövoiman tarvetta yleensä.

Kaikissa näissä muodoissa kapitalistinen kehitys Suomen maaseudulla kokonaan pyrkii seisauttamaan vanhan kehityksen suunnan. Uutistilain ja torppain perustaminen niin hyvin harvaanasutuilla metsäseuduilla kuin vanhoilla maanviljelysseuduilla lakkaa ja entiseltään olevaakin asutusta suuressa määrin häviää. Sekä yksinomaan palkkatyöstä elävän että siitä pääasiassa toimeentulonsa saavan tilattoman väestön luku on näin ollen vuosi vuodelta maaseudulla huomattavasti noussut. Samalla kun täten kapitalistinen anastus maalaisväestöön nähdessä jatkuu, käy toiselta puolen tämän väestön asema muutenkin yhä huonommaksi ja vaikeammaksi, etenkin senkaupoksi että samalla sen rahamenot tuntuvasti nousevat. Verot, varsinkin kunnallisverot, vaativat yhä kasvavan summan rahoja. Ja yhä leveämpänä virtana onkin tämä väestö vuosi vuodelta alkanut maaseudulta virrata pois, osittain siirtolaisina oman maan rajojen uiko-

puolelle, osittain muuttolaisina oman maan kaupunkeihin ja tehdaspaikkoihin.

Lähempi katsaus maaseudun eri väestöryhmiin nykyhetkellä on omiaan valaisemaan sekä tuon kuvailemamme kehityksen aikaansaamia tuloksia maaseutuväestöömme nähden että myöskin tämän väestön nykyistä olotilaa.

Vakinaista työväenluokkaa, joka koko ikänsä tässä asemassa pysyi, ei aikaisemmin Suomen maaseudulla tunnettu. Talonpoikain ja herraskartanoittenkin palkolliset kuuluivat monessa suhteessa varsin läheisesti isännän perheväkeen eikä palkollis-asema sitä paitsi ollut mikään pysyväinen elämäntehtävä, vaan ainoastaan toimi, jossa nuorella iällä, osaksi opin vuoksi varakkaampainkin talollisten lapset, olivat muutamien vuosien ajan, mutta josta varsin pian siirtyivät itsenäiseen asemaan joko uutistorpan tai mäkituvan haltijaksi, käsityöläisiksi ja parhaissa tapauksissa talonpitäjiksikin. Nykyisin ei palkollinen enään voi toivoakaan tällaista tulevaisuutta, palkollisena olo osoittaa taipumusta varsinkin suuremmilla tiloilla kehittyä pitempiaikaiseksi ja milloin siitä luopuvat, joutuvat palkolliset säännöllisesti varsinaisen palkkatyöväen riveihin. Rahatalouden valtaantpäästessä höllenee myös tuo entinen palkollisen „perheeseenkuuluvaisuus”, jota m. m. vielä nykyäänkin voimassaoleva palkollissääntö edellyttää, ja yhä enemmän valtaantpääsevä rahapalkka osottaa sek in puolestaan, että palkollissuhde muuttuu lähemmäksi selvää palkkasuhdetta. Palkollisluokakin osottaa siis kehitystä vakinaiseksi työväenluokaksi. Maatalouspalkollisten luku on viime aikoina maanviljelyksen alalla myöskin ollut vähenemässä, nousten nykyisin noin 130—140,000 henkeen.

Sen sijaan on muonamiesten ja muonarenkien luku tuntuvasti lisääntynyt. Tämä työväenryhmä, joka suoranaisesti johtaa alkunsa palkoUissuhteesta, on yleensä Lounais-Suomen suurviljelysseuduilla saanut laajalti jalansijaa suurtilojen vakinaisena maatyövoimana.

Muonamiesruokakuntien luku laskettiin jo v. 1901 olleen 14,311 ja koko väkiluku, perheet mukaan otettuina, nousi 59,895 henkeen. Mutta kun yhä yleisemmäksi on tullut, että maanomistajat tekevät muonamiesopimuksia myös muutaman viikkotyöpäivän suorittamisesta sellaisten mäkitupalaiten kanssa, joilla itsellään on oma toiliinsa voi katsoa tämän työläisryhmän lukumäärän olevan todellisuudessa melkoisesti suuremman. Se orjuuttava ja riippuvainen asema, jossa tämä työmiesluokka on, on yleiseen tunnettu, ja kun palkollissääntö käsittää ainakin pääasiassa nämäkin työväen ryhmät, ovat valitukset muonamiesorjuudesta meidän maaseudullamme hyvin ymmärrettävissä.

Muonamiesten palkka, joka suurimmaksi osaksi suoritetaan luonnon-tuotteissa, on teollisuustyöväen palkkoja ainakin puolta pienempi. Varsinkin on kokemus osottanut, että sellaiset mäkitupalaiset, jotka ovat olleet pakotetut muonamiessopimuksia tekemään, ovat aivan nylkypalkalla. Sitä paitsi muonamiessopimus usein velvoittaa myöskin muonamiehen vaimon t^jö^{tä} tekemään, sitoen perlieen täten yhä lujemmin sopimukseen kiinni. Muonamiesten asunto-olot ovat toinen musta puoli heidän asemassaan, eikä vain siellä, missä heitä pidetään suurissa kasarmeissa. Kenties vieläkin huonommaksi voivat nimittäin muodostua niiden mäkitupalaisten asunto-olot, jotka muonamiessopimuksia ovat telineet.

Jonkun verran edullisemmassa asemassa kuin varsinaiset muonarengit, varsinkin mitä palkkaukseen tulee, ovat ne vuosipalveluksessa olevat maatyöläiset, joilla on jonkun verran ammattitaitoa, kuten karjanhoitajat, samoin kuin erilaiset työnjohtajat y. m., joita v. 1901 oli 3,002 ruokakuntaa, perheet mukaan otettuina 12,210 henkeä.

Mainittuja työväenryhmiä lukuunottamatta ei Suomessa muuta vakinaisesti palkattua maatyöväenluokkaa olekaan. Yksistään rahapalkalla olevaa vakinaista työväkeä ei, harvoja poikkeuksia (työnjohtajia y. m. s.) lukuunottamatta, ole ollenkaan. Vakinaisesti saman työnantajan työssä olevaa työväkeä ovat kyllä teollisuus, tukkiliike, rautatiet y. m. kulkuneuvot sekä kauppaakin maaseudulle kasvattaneet. Jo teollisuustyöväen luku on maalla vuodesta 1886, jolloin se oli 18,633, kasvanut 57,214:ään v. 1908 ja perheet mukaan otettuina voidaan koko maaseudun teollisuustyöväestö laskea viimemainittuna v:nä noin 170,000 henkeen. Mutta maatalousköyhälistöön verrattuna on näiden väestöryhmäin asema jotenkin sama kuin kaupunkilaistyöväen.

Näiden työväenluokkien rinnalla, joilla kaikilla on enemmän tai vähemmän vakinainen toimi elinkeinonsa alalla, on yksinomaan palkkatyöstä riippuvan, mutta pääasiallisesti tilapäisestä sekatyöstä, milloin maanviljelyksen, milloin metsätöiden, milloin muun työn avulla leipäänsä hakevan työväen luku nykyisin jo hyvin suuri. Vuonna 1901 koottujen tilastotietojen mukaan oli tällaista työväkeä, jolla ei ollut mitään omaa viljelystä tai töl^{liä}, 63,910 ruokakuntaa, käsittäen 181,105 henkeä, jotka saivat toimeentulonsa pääasiassa tilapäisestä maatyöstä, ja jotenkin sama määrä, n. 63,000 ruokakuntaa, käsittäen noin 160—170,000 henkeä, tilapäisen työn tekijöitä pääasiassa muiden elinkeinojen alalla. Henkikirjain mukaan ilmoitetaan taas vuoden 1906 alulla henkilöiden luku, joilla ei ollut vakinaista tointa eikä omaa asuntoakaan, koko maaseudulla 508,334 hengeksi.

Tämän suuren väestöryhmän taloudelliset olot ovat tunnetusti huonot. Varsinkin on Savossa ja Pohjois-Karjalassa vanhoilta ajoilta lukuisa loisiväestö sortunut taloudellisesti sellaiseen puutteenalaisuu-

teen ja sen kautta niin suureen riippuvaisuuteen maanomistajista, joiden tuvannurkissa he elävät, että tämä väestö selvään muodostaa maalaisväestön alimman kerroksen koko maassa. Se työnpuute, joka ajottaisin, varsinkin syys-myöhään ja alkukeväästä, maaseudulla valitsee, aiheuttaa myöskin vuosittain uusiintuvaa työttömyyttä tämän tilapäisestä työnsaannista riippuvan työväen piirissä.

Taloudellisen toimeentulonsa puolesta varsinaisesta palkkatyöväestä eivät paljoakaan tosioloissa eroa mäkitupalaiset, pikkutorpparit, pikkukäsityöläiset ja muut, joilla kyllä on jonkun verran itsenäistä elinkeinoakin, maanviljelystä tai käsityötä, mutta, jotka suurimman osan toimeentulostaan saavat yhtäkaikki palkkatyöllä. Mäkitupalaisia ja pikkutorppareita, jotka tämän köyhälistöryhmän pääosana ovat, voidaan vuoden 1901 tilaston mukaan laskea olleen noin 70,000 ruokakuntaa käsittäen noin 290,000—300,000 henkeä. Talonhaltijoista vain pieni osa, noin 4,000—5,000 oli sellaisia, joilla viljelys maata oli alle 3 ha ja joiden siis sivuansioista tuli saada pääasiallinen tai ainakin tuntuva osa toimeentuloaan. Käsityöläiset mukaan laskettuina nousee koko tämän köyhälistöryhmän väkiluku kuitenkin arviolta vähintään 350,000 hengen vaiheille. Henkikirjat taas ilmottavat v:n 1906 alulla henkilöiden luvun, joilla ei ollut vakinaista tointa, mutta oma asunto, koko maassa 411,884 hengeksi. Sidottuina kun omaan viljelystensä kautta ovat kotikuntaansa, ovat nämä kääpiöviljelijät pakotetut hakemaan töitä lähistöltä, metsätöistä ja kartanojen maantöistä, jolleivät, kuten suuri osa torppareista, jo päivätyöveron muodossa ota osaa suurtilain viljelysten hoitamiseen. Samoin kuin loiset muodostavat Savon ja Karjalan maaseudun sekatyöväen pääosan, on taas edellämainittu mäkitupalaisväestö enemmän Länsi-Suomen maaseuduille kotiutunut.

Kaikki edellämainitut väestöryhmät ovat asemaltaan ja taloudelliseen toimeentuloonsa nähden työväkeä. Yhteensä voidaan niihin kuuluvan väestön luku, vuoden 1901 tietojen perusteella, arvioida vähintään 1,200,000 hengen vaiheille. Jos teollisuusväestö y. m. s. jätetään laskusta pois, jää varsinaisen maanviljelysköyhälistön lukumääräksi runsaasti 900,000 henkeä, josta vain hiukan yli 200,000 kuuluu vakinaisen maatyöväen, palkollisten ja muonamiesten ryhmään; jällellä olevat sensijaan muodostavat tilapäisellä työllä elävän sekalaisen työväen suurilukuisen armeijan.

Varsinainen pienviljelijäluokka, jonka selvänä pääelinkeinona on maatalous, vaikkakin sivuansioitakin tilapäisesti etenkin talvisaikaan ja ennen kaikkea metsätöistä haetaan, käsittää ensinnäkin isommat torpparit. Vuonna 1901 laskettiin olevan noin 42,000 tällaista torpparia, kruununmetsätorpparit mukaanotettuina, ja koko ryhmän henkiluku nousi noin 240,000 henkeen. Henkikirjain mukaan oli taas

samana vuonna n. s. maatorppareita noin 67,000 ja kaikkiaan maanviljelyksestä vuokraamalla elävää väestöä noin 385,000 henkeä. Nämä torpparit, joilla jotenkin säännöllisesti on raskas työvero maanomistajalle suoritettavana, käyttävät jo usein hekin palkattua työvoimaa, nimittäin vuosipalkollisia.

Varsinainen talollisväestö, kokonaisten tilain vuokraajat siihen luettuina, käsitti v. 1901 kaikkiaan noin 750,000 hengen suuruisen väestöryhmän, jaettuna noin 115,000—120,000 ruokakuntaan. Suuri osa talonpitäjistä on kuitenkin tavallisia pienviljelijöitä. Sellaisia tiloja nimittäin, joissa viljelysmaata oli vain 3—25 hehtaaria, asui v. 1901 noin 80,000 talollista. Noin 27,000 viljeli keskikokoisia 25—100 hehtaarin suuruisia tiluksia, käyttäen siis jo säännöllisesti palkattua työvoimaa, ei vain palkollisia, vaan myöskin muonamiehiä; useimmissa tapauksissa on tällaisella talollisella jo muutama torppari ja mäkitupalainenkin alustalaisena. Varsinaisia suurtiloja muonamieskasarmeineen ja tavallisesti myös laajoine torpparilääneineen, oli v. 1901 1,855. Runsaasti kaksi kolmannesta koko viljellyn maan alasta kuului v. 1901 näihin suur- ja keskikokoisiin viljelyksiin, keskikokoisiin yksinään enemmän kuin puolet kaikesta, pienviljelyksillä oli noin neljännes ja kääpiö viljelyksillä (alle 3 ha viljelysmaata) suhteellisesti mitätön osa (vain 3,5 %) siitä hallussaan.

Maanviljelijä-väestön lukumäärä voidaan näin ollen laskea noin yhdeksi miljoonaksi hengeksi, josta suurin osa on pienviljelijöitä.

Virkamiehet, kauppiaat, tehtailijat, muut säätyläiset ja syytingillä eläjät y. m. muodostavat sitten lopun maaseutuväestöä. Näiden ryhmän lukumäärä, syytinkiläisiä lukuunottamatta, on kyllä ripeästi lisääntymässä, mutta tilasto ei kykene niiden lukumäärää erikseen tarkemmin selvittämään.

Jo tämä yleiskatsaus on osottanut, miten valtavan osan maaseutuväestöä varsinainen työväki ja pääasiassa työansiosta elävät pienviljelijät muodostavat. Ennen kaikkea on ilman vakinaista tointa olevain lukumäärä suuri. Viimeisten vuosikymmenien kehitystä koskevat tilastolliset tiedot näyttävät, että juuri näinä kapitalistisen kehityksen murroskausina mainitut väestöryhmät ovat ripeästi kasvaneet. Ilman vakinaista tointa olevaa väestöä oli Suomen maaseudulla henkikirjain mukaan:

v. 1880	514,891	henkeä	eli	27,6 %	koko	maalaisväestöstä	,
„ 1890	693,385	„	„	32,6	„	„	„
„ 1900	857,095	„	„	*36,4	„	„	„

Erään toisen lähteen, nimittäin vuosien 1880 ja 1890 väenlaskujen mukaan voidaan ilman vakinaista työtä olevan maaseutuväestön lu-

kumäärä laskea v. 1880 noin 402,000 hengeksi ja v. 1890 noin 505,000 hengeksi. Vuonna 1901 nousi edellä esitettyjen lukujen mukaan tämä väestö noin 640,000 hengen vaiheille.

Sen sijaan on maatorpparien luvun entinen ripeä lisääntyminen viime vuosisadan jälkipuoliskolla pysähtynyt. Molempina viime vuosikymmeninä on torpparien luku suorastaan vähentynyt. Talollisten luku on kyllä lisääntynyt, mutta vain hitaasti, palkollisten vähentynyt. Joskin samoihin aikoihin muonamiesten ja teollisuustyöväen sekä kaupunkilaisväestön luku on nopeasti kasvanut, ei tämä kuitenkaan näytä voineen tapahtua samalla vauhdilla, kuin kapitalistisen anastuksen vaikutuksesta tilatonta väestöä maaseudulle on kasvanut. Yhä suuritukisempi tällainen „liikaväestö" on senvuoksi Suomen maaseudulle muodostunut ja olosuhteet tämän väestön keskuudessa ovat käyneet yhä sietämättömämmiksi. Rahapalkan kohoamista, jota viimeisinä vuosikymmeninä maaseudullakin on tapahtunut, ei voida käyttää todistuskappaleena tätä käsitystä vastaan. Se kohoaminen useimmissa tapauksissa ei liene voinut korvata edes samana aikana tapahtunutta kaikkien elinkustannusten, paitsi syömäviljahintain, kohoamista. Ja sitä paitsi on huomioon otettava, että omistavain luokain aseinaan verraten on maalaisköyhälistön asema jäänyt räikeän kurjaksi, siis suhteellisesti kurjistunut. Selvimpänä todistuksena tästä on se tavaton voima, jonka väestön maaseudulta pois siirtyminen on saavuttanut. 1880-luvulla menetti maaseutu kaupunkeihin muuton kautta 44,506 henkeä, 1890-luvulla 59,732 ja kuluvan vuosisadan kahdeksan ensimmäisen vuoden kuluessa jo 61,076 henkeä. Samaan aikaan myöskin maaseudun teollisuuspiitäjiin on suuntautunut huomattava muuttoliike, yksin Viipurin läänin länsiosan teollisuuspiitäjiin on maan muista lääneistä vuodesta 1881 alkaen muuttanut noin 44,000 henkeä. Tämä muuttoliike lähtee maanviljelysalueilta; Mikkelin ja Kuopion lääneistä on kysymyksessä olevan ajan kuluessa muihin lääneihin muuttaneita noin 61,000 henkeä, joka suuri muuttoliike silminnähävästi osaksi ainakin on lukuisan loisiväestön piiristä lähtöisin. Samoihin aikoihin on siirtolaisuus Amerikkaan, joka sek in etupäässä lähtee maaseudulta, Pohjanmaan maanviljelysalueilta, myöskin saavuttanut melkoisen laajuuden. Lähteneiden siirtolaisten luku vuoteen 1909 voidaan laskea noin 236,000 -henkeen, joista kuitenkin noin 80,000 on kotimaahan takaisin palannut.

Suomen yhteiskunnallinen kehitys on täten paraillaan vasta sillä asteella, joka suunnilleen vastaa kapitalismin syntyaikojen oloja taloudellisesti edistyneemmissä maissa esim. Englannissa, Ranskassa, Saksassa. Niissä Euroopan maissa, joissa kapitalistinen kehitys vielä nykyisin ei ole niin korkealle kehittynyt ja maanviljelysväestö vielä on enemmistönä kuten Itävalta-Unkarissa, Italiassa, Ruotsissa, huoma-

taan niinikään liikaväestöä maaseudulla, ja niistä maista myöskin siirtolaisuus merentakaisiin maihin on suuri. Mutta vielä näissäkin maissa teollisuus ja kaupungit yleensä ovat suhteellisesti paljoa voimakkaammin kasvaneet kuin meillä. Venäjällä on teollisuuden kehitys kyllä ollut verrattain nopea, mutta kokonaisuudessaan on siellä kansantalous vielä sangen yleisesti talonpoikaistalouden kannalla, eikä niin ollen maaseudun yhteiskuntaoloihin läheskään kaikin paikoin ole edes kapitalismin hajottavat vaikutukset tuntuneet.

Se maamme maalaisköyhälistön pula, jonka kehittymistä ja luonnetta on edellä lyhyesti kuvattu, on työväenliikkeessämme alusta alkaen kiinnittänyt huomiota puoleensa. Sen lieventämiseksi on lähes kaikissa puolueemme puoluekokouksissa harkittu keinoja ja hyväksytty joukko ohjelmavaatimuksia.

Kun näitä ohjelmavaatimuksia ryhdytään tarkistamaan, tulee siinä nähdäksemme ennen kaikkea kysymykseen kaksi sosialidemokratian keskuudessa yksimielisesti tunnustettua periaatetta, joiden kannalta entisiä ohjelmakohtia on arvosteltava ja uusia suunniteltava. Kaikkien hyväksytyissä tai suunnitelluissa toimintaohjeissa esiintyvien keinojen kelpaivaisuutta on koeteltava kysymällä: onko sellainen työväenluokan etujen mukaista? ja tokko sellainen on yhteiskuntataloudellisen edistyksen vastaista? Sillä ensiksikin sosialidemokratia on köyhälistön luokkaetujen ajaja. Mutta sosialidemokratia ei myöskään tahdo hidastuttaa yhteiskuntataloudellista kehitystä, joka valmistaa edellytyksiä köyhälistön pääsemiselle valtiolliseen valtaan, luokkavallan lopettamiselle sekä sosialistiselle tuotanto- ja yhteiskuntajärjestykselle. Köyhälistö ei porvarillisessa yhteiskunnassa voi päästä vapaaksi sorrosta ja orjuudesta. Ja talouselämän edistymisestäkin ryöstävät, anastajaluokat välittömän hyödyn itselleen. Mutta sen edistyksen vastustamisesta koituisi köyhälistölle vain yhä pahempia kärsimyksiä ja pitempää orjuutta. Sen vuoksi tahtoo sosialidemokratia luokkataistelussa porvarillisessa yhteiskunnassa koettaa lieventää köyhälistön kärsimää sortoa ja auttaa köyhälistöä kohoamaan kurjuudesta sellaisilla keinoilla ja toimenpiteillä, jotka eivät hidastuta välttämättä yhteiskuntataloudellista kehitystä.

Maamme maalaisköyhälistön nykyinen hätäasema on kapitalistisen kehityksen synnyttämä. Mutta toisaalta myös tämän köyhälistön aseman lieventäminenkin riippuu nykyään paljon teollisuuden ja kaupunkien kehityksestä. Sikäli kuin tämä kehitys nopeasti voittaa alaa, aukeaa uusia ansiotyön tilaisuuksia maalaisköyhälistönkin jäsenille. Ja niin hitaanpuoleista kuin kapitalistinen kehitys yleensä meidän maas-

samme onkin, ei kuitenkaan ole mitään syytä epäillä, ettei kaupungit kasvaisi nopeammin kuin maaseutu ja ettei myös vuosittain yhä edelleen osa maaseudun köyhälistöä joutuisi palkkatyöhön teollisuudessa, kaupassa j. n. e. maatalouden ulkopuolella. Pääinvastoin osottaa kokemus, että kaupunkien kehitys Suomessa jatkuvasti on käynyt nopeammaksi, joten nykyisin jo runsaasti kolmannes koko maan vuotuisesta väenlisäyksestä tulee kaupunkien osalle. Samaten on muutto maaseudulta kaupunkeihin ja muuannekin teollisuusseuduille käynyt vilkkaammaksi vuosi vuodelta. Kaupunkeihin muutto käsittää nykyisin vuosittain jo lähes 10,000 henkeä.

Tätä olojen kehitystä ei tietenkään ole vastustettava, mikä olisi turhaakin. Maalaistyöläisille, jotka joutuvat teollisuuspalkkatyömieheksi, merkitsee tämä muutos useimmiten kurjuuden lievenemistä. Entiselle ammattityöväelle tuottaa tämä sisäänmuutto maaseudulta usein vaikeatakin nälkäkilpailua; mutta siitä kilpailusta on yleensä mahdoton päästä. Jos kaupunkien ja teollisuuden kehitys meillä olisi nopeampaa voisi tämän kehityksen kautta itsestään maalaisköyhälistön pula ja maaseudun liika-asutus vähentyä, kuten esim. Englannissa ja Saksassa jo on käynyt.

Näin voimakasta kapitalismin kehitystä meillä tuskin kuitenkaan läheisessä tulevaisuudessa on odotettavissa. Kaupunkien ja teollisuuden kehitys nähtävästi kyllä jatkuvasti voimistuu. Metsäkapitalismin kehityttyä ensimmäistä metsänryöstöaskelta edemmä on senkin pakosta voimaperäisemmin ruvettava metsäpääomaa hoitamaan ja käyttämään, jonka kautta, kuten osittain jo on tapahtunutkin, runsaasti uusia työtilaisuuksia maaseudullekin avautuu. Vieläkin enemmän voi niitä avautua, niin pian kuin kruununmetsäin nykyinen hoito muuttuu kelloisemmaksi ja järkipäisemmäksi. Kulkuneuvojen kehittyessä aina myöskin liikenne ja teollisuus elpyvät. Ja tällä tavoin epäilemättä kykeneekin taloudellinen kehitys paikallisesti lieventämään maalaisköyhälistön vaikeata asemaa. Varsinkin on todenmukaista että näin tulee käymään maan etelä-osissa, ennen kaikkea Viipurin läänissä, jonka edullinen asema suuren miljoonakaupungin läheisyydessä on omiaan taloudellista kehitystä ja kapitalistista teollisuutta edistämään. Mutta auttamaan yleensä koko maassa maalaisköyhälistön asemaa on Suomen kaupunkien ja teollisuuden kehitys toistaiseksi silminnähävästi vielä liian heikko, semminkin kun vielä maamme valtiollinen ahdinkotila on omiaan vaikuttamaan hidastuttavasti tähän kehitykseen.

Yhtä vähän näyttää voitavan odottaa, että palkkatyöväkeä käyttävän maatalouden ja sen sivuelinkeinojen kehitys tulisi olemaan niin ripeää, että se osa maalaisköyhälistöä, jolla nykyään ei ole vakinaista palkkatyötä, saisi tuntuvasti suuremmassa määrässä pysyvää palkka-

työn tilaisuutta siedettävillä työehdoilla maataloudessa. Tosin maatalouskin kehittyi vaikkakin hitaammin kuin teollisuus. Mutta sen kehitys tuo varsinkin suurtiloilla käytäntöön koneita, jotka arvattavasti saman verran tekevät ihmistyövoimain käyttämistä tarpeettomaksi, minkä verran talouden laajentuminen tai voimaperäistyminen vaatisi työvoiman lisäämistä. Tilastollisten lukujen vahvistama kokemus osottaakin, että huolimatta maanviljelyksen kehittymisestä voimaperäisemmäksi ja sen tuotannon kasvamisesta, tämän tuotannon alalla työväestö on viime aikoina useimmissa Europan maissa suorastaan vähentynyt. Myöskin Suomessa on kehitys käynyt samaan suuntaan.

Mikäli siis lähintä yhteiskuntataloudellista kehitystä voidaan nyt edeltäpäin arvata, näyttää se kyllä tulevan jossain määrin lieventämään maamme maalaisköyhälistön nykyistä pulaa, mutta todennäköisesti ei suinkaan niin tuntuva määrässä, ettei siinä tarmokkaan yhteiskunnallisen toiminnan apu ole tarpeellista.

Niiden avustuskeinojen tarkastaminen, jotka sisältyvät nykyiseen puolueohjelmaamme, käynee selvimmin päinsä siten, että seuraavassa esityksessä jaamme ne luonteensa mukaisesti kolmeen eri ryhmään ja käsittelemme kutakin erikseen. Ensimmäiset niistä jotka tarkoittavat *maatöväen suojelusta* sitte niistä jotka koskevat *maalaisköyhälistön jäsenten muuttamista pienviljelijöiksi* ja lopuksi niistä, jotka tarkoittavat erityisesti *torpparien ja mäkitupalaiesten aseman parantamista*.

2. Maatyöväen työehtojen ja asunto-olojen parantaminen.

Alusta alkaen on puolueessamme luonnollisesti täysin käsitetty maanviljelystyöväen, yhtäläillä kuin teollisuustyöväenkin, työehtojen parantamisen ja työvoiman suojelemisen kuuluvan puolueen tehtäviin. Kun puolueohjelmaan on hyväksytty työväensuojelusuvaatimuksia, ovat ne koskeneet yhtäläillä maatyöläisiä kuin muitakin. Mutta kun puolueohjelmamme lainsäädännöllisiä parannuksia tarkoittavien vaatimusten toteuttaminen oli ennen yleistä äänioikeutta mahdotonta ja nyt vieläkin aivan alussa, ja kun maatyöläisillä ei näihin asti ole juuri ollenkaan ollut sitä turvaa, joka teollisuustyöväellä on ammatillisista järjestöistään ollut, niin ovat he jääneet työ- ja elinehtojensa puolesta kovin turvattomina riistäjäin mielivaltaan ja kurjuuteen. Osittain onkin maalaisköyhälistön hätä juuri tämän turvattomuuden takia voinut käydä niin ahdistavaksi.

Tämän maatyöläisten turvattomuuden vähentämiseksi on työväenliikkeessämme koetettava ylläpitää tarmokasta toimintaa. Tähän asti on puolueemme toiminnassa useinkin ehkä jonkun verran yksipuoli-

sesti kohdistettu huomio siihen, miten maalaisköyhälistön jäseniä saatettiin autetuksi sellaiseen asemaan, jossa he eivät olisi enää varsinaisia maanviljelyksen palkkatyöläisiä, vaan ainakin päätoimeltaan maanviljelyksen harjoittajia. Mutta yhteiskuntataloudellinen kehitys on maataloudessakin tehnyt vakinaisen palkkatyöväestön välttämättömäksi; ja miten maatalouden kehitys vasfedes käyneekään, niin se näyttää selvältä, että aina on porvarillisessa yhteiskunnassa osa maalaisköyhälistöä pysyvä suurtilain ja keskiuuruisten palkkatyöväestönä ainakin pääammatiltaan. Heitä on siis siinä asemassaan, palkkatyöläisinä, koetettava avustaa ja suojella niin paljon ja niin pian kuin mahdollista eikä suinkaan jätettävä heitä nykyisessä turvattomuudessaan odotamaan sitä epävarmaa tulosta, että jonkun suuren uudistuksen kautta saataisiin koko „maatalouskysymys” ratkaistuksi ja siten koko maalaisköyhälistö yhdellä kertaa autetuksi toiseen parempaan asemaan.

Työpalkkain parantaminen nykyoloissa saattaa käydä päinsä pääasiassa vain ammatillisten järjestöjen taistelun kautta. Maatyöläistenkin palkat ovat tosin jonkun verran parantuneet viime vuosikymmeninä, varsinkin köyhälistön maastamuuton sekä kaupunkeihin ja teollisuustöihin siirtymisen johdosta. Mutta vieläkin ovat tavalliset maatyöläisten palkat kaikkein kurjimpia nälkäpalkkoja. Ja maatyöläisten ammatillinen järjestyminen on aivan alussaan. Maalaistyöväenyhdistykset ovat vuoden 1905 jälkeen jossain määrin ajaneet ammatillisiaakin asioita, ja sille kannalle jäänee niiden asiain hoito edelleenkin useilla syrjäisillä harvaanasutuilla seuduilla. Mutta tiheämmin asutuissa kunnissa, varsinkin suurviljelysseuduilla, olisi epäilemättä jo nykyään työnjako tässä suhteessa sekä tarpeellinen että mahdollinen. Työväenyhdistysten rinnalle olisi perustettava maatyöläisten ammattiosastoja, joiden päätehtävänä tulisi olemaan maanviljelystyöväen palkkain ja muiden työehtojen parantaminen, ja jotka yhtyisivät yleiseksi maatyöväen liitoksi ja kuuluisivat Suomen Ammattijärjestön yhteyteen. Täten olisi koetettava saada järjestymään etupäässä päiväläisiä, muonamiehiä, palkollisia, mökkiläisiä, pieniä torppareita y. m. s. Voisivatko näiden maatyöläisryhmäin järjestöt samalla täyttää yleensä niitäkin tehtäviä, joita varten varsinaiset pienviljelijät, isommat torpparit ja pientilalliset, tarvitsevat keskinäistä ammatillista yhteistoimintaa, sen voisi käytäntö paraiten osottaa. Ainakin tuntuisi siltä, että eräät niistä tehtävistä, jotka on ajateltu viime vuosina puuhattujen erityisten „torppariosastojen” asiaksi, sopisi yhdistää maatyöläisjärjestöjen toimintaan. — Maatyöläisjärjestöjen olisi luonnollisesti koetettava saada myös joukkotyösopimuksia aikaan maatalouden alalla. Sitäpaitsi olisi tällaisilla järjestöillä suuri merkitys maatyöläisiä koskevien lakien ja työsopimusten noudattamisen valvojina.

Puoluekokouksella olisi mielestämme syytä kehottaa puoluejärjes-

töjämme suosimaan ja edistämään tuollaista maatyöläisten järjesty-
mistä.

Ammatillinen järjestyminen ja työtaistelu on kuitenkin maalla
maanviljelyksen alalla aina vaikeampaa kuin kaupungeissa ja teolli-
suuskeskustoissa. Sen takia on toiminnassa maatyöläisten suhteen
pääpaino pantava valtiolliseen taisteluun lainsäädännöllisen avun ja
suojeluksen aikaansaamiseksi.

Ne yritykset, joita tällä alalla on tähän asti puolueemme taholta
tehty eduskunnassa, ovat jääneet tuloksettomiksi. Useat kerrat on
vaadittu voimassaolevan palkollissäännön kumoamista, mutta porva-
rillinen enemmistö on saanut vielä sen säilytetyksi. Niinikään tuli
vuoden 1909 toisilla valtiopäivillä hyljättyksi ryhmämme ehdotukset,
että maanviljelystyöläisetkin otettaisiin yleisten työväen suojelusa-
kien alaisiksi. Samoin viime valtiopäivillä porvarilliset päättivät jät-
tää edes anomatta tapaturmavakuutuslakiesityksen ulottamista palkol-
lisia ja muita maatyöläisiä turvaavaksi.

Kun vasfedes nämä kysymykset jälleen otetaan esille eduskun-
nassa, olisi epäilemättä asialle hyödyksi, jos puolueemme edustajilla
olisi silloin esitettävänä yksityiskohtaisesti valmisteltuja ehdotuksia
uusiksi työsopimus- ja suojeluslaeiksi, joissa olisi otettu huomioon
maanviljelyksen ja maatyöläisten erikoiset olot ja työsuhteet, mikäli ne
mahdollisesti erikoisuontoisia säännöksiä kaipaavat. Sellaisten ehdo-
tusten pohjalla voisi maatyöläisten turvaamisasia tulla täydellä pon-
nella ajetuksi eduskunnassa. Sen vuoksi olisi puolueemme toimesta
koetettava valmistaa sellaisia aloitteita eduskunnassa esitettäväksi.

Vaikka emme tässä kohden pidä tarpeellisena minkäänlaisten
muutosten ehdottamista nykyiseen puolueohjelmaan, tahdomme kui-
tenkin asian valaisemiseksi tässä lyhyesti viitata, minkä suuntainen
sisällys pitäisi mielestämme puheenaoleville eduskunta-alotteille laa-
tia kehittämällä nykyisen puolueohjelmamme tätä asiaa koskevia kohtia.

Uuden lainsäädännön kautta olisi koetettava saada maatyöläiset
mahdollisimman vapaiksi feodalisesta orjuuttavasta riippuvaisuudesta.
Sellaista riippuvaisuutta on vielä paljon heidän asemassaan, varsinkin
palkollisten asemassa. Mahdollisesti on osottautuva tarkoituksenmu-
kaiseksi koettaa saada kotitalouspalkolliset jossain määrin toisenlais-
ten lainsäädännösten alaisiksi kuin ne palkolliset, joita pidetään pää-
asiallisesti maanviljelys- ja karjanhoitotoissa y. m. ulkotöissä. Edel-
listen asema näet on maalla pääasiassa samallinen kuin kaupungeis-
sakin. Jälkimäiset sitävästoin, maanviljelysrengit, karjanhoitajat y.
m. s. ovat ammattiasemaltaan varsinaisia maatyöläisiä, kuten esim.
päiväläiset, muonamiehet ja mäkitupalaiset. Mutta kun maatalouspal-
kollisetkin elävät enimmäkseen isäntäväen kotitalouden yhteydessä,
ovat he siten useimmiten muissakin oloissaan kuin työnteossa riistä-

jäänsä valvonnan ja komennuksen alaisina. Kokonaan ei tätä riippuvaisuutta voidakkaan toistaiseksi poistaa. Sillä ei voida aikaansaada eikä voitane vaatiakkaan, että yhfäkkiä kielletäisiin palkollisten pitäminen talossa asumassa ja talon ruu'assa. Ja niin kauvan kuin he asuvat talon nurkissa, eivät he ole „vapaita työläisiä" siinä merkityksessä kuin esim. teollisuustyöläisiä sanotaan vapaiksi. Mutta voitaisiin ja pitäisi vaatia, ettei heitä saisi siinä määrin kuin nykyään sitoa pitkäaikuisilla kontrahdeilla; että heillä olisi mahdollisimman tarkasti määrätty työ- ja loma-ajat ja vapaapäivät; ja ettei isäntä saisi rajoittaa heidän yhdistys- ja kokoontumisvapauden käyttöönsä vapaa-aikoinaan eikä sekaantua heidän yksityisiin asioihinsa. Muiden kuin palkollisten suhteen olisi mahdollisuuden mukaan koetettava heti saada rajoitetuksi ruoka-, asunto- ja muun luontaispalkan käyttämistä, ainakin niin, ettei sitä voitaisi enää ilmeisesti käyttää puutteessa olevain työläisten vahingoittamiseksi ja nylkemiseksi.

Työajan yleinen rajottaminen lainsäädännön kautta on maataloudessakin varsin kipeän tarpeen vaatima; työpäivä on varsinkin kesällä yleisesti tavattoman pitkä ja siitä johtuva liikarasitus suuri. Tätä epäkohtaa korjattaessa lienee kyllä syytä jättää työpäivän pituus maataloudessa jonkun verran vapaammin järjestettäväksi kuin teollisuudessa. Mutta siitä vaatimuksesta on luonnollisesti aina pidettävä kiinni, ettei vuoden keskimääräinen työaika saa nousta yli 8 tunnin vuorokautta kohti, eikä mikään työpäivä yli 10 tunnin, lukuunottamatta harvinaisissa poikkeustapauksissa sallittava ylityötä korotetulla palkalla. Työ- ja loma-aikain suhdekin voi jäädä jossain määrin muuteltavaksi eri vuodenaikain ja eri tehtävain mukaan; mutta rajat pitää siitä saada lainsäädännössä valotetuksi ja säännöt siitä olla aina ennakolta työntekijäin tiedossa. Seikkaperäistä työkirjaa on vaadittava pidettäväksi joka talossa sekä kunkin palkollisen että muun työläisen työ- ja loma-ajoista y. m. tärkeimmistä työehdoista.

Naisten ja lasten työssä pitäminen on luonnollisesti maataloudessakin asetettava erityisten tiukempien suojelussäännösten alaiseksi, samansuuntaisten kuin mitä teollisuustöissä vaaditaan. Varsinkin pienten lasten työssä näännyttämisestä maalla tunnetaan yleisesti niin paljon mitä sääliävimpiä tapauksia, että lainsäädännöllisen turvan kiireellisyys on tässä suhteessa kaikille selvä. Ammatti vaaroilta suojelemiseksi tarvitaan myös maataloustöissäänkin monia erikoissäännöksiä, eikä ainoastaan lasten ja naisten, vaan täysikäisten miestenkin suhteen. On suureksi osaksi vain vanhoillisten levittämää ennakkoluuloa se, että ne työt olisivat muka kaikin puolin „terveellisiä"; sitaipaitsi koneiden käytäntöön tuleminen maanviljelystöissään huomattavasti lisää ammattivaaroja.

Maatyöväen asunto-olojen korjaaminen vaatii erityisiä huomioita,

sillä asunto-kurjuus on maalaisköyhälistön kaikkein pahimpia vit-sauksia. Se kurjuus on maalaistyöväestölle alituisena suurena ter-veyden ja hengen vaarana, ja se kurjuus myös useimmiten vähim-min lisää maatyöläisten orjuuttavaa riippuvaisuutta riistäjistään.

Tehokkaiden parannustoimenpiteiden aikaansaaminen on tällä alalla varsin vaikeaa. Palkollisten asuntoja ja yleensä työläisten asuinsijoja talon huoneissa voidaan kyllä lainsäädännöllisellä pakolla jossain määrin parantaa, vaikka tuskin yleisesti läheskään tyydyttä-viksi. Mutta vaikeampaa on saada kunnollisemmalle kannalle muiden maatyöläisten asunto-oloja. Ainakin vähäisen voidaan ehkä vielä saada lainsäädäntö sekaantumaan kaikkien vuokramökkien kurjuuteen. Mutta siitä ei ole apua silloin, kun työläinen asuu omassa mökissään kuten maalla usein on laita. Jos tässä tapauksessa mökki on vuok-ramaalla, voidaan koettaa lainsäädännöllä jonkun verran rajoittaa edes maanvuokran nylkemistä ja eräissä suhteissa turvata mökkiläisen oikeutta palstaansa ja palstalla olevain rakennustensa ja muiden työnsä tulosten arvoon, sillä tavoin kuin myöhemmin (4:nnessä lu-vussa) tulee osotettavaksi. Mutta sen enempää ei juuri voitane yleensä työläisten omien mökkien suhteen välitöntä parannusta aikaan-saada.

Asuntopalstan ja oman mökin hankkiminen saattaa nykyään mo-nessakin yksityistapauksessa olla perheelliselle maatyöläiselle miltei välttämätön turvaksi äärimmäistä hätää vastaan ja toisinaan muuten-kin hyödyllinen. Mutta useimmiten oma mökki samalla tuntuvasti rajoittaa maatyöläisen siirtymis vapautta huonommilta työpaikoilta pa-remmille, lisää hänen riippuvaisuuttaan lähellä olevista riistäjistä ja heikontaa hänen luokkataistelukykyään. Toisinaan voi täten oman mökin hankkiminen ajan mittaan lisätäkin työläisen kurjuutta pahem-maksi kuin mitä se muuten olisi. Kaupunkilaistyöläisilläkin, jotka kaupunkien lähistöön hankkivat omia asuntoja, on niistä useimmiten samantapaista haittaa; mutta maatyöläisille, jotka elävät etäällä lake-ja teollisuuskeskustoista, on ilmeisesti omaa mökkiä seuraava riippu-vaisuus paljoa pahempi. Mutta kun riippuu kokonaan yksityistapauk-sissa vaikuttavista erityisistä asianhaaroista, onko työläisen oman mö-kin hankkimisen tarpeellisuus ja hyödyllisyys suurempi kuin siihen liittyvä haitallisuus, ei sosialidemokratinen puolue mielestämme voi asettua sitä edistämään eikä sinänsä myöskään vastustamaan. Vaan on jätettävä eri tapauksissa, milloin esim. eduskunnassa tulee tätä asiaa koskevia kysymyksiä esille, puolueen jäsenten vapaaksi asiaksi, ehdotettujen toimenpiteiden hyviä ja huonoja puolia vertailemalla arvostella, millaisia toimenpiteitä tässä on kannatettava ja millaisia vastustettava.

Jos kunnat ryhtyisivät hankkimaan maita, esim. sellaisia alueita,

joihin taajenpaa mökkiasutusta on kehittynyt tai kehittymässä, ja vuokraamaan niitä asuntopalstoiksi maatyöläisille, olisi sellaisille palstoille lähteminen ainakin vähemmän arveluttavaa kuin antautuminen yksityisten anastajain ja keinottelijain kauppoihin. On mahdollista, että lainsäädänniöllä ja vasfedes myös kunnallisella taistelulla voitaisiin vaikuttaa kuntain palstavuokraukseen siihen suuntaan, että ainakin vuokrasuhde olisi näiden palstain haltijoilla vähemmän orjuuttava kuin muilla. Kansanvaltaisemmissa kunnallisissa oloissa voisi ehkä tämänsuuntainen kuntain toiminta tulla erittäin hyödylliseksikin. Työläisten riippumattomuuden kannalta olisi kuitenkin toivottavinta, että vähitellen saataisiin maallakin kunnat rakentamaan työväenasuntoja, kelpollisia ja riittävän paljon eri puolille kuntaa, vuokrattaviksi mahdollisimman vapailla ehdoilla. Tällainen kunnallinen asuntotoiminta pitäisi järjestää itsensä kannattavaksi, niin ettei sen kautta tulisi muita kunnassa asuvia työläisiä verotettavaksi yksityisten hyväksi eikä myöskään kiskomista harjoitettavaksi vuokralaisten suhteen. Kunnallisen taistelun kautta ei kuitenkaan tässäkin asiassa ole paljoa menestystä odotettavissa ennen kuin saadaan yleinen yhtäläinen kunnallinen äänioikeus. Siksi kunnes se tulee voimaan, olisi koettava lainsäädännöllä saada kunnat velvoitetuksi tällaiseen toimintaan.

Sen perusteella, mitä edellä on esitetty, ehdotamme, että puoluekokous, tekemättä muutoksia näitä seikkoja koskeviin ohjelmakohtiin, päättäisi lausua:

Maalaistyöväestön kohottamiseksi nykyisestä riistäjään-mielivallan ja kuristuslakien rasittamasta sorronälaisuudesta ja kurjuudesta siedettäviin työ- ja elinehtoihin ynnä yhteiskunnallisesti niin itsenäiseksi ja työväen luokkataisteluun niin kykeneväksi kuin sille porvarillisessa yhteiskunnassa on mahdollista,

*pitää puoluekokous lähinnä tarpeellisena,
että puoluejärj estot suosivat ja edistävät maatyöläisten ammatilista järjestymistä, ja*

että valmistetaan ja puolueen edustajain toimesta esitetään eduskunnassa seikkaperäisiä aloitteita maatalouspalkollisten ja muiden maatyöläisten työsopimuksista, asunnoista, työajasta, ammattivaaralta suojelemisesta, naisten ja lasten suojeluksesta ynnä muista näiden yhteyteen kuuluvista seikoista pääasiallisesti nykyisen puolueohjelman vaatimusten ja edellä esitettyjen viittausten mukaisesti.

3. Kysymys maalaisköyhälistön jäsenten muuttamisesta pienviljelijöiksi.

Toisenluontoisia toimenpiteitä, joita puolueessamme on myöskin alunpitäen ajateltu maalaisköyhälistön jäsenten avustamiseksi, sisältävät ne ohjelman vaatimukset, jotka tarkoittavat heidän auttamistaan pienviljelijöiksi etupäässä hankkimalla heille maita viljeltäväksi.

Jo Työväenyhdistysten edustajain ensimmäistä kokousta varten Helsingissä 1893 oli hankittu alustus (J. Boldtin) „irtonaisten väestön asemasta” sekä kysytty asiasta työväenyhdistysten mielipiteitä, joiden mukaan oli aluksi tarpeellista asettaa komitea asiaa pohtimaan. Työväenyhdistysten edustajain toisessa kokouksessa Tampereella 1896 oli tilattoman väestön asia eli „irtolais- ja torpparikysymys” käsittelyn alaisena suomettarelaisen kamreeri A. Liliuksen (nyk. Liston) alustuksen perusteella. Tärkein kohta kokouksen päätöksestä tuli kuulumaan: „että valtio yhä enemmän myöntäisi lainoja kohtuullisilla ehdoilla palstatilojen hankkimiseksi ja että kunnat tässä olisivat avustajina ja välittäjinä”. Puolueemme perustavassa kokouksessa Turussa 1899 pohdittiin pääasiassa vain torppariasiaa. Viipurin puoluekokouksessa 1901 käsiteltiin torpparien ja maalaistyöväen asiaa toimittajain Kaarlo Sandelinin ja K. F. Hellstenin alustusten perusteella. Kokous asetti samalle pienviljelysten perustamista edistävälle kannalle kuin Tampereenkin edustajakokous ja päätti valiokunnan ehdotuksen mukaisesti: „että joko valtion tai yksityisten pikkuviljelijäin omaisuudeksi jäävien palstojen ostamista, rakennusten ja maanviljelyskalujen hankkimista y. m. viljelyksen perustamisen mahdolliseksi tekemistä varten vuosittain valtionvaroista myönnettäisiin vähintään 2 miljoonaa markkaa edullisina kuoletuslainoina jaettaviksi”.

Forssan kokouksessa 1903 hyväksyttiin sitte nykyinen varsinainen puolueohjelmamme. Ohjelman periaatteellinen osa, joka laadittiin etupäässä Itävallan sosialidemokratisen puolueen ohjelman mukaan, tuli sisältämään m. m. sellaisen kuvauksen kapitalistisesta kehityksestä, että sen kehityksen vaikutuksesta maalla „yhä suuremmat joukot ennen itsenäisiä pientilallisia menettävät tuotantovälikappaleensa ja joutuvat milloin palkkatyöläisinä, milloin palkattuina apulaisina, milloin velkataakan alaisiksi sortuneina joko suorastaan tai välillisesti kapitalisteista riippuviksi”.

Puolueen lähintä toimintaohjelmaa varten oli samassa kokouksessa erikseen käsiteltävänä kysymys tilattoman väestön aseman parantamisesta. Evästyskeskustelu siitä oli pääasiassa vain Kössi Kosken vanhoillissuuntaisen aluksen arvostelemista. Valiokunta esitti kokoukselle Tampereen työväenyhdistyksen ehdottamat vaatimukset, jonkun verran muutettuina ja lisättyinä, ja kokous ne enempää kes-

kustelematta hyväksyi ohjelmaan otettavaksi. Ne olivat periaatteellisesti aivan saman kannan ilmaisuja kuin Tampereella ja Viipurissa tehdyt päätökset. Samansuuntaisia olivat myös kolme vuotta myöhemmin Oulun puoluekokouksessa vaaliohjelmaan hyväksytyt tilattomia ja pienviljelijöitä koskevat vaatimukset, jotka päätettiin Väinö Vuolijoen alustuksen sekä hänen ja valiokunnan ehdotusten perusteella.

Ne tässä kysymykseen tulevat lähimmät uudistusvaatimukset, jotka täten Forssan ja Oulun kokouksissa hyväksyttiin puolueohjelmaan, sisältävät pääasiassa seuraavaa:

Tilattomalle maalaisköyhälistölle on hankittava maita pienviljelyksen harjoittamista varten (Forssan maatal. ohj. 2 ja 5, Oulun II ja III kohta). Sitä varten on varsinkin valtion (myös kuntain) omiksi hankittava lisää maita oston, pakkolunastuksen ja pakkoluovutuksen kautta; valtion ja kuntain omistamia asumattomia maita on sitte annettava tilattomille viljeltäväksi; myös yksityisten ynnä yhtiöiden ja seurakuntain maita, jollei omistajat itse niitä viljele (Forssan ohj. 3 ja 4, Oulun II ja III). Niille, jotka täten on pienviljelijöiksi autettu, on taattava suojattu hallinta- tai vuokraoikeus viljeltäväkseen saamaansa maahan (Forssan ohj. 2, Oulun II ja III). Valtioavulla on edistettävä pienviljelystä ja avustettava köyhimpiä tilattomia uutisviljelysten perustamisessa (Forssan ohj. 6, Oulun IV kohta).

Näissä ohjelmavaatimuksissa on ilmeisesti tarkotettu vähän isompain viljelysmaiden kuin asunto- eli kääpiöpalstain hankkimista. Vaaliohjelman viljelyspakkokohdassa on määritelty, että yksityiselle viljelijälle annettava maa-ala olkoon korkeintaan 25 hehtaaria viljelyskelpoista maata. Eräissä puolueemme jäsenten esittämissä viljelyspakkoehdotuksissa on taas mainittu perustettavain viljelysten suurimmaksi alaksi yleensä 6 ha, pohjois-Suomessa kuitenkin 10 ja 12 ha. Viipurin puoluekokouksen valiokunta lausui mietinnössään, että pienviljelysten perustamislainoja olisi annettava ainoastaan suuruudeltaan sellaisten maa-alueitten hankkimiseksi, „joista (lainan) hakija perheensä omalla työllään voi saada riittävän elantonsa". Tuo ajatus näyttääkin aina olleen näiden uudistussuunnitelmain pohjana.

Mutta onko tuon ajatuksen käytännössä toteuttaminen mahdollista nykyisessä yhteiskunnassa, sitä ei ole puolueessamme perusteellisesti harkittu näitä uudistussuunnitelmia päätettäessä. Maan hankinta tilattomille ei tietenkään sinänsä ole mikään käytännöllisesti mahdoton vaatimus. Mutta että pienviljelijät sitte heille hankituilla tiloilla, miten sopivan suuruisilla tahansa, yleensä voisivat työllään saada riittävän elantonsa se voi olla mahdotonta nykyisessä yhteiskunnassa.

Ennen kuin sosialidemokratinen puolue voi varmalla vakaumuk-

sella toimia saadakseen maalaisköyhälistön jäseniä, jotka eivät entuudestaan ole pienviljelijöitä, hommatuksi pienviljelijän asemaan, sitä ennen täytyy puolueen olla selvillä siitä, ettei sellainen toiminta missään tapauksessa ole yhteiskuntataloudellisen edistyksen vastaiseen suuntaan eksynyttä ponnistelua, ja ettei se toiminta ole pitemmälle kään katsoen vahingollista, vaan hyödyllistä pienviljelijöiksi hommataville köyhälistön jäsenille itselleen tai heidän ehkä palvelukseensa tarvitsemille työläisille taikka työväenluokan luokkataistelulle. Mutta juuri näistä peruskysymyksistä on tässä asiassa keskuudessamme nykyään olemassa epäselvyyttä, epävarmuutta ja osittain aivan vastakaisia mielipiteitä.

Näyttää siltä, että puolueessamme on pitkät ajat lähes yleisesti osittain pidetty näitä perusseikkoja itsestään selvinä, osittain jätetty ne huomioon ottamamatta, pitäen silmällä vain sitä lähintä toimeentulon paranemista, jota pienviljelijäksi joutumisen on katsottu pulassa oleville maalaisköyhälistön jäsenille nykyhetkellä merkitsevän. Ei ote ryhdytty riittävän perusteellisesti tarkastamaan niitä uusia ehtoja joiden alaiseksi pienviljelijä on kapitalistisen kehityksen vaikutuksesta joutunut. Viipurin puoluekokouksessa 1901 kyllä E. Valpas-Hänninen toi perustellussa lausunnossa esiin näistä seikoista olevia epäilyksiä ehdottaen että „kun tilastollisten tietojen puutteessa ei voida tosiasiajn nojalla määrätä puolueemme kantaa pikkuviljelykseen, jätettäköön päätökset tekemättä ja ruvettakoon hankkimaan perusteellisempia tietoja ensi kokoukseen". Kokous kuitenkin päätti asian niin kuin edellä on mainittu. Oulun kokoukselle laaditussa Väinö Vuolijoen alustuksessa mainittiin erimielisyyttä olevan tässä asiassa muiden maiden sosialidemokratisten tutkijain keskuudessa; mutta samalla alustaja siinä asettui päättävästi pienviljelys-suunnan teoreettikkojen kannalle selittäen ja perustellen sitä kantaa. Viime puoluekokoukselle laaditussa O. V. Kuusisen alustuksessa taas etupäässä tehtiin selkoa n. s. marxilaisen suunnan eräiden tutkijain moniaista yleisteeoreettisista väitteistä pienviljelys-suunnan kannattajia vastaan ja tarkotettiin osottaa, että maatalousohjelmamme tällä alalla on vielä useita tärkeitä kysymyksiä tutkimisen ja harkinnan tarpeessa. Puolueuuvostokin yhtyi tällöin puoluekokoukselle ehdottamaan maatalousohjelman ottamista perinpojaisen valmistavan tarkastelun alaiseksi sekä samalla m. m. sellaisen selityksen lausumista, „että siihen saakka, kunnes uusi puoluekokous on maatalous- ja maalaistyöväen kysymyksessä kantansa määrännyt, ei puolue ole ehdottomasti sidottu Forssan eikä Oulun kokousten hyväksymäin maatalousohjelman vaatimuksiin". Kotkan puoluekokous hyväksyi edellisen ehdotuksen yksimielisesti, mutta hylkäsi jälkimmäisen melkoisella ääntenenemmistöllä.

Taloustieteellisten tutkimusten nykyisten tulosten ei voida suinkaan sanoa vielä antavan riittävää selvitystä siihenkään peruskysymykseen, josta pienviljelyksiä lisäävä toiminta lähinnä edellyttäisi selvitystä, toisin sanoen siihen, onko sellainen toiminta sopusoinnussa maataloudellisen edistyksen kanssa vai ei. *Onko suurtuotanto vai pentutuotanto nykyisessä yhteiskunnassa osottautuva taloudellisen edistyksen vaatimuksia paremmin vastaavaksi tuotantotavaksi*, siis tuo kysymys, joka useimmilla teollisuuden aloilla on jo aikoja sitten saanut suur-
 tuotannon valtavasta voitosta niin päivänselvän vastauksen, se on *maatalouden* alalla vielä sekä tieteen että käytännön kannalta vannaat ratkaisua vailla. Muissa maissa se yleensä on nykyään jatkuvain tutkimusten ja keskustelujen alaisena. Suomessa on tämän kysymyksen selvittämiseksi tarvittava tutkimustyö vasta aivan alullaan.

Tiedot eri kokoisten viljelysten lukumäärän ja niiden maa-alan tähänastisesta lisääntymisestä ja vähenemisestä eivät sinänsä, kuten alempana lähemmin selvitetään, sanottavasti valaise edellämainttua kysymystä, toisin sanoen, ne eivät sinänsä riitä todistamaan sen kokoisten viljelysten etevämyyttä, jollaisten lukumäärä on lisääntynyt eikä myöskään sen kokoisten huonomuutta, joiden lukumäärä on vähentynyt. Mutta tällaisiakaan tietoja sisältävää yleistä tilastoa ei Suomesta ole olemassa. Aikaisemmilta ajoilta on talollisten, torpparien ja mäkitupalaisten lukua osottavien tilastollisten tietojen nojalla voitu saada vain jotain epämääräistä yleiskuvaa suur- ja pien viljelyksen esiintymisestä. Eikä edes viime vuosikymmeniltä, jolloin kapitalistinen maanviljelys vasta on ruvennut jalansijaa saamaan, ole olemassa erikokoisten viljelysten lukumäärän muutoksista juuri mitään selvitystä,

Etistyneemmistäkin Europan maista on tällaisia tietoja vasta viime vuosikymmeniltä. Ne eivät osota suur- ja pienviljelysten lukumäärän muuttuneen aivan yhdenmukaisesti eri maissa.

Saksassa on viime vuosikymmeninä pien- ja keskikokoisten viljelysten (2—5 ja 5—20 ha viljelysmaata) sekä lukumäärä että viljelysmaan ala selvästi lisääntynyt. Kääpiö viljelmien (alle 2 ha) luku on myös lisääntynyt, mutta niille kuuluvan viljellyn maan ala on vähän vähentynyt. Sen sijaan ovat siellä suurviljelykset (yli 100 ha) ja suu-
 remmat keskikokoiset viljelykset (20—100 ha) vähentyneet, ja samoin on niille kuuluva viljelysmaan ala vähentynyt. Vuosien 1882 ja 1895 välisenä aikana ei tämä suunta vielä näin selvänä esiintynyt. Sinä aikana nim. kasvoi Saksassa kaikkiin suuruusluokkiin kuuluvain viljelysten luku, mutta viljelysmaan ala suureni vain ryhmissä 2—20 ja yli 100 hehtaaria. Viimeinen v. 1907 toimitettu tiedustelu on sen sijaan osottanut 2—20 hehtaarin suuruisen viljelysten yhä lisäänty-

neen suurempain' yleisesti vähentyessä. Englannissa, jossa pääasiassa vain suurviljelys on vallalla, ovat kaikkein suurimmat viljelykset (yli 300 ha) ja kaikkien pienimmät vähentyneet, muut jonkun verran lisääntyneet. Ranskassa ovat vuosien 1882 ja 1892 välisenä aikana pien- ja keskikokoiset viljelykset vähentyneet, kääpiö viljelmän ja suurimpain viljelysten lisääntyessä. Vuosien 1892—1908 välisenä aikana lisääntyi taas 10-40 hehtaarin suuruisten viljelysten, samoin kuin nähtävästi yli 100 hehtaaria suurempain viljelysten luku. Muut sensijaan ovat vähentyneet. Belgiassa lisääntyi vuodesta 1846 vuoteen 1866 yleensä 20 hehtaaria pienempään viljelysten luku. Viime-mainitun vuoden jälkeen vuoteen 1880 osottaa vain 2 hehtaaria pienempään viljelysten luku lisääntymistä; kaikkien sitä suurempain viljelysten luku on vähentynyt. Uudempia tilastollisia tietoja ei tästä maasta ole saatavissa. Alankomaissa on keskikokoinen talonpoikainen viljelysmuoto voittanut jalansijaa.

Kääpiöviljelysten lisääntyminen, joka edellämainituista tiedoista käy ilmi, voidaan tässä jättää huomioon ottamatta, koska maatalous on kääpiöpä!stain haltijoilla vain sivutoimena, eikä mainittu lisääntyminen sen vuoksi ole yhteydessä tässä käsiteltävän pienviljelyskysymyksen kanssa. Mitä taas tulee muiden viljelysten lukumäärän muutoksiin, eivät ne ole niin suuria eivätkä niin yhdenmukaisia, että niiden nojalla voitaisiin varmuudella päättää tosiasiallisen kehityksen yleisesti käyvän sen vähemmän suur- kuin pien viljelykseenkään päin. Mutta ainakin sen osottavat yllämainitut tiedot, ettei suurviljelysten ratkaisevasta voitolle pääsystä viime vuosikymmeninä voi olla puhetta, vaan että päinvastoin pien- ja keskikokoiset talonpoikaiset viljelykset useissa maissa eivät ainoastaan ole säilyttäneet entistä lukumääräänsä, vaan vieläpä voittaneet jalansijaa.

Näitä tilastotietoja tarkastettaessa on kuitenkin huomioon otettava, että taloudellinen kehitys suur- ja pientiloilla nykyisin on aivan eri asteilla. Suurviljelys, joka jo kauan puolkapitalistisena on ollut tavaratuotannon kannalla, on paljon aikaisemmin muuttunut täysin kapitalistiseksi, kun sensijaan pienviljelys, jonka tuotanto aikaisemmin pääasiassa on suuntautunut kotitarpeen tyydyttämiseen, vielä nykyisin suuressa määrin on tällä asteella ja vain vähitellen siirtyy tavaratuotannon asteelle. Ja täten eivät viljelysten lukumäärää koskevat luvut varsinaisesti ilmaise sitä, onko suur- vai pienviljelys kapitalistisen tuotannon vallitessa kehityskykyisempi.

Toisella puolen on myöskin otettava huomioon, että maanviljelys yleensä on kärsinyt pääoman puutetta syystä, että kapitalismin tähänastinen kehitys pääasiallisesti on suuntautunut teollisuuden alalle, jossa pääomalle on tarjoutunut suuremmat voittomahdollisuudet. Eri-tyisesti on näin ollut asianlaita kolmen tai neljän viime vuosikym-

menen aikana, jolloin Euroopan ulkopuolisten maiden kilpailu kuluneuvojen parantuessa on etenkin viljan hintoja tuntuvasti alentanut. Tämä on Euroopan maissa paljoa enemmän koskenut jo tavara-tuotantoa harjoittavaa suurviljelystä, jonka erikoisalana juuri vilja-viljelys oli, mutta sensijaan vain vähän tuntunut pienviljelijäin talou-denhoidossa, jossa ei varsinaista tavaratuotantoa, varsinkaan viljatuo-tantoa harjoitettu. Ja kuten sanottu, on käytettävänä olevaa suur- ja pienviljelyksen kehitystä eri maissa valaisevaa tilastollista ainehistoa ainoastaan näiltä viime vuosikymmeniltä olemassa.

Viljelysten lukumäärän muutoksia koskevat tiedot eivät myös-kään senvuoksi ilmaise hyvin eroavaisuutta erikokoisten viljelysten tuot-tavaisuudessa, koska maanviljelyksen alalla kilpailulla ei ole lähes-kään yhtä ratkaiseva vaikutus erikokoisten viljelyksien keskinäiseen suhteeseen kuin teollisuudessa. Teollisuuden alalla kieltämättä kan-nattavampi suurtuotanto kykenee rajattomiin saakka laajentamaan tuotantoaan sen mukaan kuin menekki sallii ja täten huokeampain tuotantokustannusten kautta valtaamaan markkinat ja nujertamaan sen kanssa kilpailevan pientuotannon. Maataloudellinen tuotanto ei ole niin laajenemiskykyinen; suurviljelys ei voi mielin määrin tuo-tantoaan laajentamalla ratkaisevasti vaikuttaa markkinoihin eikä ko-konaan lyödä pienviljelystä laudalta. Kilpailu siinä merkityksessä kuin teollisuudessa, on maanviljelyksen alalla esiintynyt vain silloin, kuin laajoja ennen viljelemättömiä aloja on voitu ottaa viljelykseen kuten viime vuosikymmeninä Amerikassa on tapahtunut. Kun eri kokoisten viljelysten parempi tai huonompi kannattavuisuus täten kilpailun kautta vain epätäydellisesti kykenee niiden keskinäisiin suhteisiin vaikuttamaan, riippuvat ne sensijaan suuressa määrässä muista seikoista, jotka eivät ole maataloudellisen tuotannon kanssa välittömässä yhteydessä. Vallitsevat olot siten voivat paljoa sitkeäm-min säilyä entisellään kuin teollisuuden alalla. Suurviljelyksiä on omiaan säilyttämään m. m. velkaantuminen, joka estää tilojen halko-mista ilman velkojain suostumusta. Sitä vielä edistää m. m. help-pous saada lisämaata suurtilain alustalaisia häätämällä siellä, missä entisajan alustalaisolot muodossa tai toisessa ovat säilyneet. Pien-viljelyksiä taas on omiaan lisäämään se vallitseva perimys-tapa että tila jaetaan perillisten kesken, ja niiden säilymistä tukee se seikka, että talonpoikainen maanviljelijä ja varsinkin sellainen, jolla on työnansiota ulkopuolella maanviljelyksen, ei tavallisesti niin tarkal-leen laske viljelyksen kannattavuisuutta, vaan pitää lähinnä silmällä sitä, että maanviljelys turvaa hänelle ja hänen perheelleen totutun toimeentulon. Tällaisten seikkain ohella vaikuttaa erikokoisten vilje-lysten keskinäiseen suhteeseen yhteiskunnan yleinen taloudellinen kehitys, kuten edempänä vielä erityisesti tulee esitettäväksi. Esimer-

kiksi suurten pääomain keskittyminen yksiiin käsiin edistää suurviljelystä, kun taas pääomain puute ja teollisuustyöläisten, käsityöläisten y. m. pienet säästöt ovat omiaan kehittämään pientilojen kysyntää.

Edellä esitetystä käynee selville, että suurviljelysten ja pienviljelysten lukumäärän muutosten nojalla ei ilman muuta voida tehdä johtopäätöksiä eri kokoisten viljelysten kannattavuudesta. Siis se seikka, että pienviljelykset erinäisissä maissa ovat lisääntyneet ja suurviljelykset vähentyneet, ei myöskään oikeuta vielä tekemään sellaista johtopäätöstä, että pienviljelystä on suurviljelykseen verrattuna pidettävä maatalouden kehityksessä elinvoimaisempänä ia- etevämpänä, yhtä vähän kuin sitäkään, että kehitys pienviljelystä kohden merkitseii taloudellista edistystä. Monet tärkeät seikat viittaavat pikemmin toisenlaiseen johtopäätökseen.

Entisajan maataloudessa ei suurviljelys yleensä ollut pienviljelystä teknillisesti etevämpi. Suurtilan verovelvolliset alustalaiset silloin enimmäksi osaksi toimittivat kaikki tilan hoidossa tarvittavat työt, omine hevosineen, työkaluineen ja muine tarpeineen. Vain työnjakoon nähden oli suurviljelyksellä siihen aikaan pienviljelykseen verraten eräitä etuja. Meillä Suomessa ehkä useampain suurtilain hoito on, kuten tiedetään, vielä näihin päiviin asti, torpparilaitoksen varassa jäänyt suureksi osaksi tuollaiselle feodaliselle kannalle. Ja silminnähtävää on, etteivät sellaiset takapajulla olevat, tavallaan pakkotyöhön tuomittujen torpparien hoitoon jätetyt suurtilat voi tulla toisin eikä ehkä edes niinkään hyvin hoidetuiksi kuin pientilat, joilla viljelijä itse tekee enimmäty työt.

Mutta uudenaikainen maatalous kehittää työnjaon suurtiloilla olenaisesti korkeimmalle kannalle, kun kartanon työt teetetään kartanon työkaluilla ja pääasiallisesti vakinaisella työväellä, sekä saattaa käytäntöön joukottain teknillisiä ja muita parannuksia joita yleensä suurviljelys kykenee paljon helpommin ja täydellisemmin hyväkseen käyttämään kuin pienviljelys. Uudempi yksityiskohtainen tutkimus eri maista, osittain meiltä Suomestakin, mutta etupäässä ulkomailta, onkin monessa suhteessa juuri puheenaolevalta puolelta luonut uutta valaistusta suur- ja pienviljelysten keskinäisten tuottavuus- ja kannattavuussuhteiden selvittämiseksi.

Jo kauan ollut tunnettua, että rakennuksiin kiinnitettävä pääoma yleensä on pientiloilla suhteellisesti melkoista suurempi kuin suurtiloilla. Uudemmat tutkimukset näyttävät tämän seikan myös osottavan.

Meidän maamme vähän tutkitusta maataloudesta on prof. Enckell julkaissut erään tiedustelunsa tulokset, jotka sisältävät tietoja tosin vain 63 suomalaiselta maatilalta, mutta tarjoavat maataloudenhoidosta niillä moniaita asiaa valaiseviakin havaintoja. Tässä tutkimuksessaan

on hän todennut muun muassa yllämainitun seikan ja samanlaiseen tulokseen ovat kaksi muuta suomalaista tutkijaa Viklund ja Musikka viime vuosina tulleet. Suurviljelyksellä on tässä suhteessa sama etu kuin teollisuudessa suurtuotannolla, jonka etevämyyksiä pientuotantoon verraten juuri osaksi on siinä, että rakennuksiin kiinnitetyksi jäävä pääoma voi olla suhteellisesti melkoista pienempi kuin pientuotannossa. Tämä suurviljelyksen etu saattaa kuitenkin melkolailla supistua sen kautta, jos yleensä rakennusten korjauskustannukset kuten muuan saksalainen tutkija eräästä tiedustelusta on havainnut, pientiloilla ovat suhteellisesti alemmat kuin suurilla.

Tunnettu tosiasia myöskin on, että työtä säästäviä koneita suurviljelyksessä käytetään suhteellisesti paljoa enemmän kuin pientiloilla, joilla niiden käytäntö usein viljelysten pienuuden vuoksi suureksi osaksi on mahdotonta, ja silloin milloin niitä käytetään, ne tavallisesti kuitenkin eivät voi päästä täyteen käytäntöön, jääden täten osittain tehottomina rasittamaan pienviljelijän taloutta. Koneiden käytöstä eri suuruisilla viljelyksillä ei Suomesta toistaiseksi ole yleistä tilastoa olemassa, mutta useista edistyneimmistä Euroopan maista on tilasto mainitun seikan mitä kouraantuntuimmalla tavalla toteennäyttänyt. Eräiden koneiden käyttämisen näyttää kyllä pienviljely osuustoiminnan kautta voivan tehdä itselleen mahdolliseksi, mutta ainakaan toistaiseksi ei tämä käytännössä ole juuri suurella määrällä toteutunut. Tämän ohella ovat yksityiskohtaiset tutkimukset kuitenkin osoittaneet, että kalustoon kiinnitettävä pääoma, laskettuna viljelysmaan hehtaaria kohden, koneiden suurilukuisuudesta huolimatta ei ole suurtiloilla suurempi kuin pientiloilla, vaan pikemmin päinvastoin pienempi. Enckellin tutkimuksen mukaan Suomesta ei erikoisilla viljelyksillä tässä suhteessa varmaa eroa voi huomata. Eräs saksalainen tutkija sensijaan (Stumpfe) nimenomaan on tullut siihen tulokseen, että kalustopääoma pientiloilla on noin puolta suurempi kuin suurtiloilla. Kaluston korjauskustannukset olisivat kuitenkin saman tutkijan mukaan pientiloilla vähemmät kuin suurtiloilla, joka seikka tietysti jossain määrin korvaisi asian pienviljelykselle edullisemmaksi.

Vetojuhtia, ennen kaikkea hevosia, käyttää pienviljelijä tuntuvasti enemmän kuin suurviljelijä. „Kun jättiläistilalla (yli 50 ha) ei tarvita kuin 7—8 hevosta 100 ha kohti”, mainitsee Enckell edellämainitussa Suomen oloja koskevassa tutkimuksessaan, »tarvitsevat muut suurviljelijät ja keskikokoisten tilojen omistajat noin 10 hevosta 100 ha kohti. Tavallinen pienviljelys tarvitsee jo 14,2 hevosta ja kääpiöviljelijä 22,9 hevosta 100 ha kohti”. Kun Enckellin mukaan suurtilallisen hevon keskimäärin on vain hyvin vähän arvokkaampi kuin pientilallisen, joutuu täten pientilallisen taloutta rasittamaan suhteellisesti melkoista suuremmat vetojuhtamenot. Ainakin osaksi ovat nämä menot, kuten

rakennustenkin vaatimat varat tuottamattomiksi jääviä menoja, kun pienviljelijä ei voi viljelyksissään täydelleen käyttää hyväkseen hevosensa työvoimaa.

Hyötykarjaa, varsinkin lehmii, sikoja ja siipikarjaa, pidetään pientiloilla myöskin suhteellisesti paljoa enemmän kuin suurtiloilla. Enckellin mukaan oli hänen tutkimillaan tiloilla 100 viljelysmaan hehtaaria kohden keskimäärin seuraava lukumäärä hyötyeläimiä (nautoja, lampaita ja sikoja):

suurtiloilla	(yli 100 ha)	oli niitä	55
keskikokoisilla	(25—100 ha)	„ „	56
pientiloilla	(1—25 ha)	„ „	79

Pääsyyksi karjan suureen lukumäärään selittää Enckell pienviljelijäin tarkemman rehunhankinnari sekä sen seikan, että pienviljelijä käyttää pienrotuista karjaa, joka ei tarvitse riin paljon ruokaa kuin suurirotuinen. Hän huomauttaa kuitenkin, ettei suurempi karjaluku ole suinkaan „varmana merkinä siitä, että maatalous yleensä ja erityäinkin peltoviljelys pienviljelyksellä olisi voimaperäisempää, ei ainaakaan meidän maassamme". Sitäpaitsi on otettava huomioon, että suurtilallisen karja on arvokkaampaa, joten ero karjan arvoon ja sen tuotantokykyyn nähden ei ole läheskään niin suuri kuin sen lukuun nähden.

Nämä seikat on tutkimus ulkomaillakin toteen näyttänyt. Joka tapauksessa on siis merkille pantava, että pien viljelys kykenee pitämään suhteellisesti suuremman määrän tuottavaa hyötykarjaa ja näin ollen tuottamaan enemmän karjantuotteitakin, kuin suurviljelys yhtä suurelta alueelta.

Kun sen lisäksi, mitä edellä on esitetty, ottaa huomioon, että tosioloissa suoritettava maanhinta on jotenkin säännöllisesti sitä suurempi, kun pienempi ala on kysymyksessä, on aivan epäämätön ja tutkimusten toteennäyttäinä seikka, että pienviljelystä on rasittamassa viljelysmaan hehtaaria kohden laskettuna huomattavasti suuremmat sekä perustuskustannukset että kalustomenot kuin suurviljelyksellä. Ja näistä suuremmista kustannuksista vain osa, nimittäin hyötykarjaan kiinnitetyt, ovat tuottavia, muu osa sitävaston kokonaan tai ainakin suurimmaksi osaksi tuottamatonta.

Mitä taas tulee työvoiman kulutukseen erikokoisilla tiloilla, niin myönnettänee jokseenkin yleisesti että pienviljelyksessä käytetään työvoimaa viljelysmaan alaan nähden melkoista runsaammin kuin suurviljelyksessä. Yksityiskohtaiset tutkimukset ovat tämän seikan yhä uudelleen osottaneet todeksi. Saksan liike- ja ammattilaskun mukaan v:lta 1907 esim. oli erikokoisilla viljelyksillä vakinaista työ-

väkeä keskimäärin 100 viljelysmaan hehtaaria kohti seuraava lukumäärä :

Viljelyksen ala	Työväkeä 100 ha kohti
alle 2 ha	124
2—5 „	63
5-20 „	34
20-100 „	17
yli 100 „	12

Suomessa taas Enckell'in tutkimilla tiloilla oli käytettyjen työpienvien luku viljelysmaan hehtaaria kohti keskimäärin seuraavanlainen:

Tilojen suuruus-ryhmät	Työpäiviä 1 ha kohti	Työtuntien luku 1 ha kohti ¹⁾
1—10 ha	117	1,433
10—25 „	64	761
25—50 „	51	594
50-100 „	43	475
100-200 „	43	508
200—500 „	40	447
yli 500 „	37	419

Tällöin on kuitenkin huomioonotettava, että suurviljelyksessä yleensä käytetään yksinomaisemmin täysikasvuisten miesten työtä, pien viljelyksessä sensijaan paljon runsaammin naisten ja alaikäisten henkilöiden työvoimaa, että suurviljelyksessä ammatinoppinutta työvoimaa on suhteellisesti runsaammin, samoin kuin työnjohtajia y. m., joita pien viljelyksessä ei käytetä ja että jo tästäkin syystä suurviljelyksessä yleensä maksetaan suurempia palkkoja kuin pienviljelyksessä. Mutta vaikkakin tällaiset seikat ovat omiaan kohottamaan suurviljelyksen työkustannusten määrää, ovat eräät saksalaiset tutkimukset kuitenkin osottaneet, että työkustannukset (niihin mukaan laskettuna pienviljelijäin omaa työtä vastaava arvo) suurviljelyksellä ovat viljelysmaan hehtaaria kohti huomattavasti alemmat kuin keskikokoisilla viljelyksillä ja lähes puolta pienemmät kuin varsinaisilla pientiloilla.

Kieltämätön tosiasia täten on, että pienviljelys yleensä käyttää suhteellisesti paljon enemmän ihmistyötä kuin suurviljelys, ja että pienviljelyksen työkustannukset tästä syystä ovat suhteellisesti isommat. Eikä ainoastaan viljelysmaan alaan verrattuna työnsuorituksen määrä ole pienviljelyksessä suurempi kuin suurviljelyksessä. Myöskin työvoimaa ja karjalukua keskenään verrattaessa on tulos samansuuntainen. Mikäli Saksan ammatilaskun luvut v:lta 1907 osottavat, pidetään pien-

1) Työtuntien lukumäärää osottavat luvut on saatu laskemalla Enckell'in ilmoittamia tietoista.

tiloilla vain siipikarjaa ja osaksi sikoja työntekijäin lukumäärään nähden runsaammin kuin suuremmilla tiloilla, sarvikarjaa ja lampaita sensijaan melkoista vähemmän. Edullisimmassa asemassa karjanpitoon nähden eivät kuitenkaan saman tilaston mukaan tässä suhteessa ole olleet suurtilat, vaan keskikokoiset ja sitä suuremmat talonpoikaistilat (20—100 ha). Ja kuitenkin ei saksalaisen suurviljelyksen pääala ole karjanhoito, vaan viljanviljelys, jota vastoin pienviljelyksen erikoisala juuri on karjanhoito.

Vaikkakin pienviljelyksen suhteellisesti runsaampi työvoiman kuitus on toisaalta taloudellista tuhlausta, niin kuitenkin, kuten pienviljelyksen puoltajat väittävät, voi siitä johtua itse viljelykselle huomattavia etujakin. Nämä edut johtuisivat osittain pien viljelysten työvoiman runsaudesta sinänsä, osittain myös siitä, kun pienviljelyksen työt — suurimmaksi osaksi, usein lähes kokonaan, tekee viljelijä itse perheensä jäsenten avustamana ja ainoastaan vähemmässä määrässä palkkatyöväen avulla. Näistä syistä on pienviljelijän mahdollista toimittaa kiireelliset, sääsuhteista ja vuodenajoista riippuvat työt sopivampaan aikaan ja vähemmillä vahingoilla kuin suurviljelijän. Niinikään erinäisissä töissä voi pienviljelijä omintakeista työtä suorittaessaan suuremmalla huolella ja tarkkuudella vaikuttaa edullisesti tuotantoon. Mutta toiselta puolen voidaan taas huomauttaa, kuten edellä on viitattu, että suurviljelyksessä käy päinsä helpommin kuin pienviljelyksessä, ottaa käytäntöön uusia edistykseellisempiä työtapoja ja teknillisiä apuneuvoja, saada työnjohtoon ammattitaitoisempaa väkeä, rakentaa tarkoituksenmukaisia tuotteiden säilytyspaikkoja j. n. e.

Se tuotemäärä, joka saadaan pienviljelyksestä, näyttää viljelysmaan pinta-alayksikköä kohti yleensä olevan suurempi kuin suurviljelyksestä saatu. Viljanviljelyksessä ero kyllä ei liene suuri, väitetäänpä että edistynyt suurviljelys kykenisi saavuttamaan suurempiakin viljasatoja kuin pienviljelys. Mutta karjatalouden alalla pienviljelyksen tuotemäärä yleensä nousee melkoisessa määrin suurviljelyksen tuotemäärä suuremmaksi. Sveitsissä, missä maatalouden pääosana on karjanhoito, on olemassa tarkkoja noin 1,500 taloutta käsittäviä numerotietoja maatilojen vuotuisesta tuotemäärän arvosta (vuosilta 1901—08) ja ne osottavat tuotteiden kokonaisarvon olleen keskimäärin hehtaaria kohti tällaisen:

Tilusten ala	Tuotannon arvo
3— 5 ha	842 Smk.
5-10 „	727 „
10—15 „	631 „
15—30 „	595 „
30—70 „	489 „

(Varsinaisiin suurtiloihin ei tämä tutkimus lainkaan ulottunut).

Sellaiset vertailut, kuin edellä on esitetty, joissa on pidetty silmällä kuinka suuri on keskimäärin *viljelysmaan pinta-alayksikköä kohti* suur- ja pientilain rakennusten ja kaluston arvo, karja, työvoimain kulutus j. n. e., eivät kuitenkaan sinänsä voi suuresti osottaa suur- tai pienviljelysten varsinaista kannattavuutta. Ne selvittävät kyllä seikkoja, jotka kannattavuuteen vaikuttavat, esim. missä määrin pientiloilla on havaittavana työvoiman hyödytöntä tuhlausta, missä määrin erikokoiset viljelykset kykenevät käyttämään koneita hyväkseen j. n. e. Mutta vaikka näitä tutkimuksia olisi enemmänkin ja tarkempiakin saatavissa kuin nykyisin on asianlaita, eivät tällaiset vertailut riittä todistamaan suur- tai pien viljelyksen parempaa kannattavuutta ja etevämyyttä. Niinpä saattaa kyllä pienviljelys esim. karjatalouden alalla tuottaa viljelysmaan hehtaaria kohti suuremman määrän tuotteita kuin suurviljelys, mutta viimeainittu siitä huolimatta voi tuottaa niin paljoa pienemmillä tuotantokustannuksilla, että lopputulos jää suurviljelykselle edullisemmaksi. Ja päinvastoin taas, vaikka pienviljelijä esim. saa maksaa enemmän maastaan ja rakennuksetkin tulevat hänelle suhteellisesti kalliimmiksi, niin saattaa sittenkin tuotteiden kokonaismäärä hänen tilaltaan nousta niin suureksi, että hänen taloudenhoitonsa jättää suhteellisesti suuremman nettovoiton kuin suurtilallisen maatalous.

Enemmän tähän kannattavuuskysymykseen nähden todistaisivat suoranaiset tiedot suur- ja pienviljelysten nettovoitoista tai edes sellaiset tutkimukset, joissa tuotteiden määrää olisi verrattu niiden tuottamiseen käytetyn ihmistyövoiman kulutukseen. Tämänlaatuisia tutkimuksia ei kuitenkaan ole juuri nimeksikään olemassa. Ne toistaiseksi vähäiset tiedot, joita on olemassa työvoimankulutuksen suhteesta tuotteiden määrään, näyttävät kyllä viittaavan siihen, että suurviljelyksessä ihmistyö antaisi suurempia tuloksia kuin sama määrä työtä pienviljelyksessä, yksinpä karjanhoidonkin alalla. Niinpä Sveitissä edellämainittujen tutkimusten mukaan oli eri kokoisilla tiloilla tuotteiden raha-arvo, laskettuna keskimäärin kutakin niiden tuottamiseen käytettyä työpäivää kohti seuraavan suuruinen:

iljelysten ala		
3 - 5 ha	3: 37	Smk
5-10 „	<7: AO	£
10—15 „	3:37	„
15—30 „	4:15	„
30-70 „	4:70	„

Varsinaisilla suurtiloilla ja ennen kaikkea viljan viljelyksessä, olisi tulos epäilemättä melkoista enemmänkin suurviljelyksen eduksi.

Tuotantokustannuksista ja nettovoitosta suur- ja pientiloilla ei ole juuri ollenkaan suoranaisia tietoja olemassa; joka seikka on hyvin ymmärrettävissä, kun tiedetään että talouskirjanpitoa maatilain hoidosta vain aniharvoin on olemassa ja sitäpaitsi sellainen on osittain varsin vaikeasti järjestettävissäkään tieteelliseen käsittelyyn sopivaksi. Sen vuoksi ei nykyisin suur- ja pienviljelysten suhteen voidakkaan mitään varmaa sanoa siitä suur viljelyskö vai pienviljelys tuottaa suhteellisesti enemmän nettovoittoa.*

Niiden seikkain ohella, joista edellä on huomautettu, vaikuttaa suur- ja pienviljelysten keskinäisiin kannattavuussuhteisiin myös tuntuvasti se, kumpiko, suur- vai pienviljelys, on tilaisuudessa edullisemmin myymään tuotteitaan ja ostamaan taloustarpeitaan. Kieltämättä näyttää suurviljelijä tässä suhteessa olevan edullisemmassa asemassa. Hänellä on parempi mahdollisuus seurata markkinain tilaa ja järjestää tilansa hoito sen vaatimusten mukaiseksi. Kaikissa näissä suhteissa on pienviljelijän asema heikko. Hän on sekä ostaessaan että myydessään useimmiten pakotettu olemaan tekemisissä keinottelevain välikäsien kanssa. Ja vain erityisen edullisissa tapauksissa, esim. kun hän asuu kaupungin tai suuremman liikepaikan läheisyydessä, voi hän suorastaan kuluttajille myydä tuotteensa hyvästä hinnasta. Myöskin luoton saanti on pienviljelijälle vaikeampaa kuin suurtilalliselle, ja jos hän velkaa saakin» on hänen siitä maksettava melkoista suurempi korko.

Tosin toivotaan ja väitetäänkin, että pienviljelijät kehittyvän-osuustoiminnan avulla kykenevät näillä kuten eräillä muillakin aloilla saavuttamaan samat edut kuin suurviljelijällä on tarjona. Ei käykään kieltäminen, ettei maataloudellinen osuustoiminta yleensä olisi omiaan helpottamaan pienviljelijän menestymistä, ja varsin huomattavaksi on sen merkitys osottautunut vanhan talonpoikaistalouden mukaannuttamisessa kapitalistisen talouselämän vaatimusten mukaan. Mutta liioittelulta tuntuu sentään luulo, että pienviljelijät voisivat osuustoiminnan avulla saavuttaa täydellisesti samat kauppa- ja luottoedut, yhtä vähän kuin saman konetekniikan avun ja saman ammattitaidon kuin suuria pääomia liikuttelevat suurviljelijät.

Lopuksi on vielä huomautettava siitä erikoisedusta, jonka suurviljelykselle, kuten yleensä suurtuotannolle pientuotantoon verrattuna luonnostaan suo se seikka, että tuotteiden ja voiton kokonaismäärä on suuri. Edellyttäen että suur- ja pienviljelyksestä saataisiin suhteellisesti yhtä paljon (sama prosenttimäärä) nettovoittoa, niin olisi kuitenkin suurviljelyksen harjoittamisen katsottava tuottavan edullisemman kokonaistuloksen. Suurtilan kymmenkertainen tai useampi-kymmenkertainen tuotanto voisi antaa tavallisen kapitalistisen netto-

voiton vielä sellaistenkin markkinahintain aikana, jolloin pientilallisen suhteellisesti yhtä korkea, mutta määrältään vähäinen »liikevoitto" sulaisi pian hänen taloudessaan tuntumattomiin, liikennemättä säästöön tai talouden laajennuksiin ja parannuksiin.

Kun siis pidetään silmällä kehittyneen nykyaikaisen maanviljelijän talouden eri puolien kokonaisuutta, niin se mahdollisuus, että pien viljelyksen harjottaminen olisi edullisempaa kuin suurviljelyksen, se näyttää pikemmin pienemmältä kuin päinvastainen mahdollisuus.

Kun saatavissa olevat tiedot kannattavuussuhteista ja työn tuottavuudesta, jollaiset tiedot yleensä teollisuuden alalla, jo kehityksen kulkua katsomattakin, osottavat suurtuotannon eikä pientuotannon olevan taloudellisen edistyksen vaatimaa tuotantoa, kun ne eivät maatalouden alalla osota selvästi kummankaan etevämyyttä, niin on sitäkin enemmän syytä koettaa tarkastaa, näyttääkö suur- tai pien viljelyksellä kehittyessään konkreettisesti ympäristössään olevan joitakin erityisen suotuisia edistymismahdollisuuksia edessään. Olisi erityisesti tärkeätä arvioida, missä määrin luontaiset edellytykset ja muiden maiden kilpailu ja ennen kaikkea kapitalismin yleinen kehitys meidän maassamme näyttävät lisäävän tai rajoittavan pien viljelyksen edistymismahdollisuuksia, siten etsiäksemme selvempää vastausta kysymykseen, tuleeko pienviljelys olemaan maataloudellisen edistyksen edellyttämää tuotantoa vai ei. On näet selvää, että vastauksella tähän kysymykseen on aivan erilaiset edellytykset meillä, kun esim. sellaisissa oloissa kuin Venäjällä tahi toiselta puolen sellaisissa uusissa maissa kuin Argentiinassa tai Australiassa.

Suomen itä- ja sisäosissa näyttävät luonnon syyt, kuten kivinen ja karu maaperä, mäkisyys ja viljelyskelpoisen maa-alan vähyys ja useimmiten tällaisen maan pirstautuminen kovin pieniin kaistaleisiin asettavan tuntuvia esteitä suurviljelyksen ja osaksi myöskin yleensä maanviljelyksen kehitykselle. Toisin paikoin maata, missä on olemassa verrattain laajoja ja viljavia savitasankoja, ei suurviljelyksen kehitystä ainakaan siinä määrin ole tällaiset luonnon syyt vaikeuttamassa. Viime aikoina yhä enemmän alaa voittanut soiden viljelykseen ottaminen näyttää myöskin tarjoavan suurviljelykselle erittäin hyvin soveltuvia laajoja, tasaisia maita, joissa suurviljelyksen edut voivat päästä täyteen merkitykseensä. Ilmasto taas ja osittain eräät muutkin luonnonedellytykset meidän maassamme epäilemättä suosivat jonkun verran enemmän karjanhoitoa kuin viljanviljelystä, joista edellinen, kuten olemme nähneet, on pien viljelykselle hyötyisämpää kuin jälkimäinen.

Juuri viimeainittu seikka, karjanhoidon ja viljanviljelyn suhde, riippuu kuitenkin suuresti ja vASFedes yhä enemmän kansainvälisistä tuotanto- ja kilpailuehdoista. Ne ovat valtamereentakaisen kilpailun takia jo monia vuosikymmeniä olleet useimpain Euroopan maiden viljatuotannolle ylivoimaisen ahdistavat. Viime aikoina ovat kuitenkin viljanhinnat jälleen alkaneet Euroopassa kohota, vaikka epävarmaa vielä on, kuinka pysyväiseksi ilmiöksi se kohoaminen tulee jäämään. Karjantuotteiden alalla taas näyttää kansainvälinen kilpailu käyvän yhä kiivaammaksi. Eikä ole ollenkaan mahdotonta, että vASFedes maailmanmarkkinain hintasuhteet olisivat omiaan tekemään Suom ssa maatalouden yleensä epäedullisemmaksi kuin se nykyään on. Ja ainakin se näyttää varsin epäilyksenalaiselta, tuleeko Suomessa tulevaisuudessa tarjoutumaan maataloudelle niin edullisia olosuhteita, että voimakas ja hyvin kannattava, yhtä vähän pien- kuin suurviljelynkään muodossa tapahtuva maataloudellinen kehitys olisi luultava. Ne seudut, jotka ovat suurten kaupunkien, teollisuuspaikkojen y. m. kulutuskeskustain vieressä, silminnähävästi tarjoavat kyllä voimaperäiselle maataloudelle, myöskin pienviljelykselle, edullisempia ehtoja kuin ne osat maata, joiden on tuotettava tavaroita kaukaisia markkinoita varten kilpailemaan siellä sellaisten suurten maanviljelysmaiden tuotteiden kanssa, joiden tuotanto tapahtuu verrattomasti edullisemmissa oloissa kuin meillä.

Maassamme tapahtuva *yleinen kapitalistinen kehitys* näyttää pääsuunnaltaan olevan epäedullinen pienviljelijöille. Tekniikan kehitys ja yleensä tieteen edistytvä soveltaminen maanviljelykseen koituu pääasiassa suurviljelyn hyödyksi. Toisaalta taas jatkuva tavartuotannon yleistuminen ja etäisten markkinain merkityksen lisääntyminen sekä pääomain kasaantuminen ja keskittyminen ovat tekijöitä, joiden mukaan suurviljelijät voivat paremmin mukautua, mutta jotka pienviljelijöitä saattavat monella tavoin vaikeuksiin ja ahdistukseen.

Viimeksi mainittu seikka ei tosin ole yleisesti tunnustettu. Päinvastoin käy useiden pienviljelyssuunnan puoltajain selitystapa siihen suuntaan, että kapitalistisen kehityksen edistyessä pienviljelys kehityy ja voittaa alaa ja pienviljelijät vaurastuvat ja kohoavat. Tällainen selitys voi nähdäksemme kyllä perustua yksityisten tositapausten huomioonottamiseen, mutta yleisen kehityssuunnan kuvaukseksi se on kerrassaan harhaanjohtava.

Puolueohjelmamme periaatteellisessa osassa ei kuvata maataloudellistenkaan pientuottajain asemaa kapitalistisessa kehityksessä suinkaan menestykselliseksi ja tyydyttäväksi, vaan päinvastoin huonoksi ja yhä huononevaksi. Siinä sanotaan:

„Yhä kohoava teknillinen edistys, yhä kasvava tuotannon ja omaisuuden ja kaiken taloudellisen vallan keskittyminen kapitalistien ja kapitalistiryhmien käsiin vaikuttaa, että yhä suuremmat joukot ennen itsenäisiä pikkuteollisuuden harjoittajia ja pikkutilallisia menettävät tuotannonvälikkapaleensa ja joutuvat milloin palkkatyöläisinä, milloin palkattuina apulaisina, milloin velkataakan alaisiksi sortuneina joko suorastaan tai välillisesti kapitalisteista riippuviksi.”

Tässä ei tarvinne käydä tarkastamaan, onko tuo periaatteellisen ohjelmamme kuvaus mikäli se koskee pientilallisten oloja niin täydellinen, ettei siinä kosketeltua kehitystä voitaisi jo nykyäänkin saatavissa olevien tietojen mukaan kuvata vähän tarkemmin meidän maamme oloja vastaavasti. Tässä riittää aluksi sen seikan toteaminen että tuossa periaatteellisessa ohjelmassamme on kehityksen *pääsuunta* kuvattu tosiolojen mukaan.

Se kuvaus sopii lähinnä vaikka ei suinkaan yksinomaan niihin pientalonpoikiin, joiden talous on vielä tuntuvasti vanhan luontais-talouden eikä tavaratuotannon kannalla. Että se niihin sopii, siitä on Suomenkin maaseutuolujen tähänastisessa kehityksessä todistuksena koko se suuri ja järkyttävä kovien kohtalojen sarja, jonka kapitalismi tullessaan toi talonpoikaisluokan niskaan, ja siinä sarjassa räikeimpänä todistuksena se talonpoikaisväestön omaisuuden anastus ja tiloiltaan sortaminen, jota on nyt maassamme puoli vuosisataa herkeämättä jatkunut. Tässä emme kuitenkaan enää puutu koskettelemaan mennyttä kehitystä: sen suhteen viittaamme edellä johdannossa mainittuihin ilmiöihin. Useimpain pientalonpoikain nykyinenkin asema näyttää olevan monessa suhteessa vaikea ja monien varsin epävarma ja tulevaisuudentoiveet mitä heikoimmat.

Sitä että koko talonpoikaisluokka tulisi kapitalistisen kehityksen jaloissa koskaan muuttumaan maattomaksi köyhälistöksi, sitä ei ole odotettavissa eikä sitä periaatteellinen ohjelmamme väitä. Ei myöskään sitä, ettei pientalonpoikiin kohdistuva anastus olisi nykyään useimmiten muodoltaan toisenlaiseksi muuttunutta verrattuna alkukapitalismin ryöstötapoihin. Mutta että yleensä anastusta yhä edelleen jatkuu, vieläpä tavaratuotannon vaatimuksiin monipuolisesti sopeutuneittenkin pientilallisten keskuudessa, ja että sen anastuksen jatkuminen välttämättä seuraa yleisestä kapitalistisesta kehityksestä, sitäkään ei nähdäksemme voida kieltää.

Yleisesti tunnetaan, että pientilallinen nykyään miltei välttämättä velkaantuu. Tosin muutkin maanviljelijät nykyään tупpaavat velkaantumaan, eikä velan lisääntyminen suinkaan aina merkitse maanviljelijän köyhtymistä, vaan voi se usein olla merkinä maatalouden muuttamisesta kapitalistiseksi. Mutta pientilallisen suhteen se yleensä on merkinä köyhtymisestä, sillä hänen velkansa johtuu ja lisään-

tyy varsin suureksi osaksi tuottamattomista menoista. Hänelle mak-saa maa enemmän ja samoin rakennukset suhteellisesti enemmän kuin suuremmille tilallisille. Samoin pientilallisen verot ja rasituk-set ovat suhteellisesti suuremmat kuin muiden. Prof. Enckellin edellä-mainitun tiedustelun mukaan oli erikoisilla tiloilla verot ja rasituk-set 1 hehtaaria kohti laskettuna seuraavan suuruiset:

Tilojen ala	
yli 500 ha	5: 54 Smk.
200—500 „	6:74 „
100—200 „	6:86 „
50-100 „ -	6: 13 „
25-50 „	7: 40 „
10—25 „	7:81 „
1-10 „	11: 65 „

Pientilallisille on myös lainaraha kalliimpaa kuin suurille. Ja pientilallisille velka matkaansaattaa paljon pahempaa riippuvaisuuden ja velanantajan nylettäväksi joutumisen vaaraa, jota eivät osuuskas-satkaan voi poistaa, sillä nehän eivät yleensä voi antaa luottoa mui-hin kuin tuotantotarkoituksiin.

Tuollaisista syistä johtuu useimmille pientilallisille miltei ainai-nen rahapula. Maan saannin käydessä vaikeammaksi aiheuttaa myös porvarillinen perimystäpä osaltaan talonpoikaistilojen pirstoutumista usein niin pieniksi, ettei niissä enää senkään takia voi tulla kun-nolla toimeen. Samalla käy luokka-aseman erilaisuus pientilallisten ja muiden kapitalistiseen elämään paremmin sopeutuvain luokkain välillä yhä kouraantuntuvammaksi. Tämä yhteiskunnallinen eli suh-teellinen kurjistuminen lisää pientilallisissa tyytymättömyyttä ase-maansa.

Seuraukset ovat sitte tunnetut. Osa pientilallisia lähtee vuosit-tain maasta pois. Ja vielä useammin, vaikka pientilallinen itse ei lähde, lähtevät hänen lapsensa. Talollisten ja torpparien lapsethan muodostavat varsinaisen tilattoman väen rinnalla esim. Pohjanmaa-laiselta pien viljelysalueelta lähtevän siirtolaisvirran pääosan. Osa siirtyy kaupunkeihin tai maalla muihin toimiin. Osa taas, joka jää tilanhoidtoon, hankkii sivusta maatalouden ulkopuolelta muuta ansiota joko itsenäistä pikkutointa tai useimmiten palkkatyötä, rahdinajoa, metsätöitä y. m. s. Yhä useammille pientalonpojille siis lakkaa maan-viljelys olemasta toimeentulon lähteenä tai ainakaan päälähteenä; yhä harvemmille se jää ainoaksi ammatiksi.

Tällaisissa muodoissa jatkuu yleensä nykyaikana anastusta pien-tilallisten keskuudessa. Eikä ole syytä epäillä, ettei se olisi suurim-

maksi osaksi aikamme kapitalistisen kehityksen välttämätöntä seurausta, jollaiseksi se periaatteellisessa ohjelmassamme kuvataan.

Mutta vaikka tosiasiat osottavat kehityksen pääsuunnan olevan yleensä tuollaisen, ei niistä kuitenkaan ole tehtävä yksipuolista johtopäätöstä. Sen rasittavan ja hajottavan kehityksen ohella, jota edellä on kuvattu, on maamme pientilallisten oloissa havaittava myös osittain paikallaanpysymistä ja osittain pientä edistymistäkin. Tosin se seikka, että uusiakin pientiloja yhä perustetaan ja että paikoin pientilallisten lukumäärä lisääntyy, ei sinänsä todista pientilallisten aseman paranevista; kapitalismin jaloissa työntyy sen ahdistamia maalla, kuten kaupungeissakin n. s. »itsenäisiin" pikkurytityksiin, vaikkapa he niissä joutuisivat hyvinkin ahtaisiin oloihin. Mutta joka tapauksessa osa pientilallisista, se osa, joka heistä parhaiten toimeen tulee, näyttää säilyttävän asemansa köyhtymättä ja moniaat jonkun verran vaurastuvankin. On kieltämätön tosiasia, että tällaisiakin pientilallisia on maassamme nykyään olemassa, edellisiä paikoin verrattain lukuisastakin. Heillä on tietenkin tavallisesti pitänyt alusta alkaen olla taloudelliset perusehdot, joiden alaisina ovat tilan pitoon ryhtyneet, ainakin keskinkertaisen edulliset. Kun viljelijä on saanut tilan velattomana käsiinsä tai kun perusvelka on ollut vähäinen ja muuten helppo; kun tilan asema on tuotteiden myyntiehtoihin nähden verrattain edullinen; kun on vähän omaa metsääkin turvana; kun omassa perheessä on ainakin kaksi täysikasvuista henkeä työkykyisiä ja ehkä vielä lapsistakin apua; ja kun tila ei ole mitättömän pieni, niin sellaisessa tapauksessa voi useinkin nähdä pientilallisen tulevan köyhtymättä toimeen yksinomaan tai lähes yksinomaan maatalouden varassa. Samallinen paikallaanpysyvä tai hiukan kohoava toimeentulo on kyllä myös mahdollinen, vaikka jokin tuollainen perusehto olisi sattunut olemaan epäedullinenkin, jos sitte muut ehdot ovat erityisen hyvät. Millaiseksi näissä paremmissa ja parhaimmissa oloissa elävän pientilallisten asema pitemmän päälle muuttuneekaan, ainakaan toistaiseksi se ei näytä huononevan, jollei sanottavasti paranevänsäkään muuta kuin poikkeustapauksissa.

Mitä edellä on puhuttu pientilallisista, soveltunee suunnilleen kaikkienkin pienviljelijäin, siis myöskin vuokratiloja pitävään pienviljelijäin asemaan. Erotusta lieene vain siinä, että jälkimmäisten asema on tavallisesti vaikeampikin kuin pientilallisten, johtuen luonnollisesti niistä ehdoista, joiden alaisia he vuokramiehinä ovat.

Niinmuodoin eivät nykyään saatavissa olevat tiedot nähdäksemme osota pienviljelykselle eikä pienviljelijöille sellaista tulevaisuuttakaan, että ylipäänsä maataloudellisen edistyksen voitaisiin katsovan vaativan pien viljelyksiä lisäävää toimintaa. Pikemmin näyttäivät vain.

useimmat seikat viittavan siihen suuntaan, ettei sellainen toiminta olisi täysin sopusoinnussa taloudellisen edistyksen kanssa.

Mutta voidaanko sitä toimintaa *työväenluokan etujen*kaan hänältä nykyään riittävästi puolustaa puolueemme ohjelmaan sisältyväksi? Tältä kannalta sitä on keskuudessamme yleisimmin puolustettu. On ajateltu, että olipa miten tahansa noiden riidanalaisten kannattavaisuus- ja työntuottavaisuusvertailujen laita, olipa vaikka suurviljelys etevämpää ja edistyksellisempääkin ja olipa pienviljelijäin vaurastumisen toiveet miten heikot tahansa, niin joka tapauksessa on pienviljelijäin asema parempi kuin maalaisköyhälistön asema; siis köyhälistön jäsenen asemaa autetaan ja kohotetaan, jos heille hankitaan pientiloja viljeltäväksi. Siten maanhankintatoimenpiteet merkitseivät sosiaalidemokratian periaatteiden mukaista köyhälistön kurjuuden lieventämistä.

Sitä ei voidaakaan kieltää, että nykyään on maassamme suuri osa maalaisköyhälistöstä huonommassa asemassa kuin keskimäärin pientilalliset tai yleensä pienviljelijät. Eikä myös käy kieltäminen sen mahdollisuuden todennäköisyyttä, että jos nykyisen ohjelmamme mukaisesti maalaisköyhälistön jäseniä muutettaisiin pienviljelijöiksi, niinsen kautta iso osa heistä joutuisi ainakin aluksi nykyistä siedettävämpään asemaan. Mutta mielestämme ei voida riittävillä perusteilla osottaa, että sitä aseman paranemista tapahtuisi yleisesti tahi että se tulisi olemaan pysyväistä taikka ettei pitemmälle katsoen samoilla köyhälistön jäsenillä työntekijöinä pysyessään tulisi olemaan parempi kohoamisen tilaisuus.

Edellä esitetyssä kehityskatsauksessa jo havaitsimme, miten nykyään useimmissa tapauksissa pienviljelijällä, jota painaa koko kapitalistinen järjestelmä, on edessään ahdinko ja taloudellisen uupumisen vaara. Ja kun lähemmin katsotaan niidenkin pienviljelijäin elämisehtoja, jotka näyttävät köyhtymättä tulevan toimeen, niin havaitaan, että helppoa ei se toimeentuleminen ole. Sen myöntänevät yleisesti sekä he itse, että myös sivulliset tunnolliset asiantuntijat.

Vanhoilliset maatalouspolitikoitsijat puhuvat ihaillen pienviljelijäin »uutteruudesta», »sitkeydestä» ja »tyytyväisyydestä vähään». Se merkitsee tosiasiaa sitä, että pienviljelijän on yleensä pakko ponnistella varsin raskaassa työnraadannassa sekä tyytyä puutteelliseen elantoon. Monissa töissä ovat pienviljelijät yleisesti lii karasituksen alaisina. Jollei talvella ole palkkatyötä, on työpäivä silloin lyhempi, mutta muina vuodenaikoina kovin pitkä semminkin kun usein vielä sivutyöt ovat sitä pidentämässä. Työ on osittain kyllä terveellisemmissä olosuhteissa tapahtuvaa kuin moniaissa pahemmissa teollisuusammateissa; mutta osittain taas hyvinkin terveydelle vahingollista: usein märkää

ja vilustuttavaa ulkotöissä, toisinaan taas rasittavaa hellettä ja toisinaan kovin likaavaa.

Liikarasitus ja muu työolojen vaiva kohtaa tavallisesti myös pienviljelijän vaimoa ankarasti. Samoin hyvin usein hänen alaikäisiä lapsiaanakin. Nämä joutuvat monasti aivan varhaisesta iästä alkaen raskaaseen ruumiilliseen työhön. Ravinto sen ohella on huonoa ja yksitoikkoista. Kun karjantuotteiden tarkka varaaminen myytäväksi on käynyt pienviljelijälle yhä välttämättömämmäksi, on se parin viime vuosikymmenen kuluessa tuntuvasti huonontanut hänen perheensä saaman ravinnon laatua. Kaupunkilainen ammattityömiestä ei tavallisesti hevillä tyytyisi sellaiseen ravintoon.

Yleensä täytynee sanoa, että työrasituksen ja elannon puolesta ei itsenäiselläkään pienviljelijällä nykyään ole ainakaan tyydyttävämät olot kuin tavallista paremmassa asemassa elävällä maatyöläisenä. Saman työn he tekevät, saman leivän syövät ja samoin itsensä vaattavat. Se heistä jolla on palkkatyö pääansiona, ei voi olla varma työn saannista ja saattaa sen puutteesta ajottain joutua pahaan hättään; se taas, joka pitää itse maataloutta, ei voi olla varma hyvästä sadosta eikä tulojen riittämisestä menoihin sekä vähänkään huonomman vuodentulon sattuessa saa haalia velkaa tai vähentää karjaa, pinnistaa yhä raatamistaan lähes »ympyriäisiin työpäiviin» ja elää perheineen yhä täperämmin näppiä nuollen.

Niinmuodoin pienviljelijäkin elää nykyään yleensä sellaisissa oloissa, jotka työrasituksen ja elannon puolesta ovat huonommat kuin mitä maamme järjestyneen työväen nykyisten alhaisten vaatimusten mukaan pidetään tavalliselle ammattityöläiselle kutakuinkin siedettävänä tai mitä työväki on jo useissa teollisuusammateissa saavuttanut. Tämä seikka ei pane vanhoillisia maatalouspolitiikoitsijoita ollenkaan arvelemaan uusmuutoksissa pienviljelysten lisäämishommissaan, sillä heidän tarkoituksenaan on pienviljelijä-ammatin säilyttäminen, vieläpä usein sen ohella juuri halvan sidotun työvoiman turvaaminen suurtiloille ympärille hommatuista pienviljelijöistä. Sosialidemokratialle sitävastoin on toiminnassaan maataloustyön, kuten teollisuustyönkin suhteen työn suorittajain ammattiasema sinänsä yhdentekevä, mutta tärkeää se, että saadaan heiltä työtaakkaa vähennetyksi, heidän elantoansa parannetuksi, heidän riippumattomuuttansa ja sivistystarpeittensa tyydyttämismahdollisuuksia lisätyksi j. n. e. Sosialidemokratialle on siis tärkeää heidän työvoimansa ja ihmisellisen elämänsä suojeleminen ja kohottaminen. Ja tältä kannalta katsoen ei pienviljelijän asemaa nykyoloissa käy kehuminen. Tosin toiselta puolen on myös totta se, että nykyään suuri osa, kenties runsas enemmistö, maaseudun palkkaköyhälistöä elää vielä paljon huonommissa oloissa kuin tavallinen pienviljelijä. Mutta jos meidän on mahdollista aikaa

myöden saada taistelullamme palkkatyöläisten kohtaloa kevennetyksi ja jos se ei olisi mahdollista pienviljelijäin suhteen, jos siis edes tuollainen mahdollisuus on olemassa, niin jää pitemmälle katsoen kysymyksenalaiseksi, onko ylipäänsä köyhälistön jäsenten hommaamisesta pienviljelijöiksi oleva näille enemmän hyötyä kuin vahinkoa.

Mutta jokaisen puolueohjelmaamme kuuluvan vaatimuksen suhteen täytyy meidän olla valtuutettuja ainakin siitä, ettei sen toteuttamisesta voi koitua työväelle enemmän vahinkoa kuin hyötyä. Puheenaolevassa asiassa siis meidän täytyisi olla selvillä siitä, ettei maatyöläiset pienviljelijöiksi joutuessaan joudu umpikujaan, jossa heidän uusi ammattiasemansa estää heidän työ- ja elinehtojensa edelleen parantamista niin siedettävälle kannalle kuin niitä heidän työläisinä pysyessään voitaisiin saada parannetuksi. Mutta tuosta nyt ei olla selvillä eikä tunnollisesti harkitessa voida olla vakuutettuja.

Että useinkin tilattomat maalaisköyhälistön jäsenet itse uskovat voivansa hyvin menestyä pienviljelijöinä ja pelkin valoisin toivein pyrkivät pientilan haltijoiksi, se on tunnettua. Mutta tämä seikka ei yhtään vähennä puolueemme edesvastuullista velvollisuutta tosilojen mukaan tarkasti harkita, millainen kohtalo heillä olisi edessä sitten kun puolueemme toimesta heidät olisi pienviljelijöiksi muutettu. Heidän oma käsityksensä siitä asemasta, johon he pienviljelijöinä joutuisivat, on usein helposti ymmärrettävistä syistä todellisuutta valoisampi. Siihen vaikuttaa sekä muisto entisestä pientalonpojille paremmasta ajasta että myös heidän nykyinen pula-asemansa ja sen pakottama toivo päästä siitä vapaaksi millä keinolla tahansa. Kullakin yksityisellä köyhälistön jäsenellä onkin luonnollisesti oikeus koettaa ohjata omaa kohtaloaan toiveittensa mukaan epävarmankin menestyksen teille; monenmonia työläisiä nykyaikana hätä pakoittaakin tavantakaa sellaiseen kokeilemiseen. Mutta työväenluokan puolue ei tietenkään saa kokeilla kenenkään kohtalolla eikä ajaa takaa epävarmoihin toiveisiin perustuvia päämääriä. Sen täytyy olla varma jokaisen ajamansa toimenpiteen hyödyllisyydestä. Kun porvaripuolueet omien pyyteittensä toteuttamiseksi ja muusta mistään piittaamatta yllyttävät maalaisköyhälistön jäseniä sokeasti pyrkimään pienviljelijöiksi millä ehdoilla tahansa, niin sellainen on tunnotonta keinottelua jolta sosialidemokratian on maalaisköyhälistöä koetettava suojella.

Puheenaolevassa kysymyksessä ei myöskään voida harkitsematta sivuuttaa paria muuta näkökohtaa.

On otettava huomioon myös niiden työläisten asema, joita uudet pientilalliset tulisivat osittain töissään tarvitsemaan. Tosin on pienviljelyn lisäämistä puoltavan teorian kannalta usein päätelty, ettei pienviljelijä tarvitsisikaan töissään vierasta apua. Mutta jollei vilje-

lys ole riittämättömän pieni, ei hänelle näytä ainakaan toistaiseksi olevan yleensä käytännössä mahdollista olla käyttämättä vierasta apua. Kun pienviljelijän perheenjäsenissä sattuu olemaan tavallista enemmän työkuntoista väkeä, voi hän töissään tulla kokonaan omin voimin toimeen, mutta muulloin pienviljelijä, jos vain maatalous todella on hänen toimeentulonsa pääasiallisena lähteenä, käyttää yleensä nykyoloissa apunaan myös vierasta työvoimaa, ainakin tilapäisesti, mutta usein myöskin pitäen yhtä tai kahta vakinaista palkollista. Saman verran apua tulisivat todennäköisesti uudetkin pienviljelijät tarvitsemaan, ja jotakuinkin samallaaisessa asemassa tulisivat olemaan meidän hommaamamme, kuin muidenkin pienviljelijäin työläiset. Ja jos suurtilan työläisillä nykyään on huono asema, niin ei ainakaan sen parempi näytä olevan olo pienviljelijäin hommissa, pikemmin monasti vain vielä huonompi. Pienviljelijät näyttävät pitävän suhteellisesti enemmän naistyöväkeä ja nuorempaa työväkeä, siis halvempaa ja vähemmän vastustuskykyistä kuin muut maanviljelijät. Työpäivä tuppaa olemaan pientiloilla keskimäärin pitempi kuin keskisuuruksilla ja suurilla. Yleistä tilastoa ei tästä seikasta tosin ole olemassa. Enckellin tutkimilla tiloilla oli työaika suuremmilla keskimäärin 11-tuntinen ja hiukan sitä pitempi, pienemmillä sensijaan noin 12-tuntinen. Työpalkatkaan eivät pientiloilla tiettävästi ole ainakaan suuremmat kuin muilla. Sikäli kuin tietoja tässä suhteessa on olemassa, maksetaan pientiloilla pienempiä palkkoja kuin suurtiloilla. Pientilallisten ja varsinkin torpparien palkollisten osaksi tuleva kohtelu on kyllä useimmiten tavallista inhimillisempää, mutta pienviljelijä-isännän hyvä tahtokaan ei voi estää hänen palkollistensa työrasitusta ja elantoa pysymästä sellaisella kannalla, ettei ainakaan sen perusteella voi pienviljelijästä kehua. Huomattava on myös, että meidän ajamamme maatyöväen työehtojen parannukset ja suojelusuudistukset tulevat koskemaan kipeimmin pienviljelijöihin, ainakin sellaisiin heistä, joiden on pidettävä vakinaista apuväkeä. Heidän on ilmeisesti vaikeampi kuin suurten, korottaa palkkoja, vaikeampi lyhentää työpäivää tai järjestää työaikaa säännölliseksi sekä vaikeampi toimittaa palkollisilleen kunnollista asuntoa ja kunnollista ravintoa, joita he eivät yleensä voi suoda itselleenkaan. Siis sikäli kun saamme toteutetuksi tuollaisia parannusvaatimuksiamme, joutuvat siitä pienviljelijät entistä ahtaammalle. Ja me voisimme kenties joutua osittain ristiriitaisuuksiinkin koettaessamme samalla kertaa saada aikaan mahdollisimman hyvin menestyviä pien viljelyksiä sekä palkollisille ja muille työläisille mahdollisimman tehokasta suojelusta ja tyydyttäviä elinehtoja.

Edelläsanoottuun sisältyy jo myös se huomio, että pienviljelijän taloudelliset edut eivät ole aivan kaikissa kohdin yhdenmukaiset

palkkatyöväen yleisten luokkaetujen kanssa. Tosin työrasituksen ja elannon yhtäläisyys pitää pienviljelijöitä ja palkkatyöläisiä tavallisesti lähellä toisiaan sekä taloudellisissa että muissakin pyrinnoissään. Mutta osittain on myös etujen ristiriitaisuutta olemassa heidän välillään. Vaikka pienviljelijä olisi velkaantunut ja köyhtynyt ja eläisi kerrassaan puutteellisissa oloissa ja vaikka hän tekisi paljon pitempiä työpäiviäkin kuin palkkatyöläiset yleensä, niin sittenkin ovat hänellä eräät edut pohjaltaan samallaiset kuin muilla maanviljelijöillä. Jos todella maataloustuotteiden myytäväksi tuottaminen on hänen päätulolähteenään, niin hänen etunsa vaatii, että niiden tuotteiden hinnat ovat mahdollisimman korkeat; palkkatyöläisille sitävastoin on edullista kaikkien ravintotarpeiden halpahintaisuus. Ja sikäli kuin pienviljelijä tarvitsee töissään palkkollisia tai muuta palkkatyöväkeä, ovat useat näiden aseman parantamispyrinnöt vastoin hänen etujaan. Tällaisissa asioissa on pienviljelijäinkin erikoisetujen mukaista porvaripuolueiden nykyään kernaasti ajama talonpoikaissuojelus¹-politiikka. Ja sen politiikan tielle ei meidän puolueemme voi porvaripuolueita seurata, sillä me emme voi kannattaa mitään taantumuksellisia toimenpiteitä, emmekä voi luvatakaan talonpojille, pienille enempää kuin suurillekaan, mitään erikoisetuja palkkatyöväen etujen kustannuksella.

Sellaista ei tietenkään tarvitse otaksua, että yleensä ne köyhälistön jäsenet, jotka puolueemme toiminnan avulla tulisivat muuttamaan pienviljelijöiksi, sen jälkeen välttämättä kääntäisivät selkensä työväen luokkataistelulle taikka suorastaan yhtyisivät työväenliikkeen vihollisiin. Mahdollista, ettei monikaan heistä tulisi sellaista käännöstä tekemään. Mutta sen verran on joka tapauksessa selvää, että he silloin olisivat joutuneet asemaan, jossa heidän olisi eräiden siihen kuuluvain etujensa takia vaikeampaa kannattaa työväenliikkeen pyrintöä kuin jos olisivat pysyneet palkkatyöläisinä.

Pienviljelyskysymyksen yleisen puolen ohella kaipaivat vielä erityistä tarkastelua myöskin muut puolet puolueemme nykyisissä lähimmissä maatalousohjelmavaatimuksissa. Tyydymme tässä esittämään niistä vain eräitä lyhyitä viittauksia.

Viljelyspakko eli toisin sanoen viljelyskelpoisten viljelemättömän maiden pakkovuokraus ja muukin ohjelmassamme vaadittu maiden pakkoluovutus ovat sellaisia keinoja, että jos valtio niitä käyttäisi, niin tilattomille saataisiin kyllä riittävästi maita, nykyrihintain kiskominen maista ei tulisi kysymykseen ja viljelijän olisi helpompi päästä alkuun kuin jos hänen tarvitseisi heti kiinnittää varoja maan

ostoon. Kun pakkoluovutuksella hankittavain maiden omistusoikeus tulisi kuulumaan valtiolle tai kunnille ja kun ehkä pakkovuokrattu-jenkin maiden suhteen viljelijäin hallinta-oikeutta erityisesti lainsäädännöllä suojattaisiin, niin siten on usein ajateltu saatavan nämä uudet pienviljelijät turvaan viljelystensä anastetuiksi joutumisen vaaralta.

Mutta viimeksimainitun varokeinonkin mainitseminen viittaa siihen että näissäkin maanhankintasuunnitelmissa on sama pahin puute kuin kaikissa muissa. Jos pienviljelys tulee kannattamaan niin huonosti, ettei pientilan omistaja sen takia pysyisi konnullaan ilman erityistä lainsäädännön turvaa, niin silloinhan hänelle hyöty siitä turvasta voisi olla epäilyttävän laatuista. Lainsäädännöllä voidaan kyllä turvata viljelijän omistus- tai hallintaoikeutta, mutta ei hänen toimeentuloansa, joka riippuu taloudellisesta kehityksestä. Jos voitaisiin luottaa uusien pienviljelijäin talouden tulevan menestymään, olisi kaikki erityinen omistus- ja hallintaoikeuden turvaaminen heidän viljelemänsä maiden suhteen tarpeetonta. Jos se taas ei tule menestymään, niin ainakin sikäli kuin pienviljelijän omistusta lainsäädännöllä siten suojeltaisiin, että se sitoisi häntä maahan, niin silloin hänelle tosiasiaassa turvattaisiin vain hänen huono asemansa.

Niinmuodoin ei omistusoikeuskysymys tässä ole peruskysymyksenä, vaan tuotantokysymys. Ja viljelyspakkovaatimus, kuten muutkin maanhankintasuunnitelmat, kaipaa tuotannonkehityksen luonteesta lisää selvitystä.

Viljelyspakkovaatimusta on usein myös puolustettu sillä, että sen kautta laajasti edistettäisiin viljelemättömän maan tuottavaa käyttöä. Tämä peruste ei kuitenkaan riitä perusteeksi meidän puolueemme ohjelmavaatimukselle, niin kauan kuin on epävarmaa, koituisiko sellaisesta toimenpiteestä köyhälistölle hyötyä vai vahinkoa. Sillä yleisestä tuottavaisuuden kohoamisesta, joka kyllä merkitsee taloudellista edistystä, joutuu nykyisessä yhteiskunnassa sentään välitön hyöty pääasiallisesti tuotannon välikappaleiden suuromistajille.

Sillä ohjelmaamme sisältävällä ajatuksella, että nykyisen valtion maanomistusta olisi lisättävä, on myös periaatteellisesti arveluttavakin puolensa. Kun Saksan sosialidemokratisen puolueen puoluekokouksessa Breslaussa v. 1895 hylättiin sensuuntainen maatalousohjelmaehdotus kuin meidän nykyinen ohjelmamme on, tuli puoluekokouksen päätös valtion maanomistuksen lisäämistä tarkoittavasta ehdotuksesta sisältämään sellaisen lausunnon, että se antaa „uusia mahtivälineitä nykyvaltion käytettäväksi ja vaikeuttaa siten köyhälistön luokkataistelua”; »asettaa kapitalistiselle valtiolle tehtäviä ja vaatimuksia, joita ainoastaan sellainen valtio, jossa köyhälistö on vallottanut itselleen valtiollisen vallan, saattaa kunnollisesti ja tarkoituksenmukaisesti

perille ajaa". Nämä näkökohdat ansaitsevat kyllä meilläkin huomiota harkittaessa sopiiko lisätä valtion maanviljelysmaiden omistusta.

Ei myöskään kaikellaisen valtioavustuksen myöntäminen pienviljelijöillekään ole arveluttavia puolia vailla. Työväenluokkaa ei missään tapauksessa ole oikein verottaa pienten, enempää kuin suurtenkaan maanviljelijäin ammattietujen hyväksi. Siten kaikki valtion suoranaisten lahja-avustus on hylättävä ja samoin elintarvetullit. Valtioavustus ei tietysti ajan pitkään auttaisikaan pienviljelijöitä pulasta, jollei viljelys muuten kannattaisi; valtioapu ei viime kädessä koidu viljelijäin, vaan maan todellisten omistajain (m. m. maavelan antajain) hyödyksi, se kun korottaa maakorkoa, siis maiden hintoja ja vuokria. Sitävastoin valtion sopii esim. luotonannolla avustaa pienviljelijöitä, mikäli siitä ei koidu valtiolle kustannuksia eikä tappionuhkaa.

Mitä edellä on esitetty, ei ole tarkotettu kieltävän eikä myöntävän vastauksen puolustamiseksi siinä peruskysymyksessä, josta tässä on puhe, nim.: onko maalaishöyhälistön jäseniä koetettava muuttaa pienviljelijöiksi, hankkimalla heille viljelysmaita vaiko ei? Vaan esitetyt näkökohdat ovat tarkotetut valaisemaan vain sitä seikkaa, ettei toistaiseksi vielä tiedetä pätevästi sanoa, onko yleensä maanhankinta hyväksyttävä vai hylättävä keino maalaishöyhälistön auttamisessa, eli onko siitä köyhälistölle enemmän hyötyä kuin vahinkoa. Ja kun tuota ei tiedetä, on mielestämme oikein ja parasta, että sitä keinoa ei nykyään puolueohjelmassamme säilytetä. Toisin sanoen, että ne tämän luvun alkupuolella (siv. 45—46) luetellut, Forssan ja Oulun puoluekokouksissa hyväksytyt lähimmän maatalousohjelman kohdat, jotka edellyttävät pienviljelyskysymyksen ratkaisua, ensi puoluekokouksessa sellaisinaan kumotaan.

Jos tässä olisi kysymys vain sellaisista vanhoista ohjelma vaatimuksista, joiden suhteen ei oltaisi selvillä siitä, onko niistä tarkotettua hyötyä vai ei, niin voisi olla paikallaan niiden säilyttäminen siksi kunnes päteviä tietoja olisi saatu. Mutta mielestämme ei voida puolueemme ja taistelumme menestystä vaikeuttamatta pitää ohjelmassamme mitään sellaisia vaatimuksia, joiden vahingollisuuden mahdollisuus on jotakuinkin yhtä iso kuin hyödyllisyydenkin mahdollisuus, niinkuin nykyään näyttää asianlaita olevan noiden maatalousohjelman kohtain suhteen. Tällaisissa tapauksissa on puolueen parasta ja rehellisintä pysyä odottavalla kannalla ja erossa määrätyn suuntaisista riidanalaisista vaatimuksista.

Meistä näyttää moniaista lausunnoista päättäen, joita muiden maiden puoluetoverien mielipiteiden vaihdosta olemme nähneet julkaisuina, että enimmäkseen muuallakin pidetään nykyään varsinaista maa-

talousohjelmakysymystä sosialidemokratialle varsin vaikeana ja tyydyttävän pätevää ratkaisemista varten liian vähän selvitettyä, vaikka kehittyneemmissä Euroopan maissa on maatalousoloja tutkittu toki paljoa enemmän ja pätevämmin kuin meillä. Viimeksi pidetyn kansainvälisen kongressin päiväjärjestykseen ehdotettiin alkujaan myös maatalousohjelmakysymystä, mutta se jätettiin silloin liian vähän kypsyneenä kongressin päiväjärjestyksestä pois. Tulevassa kansainvälisessä kongressissa vuonna 1913 se ehkä tulee esille. Olisi mielestämme meille eduksi, jos puolueemme tässä asiassa ainakin tuon kongressin yli pysyisi täysin odottavalla kannalla, jotta sitemmin kenties lopullisesti puolueemme kantaa määrättäessä meillä voitaisiin käyttää hyväksi niitäkin kokemuksia, joita muiden maiden sos.-dem. puolueiden taholta epäilemättä runsaasti esitettäisiin kansainvälisessä kongressissa ja sen käsittelyn yhteydessä julkaistavissa kirjoituksissa. Siihen mennessä olisi oman maamme oloista koetettava kerätä lisää tietoja ja jos voimat myöten antaisi, julkaista pieniä tutkimuksiakin.

On kyllä myönnettävä valitettavasti olevan todennäköistä, etteivät yleensä edellä kosketellut vaikeat kysymykset ole meillä vielä kahden kenties ei vielä kolmen tai neljänkään vuoden päästä niin selvitettyjä että olisi varma toivo saada ne kaikki silloin täysin pätevästi ratkaistuiksi. Mutta ainakin sen verran lienee varmaa, että milloin puolueemme myöhemmin tahtoneeka ottaa määrätyn kannan tällaisissa maatalousohjelmakysymyksen nykyään riidanalaisissa kohdissa, niin aina voi se tapahtua sentään jonkun verran pätevämmin selvitysten pohjalla kuin mitä tällä kertaa on mahdollista saada.

Missään tapauksessa emme tahtoisi myöntää oikeutetuksi sellaista, tosin pintapuolisesti katsoen lähellä olevaa vastaväitettä, että ehdotuksemme mukaan menetellessä jätettäisiin pelkkäin teoreettisten epäilysten takia epämääräiseen tulevaisuuteen maalaisköyhälistön auttaminen nykyisestä sietämättömästä kurjuudesta, ottamatta huomioon että juuri maalaisköyhälistö kipeimmin kaipaisi apua aivan heti. Kuten olemme nähneet, ei näet perustu pelkästään epäilyksiin, vaan tosiasioihin se huomio, että yksipuolisen pienviljelysohjelman toteuttaminen ei kaikissa kohdin tulisi olemaan sopusoinnussa maataloudellisen edistyksen kanssa ja vieläpä, että siitä olisi köyhälistölle osittain vahinkoa; toiset tosiasiat samalla osottavat päinvastaista, joten epäilyksen alaiseksi jää tässä se pääasia, tokko maanhankinta yleisenä maalaisköyhälistön avustamistoiminnan ohjelmana ajan pitkään tuottaisi köyhälistölle niin paljon kurjuuden lievenemistä kuin mitä se toisaalta sen lieventämistä vaikeuttaisi.

Sitäpaitsi on otettava huomioon, että ehdotuksemme mukaan ei suinkaan kiellettäisi ketään puolueemme jäsentä toimimasta pienviljelysten lisäämiseksi tai edistämiseksi, vielä vähemmän tietenkään ryh-

tymästä pienviljelijäin ammattiin. Onpa ainakin hyvin ajateltavissa, että vaikka pätevät syyt toistaiseksi kehottavatkin meitä pidättymään yleisen pienviljelysohjelman ajamisesta, niin kuitenkin löytyisi sellaisia erityisiä, pienviljelysten lisääntymistä aiheuttavia 'uudistustoimenpiteitä, joista huomattaisiin ilmeisesti olevan tuntuva välitöntä hyötyä eikä sanottavaa vahinkoa miltään puolen. Sellaiset toimenpiteet voisivat kenties tulla kysymykseen maalaisköyhälistön väliaikaisina avustamiskeinoina, eikä ehdotuksemme kiellä keltään puolueemme jäseneltä oikeutta ehdottaa, kannattaa tai ajaa sellaisia uudistuksia. Sen mukaan jäisi esim. sos.-dem. eduskuntaryhmän vapaasti harkittavaksi kussakin yksityistapauksessa ehdotetun uudistustoimenpiteen hyvät ja huonot puolet ja sen harkinnan mukaan päätettäväksi kannatuksesta tai hylkäämisestä. Tällainen toimintavapaus, luonnollisesti sosialidemokratian periaatteiden rajoissa, on puolueemme jäsenillä yleensä kaikissa asioissa, joiden suhteen ei ole olemassa määrättyä puolueen päätöstä eikä selvää toimintaohjelmaa. Ja mielestämme on luonnollista ja hyödyllistä, että puolueemme jäsenten toiminta myös puheenaolevalla maatalouskysymyksen alalla jätetään toistaiseksi mahdollisimman vapaan harkinnan varaan. Mutta silti ei ole katsottava että tässä ehdottamamme moniaiden ohjelmakohtain poisto olisi turha ja tarpeeton. Puolueohjelmamme ei käsittääksemme saa sisältää muuta kuin sellaisia toimenpiteitä, joiden ajamiseen tai kannattamiseen puolueemme voi *velvoittaa* jäseniään. Yllämainittujen, yksipuolisesti pienviljely ssuunnan mukaisten toimenpiteiden suhteen ei nyt nähdäksemme puoluekokous voi varmalla vakaumuksella eikä päteville perusteilla ylläpitää yleistä velvoitusta, joka sitoisi toista mieltä oleviakin puolueen jäseniä. Puolueen olisi näin ollen toistaiseksi asetettava näistä asioista keskuudessamme vallitseviin erilaisiin mielipiteisiin nähden puolueetomalle kannalle.

Lisäksi on muistettava, että käytännölliseen puolueohjelmaamme tulisi edelleen jäämään muita maalaisköyhälistön jäsenten avustamiskeinoja, vaikka heidän muuttamisensa pienviljelijöiksi täytyisi jättää ohjelman ulkopuolelle. Tärkeimmät niistä kuuluvat kahteen pääryhmään, joiden voidaan sanoa tarkoittavan maatyöväen suojelusta ja torpparien vapautusta. Näiden ohella ovat useimmat ohjelmamme sisältämät muut uudistustoimenpiteet yhtä lailla maaseudun kuin kaupunkien köyhälistölle hyödyllisiä ja välttämättömiä. Erityisesti ovat sellaisia kunnallisen äänioikeuden kansanvaltaistuttaminen, verojen siirtäminen riistäjään maksettavaksi, yleinen vanhuuseläkkeiden suorittaminen köyhälistölle ja kouluolojen parantaminen. Tiedämme myös, että tällaisista uudistuksista ei hyöty koidu suinkaan yksistään työväelle, vaan samalla pientilallisille ja pikkuporvareille, siis koko työtäkeväen kansanenemmistön menestykseksi.

Tosin on myönnettävä, että viimeksimainitutkaan uudistukset'eivät näytä täysin riittäviltä maalaisköyhälistömme kurjuuden poistamiseksi. Mutta hyvin todennäköistä on, että sen poistamiseksi, enempää kuin kaupunkilaisköyhälistönkään kurjuuden poistamiseksi ei täysin riittäviä keinoja ole olemassakaan niin kauvan kuin kapitalistista järjestelmää kestää.

Ylläolevan perusteella ehdotamme ensi puoluekokouksen hyväksyttäväksi tässä kohden seuraavan lausunnon:

Katsoen siihen, että nykyään saatavissa olevat tiedot jättävät epäilyksen alaiseksi,

tokko uudenaikaisessa maataloudessa pienviljelyksellä saadaan samalla ihmistyövoiman kidutuksella tai edes samoilla tuotantokustannuksilla yhtä suuria tulosta kuin suurviljelyksellä ja tokko toiminta pienviljelysten lisäämiseksi olisi yleensä sopusoinnussa maataloudellisen edistyksen kanssa, ja

tokko maalaisköyhälistön jäsenten muuttaminen pienviljelijöiksi pittemmälle katsoen tuottaisi heille itselleen tai heidän vaimoilleen ja lapsilleen taikka heidän mahdollisesti apunaan tarvitsemilleen työläisille työraituksen vähenemistä ja huonon elannon paranemista, ja tokko he kapitalismin kynsissä pienviljelijöinä tulisivat taloudellisen ja yhteiskunnallisen riippumattomuuden puolesta senkään verran siedettävään asemaan taikka työväen luokkataisteluun niin kykeneviksi, kuin he palkkatyöläisinä voivat päästä,

selittää kokous,

että ne Forssan ja Oulun kokouksissa päätetyt maatalousohjelman lähimmät vaatimukset, jotka yksipuolisesti edustavat pienviljelysten lisäämistä kannattavaa suuntaa, ovat kokonaan uuden tarkastuksen tarpeessa, ja

että toistaiseksi, kunnes uusi puoluekokous täydellisempien tietojen perusteetta voi tässä asiassa määrätä puolueen kannan, puolue on maatalousohjelmakysymyksen alalla sosiälidemokr alien keskuudessa vallitseviin erilaisiin mielipiteisiin nähden puolueettomana, eikä niinmuodoin aja pienviljelysten perustamista tai kehota ketään ryhtymään pienviljelijän ammattiin eikä myöskään kiellä siitä ketään taikka vastusta pienviljelysten lisäämistä tai edistämistä tarkoltavia toimenpiteitä sinänsä, elleivät ne vahingoita köyhälistön etuja; sekä

kehottaa puolueen jäseniä tutkimaan ja tosiolojen mukaan kuvaamaan pienviljelyksen hyviä ja huonoja puolia ja mahdollisesti omaa määrätysuuntaista kantaansa puolustaessaan saattamaan tietoon myös puolueen tämän päätöksen, sekä paljastamaan porvarien petollisten maanhankintahommain ja talonpoikaisammatin säilytyspyrintöjen sisältämät orjuutuksen vaarat ja sortotarkotukset;

ja lisäksi selittää,

että puolue, vaikka se siis ei voi nyt ratkaista, olisiko tuo yksi toimenpide, maalaisköyhälistön jäsenten hommaaminen pienviljelijöiksi, köyhälistölle kapitalistisessa yhteiskunnassa hyödyksi vai vahingoksi, voimainsa takaa ajaa erityisesti maalaisköyhälistön aseman parantamista tarkoittavina lähimpinä toimenpiteinä maatyöväen suojelusta ja torpparien vapautusta, sekä maaseudun, yhtäläillä kuin kaupunkien köyhälistölle välttämättöminä uudistustoimenpiteinä kunnallisen äänioikeuden kansanvaltaistuttamista, verojen siirtämisiä riistäjiin maksettavaksi, yleistä vanhuuseläkkeiden suorittamista köyhälistölle, kouluolojen parantamista ynnä muita sos.-dem. ohjelman mukaisia uudistuksia, näillä suuresti hyödyttäen myös luolckasortoa kärsiväin pientilallisten ja Suomen koko työtätekevän kansanenemmistön menestystä;

mutta puolue vastustaa kaikkia toimenpiteitä, jotka polkevat työväenluokan etuja tai hidastuttavat nykyisen yhteiskunnan välttämätöntä kehitystä edellytysten kypsyttämiseksi sosialidemokratisen yhteiskunnan joutumiselle, joka on oleva kaikkien kapitalismin sortamien pelastaja.

4. Torpparien ja mäkitupalaisten asia.

Johdannossa olleessa historiallisessa katsauksessa Suomen maalaisolojen kehitykseen on jo mainittu, että Suomen torpparilaitos, vasta 1600-luvulla on päässyt ensimmäiselle alulle ja pääasiassa vasta 1700-luvun keskivaiheilta alkanut huomattavammin kehittyä. Torpparien koko luku 1600-luvun lopulla ei noussut kuin noin 1,000:een ja v:n 1750 paikkeilla ei niiden lukumäärä vielä ollut kasvanut kuin noin 3,000 vaiheille. Torppareita oli ensiksi syntynyt aateliskartanoiden maille, joiden viljelykset pääasiassa hoidettiin torpparien ja lampuotien suorittamilla päivätöillä. Ensimmäiset torpparit olivat usein tiloiltaan hädettäjä talollisia, ja aateliskartanon synty jollekin seudulle merkitsi 1600-luvulla usein talollisväestön vajoamista torpparin tai päiväpöitä suorittavan lampuodin asemaan.

1700-luvun puoliväliltä alkaa torpparien luku nopeasti lisääntyä. Vuonna 1767 oli niitä jo silloisessa Suomessa lähes 9,000, v. 1805 oli niiden luku kasvanut jo noin 25,000:een ja v. 1865 oli torppareita koko maassa, Viipurin lääninkin 2,668 torpparia lukuun otettuna, noin 63,000. Tämä torpparien ripeä lisääntyminen oli osaksi suoranaista jatkoa 1,600-luvun kehitykselle. Kuten johdannossa on mainittu, lisääntyi juuri 1700-luvun puoliväliltä suurviljelys Suomessa huomattavasti. Istuttamalla takamaille torppareita ja vaatimalla näiltä työpäiväveroa hankki tämä kehittyvä suurviljelys itselleen tarpeellisen työvoiman. Lainsäädäntökin koetti edistää torppien syntymistä ja saivatpa suurviljelykset isossa jaossa säilyttää laajoja liikamaita juuri

sitä varten, että voisivat torppien perustamiseen saada tarpeellisen laajat alueet. Työvelvollisuus muodostui niin yleiseksi veronmaksu-muodoksi torppareille, että esim. 1800-luvun alulla valtiollekin veroja kannettaessa torpparit luokiteltiin ryhmiin ei viljelemänsä maan suu-ruuden, vaan suorittamiensa verotyöpäivien luvun mukaan.

Torpparilaitoksen kehitys ei kuitenkaan, kuten tiedetään, ole rajoittunut ainoastaan jo mainittuun suurviljelyksen yhteydessä esiin-tyvään muotoon. Talonpoikaisillakin tiloilla, joilla pien- tai keski-kokoinen viljelys pysyi vallitsevana, kotiutui se yhteismetsäin jaettua myöskin sen kautta, että varsinkin perintötilaisuuksissa muutamat perillisistä siirtyivät uutistorppareiksi takatiluksille, johon lainsäädäntö heille soi nimenomaisen oikeuden, tai sen kautta että vieraille luo-vutettiin torpanpaikka talon takatiluksilta. Laajat takamaat, joilla muuten ei juuri arvoa omistajalleen ollut, kävivät tämän kautta hyö-tyä tuottaviksi. Kun talo itse viljelystensä hoitoa varten ei vierasta työvoimaa ainakaan suuremmassa määrin tarvinnut, ei torpparin työ-velvollisuus näissä tapauksissa yleensä suureksi muodostunut. Paitsi muutamia työpäiviä pantiin sen vuoksi usein torpparin kannettavaksi osa talon yleisistä rasituksista (maantientekovelvollisuus y. m.). Mutta kenties tärkeimmäksi osaksi näiden torpparien vuokramaksussa kävi kuitenkin rahavero joko vuotuisen vuokramaksun tai käsi- ja osto-rahain muodossa, seikka, joka saa selvityksensä sen kautta, että ta-varatuotannon vähitellen valtaapäästessä talollisväestön keskuudessa alkaa esiintyä rahantarvetta, jonka vuoksi torppareilta koetetaan saada tällaista tuloa.

Vielä nykyisinkin selvästi voidaan erottaa nämä kaksi torppari-ryhmää: kartanoiden työtörpparit ja talonpoikaistilain torpparit. Huo-mattava seikka on myöskin, että torppareita vielä nykyisin on eniten juuri maan lounais- ja keskiosissa, missä suurviljelyskin on paraiten kehittynyt. Vuonna 1901, jolloin koko maassa oli noin 152,000 torp-paria ja mäkitupalaista, oli noin 71,000 maanomistajaa eli noin 60 pros. maanomistajain koko luvusta sellaisia, joilla ei maallaan lain-kaan ollut tällaisia alustalaisia. Noin 35,000 maanomistajalla oli niitä vain vähäinen luku, enintään kolme kullakin, mutta järeillä olevilla noin 10,700 maanomistajalla, joilla näitä alustalaisia oli vähintään 4, oli niitä yhteensä lähemmä 100,000 eli lähes $\frac{2}{3}$ torpparien ja mäki-tupalaisten koko lukumäärästä.

Alustalaisten oloissa on muutenkin vielä nykyään runsaasti kou-raantuntuvia piirteitä feodalisesta riippuvaisuudesta maanomistajista ja vanhentuneista luontaistaloudellisista oloista. Ei kuitenkaan liene tarpeellista näitä yleisesti tunnettuja seikkoja nyt tässä käydä kuvai-lemaan. Osittain niitä hiukan myöhemmin sitäpaitsi kosketellaankin toisessa yhteydessä.

Mäkitupia on syntynyt yleensä varsinaisten maanviljelys- eli maanorppien rinnalla, joskin yleensä jonkun verran myöhemmin. Aikairsemmin oli mäkitupain perustaminen ollut kokonaan kielletty, kunnes v. 1762 maanomistajille annettiin oikeus rakentaa mäkitupia "naineille palkollisilleen". Nämä mäkitupalaiset olivat velvolliset, paitsi työveron suorittamiseen, myöskin muuten ensi sijassa tekemään työtä sille maanomistajalle, jonka maalla asuivat, ja yleensä varhaisempi mäkitupalaisväestö muodostaa ensimmäisen alun maalaistyövään ja maaseudun tilattoman väestön kehittämisessä. Mäkitupia näyttää yleensä vanhempaan aikaan syntyneen pääasiassa talonpoikaistalojen maille, kylien kupeeseen, mutta harvemmin kartanoiden tiluksille. Niiden suhde pätilaan on yleensä muodostunut samansuuntaiseksi kuin torpparin, joskin luonnollisesti mäkitupalaisen vuokramaksun kokonaismäärä on ollut vähempi. Mäkitupalaisten lukumäärästä ei ole täydellisiä tietoja olemassa. Vuoden 1750 paikkeilla oli niitä vain vajaa 2,000, v. 1805 taas n. 7,000. Sitten on tietoja vasta aivan viime vuosilta olemassa, ja ne osottavat että mäkitupien luku on viime vuosiin saakka ollut lisääntymässä.

On myöskin jo johdannossa viitattu siihen, miten kapitalismin hävitys työ viimeksikuluneena vuosikymmenä on alkanut torppariväestön keskuudessa. Torpparien lukumäärä alkaa pysähtyä kasvusaan. 1890-luvun alulle jatkuu tosin vielä hidasta lisääntymistä, ollen torpparien koko lukumäärä siihen aikaan noin 71,000 vaiheilla. Mutta sen jälkeen alkaa suoranaisten väheneminen, niin että vuonna 1901 torpparien luku laskettiin olevan vain 67,000 ja v. 1905 enää vain 65,000. Mäkitupien lukumäärän osottaa tilasto kyllä jatkuvasti lisääntyvän; mutta tämä lisääntyminen on viimeaikoina nähtävästi toisen luontoista kuin aikaisemmin, johtuen ainakin osaksi teollisuus- y. m. työvään ja heidän asuntopalstainsa lukumäärän kasvamisesta.

Nämä luvut kuvastavat, vaikkakin vain osittain, sitä torpparien ja mäkitupalaisten omaisuuden anastusta, joka kapitalistisen kehityksen valtaan päästessä on alkanut ja jota paraillaan jatkuu. Ne torpat jotka torpparit ja heidän esivanhempansa sukupolvi toisensa jälkeen kovalla työllä vuosikymmenien jopa vuosisatainkin kuluessa ovat asumattomiin korpiin raivanneet, samaan aikaan suorittaen vielä raskasta maaveroa isännilleen, ne ovat heidän työnsä tulosta, heidän kieltämätöntä omaisuuttaan, jollei aina kokonaan, niin usein kuitenkin hyvin suureksi osaksi. Torpan paikka on usein jo alkuaankin joko perintöosuudesta tai pitkällisen palveluksen palkkiona tai sitten suorastaan oston kautta torpparille joutunut. Tunnustipa Suomen eduskunnan maatalousvaliokuntakin vuosien 1907 ja 1908 valtiopäivillä torppareilla ja mäkitupalaisilla tällaisen oikeuden olevan raivaus-

työnsä tuloksiin, vaikkakaan eduskunnan hyväksymään lopulliseen lakiehdotukseen ei tästä aiheutuvia säädöksiä otettukaan.

Torpparien ja mäkitupalaiesten tämän omaisuuden anastaminen, joka anastaminen yhä lisääntyvissä torpparihäädöissä ja torpparien lukumäärän jatkuvassa vähenemisessäkin ilmenee, ei kuitenkaan ole ainoa muoto, jossa kapitalistinen kehitys on tämän väestön tilaa uhanut.

Se alituinen epävarmuus, missä torppari- ja mäkitupalaisväestö tämän kehityksen jaloissa on elänyt ja jota epävarmuutta lainsäädäntö usein on enemmän lisännyt kuin vähentänyt, on sekin puolestaan erittäin turmiollisesti vaikuttanut tämän väestön taloudelliseen olotilaan yleensä. Tähän tulee sitten lisäksi ne monenmoiset vanhaa käytäntöä ja tapaa rajoittavat lainsäädäntö- y. m. toimet, joiden kautta torpparien metsänkayttöoikeutta, heidän oikeuttaan vapaasti viljellä tiluksiaan, heidän tilustensa siirto- ja myynti-oikeutta on rajoitettu ja supistettu tai ne heiltä kokonaan pois riistetty. Mutta kenties kaikkein enimmäin on torpparien taloudellista edistystä kahlehtinut se veron kiskominen, jonka alaisina he ovat ja se muoto, jolla he veronsa tai vuokransa suorittavat. Jo 20 tai 30 markan arvoinen vero viljelysmaan hehtaarilta on usein niin suuri, ettei maanviljelys selkeä veroa voi kannattaa, puhumattakaan 40 ja 50, jopa 100 markan suuruisista ja vieläkin suuremmista, joita niitakin hyvin usein tavaataan. Ei ainoastaan koko maanviljelyksen tuottama voitto tämän verotuksen kautta kiskota torpparilta maanomistajan taskuihin, vaan täytyy torpparin vielä niistä sivuansioistaan, mitkä hän toimeentulokseen on pakotettu hakemaan, useimmiten käyttää osa maanomistajan pussin täyttämiseksi. Ei ole olemassa täydellisiä tietoja, joiden nojalla voitaisiin laskea, kuinka suureen summaan torpparien ja mäkitupalaiesten vuotuiset vuokrat yhteensä koko maassa nousevat, mutta sikäli kuin nykyään voidaan arvioida, nousevat ne vähintään 15—20 miljoonaan markkaan. Tämä vuokramaksu on sen ohella laajoissa osissa maata pääasiassa työssä tai luonnontuotteissa suoritettava.

Ne haitat, mitkä työvuokrasta torppareille aiheutuvat, ovat hyvin tunnetut ja viime aikain torpparilakoissa ja muissa isäntien ja torpparien välisissä riitaisuuksissa on tämän vuokramaksun muodon rasittavuus tullut räikeällä tavalla ilmi. Työvero on myös samalla kun se kovin vaikeuttaa torpparin omain viljelysten hoitoa, pahin osa sitä orjuuttavaa alustalaissuhdetta ja näkyvin ilmaisu siitä feodalisesta riippuvaisuussuhteesta, missä torppariväestö yhä vieläkin on. Torpparin suhde maanomistajaan, hänen riippuvaisuutensa isännästään, josta torpparilla vanhempain aikain luontaistaloudellisissa oloissa usein oli etuakin, se kun häntä siihen aikaan monessa suhteessa suojasikin on täten yhä yksinomaisemmin muuttunut keinoksi, jonka kautta isännälle käy mahdolliseksi riistää turvatonta alustalaistaan.

On selvää, että tällaisissa oloissa ja tällaisen kapitalistisen riistämisen alaisena torppari- ja mäkitupalaisväestön taloudellinen edistys on useimmiten aivan mahdoton ja joka tapauksessa erittäin vaikea ja epävarma. Epäilemättä myöskin maanomistajain viljelystä haittaa nykyiset alustalaisolot. Maanomistajalle voi niistä kuitenkin olla osittain hyötyä, sillä jatkaen vanhanaikaista maatalouttaan alustalaisriista varassa, voi hän kiristämällä veroja ja pitentämällä työpäiviä j. n. e. yhtä kaikki hyvin tulla toimeen. Mutta maataloudellinen edistys tällöin luonnollisesti pysähtyy, koneita ja edistyneempiä viljelystapoja otetaan vain verkalleen käytäntöön. Tällä tavoin nykyiset alustalaisolot, paitsi että ne tuomitsevat laajat kansankerrokset taloudelliseen kurjuuteen, myöskin ylläpitävät vanhentuneita tuotanto-oloja ja estävät taloudellista edistystä.

Tällaisissa oloissa elävä torppari- ja mäkitupalaisväestö ei ole yleensä paremmassa, vaan usein päinvastoin huonommassa asemassa, kuin varsinainen palkkatyöväestö. Viimeksi kuluneina vuosikymmeninä tapahtunut rahapalkkain kohoaminen, joskaan se yleisesti ei ole sanottavasti varsinaisen työväenkään asemaa parantanut, on vuokramiesten asemaa monessa suhteessa huonontanut. Samalla kuin tarvettavarain hinnat ovat kohonneet ja torpparien rahantarve muutenkin on kasvanut, on nimittäin toiselta puolen, työveron raha-arvon parin viime vuosikymmenen aikana kasvaessa enemmän kuin kahdenvertaiseksi, jo senkin kautta veronkiskomisen määrä lisääntynyt. Torppareille ja mäkitupalaisille tai ainakin heidän lapsilleen merkitsee näin ollen teollisuustyöväen riveihin siirtyminen useinkin kurjuuden lievenemistä. Tällaista siirtymistä on Ruotsissa, missä teollisuuden kehitys on ollut varsin voimakas, jo useamman vuosikymmenen ajalla tapahtunutkin. Meillä tällainen siirtyminen sensijaan, teollisuuden paljoa hitaamman kehityksen vuoksi, on nykyoloissa ainakin vielä varsin hidasta. Juuri tästä syystä on maaseudun varsinaisen tilattoman väestön luku päässyt niin suureksi kehittymään ja sen erikoinen pula voinut muodostua niin vaikeaksi. Senvuoksi ovat myöskin torpparit ja mäkitupalaiset nykyisin niin turvattomassa asemassa maanomistajain anastusta vastaan, ja samasta syystä on heidän asemansa helpottaminen ja heidän suojelemisensa niin kipeän tarpeen vaatima sekä torpparien että muunkin köyhälistön olojen kannalta.

Se maanvuokraa koskeva lainsäädäntö, mikä meillä viime vuosikymmeninä on saatu aikaan, ei sanottavasti ole alustalaisoloja maassamme kyennyt parantamaan. Tämä maanvuokralainsäädännön uusiminen, jolla osittain myös on koetettu turvata vuokramiestä vuokrasopimusta tehtäessä, on suurimmaksi osaksi jättänyt vanhastaan olevat torpparisopimukset uuden lainsäädännön ulkopuolelle eikä näin

ollen ole alustalaisoloihin juuri koskenutkaan. Nekin harvat takautuvaa luonnetta olevat säädökset mitkä saatiin vuoden 1909 torpparilakiin, ovat tosioloissa tuskin muuta vaikuttaneet, kuin että niiden kautta on aikaansaatu torppareille ja mäkitupalaisille 7—14 vuoden „rauhotusaika”^A, jonka kuluessa he jotenkuten siinä ovat turvassa mielialtaisilta hädöiltä. Toinen tärkeä oikeus, joka torpparien hyväksi tuohon lakiin saatiin, nimittäin oikeus siirtyä työverosta rahaverolle, lienee taas pääasiassa jäänyt kuolleeksi kirjaimeksi sen johdosta, että on säädetty, että työvero on rahaksi muutettava paikkakunnalla käyvän päivätyön nykyisen arvon mukaan. Torpparien verokuorma ei näin ollen rahaverolle siirtymisen kautta vähene, vaan päinvastoin tulee siten sekin veronnousu, joka työpalkkain kohotessa on vuokrasopimuksen tekemisen jälkeen tapahtunut, nimenomaan torpparia rasittamaan korotettuna rahaverona. Kenties torpparien enemmistölle on rahaverolle siirtyminen tästä syystä sula mahdollisuus. Sikäli kuin vuoden 1909 torpparilaki sisältää takautuvaa luonnetta olevia säädöksiä, jotka koskevat torpparin oikeutta torpanhaltijana ja hallinta-oikeuden siirtoa merkitsevät sen säädökset ainakin useilla seuduilla maata torpparin nykyisen oikeuden rajoittamista eikä laajentamista.

Sekin vähäinen turva, minkä nykyinen maanvuokralaki torppareille suo, lakkaa sitäpaitsi pääosaltaan muutaman vuoden kuluttua, sillä vuodesta 1916 alkaen alkaa uuden lain vuokramiehille suoma rauhotusaika asteettain päättyä. Kiireellisiä toimenpiteitä tarvitaan siis myöskin tältä kannalta torpparien ja mäkitupalaiden oikeuksien suojaamiseksi.

Näitä toimenpiteitä suunniteltaessa ei ole kysymys sen aseman muuttamisesta, mikä torppareilla ja mäkitupalaisilla on tuotannossa. Tässä suhteessa eivät nämä väestöryhmät olekaan samanlaisessa asemassa. Torppareille on useimmiten maanviljelys pääasiana, mäkitupalaiset taas saavat toimeentulonsa muulla tavoin, pääasiassa työansioillaan, ja useinkin on vuokratilus heille vain asuntopalstana. Niinpä vuonna 1901 mäkituvan-haltijoista noin 18,000 oli käsityöläisiä tai teollisuustyömiehiä, noin 5,000 kaupan tai liikenteen palveluksessa olevia, noin 11,000 syytinkiläisiä ja noin 18,000 sekatyöläisiä tai ilman vakinaista tointa olevia. Maatyömiehiä joilla oli mäkitupa voidaan samana vuonna laskea olleen noin 30,000 ja varsinaisia maatorppareita noin 67,000, mutta näistäkin viimemainituista vain osan laskettiin saavan toimeentulonsa pääasiassa oman maanviljelyksensä varassa. Niiden mäkitupalaiden vastainen kehitys, jotka toimeentulonsa saavat teollisuustyöistä, riippuu luonnollisesti varsin suurella määrällä teollisuustyöväen olojen yleisestä kehityksestä maassamme. Seka- ja maatyöväen maanvuokraus taas on läheisessä yhteydessä näiden työväenkerrosten kehityksen kanssa. Maanviljelyt-

sestä taas toimeentulonsa saavan varsinaisen torppariluokan tulevaisuus riippuu pienviljelyksen tulevaisuudesta maassamme.

Mutta yhteistä torppareille ja mäkitupalaisille, heidän elinkeinostaan huolimatta, on heidän alustalaisasemansa. Isännästään ovat he yhtälailla feodalisessa riippuvaisuudessa ja yhtälailla turvattomia hänen anastuspyyteitään vastaan.

Viitattiin jo edellä siihen, että torppareilla ja mäkitupalaisilla ei ole katsottava olevan vain vuokraoikeus, vaan usein paljon täydellisempi varsinainen asumisoikeus tiluksiinsa, joita he monastikin useat sukupolvet ovat viljelleet ja raivanneet ja joihin he jo usein alkuaan perinnön, oston tai muunlaisen saannin kautta ovat suoranaisten oikeuden saavuttaneet. Tämän torpparien omaisuuden suojaaminen maanomistajain aikomalta selvältä ryöstöltä on ensimmäinen toimenpide, mikä heidän asemansa turvaamiseksi on tarpeen. Mutta se ei kuitenkaan yksin riitä, vaan on samalla myöskin yletön veronriistäminen saatava lopetetuksi. Vuokramaksuja on, kuten tiedetään, säännöllisestiä mukaa korotettu, kuin torpparit ovat laajentaneet torppainsa viljelyksiä tai muuten niitä parannelleet, ja työvuokran rahanarvon kohoaminen on jo sinänsä merkinnyt veronriistämisen kasvamista. Tämä kaikki on tehnyt torpparien ja mäkitupalaisien aseman vaikeaksi ja sitäpaitsi myöskin nämä veronkorotukset tosiasiasa merkitsevät nekin torpparien omaisuuden anastamista. Torpparien auttamiseksi olisi näinollen myöskin heidän suorituksensa järjestettävä sellaisiksi, etteivät he tule maksamaan vuokraa siitä, mikä todellisuudessa on katsottava olevan heidän omaansa. Vihdoin kuuluu tähän torpparien auttamiseen myös välttämättä heidän hallintaoikeutensa laajentaminen, sen saattaminen vapaaksi kaikesta riippuvaisuudesta maanomistajasta niin lähelle yarsinaista omistusoikeutta kuin suinkin, sillä vasta silloin kun hän vapaasti voi torppaansa käyttää ja viljellä tai siitä luopua ja sen toiselle siirtää, on torpparin omaisuus todella tämän nimen arvoinen. Tällainen torpparin oikeuden laajentaminen, se kun tekee lopun vielä nykyisin niin kouraantuntuvista feodalisista jätteistä torpparioloissa, on myöskin täysin taloudellisen kehityksen vaatimusten mukainen.

Sellaiset uudistukset kuin edellä on viitoteltu, eivät luonnollisesti ole mahdolliset tavallisen vuokralainsäädännön uudistuksen rajoissa. Ne vaativat kaikki luonteeltaan takautuvia säädöksiä, joiden kautta torpparien ja mäkitupalaisien oikeudet saatetaan voimaansa kaikissa edellämäinituissa suhteissa, missä porvarillinen lainsäädäntö ne jo heiltä on joko kokonaan tai osittain riistänyt. Tässä on toimitettava sellainen torpparien vapauttaminen, joka monessa suhteessa tulee olemaan samaa luonnetta kuin aikoinaan keski-Euroopassa talonpoikain

vapautus maaorjuudesta ja sen yhteydessä olleesta feodalisesta riippuvaisuudestaan maanomistajain isäntä vallasta.

"On selvää että torpparien vapauttaminen pakkotoimenpiteillä, joilla otettaisiin maanomistajilta osa sitä, mitä he jo ovat luulleet saaneensa ikipäiviksi alustalaisiltaan riistetyksi, ei ole omistaville luokille mieleen. Hekin ovat kuitenkin huanneet, että torppariolojen uudistus on pakosta toimitettava, ja sen vuoksi ovat he jo varsin ovelasti yrittäneet saada tämän aikaan sillä tavoin, ettei heidän ryöstö-oikeuksiaan tässä vapautuksessa »loukattaisi". Sellaisen yrityksen sisälsi porvaripuolueiden taholta viime valtiopäiville jätetty ehdotus „maanhankinnasta tilattomalle maalaisväestölle". Sen tarkoituksena sanottiin — varovasti puhuen — olevan m. m. „nykyään olemassa olevien vuokratilojen, etupäässä suurempien eli varsinaisten maanviljelystorppien haltijain avustaminen pääsemään viijelemiensä vuokratilojen omistajiksi". Valtion varoista oli tähän tarkoitukseen torppareille lainoja välitettävä, mikäli he maanomistajan kanssa tehtävään sopimusten kautta voisivat päästä tilaisuuteen ostaa torppansa omikseen.

Kieltämättä olisi tuollainen »torpparien vapauttaminen" maanomistajille erittäin edullinen ja mieluinen. Torppareille voisivat he myydä kaikki heille itselleen hyödyttömät torppain tilukset, käyttäen näissä kaupoissa hyväkseen kaikkea sitä riippuvaisuutta, missä nämä alustalaiset heistä nykyisin ovat. Häädön uhalla voitaisiin torppareita pakottaa ostokauppoihin millä hetkellä hyvänsä ja melkein miten suuresta hinnasta tahansa. Entiset korkeat torpparien suorittamat verot tulisivat luonnollisesti hintaa määrätessä huomioon otetuksi, ja selvää on, että ostohinnasta jäisivät tällöin myös vähentämättä niiden korvausvaatimusten ja muiden oikeuksien raha-arvot, jotka torppareilla tiluksiinsa on katsottava olevan. Torpparit ja mäkitupalaiset tulisivat täten maksamaan täyden, jopa tavallista korkeamman hinnan tiluksistaan, jotka suureksi osaksi ovat heidän omaisuuttaan. Maanomistajat saisivat täten runsaat rahatulot, ja heidän ryöstöpyyteensä torpparien omaisuuden suhteen toteutuisivat täydelleen.

Tällaisten yritysten torjumiseksi on puolueellamme entistäkin enemmän syytä käydä täydellä ponnella vaatimaan oikeata torpparien ja mäkitupalaisien vapauttamista. Kun kerran tunnustetaan se käsitys, ettei torppareilla ja mäkitupalaisilla ole ainoastaan vuokraoikeutta, vaan yleensä paljoa laajemmat oikeudet tiluksiinsa ja että heille kuuluu torpan varsinainen asumisoikeus, niin seuraa jo tästä varsin läheisesti vaatimus, että torpparit ja mäkitupalaiset olisivat saatettavat tilustensa laillisiksikin omistajiksi.

Tällaista vapaututusta puheenaolevat alustalaiset itsekkin varsin yleisesti haluavat päästäkseen turvaan edes isäntiensä anastuspyyteiltä.

Heidän muuttamisensa tilustensa omistajiksi ei kuitenkaan saisi tapahtua porvarien tyrkyttämäin vapaehtoisten sopimusten perusteella, vaan olisi erityisesti laissa säädettävä ne perusteet, joiden mukaan torppareilla ja mäkitupalaisilla olisi oikeus lunastaa tiluksensa omikseen. Tässä suhteessa olisi ensinnäkin säädettävä, että lunastushinnan määrittämiseksi olisi torppien arvosta vähennettävä pois kaikkien niiden korvausvaatimusten ja muiden oikeuksien arvo, joita torppareilla on ilmeisesti katsottava torppiinsa olevan. Nähtävästi tulisi tällöin niiden vanhempien torppien lunastushinta, joita torpparit useita sukupolvia ovat viljelleet tai joihin heillä muutenkin jo alkuaan on ollut parempi oikeus, muodostumaan hyvin alhaiseksi; voisipa olla kohtuullista, että eräille torppariryhmille, esim. perintötorppareille, olisi täydellä syyllä vaadittava oikeutta päästä ilman lunastuksen maksamista omistajiksi. Uudempaan aikaan perustettuihin torppiin nähden taas tai milloin torppa on talon puolesta pantu kuntoon, tulisi luonnollisesti yleensä lunastushinnan mainitulla tavalla vähentäminen suhteellisesti vähemmässä määrin kysymykseen. Sen hinnan määrittäminen, josta torpparit ja mäkitupalaiset olisivat oikeutetut tiluksensa omikseen lunastamaan, ei muutenkaan voitane jättää vapaan sopimuksen varaan. Sitä varten olisi välttämättä lain kautta määrättävä yleiset -perusteet, jossa suhteessa olisi ajateltavissa useampiakin menetelmiä. Niiden lähempi pohtiminen ei mielestämme kuitenkaan tässä ole tarpeen, vaan kuuluu se eduskunnassa asiasta tehtävän alolteen yhteyteen.

Torpparit olisi tällöin ehkä oikeutettava pitemmän ajan kuluessa vuotuismaksuilla kuolettamaan torppien vapaaksi-ostossa heidän suoritettavakseen joutuva lunastushinta. Kun koko vapautustoiminta täten tulisi pakkolainsäädännöllä järjestetyksi, ei nähdäksemme myöskään mikään estäisi, että valtio ryhtyisi välittämään tätä torppien ja mäkitupien vapaaksi-ostoa, laskemalla tätä tarkotusta varten liikkeeseen korkoa kantavia obligatsioneja, joilla se ensin suorittaisi maanomistajille heille tulevan lunastushinnan ja joiden korot ja kuoletus suoritettaisiin torpparien ja mäkitupalaisien vuotuismaksuilla, jotka kannettaisiin valtiolle. Nähtävästi tämän suuntainen suoritustapa, jonka kautta maanomistajat saisivat välittömästi haltuunsa rahanarvoisia arvopapereita ja jota eräät porvarilliset politikointsijat muutama vuosi sitten suosittelivat, voisi jossain määrin helpottaa tämän uudistuksen läpimenoa.

Tällainen torpparien vapauttaminen, ei sinänsä merkitsisi pienviljelysten lisäämistä, sillä sen kautta ei varsinaisesti muuttuisi heidän asemansa tuotannossa, olivatpa he palkkatyöläisiä tai pienviljelijöitä, vaan muutos koskisi ainoastaan heidän oikeuttansa tiluksiinsa. Tilustensa omistajina olisivat torpparit ja mäkitupalaiset epäilemättä paljoa paremmin kuin nykyisessä riippuvaisessa alustalaisasemassaan turvat-

tuina isäntäinsä anastuspyyteiltä, eikä heitä myöskään enään tuo alus-talaissuhde estäisi viljelyksiään vapaasti hoitamasta. Luonnollisesti tässä kuitenkin on pidettävä mielessä yleensä yksityisomistuksen huo-not, kuten suhteellisesti hyvätkin puolet. Omistajiksi päästyään olisi-ivat torpparit vapaat maanomistajain nykyisestä isäntävallasta, joka ei tunnusta eikä jätä oikeastaan mitään heidän työnsä tulosta heidän omaisuudekseen, he voisivat myös myydä omaisuuttaan niin kuin ha-luaisivat, eikä sitä möisi toinen mies, kuten nykyään myö tai muuten muille siirtää. Mutta tietenkään eivät he sittenkään olisi turvassa kai-kelta kapitalistiselta anastukselta, ei sen enempää kuin muutkaan pien-tilalliset, joiden uhanalaista asemaa edellisessä luvussa tarkastelimme. Vieläpä olisivat torpparit myös vapautuksensa jälkeen vaikeammassakin asemassa kuin nykyiset velattomat pientilalliset, koska heillä olisi vapaaksilunastushinta kuoletettavanaan. Ja sellaiselta anastukselta, joka suurpääomani ja yleisen kapitalistisen kehityksen taholta uhkaa yleensä pientilallisia velkaannuttaa ja sortaa konnuiltaan, siltä eivät torpparit olisi turvattuja vapautuksensa jälkeenkään. Sen paremmin turvattua asemaa kuin yleensä pientilallisilla on nykyisessä yhteis-kunnassa, ei näytä mahdolliselta toimittaa myöskään torppareille tai mäkitupalaisille.

Jo tähänkin nähden on luonnollista, että olisi kussakin yksityis-tapauksessa jätettävä torpparien ja mäkitupalaisten oman harkinnan varaan, haluavatko he pyrkiä tilustensa omistajiksi. Voidaan nimittäin hyvin ajatella, että kenties osa heistä ei tällaista muutosta haluaisikaan. Jos pienviljelys osottautuisi huonosti kannattavan tai jos torpan tilukset joko asemansa tai maanlaadun vuoksi olisivat epäedulliset, olisi esim. hyvin luultavaa, että ainakin se osa torppareista, joille lunastusehdot eivät tulisi olemaan erityisen edullisia, mieluummin yhä edelleen py-syisi vuokramiehen asemassa, kuin ryhtyisi vakinaisesti sitomaan it-seään torppaan ostamalla sen itselleen. Myöskin se seikka, että torppari vapautuksessa useinkin voisi menettää osittain tai kokonaan laidun-tai metsänkäyttöoikeutensa talon mailla, saattaisi moniaissa tapauksissa tehdä tuollaisen vapaaksi-oston hänelle vähemmän edulliseksi. Mui-takin syitä voisi epäilemättä esiintyä, jotka vaikuttaisivat, että moni torppari mieluummin yhä edelleen pysyisi vuokramiehenä, jos vain hänen asemansa tässä*suhteessa muodostuisi riittävän vapaaksi ja turvalliseksi.

Tämän vuoksi olisi puolueemme, samalla kuin se käy vaatimaan torppien ja mäkitupain vapaaksi ostamista, myöskin rinnan yhä edel-leenkin vaadittava yleistä torpparien ja mäkitupalaisten oikeuksien turvaamista heidän nykyisessä asemassaan. Tärkein toimenpide tässä suhteessa olisi epäilemättä yleinen vuokramaksujen uudelleen järjes-täminen sillä tavoin, että vuokramaksut yleisten laissa säädettyvien

perusteiden mukaan alennettaisiin kohtuullisen suuriksi rahasuorituksiksi. Tässäkin olisi välttämättä pidettävä silmällä, ettei torppari tulisi maksamaan vuokraa siitä mikä oikeastaan on katsottava hänen omaisuudekseen. Vuokramaksujen järjestelyyn tulisi liittyä torpparin hallinto-oikeuden turvaaminen, aluksi esim. siinä muodossa, että vuoden 1909 torpparilain esimerkin mukaisesti kaikkien nykyisten torpparien ja mäkitupalaisten sopimusaikaa pidennettäisiin, tai jos torppari mieluummin haluaisi torpasta luopua, hän saisi lähtiessään käteensä täyden korvauksen kaikesta siitä omaisuudesta, mikä häneltä torppaan jäisi. Samalla olisi torpparien ja mäkitupalaisten hallinto-oikeutta muutenkin laajennettava, ennen kaikkea heidän oikeuksiaan vapaasti viljellä tiluksiaan ja niitä siirtää vieraalle, jopa sitenkin, että torpparille kävisi mahdolliseksi kiinnittää torppansa velan vastineeksi.

On selvää etteivät tällaisetkaan muutokset olisi muulla tavoin toimeenpantavissa kuin pakkolainsäädännön kautta, ja kuuluvat nekin yleiseen torpparien vapautukseen.

Tätä vapautusta toimitettaessa lienee erinäisissä poikkeustapauksissa sekin mahdollisuus ajateltavissa, että maanomistajalle jätettäisiin oikeuslunastaa torppa tai mäkitupa itselleen. Torpat ja osittain mäkituvatkin ovat usein syntyneet aikoja sitten, joten toisinaan on hyvin mahdollista, että päätilan järkipäiväinen taloudenhoito nykyisin vaatisi torpalle jätettyjä tiluksia. Samoin on myöskin mahdollista, että torppa edelleen olisi talolle tarpeellinen esim. metsänvartioiden tai metsätyöväen asunnoksi. Myöskin voisi sattua, että torpan erottaminen itsenäiseksi kovin pahasti pirstoaisi talon maita. Tällaisissa tapauksissa ei ehkä olisi syytä vastustaa tuollaisen lunastusuoikeuden jättämistä maanomistajalle, kun vain tämän oikeuden käyttämiseen sidottaisiin muun muassa se ehto, että torpparille olisi tällöin suoritettava korotettu korvaus omaisuudestaan ja oikeuksistaan.

Samalla kun ryhdyttäisiin toimenpiteisiin nykyisten torpparien ja mäkitupalaisten vapauttamiseksi, olisi myöskin uusia vuokrasopimuksia tekeväin eduksi koetettava saada parannuksia voimassaolevaan maanvuokralakiin. Kuten muistetaan, tuli tähän maanvuokralakiin m. m. useita sellaisia kohtia, jotka ovat omiaan vaikeasti sitomaan vuokramiestä orjuuttavaankin vuokrasopimukseen. Samoin riistettiin siinä varsin mitättömäksi vuokramiehen oikeus korvauksen saantiin vuokratilalle tekemistään parannuksista. Tuollaisia kohtia olisi koetettava saada niin korjatuksi, että sellainenkin vuokramies, joka ehkä on ollut pakotettu tekemään sopimuksen ylivoimaisesti rasittavilla ehdoilla tai muuten olojen pakosta joutuu vuokratilalla sietämättömään ahdinkoon ja tahtoiisi päästä kesken vuokra-aikaa sopimuksesta irti, että hän voi siitä vapautua menettämättä oikeuttaan korvauksen saan-

tiin parannuksistaan. Sillä jollei lakia noin saada korjatuksi, voi 50 vuoden vuokra-aika, joka nykyään on säädetty uusiin sopimuksiin nähdessä lähimmäksi sallituksi vuokra-ajaksi, olla erityisissä tapauksissa vuokramiehelle epäedullisempi kuin lyhyempi vuokra-aika. Tällaisia tapauksia silmällä pitäen olisi eduskuntaryhmällemme jätettävä vapaa harkintavaltaa myös vuokra-aikaa koskevin lainkohtain säätämässä vuokramiehille kaikin puolin mahdollisimman edulliseksi. Silloin kun oli kysymyksessä nykyisten torpparien ja mäkitupalaisten oikeuksien turvaaminen maanvuokralakiuudistuksen kautta — jonka tarkoituksen kuitenkin eduskunnan porvarillinen enemmistö teki tyhjäksi — niin oli luonnollisesti paikallaan, että heidän oikeuksiaan koetettiin turvata mahdollisimman pitkiksi ajoiksi.

Yksityiskohtaisten suunnitelmani valmistelemisen ja ehdottamisen sekä maanvuokralain korjaamista että nykyisten torpparien ja mäkitupalaisten vapautusuudistusta varten on mielestämme sopivimmin jätettävä niiden eduskunta-alotteiden yhteyteen, joita näistä asioista olisi koetettava lähimmässä tulevaisuudessa saada aikaan ja joiden valmistelun järjestämisestä vielä alempana erikseen tulee puhe.

Sen perusteella mitä edellä olemme esittäneet, ehdotamme puoluekokouksen päätettäväksi, että

torpparien ja mäkitupalaisten auttamiseksi isäntäinsä häätö- ja ryöstöpyyteiden kynsistä ja keskiaikaisen riippuvaisuuden tilasta vaatii puolue torpparien ja mäkitupalaisten vapauttamista pääasiassa sensuuntaisen pakkolainsäädännön kautta kuin edellä on esitetty.

Muu osa puolueohjelmaa

tarvitsisi mielestämme kylläkin monessa kohden osittaista tarkistamista ja kehittämistä. Mutta kun viime puoluekokouksen päätöksen mukaisesti olemme koettaneet ensinnä käsitellä maatalousohjelmakysymystä, ei meille valitettavasti ole jäänyt aikaa ryhtyä valmistelemaan tarkistusehdotuksia muiden ohjelman kohtain suhteen. Ei liene myöskään varsin tarpeellista eikä aivan hyödyllistäkään, että samassa puoluekokouksessa yritettäisiin, monien muiden isojen asiain ohella, ratkaista useita laajakantoisia ohjelmakysymyksiä yhdellä kertaa. Muutamia pieniä muutosehdotuksia eräistä ohjelman sivuseikoista olisi kyllä verrattain helppo jo nyt esittää ja ensi puoluekokouksessa ratkaista; mutta tällaisillakaan muutoksilla ei nähdäksemme ole nyt sel-laista kiirettä, etteivät ne voisi jäädä siksi kunnes muutenkin on ennätetty ohjelman tarkistamista enemmän harkita ja valmistella.

Mielestämme olisi niinmuodoin, mikäli tilaisuus myöten antaisi, pidettävä ensi puoluekokouksen jälkeenkin vireillä Kotkan kokouksen alkuunpanemaa ohjelman tarkistamistyötä. Periaatteellisen ohjelmamme yleisen suunnan muuttamiseen ei tosin nähdäksemme ole mitään syytä, mutta sen esitystavan kehittäminen ja selventäminen kohta kohdalta mahdollisimman tarkoin Suomen erityisiäkin oloja vastaaviksi olisi katsottava hyödylliseksi ja toivottavaksi. Mutta sekin vaatisi ilmeisesti niin pitkää valmistelua, että tuskin on syytä aivan ensimmäiseksi sitä kiirehtää. Sen sijaan olisi pyrittävä valmistamaan ehdotuksia niiden lähimmän ohjelmamme kohtain täydentämiseksi, jotka koskevat työväen suojelusiainsäädäntöä, vanhuuden eläkeoikeutta ja verotus uudistusta sekä kunnallissosiaalisia uudistuksia ja kouluolojen korjausta y. m.

Tässä on kuitenkin hyvä entistä enemmän pitää mielessä niitä vaikeuksia, joita meillä ilmeisesti on olemassa tällaisten laajain ohjelmakysymysten saamisessa riittävän perusteellisesti valmistelluksi. Sitä varten ei puolueellamme ole riittävästi voimia eikä varoja käytettävänä. Ainoastaan vähitellen voitane näissä asioissa valmista saada.

Kuitenkin edellyttävät jo ne ehdotukset, joita tässä mietinnössä olemme tehneet, että jos ne saisivat puoluekokouksen kannatusta, olisi myös pidettävä huolta eräiden niissä kosketeltujen uudistusvaatimusten edelleen valmisteleminen. Sitä varten olisi mielestämme tarpeen asettaa erityinen komitea, joka, jos mahdollista, töissään ainakin aluksi käyttäisi vakinaisen sihteerin apua. Tämän komitea ensimmäisenä tehtävänä tulisi olla laajemman eduskunta-alotteen valmistaminen ensi valtiopäivillä esitettäväksi torpparien ja mäkitupalaiden vapautusasiasta sekä senjälkeen samallinen tehtävä maatyöväen suojeluksesta. Sitten voisi sama komitea ehkä edelleen valmistella sitä laajakan-toista ohjelmakysymystä, jota on kosketeltu tämän mietinnön 3:nnessa luvussa. Mielestämme tuntuisi sopivalta, että myös sos.-dem. eduskuntaryhmä ottaisi osaa tämän komitean menoihin.

Jos varoja ja voimia näyttäisi riittävän, voisi ehkä puolueuuevosto myöhemmin harkita ja päättää, kävisikö päinsä joko erityisen toisen komitean avulla tai muulla sopivalla tavalla seuraavalle puoluekokoukselle valmistuttaa uusia tarkistus- ja täydennys ehdotuksia joiltakin puolueohjelmamme tärkeimmiltä aloilta. Kenties sitäkin tärkeämpää olisi, että eduskuntaryhmämme toiminnan tukemiseksi puoluetuimikunta ja -neuvosto osaltaan järjestäisivät yleensä jotain sellaista „lainvalmistelukunta“-työtä, kuin mitä tässä ehdotamme eräiden maalaishöyhäläistön elinkysymysten suhteen. Sellainen tarpeellisuus on kyllä silmiinpistävä ja voitaisiin sillä ehkä suuressa määrin sekä korvata että myös kypsyttää puolueohjelmankin täydentämistä.

Ehdotamme siis,

että puoluekokous määrää puolueneuvoston valitsemaan komitean mahdollisimman pian valmistamaan eduskunnassa esitettäviä aloitteita torpparien ja mäkitupalaisten vapautuksesta sekä maatyöväen suojeluksesta.

Tämän mietinnön laatimiseen ovat ottaneet osaa

*Edvard Gylling.
Oskari Tokoi.*

*Matti Paasivuori.
O. V. Kuusinen.*

Sekä pääkohdista päätettäessä myös

Aatto Siren.

Puolueen pää-äänenkannattajan ja puolueen välisten suhteiden järjestäminen.

Puolueneuvoston alustus puoluekokoukselle.

Viime vuosien aikana on yhä enemmän pantu puolueessamme huomiota siihen, että puolueen keskuudessa toimivat liikkeet ja niin ulos kuin sisäänpäinkin vaikuttava toiminta tulisivat aivan välittömästi puolueesta tai siihen kuuluvista järjestöistä riippuviksi. Tämä pyrkimys, keskittää puoluetoiminta puolueen ja sen järjestöjen välittömän vaikutuksen alaiseksi, ei johdu yksin siitä, että näin keskitettyjen liikkeitten tulot saataisiin yksin puoluetta hyödyttäväksi, vaan enemmän siitä, että puolueen ja järjestöjen täydellinen kontrollivalta niiden yli olisi täten taattu.

Hyvin pitkälle tähän suuntaan on kehittynyt sosialidemokratisen kirjallisuuden kustannustoimi, joka takavuosina oli paljon enemmän yksityisten käsissä, joitten päätarkoituksena oli paremmin suuren voiton saavuttaminen kuin arvokkaan sos.-dem. valistuksen levittäminen. Tosin tässä on päästy vasta puoli askelta eteenpäin, kun kustannustoimi on siirtynyt etupäässä puoluelehtiä kustantavain osakeyhtiöitten ja osuuskuntain haltuun, eivätkä siis vielä ole aivan puoluejärjestöjen määrättävissä.

Puoluejärjestöistä riippuvaiseksi on myös suullinen agitatsioni täytynyt tehdä. Olihan puoluetoimikunnan ja piiritoimikuntain pakko ryhtyä vastustaviin toimenpiteisiin niiden tovereiden suhteen, jotka n. s. kolehdin varassa liikkuivat puheita pitämässä, koska ei voitu olla varmoja että heidän toimintansa ja puheensa olisivat aina olleet puolueelle eduksi.

Viime aikoina ovat muutamat piirijärjestöt ostaneet haltuunsa piirissä olevan puoluelehden painokoneet, maksamalla niitten velat, joka toimenpide, on alku siihen, että piirien järjestöt tulevaisuudessa tulevat lopullisesti omistamaan nämät lehdet ja niiden talouden.

Edellämainittuihin nähden ollaan siis kehittymässä hyvälle tolalle. Sitä vastoin on puolue vailla sitä yhtenäisyyttä ja niitä siteitä jotka ulkomailla ovat sos.-dem. puolueen ja sen pää-äänenkannattajat yhdistäneet. Puolueen pää-äänenkannattajan omistaa puolueesta ulkopuolella oleva yhtiö, johon kuuluu joitakuista vastustaviin puolueisiin lukeutuviakin ja lisäksi sellaisia, joilla ei ole mitään erityisiä harrastuksia sitä puoluetta kohtaan, jonka ensimmäinen lehti »Työmies» on. Kun mainitulla osakeyhtiöllä on täysi valta määrätä lehden kannasta, toimituksesta, taloudenhoidosta ja kaikista lehteä koskevista kysymyksistä, valita yksinään koko yhtiön toimeenpaneva johtokunta, ilman että sillä puolueella jota lehti ja sen yhtiö saapi kiittää menestystensä on mitään sananvaltaa, niin täytyy sanoa, että puolueemme ja sen pää-äänenkannattajan keskinäinen suhde on vielä aivan alkuperäisellä kannalla. Emme tahdo nyt väittää etteikö pää-äänenkannattajamme olisi täyttänyt sille kuuluvaa tehtävää, vaikkakin sen asioista ei ole saanut edes osaksikaan puolue määrätä, mutta, vaikka ei vielä olisikaan mitään aihetta luulla ettei lehti edelleenkin seisoi oikealla kannalla, niin siitä huolimatta on puolueen ja sen pää-äänenkannattajan erillään pysyttäminen puolueelle haitaksi ja sosialidemokratialle vierasta. Epäkohta on jo ennenkin ollut puheenalaisena, esim. Viipurin kokouksessa hyväksyttiin asiasta koko pitkälle käyvät ponnet. Tampereen ylimääräisessä puoluekokouksessa lausuttiin toivomus, että saataisiin jonkunlainen tarkastuskomitea joka valvoisi, että puoluelehtien sisältö vastaisi täysin tarkoitustaan ja asia jätettiin silloiselle puoluehallinnolle seuraavalle puoluekokoukselle esittämistä varten.

Lienee siis jo aika puoluekokouksen ryhtyä sellaisiin toimiin, että puolueen oikeudet puolueen pää-äänenkannattajaan nähden tulisivat lähimmässä tulevaisuudessa tyydytettyä. Miten paljon Suomessa ollaan tässä suhteessa jälessä muita maita, osoittaa seuraava katsaus:

Saksa. „Vorwärts“-lehti on sos.-dem. puolueen omaisuutta. Valvomaan sen periaatteellista ja taktillista kantaa sekä sen rahallista hallintoa valitsevat Berliinissä ja esikaupungeissa asuvat puoluetoverit pajnotoimikunnan (Presskommission), johon kuuluu korkeintaan kaksi jäsentä joka vaalipiiristä. Tämä, yhdessä puoluetoimikunnan (Partei-vorstand) kanssa, ratkaisee kaikki Vorwärtsiä koskevat kysymykset, m. m. valitsee ja eroittaa toimittajia ja muita lehden palveluksessa olevia henkilöitä. Erimielisyyden sattuessa puolue- ja painotoimikunnan välillä ratkaisee puolueenuevosto (Kontrollkomission) yhdessä edellämainittujen toimikuntien kanssa, jolloin jokaisella näistä kolmesta on yksi ääni.

Saksan noin 70 sos.-dem. paikallislehteä on paikallisten puoluejärjestöjen hallussa, ja nämä valvovat valittujen kontroUitoimikuntien

kautta niiden toimintaa. Ylin valvonta kuuluu puoluesääntöjen mukaan puoluetoimikunnalle.

Ranska. „L'Humanité", joka alussa oli yksityisen yhtiön kustantama, on vähitellen siirtynyt, jollei muodollisesti, niin kuitenkin asiallisesti, puolueen omaisuudeksi. Puolue on joko ostanut tai muulla tavalla saanut haltuunsa 37 % koko osakepääomasta, 5 % on eri puoluejärjestöjen, ammattiyhdistysten ja osuuskuntien sekä 58 % yksityisten tunnettujen puoluetoverien hallussa. Yhtiön johtokunta on vuodesta 1910 seuraavalla tavalla valittu: puoluetoimikunta on valinnut 7 jäsentä, eduskuntaryhmällä on ollut 3, ammattiyhdistyksillä 2 ja sosialistisilla osuuskunnilla 2 edustajaa, joiden lisäksi yhtiön vuosikokous, vahvistettuaan edellämainittujen edustajain vaalin, on itse puolestaan valinnut 5. Päätoimittajan on valinnut puoluekokous, muut toimittajat puoluetoimikunta.

Englanti. „Labour Leader", enin levinnyt työväen viikkolehti ja J. L. P:n virallinen äänenkannattaja, on osakeyhtiön kustantama. Pääoma on 150,000 mk:aa, jaettuna 25 mk:n osakkeihin, mutta ainoastaan tuhannella niistä seuraa äänioikeus ja nämä ovat puoluetoimikunnan hallussa. Tämä myös valitsee toimittajat. Kuukausilehti „Socialist Review" on myös puolueen omaisuutta, ja puoluetoimikunta valitsee toimittajat.

S.-D.-Puolueen äänenkannattajat ovat erään sen keskuudessa tätä varten perustetun liiton kustantamat.

Venäjä. Puolueen pää-äänenkannattaja „Sozialdemokrat" on puolueen omaisuutta. Tukholmassa 1906 pidetty puoluekokous valitsi itse toimittajat, mutta kun tällä tavalla saatiin ikäänkuin kaksi puoluehallintoa, niin päätti Lontoossa 1907 pidetty puoluekokous yksimielisesti antaa puoluetoimikunnalle toimeksi valita kaikki toimittajat.

Ruotsi. Pää-äänenkannattaja „Socialdemokraten" on Tukholman ammattiyhdistysten omistama. Nämä valitsevat tai erottavat edustajaansa kautta (kontrahentförsamlingen) sen toimittajat.

Paikalliset lehdet ovat joko osuuskuntien tahi osakeyhtiöiden kustantamat, ja nämä valitsevat toimittajat. Osakkeet ovat kunnallisjärjestöjen (arbetarkommuner) ja ammattiyhdistysten hallussa.

Puoluehallinto valvoo lehtien periaatteellista kantaa; rahastonhoitajansa kautta valvoo puoluehallinto myös niiden taloutta.

Norja. Pää-äänenkannattaja »Social-Demokraten" on puolueen omaisuutta. Puoluekokous valitsee sen päätoimittajan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Muut toimittajat y. m. valitsee puoluehallinto. Lehden tilit esitetään puoluekokoukselle. Päätoimittaja on niistä vastuunalainen.

Paikalliset lehdet ovat paikallisten järjestöjen omaisuutta. Nämä joko itse tahi — mikä on tavallisinta — toimikuntiansa kautta valitsevat toimittajat.

Tanska. Pää-äänenkannattaja „Social-Demokraten" alkoi yksityisenä yrityksenä v. 1871, mutta siirtyi kohta Köpenhaminan y. m. työväenjärjestöjen omaisuudeksi. V. 1889 päätettiin ottaa silloin ilmestyvät 2 sos.-dem. maaseutulehteä „Soc-D:in" haltuun sekä julaista kaikki vastaisesti syntyvät maaseutulehdet sen haaralehtinä. Kaikki Tanskan työväenlehdet ovat siis yhden johdon alaisena.

Osuuksia voivat ostaa ainostaan puolueeseen tai ammattijärjestykseen kuuluvat yhdistykset. Mikään yhdistys ei saa omistaa enemmän kuin 120 osuutta. Lehden asioista päättää edustajakokous (kontrahentmödet), johon joka yhdistys saa valita yhden edustajan 4 osuutta kohti. Tämä kokous valitsee 5 miehistä »kontrollikomitean", joka kokoontuu kerta viikossa ja ja valvoo lehden virkailijain toimintaa. Edustajakokous valitsee myös liikkeen johtajan sekä päätoimittajan, molemmat kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan; nämä ovat vastuunalaisia edustajakokoukselle.

Tänä vuonna on kuitenkin tehty ehdotus, jonka mukaan puolue ja ammattijärjestö yhteensä vähitellen ostaisivat kaikki osuudet. Lehden asioista tulisi määräämään erityinen edustajakokous (representantskabet) johon puoluejärjestöt valitsevat puolueäänestyksen kautta yhteensä 40 edustajaa, sekä eri ammattiliitot, jäsenluvusta riippuen, 1 ä 5 edustajaa. Tämä kokous valitsisi 5 miehistä johtokunnan (forretningsudvalget). — Tämän ohella pidettäisiin eri maaseutulehtien alueella kokouksia johon~paik. järjestöt valitsevat edustajia ja jotka valitsevat paikallisia „kontrollikomiteoja" valvomaan lehtien toimintaa.

Vertaileva yhteenveto. Yleensä ovat sos.-dem. puoluelehdet alkaneet toimintansa yksityisinä yrityksinä, yksityisten puoluetoverien kustantamina ja toimittamina. Mutta siinä määrin kuin liike on vakiintunut, on yhä enemmän tullut tarpeen vaatimaksi lehti, joka on ollut ilmestymisensä sekä toimittamisensa suhteen yksityisistä riippumaton. Joskus on lehden järjestöjen haltuun siirtymistä helpoittanut taloudellinen pula, johon lehdet ovat joutuneet ja joka on pakottanut järjestöt ryhtymään toimenpiteisiin.

Mitä puolueiden pää-äänenkannattajiin tulee, ei kuitenkaan yleensä ole tyydytty siihen, että ne ovat paikallisjärjestöjen hallussa, koska silloin ei ole varmuutta että ne ilmaisevat puolueessa vallassa olevat mielipiteet. Sentähden on pyritty saamaan pää-äänenkannattaja puolueen välittömäksi omaisuudeksi, mikä jo Saksassa, Ranskassa (jokseenkin), Englannissa, Venäjällä ja Norjassa on toteutunut ja Tanskassa mahdollisesti tulee kohta toteutumaan. Tässä on kuitenkin Saksassa otettu huomioon, että puolueen pää-äänenkannattaja samalla on erään vussin seudun, nim. pääkaupungin ja sen ympäristön paikallislehtenä, johon nähden on myös tämän seudun puoluetovereille varattu vaikutusvaltaa päälehden suhteen. Ranskassa taas on koetettu

taata tämmöistä valtaa ammatillisen ja osuustoiminnallisen liikkeen kannattajille.

Niissä maissa, missä pää-äänenkannattaja on puolueen oma, harjoittaa puolue määäämisvaltaansa osaksi välittömästi, siten että puoluekokouksissa valitaan päätoimittaja (Ranskassa, Norjassa) tahi jäseniä lehden johtokuntaan (Ranskassa, missä yhtiö nimellisesti kustantaa lehteä), osaksi välillisesti, siten, että puoluetoimikunta valitsee joko koko toimituksen (Englannissa, Venäjällä, Saksassa yhdessä „painotoimikunnan^A kanssa), tahi sen muut jäsenet paitsi päätoimittajan (Ranskassa, Norjassa).

Vaikkakin mainitut ulkomaitten esimerkit näyttävät, että useissa maissa puolue kokonaan omistaa sen pää-äänenkannattajan ja niissä maissa missä ei näin pitkälle vielä ole ehditty, pyritään samaan päämaaliin, niin ei meillä kumminkaan vielä voida näin pitkälle yhdellä kertaa yrittää. Löytyyhän syitä, joihin nähden lieenee parasta, että pää-äänenkannattajamme ainakin nimellisesti omistaa vielä osakeyhtiö. Muutenkin riittää toistaiseksi kun puoluekokous lausuu vakavan toivomuksensa pää-äänenkannattajamme puolueen omaisuudeksi joutumisesta ja samalla antaa ohjeita puoluetoimikunnalle ja -neuvostolle niistä käytännöllisistä tehtävistä mitkä nyt jo voitaisiin toteuttaa.

Sellaisista ensitehtävistä, jotka puoluekokous nyt jo voisi vaatia käytäntöön pantavaksi ja joita tuskin lehden yhtiökokouksaan vastustaisi, koska ne uudistukset lisäisivät lehdelle kannatusta, mainittakoon :

1. että puoluekokous kehoittaa puoluetoimikuntaa hankkimaan Työväen Sanomalehtiyhtiön osakkeita joko oston kautta tai muulla sopivalla tavalla yksityisiltä osakkeen omistajilta puolueelle, joten puolue tulisi suurimmaksi lehden osakepääoman omistajaksi.

2. että puoluekokous antaa puoluetoimikunnalle tehtäväksi esittää tulevalle Työväen Sanomalehtiosakeyhtiön kokoukselle yhtiön sääntöihin tehtäväksi sellaisia muutoksia, että osakkeitten omistajilla olisi yhtiössä ääniä osakeluvun mukaan. Näin saataisiin puolueen ja osakkeita omistavien järjestöjen ylivalta yhtiössä, johon nyt ensialuksi olisi päästävä, ja

3. että mainittu yhtiökokous myöntäisi puolueeneuvostolle määäämisvallan lehden toimittajien toimeensa ottamisessa ja erottamisessa. Täten tulisivat lehden toimittajat riippuvaiseksi puolueeneuvostosta, eikä kuten nykyään yhtiön johtokunnasta.

4. että yhtiökokous valitseisi yhtiön johtokuntaan 3 puolueeneuvoston ja yhden Uudenmaan 1. sos.-dem. piirikokouksen esittämää henkilöä, jolloin puolueelle ja piirille tulisi mahdolliseksi tutustua yhtiön sisäisiin asioihin ja vaikuttaa täten yhteisten etujen hyväksi sekä,

5. että osakeyhtiön mahdollisesti tuottamaa vuosivoittoa ei jaettaisi osakkaille, vaan annettaisiin puolueelle käytettäväksi puoluetarkoituksiin.

Ylläolevan perusteella ehdotetaan puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavaa:

että puoluekokous pitää tärkeänä jotta puolueen pää^äänenkannattaja saadaan lähimmässä tulevaisuudessa puolueen välittömän vaikutuksen ja määräämisvallan alaiseksi.

Lähimpänä tehtävänä edellämainitun päämäärän saavuttamiseksi päättää puoluekokous:

että puoluetoimikunnan on ryhdyttävä toimenpiteihin osakkeiden hankkimiseksi yksityisiltä osakkeiden omistajilta puolueelle Työväen Sanomalehtiosakeyhtiössä joko oston kautta korkeintaan osakkeiden nimellisarvosta tai muulla sopivalla tavalla, ja

että puoluetoimikunta tehköön ehdotuksen Työväen Sanomalehtiosakeyhtiön vuosikokoukselle.

1. että yhtiösäännöt muutettaisiin niin, että osakkeen omistajilla olisi yhtiössä sikäli ääniä kuin on osakkeita;

2. että yhtiökokous myöntäisi määräämisvallan lehden toimittajaan ottamisessa ja erottamisessa puolueenuevostolle, jolle samoin kuin puoluekokoukselle nämä olisivat vastuunalaiset lehden kannasta;

3. että yhtiökokous suostuisi valitsemaan yhtiön johtokuntaan 3 puolueenuevoston ja yhden Uudenmaan läänin sos.-dem. piirikokouksen esittämää henkilöä, ja

4. että yhtiön mahdollisesti tuottamasta voitosta varoja luovutettaisiin ainoastaan puolueelle puoluetarkoituksiin.

Tämän yhteydessä lausuu puoluekokous toivomuksen, että piiri-järjestöt ryhtyvät piirinsä puoluelehtien suhteen samansuuntaisiin toimiin.

Uusien puoluelehtien perustaminen ja jo perustettujen ja puolue- järjestöjen väliset suhteet.

Puolueneuvoston alustus puoluekokoukselle.

Hyvin toimitettu ja hyvässä taloudellisessa asemassa oleva sanomalehdistö on työväenliikkeen paras ase. Lähempää perustelua tai selvitystä ei tämä väite kaipaa. Sentähden on järjestöjen ja puolueen jäsenten velvollisuus toimia tällaisen sanomalehdistön aikaansaamiseksi. Toiminta on järjestettävä sanomalehdistön kokonaisuutena silmällä pitäen, joten paikalliset hairahdukset ovat syrjäytettävät.

Tätä itsestään selvää periaatetta, jota melkein poikkeuksetta seurataan sosialidemokratisissa puolueissa ulkomailla, ei meillä ole aina toteutettu. Löytyy paikkakuntia, joissa n. s. nurkkaharrastukset ovat näyttäneet kyllin voimakkaiksi aikaan saadakseen paikallissanomalehtiä, jotka oikeastaan ovat elämisen mahdollisuutta vailla, koska niiden levenemisala osaksi on ollut liian rajoitettua, ja koska niitä avustavat järjestöt useimmiten ovat olleet liian vähäpätöiset ja harvat. Sentapaiset sanomalehtihankkeet ovat sitte saaneet taistella ainaisten vaikeuksien kanssa, jotka eivät ole vähentyneet, syystä että ei ole voitu hankkia tarpeeksi pääomaa ja riittävää määrää tilaajia, ja tämä on tietysti suuresti vaikeuttanut sanomalehden toimittamista (huonosti palkatut toimittajat ja hyvin alkuperäisellä kannalla oleva tekniikka). Syystä voidaan epäillä josko hanke on hyödyttänyt sosialidemokratista työväenliikettä, etenkin jos ottaa huomioon että sellainen sanomalehti luonnollisesti jossain määrin on vahingoittanut vanhempia puoluelehtiä ja sitäpaitsi on siitä koitunut suuri taloudellinen rasitus niille järjestöille ja yksityisille, jotka ovat sitä kannattaneet.

Yllämainittuja epäkohtia ei voida poistaa muuten kuin puoluepäätöksen kautta ja ehdottaa puolue-toimikunta sentähden, että puoluekokous lausuisi:

- 1) että uusia puolueen sanomalehtiä perustettaisiin entistä tarkem-

man harkinnan jälkeen ja vaan puolueeneuvoston myöntymyksellä. Uutta sanomalehteä perustettaessa on puolueenuevostolle todistettava: a) että riittävästi pääomaa voidaan hankkia; b) että sanomalehdellä on tarpeeksi leviämisalaa, sekä c) että sanomalehteen tarvittavat kellovulliset toimihenkilöt ovat saatavissa.

Sanomalehteä, joka perustetaan ilman puolueeneuvoston suostumusta ei voida hyväksyä puoluelehdeksi ja on puolueeneuvostolla oikeus ryhtyä sellaisen sanomalehden suhteen niihin toimenpiteisiin kun se katsoo tarpeelliseksi.

2) sellaisten puoluelehtien suhteen, jotka aikovat ottaa lainoja puolueeseen kuuluvilta osastoilta taikka puoluevelvollisuuteen y. m. vetoamalla kehoittavat osastoja ostamaan suuremman määrän osakkeita tai osuuksia lehteen jonka taloudellinen asema on jatkuvasti horjuva, voi puoluetuimikunta puolueeneuvoston kautta ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin jos sellaisen lehden piiriin kuuluvan puolueosaston tai jäsenen puolelta siitä huomautetaan. Mainitunlaisten lehtien on pyydetessä annettava puoluetuimikunnalle tarpeellisia tietoja lehden asemasta. Lehtien, jotka aikovat ryhtyä laajempaan avunkeräykseen tai puolueen jäsenien verottamiseen kehotetaan kääntymään puolueeneuvoston puoleen ja pyytämään sen suositusta.

Jos piirikokous on päättänyt verottaa tai pakkolainalla rasittaa järjestöjä puoluelehden hyväksi, on asia alistettava puoluetuimikunnan tarkastettavaksi, joka, jollei voi piirikokouksen tekemää päätöstä hyväksyä, jättää sen puolueeneuvoston ratkaistavaksi.

3) että puolueeneuvostolla, jos se katsoo siihen olevan syytä, on oikeus ryhtyä neuvottelemaan, vaikkakaan ei päättämään, sellaisten puoluelehtien asemasta, joista se katsoo puolueen etuun nähden parhaaksi, että ne joko liittyvät samassa vaalipiirissä olevaan puoluelehden taikka kokonaan lakkautetaan.

Olisiko puolueen saatava itselleen äänenkannattajansa yli määräämisvaltaa?

Kysymyksen johdosta esittää F. Koskinen seuraavaa:

Puolueen pää-äänenkannattajalehden vakinaiset toimittajat ottaa toimeensa ja erottaa toimestaan lehteä kustantavan osakeyhtiön johtokunta yhdessä sosialidemokratisen puolueeneuvoston kanssa.

Puoluetuimikunta ja puolueeneuvosto ovat velvolliset pitämään huolta siitä, että puolueen pää-äänenkannattaja valvoo puolueen asioita sosialidemokratian periaatteisiin soveltuvalle tavalla.

2. Sos. dem. puolueen ja sos.-dem. nuorisoliiton suhtautuminen toisiinsa.

Asiasta esittää J. Railo puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavaa:

»Viitaten siihen määritelmään, joka puolueohjelmassa lausutaan sanoilla: „Yhä kohoava teknillinen edistys, yhä kasvava tuotannon ja omaisuuden sekä kaiken taloudellisen vallan keskittyminen kapitalistisen ja kapitalistiryhmien käsiin vaikuttaa, että yhä suuremmat joukot ennen itsenäisiä pikkuteollisuuden harjottajia ja pikkutilallisia menettävät tuotannon välikappaleensa ja joutuvat milloin pätkätyöläisinä, milloin palkattuina apulaisina, milloin velkataakan alaisiksi sortuneina joko suorastaan tai välillisesti kapitalisteista riippuviksi, huomauttaa kokous,

että tämä kehitys samalla yhä suurenevassa määrässä poistaa nuorten ja täysi-ikäisten työläisten välillä ennen vallinnutta ja osittain vieläkin vallitsevaa työvoiman riistämistavassa ilmennyt ja vieläkin ilmenevää sekä siitä johtuvaa erilaisuutta, pyrkien asettamaan heidät rinnakkain yhdenvertaiseksi samallaisen riippuvaisuuden ja kapitalistisen riistämisen alaisiksi, seka painostaa puoluetoverien ja työläisluokan nuorison mieliin,

että yhä täydellisemmäksi käyvä konetekniikka tekee päivä päivältä alinomaa suurenevan määrän ihmistyövoimaa tarpeettomaksi tuotannon palveluksessa sekä samalla aikaansaa entistä suuremman alaikäisten ja nuorten työläisten työvoiman riistämismahdollisuuden, aiheuttaen siten samalla täysi-ikäisten työläisten yhä suurenevan syrjään työntämisen teollisuuden palveluksesta ja nuorison näännyttämisen koneiden ääressä ellei järjestäytymis- ja lainsäädäntötietä saada sille estettä asetetuksi.

Koska ylläesitetyn asiointilan todelliset syyt ovat kapitalistisessa yhteiskuntajärjestelmässä, on siis tämän asiointilan poistaminen mahdollinen vasta sen jälkeen, kuin yhteiskunnalliset vastakohdat ja niiden tuottamat seuraukset poistetaan, joka tapahtuu sosialidemokratian voittaessa. Tämän tähden ja erittäinkin katsoen siihen, että edelläesitetystä taloudellisesta kehityksestä aiheutuva työläisnuorison luokka-asema moninaisine surkeine seurauksineen epäilemättä on omiaan saattamaan työläisluokan nuorison luokkatunteet hereille ja sen kautta muodostaa sosialismin edistymiselle sopivan maaperän, mutta toiselta puolen myöskin tekee mahdottomaksi näiden luokkatunteiden kehittymisen selväksi luokkatietoisuudeksi, ellei nuoriso saa tarpeellista tukea kehityksessään, painostaa puoluekokous kaikkien järjestyneitten työläisten mieliin työläisluokan nuorison järjestäytymis- ja sosialistisen kasvatuliikkeen suurta tärkeyttä ja päättää käytännössä noudatettavaksi seuraavaa:

l:o. Työläisluokan vanhempien on mahdollisimman aikaisin johdettava poikansa ja tyttärensä sos.-dem. nuorisoliiton osastojen jäsenyyteen ja siellä, missä nuoriso itse on liian heikko näitä osastoja perustamaan, joko itse niitä perustettava tai ainakin avustettava nuorisoa sekä siellä, missä nuoriso-osastot syystä tai toisesta viettävät kituvaa elämää, tehtävä voitavansa näiden syiden poistamiseksi ja annettava osastoille kaikkea asiointilain kulloinkin vaatimaa avustusta;

2:o. Työläisluokan vanhempien on koetettava varoa, ettei heidän lapsensa ja nuorisonsa saa antautua sellaisten työväenluokan nuorison luokkatietoisuuden selväksi kehittymiselle vahingollisten liikkeiden kuin porvarillisten nuorisoseurojen, sunnuntaioulujen, kristillisten nuorisoyhdistysten ja partiopoikajoukkojen vaikutusten alaisiksi;

3. Työläisluokan nuorisoa itseään kehottaa puoluekokous entistä tarmokkaammin työskentelemään järjestäymis- ja itsekasvatustyönsä edistämiseksi ja tätä työtä tukeakseen myöntää seuraavaan puoluekokoukseen asti Smk. 1,500 suuruisen vuotuisen agitatsioonivastuksen Suomen sos.-dem. nuorisoliitolle käytettäväksi liittokokouksen päätösten ja liittoneuvoston sekä liittotoimikunnan harkinnan mukaiseen agitatsioonityöhön, velvottaen samalla liiton antamaan siten suorittamastaan agitatsioonityöstä täydellisen selostuskertomuksen tulevalle puoluekokoukselle.

4. Siihen katsoen, että liiton osastoihin kuuluu alle 18-vuotiaita, ei puoluekokous katso voivansa organisesti yhdistää liittoa puolueeseen eikä myöskään velvottaa sitä suorittamaan puolueveroja, vaan viitaten Suomen sos.-dem. nuorisoliiton Kotkan edustajakokouksen päätökseen, jossa sanotaan:

„1) Köyhälistönuorison on uskollisena luokkataistelulle tarmokkaasti taisteltava kotimaista taantumusta vastaan, joka ilmenee m. m. eräitten porvarillisten ryhmien katalassa juonittelussa koettaa venäläistä taantumusta hyväksi käyttäen, tehdä tyhjiksi kansanvaltaiset uudistukset maassamme;

2) Sosialidemokratian nuorison on vältettävä hajanaisia ja varomattomia tekoja ja sentähden on alistuttava noudattamaan sos.-dem. puoluejoimikunnan ja -neuvoston päätöksiä tärkeissä toimin taolaisuuksissa samoin kuin on tarkasti silmälläpidettävä, että pimeät voimat eivät pääse harjottamaan provokatsionia nuorison keskuudessa,”

velvottaa liiton näitä määräyksiä noudattamaan ja tunnustaa Suomen sos.-dem. nuorisoliiton sen perusteella sosialidemokratiseksi järjestöksi sekä oikeuttaa sen kuulumaan kansainväliseen sosialistiseen nuorisosihteeristöön ja olemaan edustettuna kansainvälisissä edustajakokouksissa.

* * *

Edellä olevan esityksen johdosta ehdottaa puolue toimikunta:

että Suomen sos.-dem. Nuorisoliitolle myönnettävä agitatsioni-avustuksen suuruus määrättäisiin 1,000 markaksi vuodessa ja,

että korkeimmaksi ikärajaksi, josta alkaen jokaisen sos.-dem. Nuorisoliiton jäsenen on kuuluttava puolueeseen, määrättäisiin 20 vuotta.

4. Turun 1. etel. sos.-dem. vaalipiirijärjestön ja puolue neuvoston väliset selkkaukset.

Puolue neuvoston lausunto puolue kokoukselle.

Kun Turun piirin piirikokous ja toimikunta ovat tehneet itsensä syyppääksi puolue erikokseen jatkuvasti vastustamalla puolue neuvoston tekemiä päätöksiä ja kun tällainen oikuttelemine on järjestö sääntöjen ja puolueen päätöksen rikkomista joka, ellei sellaista ajoissa lopeteta, saattaa viedä arveluttavimpiin seurauksiin, päättää kokous

vielä kerran teroittaa puolue jäsenten mieliin ehdottoman puolue kurin ja puolueen yhtenäisyyden noudattamista, sekä lausua Turun 1. etel. vaalipiirin kolmelle viimeiselle piirikokoukselle ja samaan aikaan toimessa olleelle piiritoimikunnalle mitä ankaramman varoituksen siitä vastustuksesta, jota sanottu piiri on jatkuvasti puolue neuvoston päätöksiä vastaan harjoittanut, sekä myöntää puolue neuvostolle oikeuden, jos jotain tällaista vielä tapahtuu, ryhtyä sitä tai niitä vastaan kaikkiin tarvittaviin toimiin, vieläpä puolueesta erottamiseenkin.

Samalla puolue kokous yhtyy siihen käsitykseen jonka puolue toimikunta ja puolue neuvosto ovat järjestö säännöistä verojen kantotapaa koskevasta kohdasta lausuneet.

Muutosehdotuksia puolueen ... * ä 1 * järjestösaantoinin.

5. Muutos-ehdotus puolueen järjestösääntöjen 20 §:ään.

F. Koskinen esittää, että puoluekokous päättäisi muuttaa sanotun pykälän kuulumaan seuraavasti:

„Edustajaksi valitut kokoontuvat kunakin vuonna syyskuulla ja tarvittaessa useammin vaalipiirijärjestöjen edustajakokoukseksi.”

* * *

Puoluetoimikunnan lausunto edellä esitetyn johdosta.

Esitetty muutos sisältää piirikokousten ajan siirtämisen huhtikuusta syyskuuhun. Kun nyt kuitenkin varsinaisten valtiopäivienkin toimittamisesta johtuvat toimenpiteet, kuten edustajaehdokkaitten asettaminen y. m. tehtävät sekä tämän lisäksi puolueilaston teko, vaatisivat piirikokousten ajan pysyttämistä entisellään ja kun huhtikuuhun mennessä ovat jo kaikki yhdistykset ennättäneet pitää vuosikokouksensa niin ehdottaa puoluetoimikunta:

että puoluekokous hylkäisi edellä olevan esityksen.

6. Eduskuntaehdokkaiden asettaminen.

Altistus puoluekokoukselle.

Eduskuntaehdokkaiden asetteluun nähden ei puoluekokous tähän saakka ole mitään yleistä pääpiirteistä menettelytapaa määrännyt, vaan on eri vaalipiireissä noudatettu, missä enemmän, missä vähemmän kansanvaltaista tapaa. Riitaisuuksia on tuon tuostakin sattunut; yksi vaalipiirin osa on voinut nousta toista vastaan. Toisten kansanvaltaisuus on toisten mielestä ollut nurkkaharrastusta. Ja vaalipiirikokoukset usein ovat tämän johdosta muodostuneet keskinäisiksi tais-

telutemmellyskentiksi; sen sijaan kuin tässä voisi käydä kaikki rauhallisesti ja sovussa, jos puoluekokous olisi määritellyt pääkohdissaan tavan minkä se on havainnut kansanvaltaiseksi.

Edellisen tavan suurimpana etuna pidetään sen suoma tilaa paikallisille ehdokkaille välttämisen vaaran, että valitsijayhdistysten listoille tulisi ehdokkaita, joita sen alueella ei ole äänestetty. Jälkimäinen tapa on edellisen vastakohta. Ehdokkaista on määräämässä koko vaalipiirin järjestyneet; siis yleiset siirtyy paikallisedun edelle. Kukin valitsija pitää silmämääränään silloin, että puolue saa mahdollisimman kyvykkäitä edustajia huolimatta heidän asuinpaikoistaan. Jälkimmäisen menettelytavan puolesta puhuu myös se seikka, että ehdokkaat tulevat ennen äänestystä arvostelun alaiseksi, mikä seikka valitsijayhdistyksittäin äänestettäessä jää tapahtumatta. On kyllä sanottu, että piirikokoukset arvostellessaan liiaksi karsivat ehdokkaita ja tämän olevan siten ristiriidassa kansanvaltaisuuden vaatimusten kanssa. Mutta todellisuudessa tuo karsiminen on vaan suojellut ääniä liian paljon hajalle menemästä. Rahalliselta puolelta katsottuna nielee valitsijayhdistysjärjestelmä melkoisesti enemmän varoja, joten ei sitä siltäkään kannalta ole suositeltava. Sitäpaitsi ei puolueen järjestäytymismuodot tiedä mitään valitsijayhdistyspiireistä, vaan ovat ne vaan vaalilain edellyttämiä muotoja, joita meidän ei ole tarpeellinen enemmän seurata kuin vaalilain noudattamiseksi on välttämätöntä.

Edelläoleviin seikkoihin nähden ehdotamme, että puoluekokous ottaisi asian tarkoin harkittavakseen ja hyväksyisi puolueen järjestösääntöjen 21 pykälän 5 kohtaan lisättäväksi eduskuntaehdokkaiden asettamisen puolueäänestyksellä vaalipiirittäin enemmistövaaleilla. Periaatteessa kyllä olemme suhteellisen vaalien kannalla, mutta kun niiden toteuttamisesta koituisi vielä suuria vaikeuksia, niin on toistaiseksi täytynyt niistä luopua enemmistövaalien hyväksi. Kuitenkin tämän johdosta olisi takeeksi määrättävä, että on äänestettävä piirikokouksen päättämää vissää lukua. On joissakin tapauksissa voinut tapahtua semmoistakin, että paikallisten harrastusten kiihottamina enemmistövaaleissa on pelkästään yhtä, kahta henkilöä äänestetty. Tämmöinen menettely voi johtaa puolueäänestyksen aivan harhaan. Oikeudenmukaisinta olisi, että kukin äänestäjä sanoisi sanottavansa niin monesta ehdokkaasta, kuin piiri mahdollisesti saa vaaleissa läpi. Näin tapahtuneen äänestyksen perusteella olisi sitten piirikokouksen valitseman toimikunnan asetettava ehdokkaat lopullisesti listoille pitäen silmällä, että ehdokkaat tulevat valituiksi siinä järjestyksessä, kun heidän äänimääränsä edellyttää.

Ehdotuksemme mukaan tulisi järjestösääntöjen 21 pykälän 5 kohta kuulumaan seuraavasti:

Vaalipiirikokous järjestää valtiollisten vaalien edellisessä kokouk-

sessä piirin sosialidemokratiset valitsijayhdistykset ja sosialidemokratisten ehdokkaiden asettamisen puolueäänestyksen alaiseksi vaalipiirissä enemmistövaaleilla, jolloin äänestetään piirikokouksen päättämää määrättyä ehdokaslukua koko vaalipiiriäänestyksessä. Enemmän ääniä saaneet asetetaan listoille niin, että ehdokkaat tulevat valituksi siinä järjestyksessä kuin heidän saamansa äänimäärä edellyttää.

Viipurin läänin länt. vaalija, sos.-dem. piiritoimikunta.

* * *

Puoluetoimikunnan lausunto edellä olevan johdosta.

Edellä oleva lisäehdotus puolueen järjestösääntöjen 21 §:lään olisi itse asiaan katsoen hyväksyttävä. Katsoen kuitenkin siihen, että säännöt näin yksityiskohtaisesti määrittelevinä tulisivat hyvin laajoiksi, niin ehdottaa puoluetoimikunta,

että puoluekokous antaisi asiasta lausunnon, joka lausunto sitte pöytäkirjaan merkittynä olisi ohjeena eduskuntaehdokkaiden asettamisessa.

7. Vilppulan kunnan 10 järjestöä esittävät puolueen järjestösääntöihin seuraavia muutoksia:

5 §. Puolueen jäsenen on suoritettava puolueelle, piirille ja kunnalliseen toimintaan menevät verot kupongeissa, jotka puoluetoimikunta toimittaa itsekullekin paikallisjärjestölle. Kupongin hinta määrättäköön S. t. Liiton sääntöjen 3:n pykälän mukaan. Kupongin hinnasta jää toinen puoli paikallisosastolle. Toinen puoli lankee edellämainittuihin veroihin.

19 §. Jokaisesta kunnasta valitaan yksi edustaja kutakin järjestöä kohti piirikokoukseen. Ja että järjestöt suorittavat itse edustajansa palkan.

31 §. Olisi lisättävä että ratkaisevien äänestysten tuloksia yhdistettäessä, tulee olla yksi jäsen kustakin paikallisjärjestöstä kunnallistoimikunnan kanssa sitä suorittamassa.

35 §. Edustajia puoluekokoukseen valitaan yksi kutakin alkavaa, veronsa täysin maksanutta 100 jäsentä kohti.

50 §. Kokouksessa ratkaistaan asiat annettujen äänten enemmistöllä. (Takaportit pois).

Sitten katsomme tarpeelliseksi lisätä vielä, että itsekullakin valitsijayhdistyksellä olisi oikeus asettaa eduskuntaedustajaehdokkaansa.

* * *

Puoluetoimikunnan lausunto edellä esitetyn johdosta.

Puoluetoimikunnan mielestä on järjestösääntöjen 5 §:n muutosesitys, että verot suoritettaisiin kupongeissa, suurenpuoleinen uudistus, jonka yhtäkkiä käytäntöön ottaminen voisi tuottaa vaikeuksia. Tämä sama tarkoitus voitaneen kai saavuttaa jos puolueen osastot hankkivat sopivan leimasimen, jota käyttävät jäsenmaksuja kuitatessaan. Puoluetoimikunta ehdottaa,

että puheena oleva järjestösääntöjen pykälä vielä toistaiseksi annettaisiin olla muuttamatta voimassa.

Järjestösääntöjen 19 §:n muuttaminen edellä olevan esityksen mukaan lisäisi kovin suuressa määrin piirikokouksien edustajien lukua ja tekisi siten piirikokoukset kovin kalliiksi piirin järjestöille. Puoluetoimikunta ehdottaa:

että esitys hylätään.

Järjestösääntöjen 31 §:n esitetty lisäys johtunee kai epäilyksestä, että kunnallistoimikunnat yksin toimien voisivat ehkä muuttaa vaalien tulosta. Sellaista ei nyt kuitenkaan ole uskottavissa. Jos taas sellaista alettaisiin epäillä, niin silloin pitäisi myös puolueosastojen valitsemat tarkastajat olla piiritoimikuntien työtä samoin tarkastamassa, joka laskee ja yhdistää koko puolueen äänimäärän. Puoluetoimikunta ehdottaa: että lisäysehdotus hylätään.

35 §:n muuttaminen tehdyn esityksen mukaan lisäisi puoluekokouksen edustajien luvun ainakin yli neljä kertaa nykyistä suuremmaksi. Siitä olisi seurauksena, että asioiden käsittely puoluekokouksessa muuttuisi kovin vaikeaksi ja entistä hitaammaksi. Puoluetoimikunta ehdottaa:

että esitystä ei ainakaan siinä muodossa hyväksyttäisi.

50 §:n lyhennysehdotus johtunee kaikesti erehdyksestä. Kun esittäjät tahtovat puheenaolevan pykälän loppuosassa olevat sanat: »paitsi erikoisissa poikkeustapauksissa», poistettavaksi ja luulevat siinä olevan takaportin, jonka avulla ehkä joskus voitaisiin asia ratkaista äänten vähemmistöllä, niin johtunee se siitä, että esittäjät eivät ole ottaneet huomioon sääntöjen 53 §:lää, jossa määrätään miten puoluetoimikunta ja sihteeri valitaan. Puoluetoimikunta ehdottaa:

että lyhennysehdotus hylätään.

Viimeksi olevan esityksen suhteen huomautettakoon, että ehdokkaat kyllä saa valitsijajyhdistys asettaa, mutta kun jokainen valittu edustaja edustaa koko piiriä, niin täytyy myös jokaisella piirissä olevalla osastolla olla oikeus vaikuttaa edustajien listoille asettamisessa. Ehdokkaiden lopullisen asettamisen täytyy tapahtua piirissä toimitetun puolueäänestyksen perusteella.

8. Lisaehdotukset puolueen järjestösääntöjen 3:teen ja 5:teen pykälisiin.

Esittää J. H. Harju:

Että puoluekokous tekisi puolueen järjestyssääntöjen 3:teen ja 5:teen pykälään sellaiset lisäykset,

että puolueyhdistys- ja osasto saa vakavan harkintansa perusteella maksuista vapauttaa todellisesti maksukyvyttömät henkilöt, ja antaa heille täydelliset jäsenoikeudet kaikissa äänestyksissä y. m. ja

että heidät puoluetilastossa merkitään erityiseen »maksuista vapautettujen» sarakkeeseen.

* * *

Puoluetoimikunnan lausunto edellä esitetyn johdosta.

Puoluetoimikunta katsoo edellä esitetyn lisäyksen tarpeettomaksi, koska jokaisella yhdistyksellä on oikeus harkintansa mukaan vapauttaa jäseniään yhdistykselle tulevien jäsenmaksujen suorittamisesta, kuten työkyvyttömyyden, vanhuuden y. m. semmoisten seikkojen perusteella, joko määräajaksi tahi elmaikaisesti. Jos yhdistyksen jäsenmaksuista vapautettu haluaa kuulua puolueeseen ja jos hän on niin peräti köyhä, ettei voi suorittaa puolue- ja piiriveroa eikä kunnalliseen toimintaan meneviä maksuja, niin voihan yhdistys, harkintansa mukaan, suorittaa sellaisen jäsenen puolesta edellämainitut maksut. Joka tapauksessa on parasta, että tämän luontoiset asiat jäävät puolueosastojen ja niihin kuuluvien jäsenten välisiksi asioiksi, joten puoluetoimikunta ehdottaa,

että puoluekokous hylkäisi esityksen.

9. Aikakauslehden perustaminen puolueelle.

Asiasta ehdottaa Anton Huotari seuraavaa:

että puoluekokous päättää perustaa puolueelle toistaiseksi kerran kuussa ilmestyvän aikakauslehden, joka kustannetaan puolueen varoilla; ja

että puoluetoimikunnan ja neuvoston huoleksi jätetään ryhtyä valmistaviin toimenpiteisiin lehden säännöllisen toiminnan aloittamiseksi vuoden 1912 alusta.

* * *

Puoluetoimikunnan lausunto edellä esitetyn johdosta.

Puoluetoimikunta puolestaan kannattaa edelläolevaa esitystä, paitsi mitä tulee lehden säännöllisen toiminnan alottamisajan määräämiseen. Puoluetoimikunta ehdottaa,

että kokous valtuuttaisi puoluetoimikunnan ja -neuvoston ryhtymään valmistaviin toimenpiteisiin lehden säännöllisen toiminnan alottamiseksi vuoden 1912 aikana.

Sosialidemokratisen puolueen suhde esperantokieleen.

Väinö Merivirta esittää asiasta seuraavaa:

„Sen perustuksella, että esperanto oivallis na keinona useitten yhteiskunnassa vallitsevien kielellisten epäkohtien poistamiseen ja katsoen etenkin siihen, että esperanto samalla vastaten kansainvälisen kielen vaatimuksia on sosialismin taistelussa suureksi hyödyksi, päättää kokous

että puolueopisto, kun se perustetaan, ottaa yhdeksi oppiaineekseen esperantokielen. ;

Puoluetoimikunnan lausunto edellä esitetyn johdosta.

Kun esperantokielen oppiaineeksi ottaminen puolueopistossa tulisi syrjäyttämään joitenkin tärkeinä pidettyjen opetusaineiden opetusta, ellei opistoaikaa pit ennettäisi, niin ehdottaa puoluetoimikunta: että ehdotus ainakin toistaiseksi hylätään.

11. Pankkiliike ja sos.-dem. puolue.

Oman pankin perustamisesta sos.-dem. puolueelle esittää A. A. Saarnio,

„että kokous velvoittaisi puoluetoimikunnan ryhtymään toimenpiteisiin sellaisen rahalaitoksen perustamiseksi, joka

l:ksi ei maksa tallettajille ollenkaan korkoja, tai jos nykyinen laki tekee sellaisen perustamisen mahdottomaksi, niin ainoastaan 0,1 tai 0,01 prosenttia, ja

2:ksi antaa lainoja ainoastaan seuroille, yhdistyksille ja osuuskunnille, mutta ei yksityisille henkilöille.”

Puoluetoimikunta ehdottaa,

että esitystä ei otettaisi puoluekokouksessa käsiteltäväksi.

12. Työväenlasten opetusolojen parantamisesta

esittää J. H. Harju puoluekokouksen harkittavaksi:

että eikö olisi tarpeellista perustaa työväenlasten, ja köyhille maksuista vapaita 4—6 luokkaisia sosialistisia alkeis- ja pyhäkouluja, sekä koulu jossa koulutetaan sanotuille kouluille opettajat.

— * —

Esityksen johdosta huomauttaa puoluetoimikunta

puolueen keskuudessa toimivasta „Ihanneliitosta", jonka tarkoituksena on toimittaa työläisten lapsille opetusta sosialistisessa hengessä ja jota puolueen varoilla on avustettu. Tuskinpa muuta voidaan toistaiseksi asiasta tehdä.

13. Puolueemme ja porvarillisten henkivakuutusyhtiöiden välisistä suhteista

esittää S. Laamanen Kauhavan kunnallisjärjestön kannattamana:

1:ksi että sos.-dem. puolueeseen kuuluvat henkilöt, eivät saa puolueesta erottamisen uhalla olla asiamiehinä minkään porvarillisen henkivakuutusyhtiön palveluksessa:

2:ksi että mainitut yhtiöt tulisivat puolueen taholta boikotauksen alaisiksi; ja

3:ksi että kokous päättää ryhtyä niihin toimenpiteisiin, kuin asianhaarat aiheutta antavat.

* * *

Edellä olevan esityksen johdosta ehdottaa puoluetoimikunta:

että puoluekokous hylkäisi esityksen.

Anomusehdotuksia puoluekokoukselle.

14. Anomusehdotus sosialidemokratiseille puoluekokoukselle.

Suomen sosialidemokratinen naisliitto kääntyy sos.-dem. puolueen puoleen anoen, että sos.-dem. puolueen varoista myönnettäisiin

1) sos.-dem. naisliitolle vuosittain 1,500 mk. liiton käytettäväksi luentotoimintaan ja sihteerin palkkauksen avustamiseen;

2) Sos.-dem. Ihanneliittotoimikunnalle 1,500 mk. kerta kaikkiaan seuraavaan puoluekokoukseen saakka käytettäväksi kiertävän ihanneliittotyön neuvon palkkaamiseen, ihanneliittokurssien toimeenpanemiseen ja sosialistisen lasten kirjallisuuden julkaisemiseen.

— "—...,—

Puoluetoimikunta ehdottaa edelläolevan anomuksen johdosta

että sos<*dem. naisliitolle ja ihanneliittotoimikunnalle myönnettäisiin avustusta yhteensä 1,000 mkaa vuodessa. \

15. Suomen palvelijain liiton esitys.

Katsoen siihen, että palvelijat työskentelevät hajallaan ympäri maata, ja koska tämä hajanainen joukko järjestymättömänä on alttiina porvarillisten pimityshommille, ollen samalla valmis ymmärtämättömyydessään vahingoittamaan työväen pyrkimyksiä, Suomen palv. liitto esittää.

1) että puoluekokous myöntäisi Suomen palvelijain liitolle vuosittain 1,000 mk. seuraavaan puoluekokoukseen asti lentolehtisten kustantamista ja levittämistä varten; ja

2) että kokous lausuisi toivomuksen, että sekä puolue- että

piiriagitaattorit sopivissa tilaisuuksissa kohdistaisivat puheensa erikoisesti palkollisten herättämiseen;

3) että niissä paikoissa, missä se on mahdollista, perustettaisiin palvelijaosastoja puoluejärjestöjen avulla.

Puoluetoimikunnan lausunto edellä esitetyn johdosta.

Varojen myöntämisen suhteen Suomen palvelijain liitolle, on puoluetoimikunta ja samoin puolueuuvosto sitä mieltä, ettei erityistä määrärahaa liitolle määrättäisi, vaan että puolueuuvosto saisi, kuten tähänkin asti, myöntää harkintansa mukaan tämänlaatuisia avustuksia.

16. Hämeen 1. pohj. vaalip. sos.-dem. piiritoimikunnan puolesta esittää Kaarlo Hellman:

Muutamia vuosia takaperin ryhdyttiin sosialidemokratisen puolueen taholta suuremmassa määrässä kuin ennen ajamaan käytännöllisiä parannuksia torppariväestölle. Tämä herätti runsaasti vastakaikua tilattoman väestön keskuudessa. Syntyi yleinen innostus "tilattoman väestön kurjan aseman parantamiseksi. Tästä seuranneesta taistelusta käytettiin työvän liikkeessä hyväksyttyjä taistelu.täfK)jä,Jy.ölakkoa.

Kaikki on selvillä, että taloudelliset taistelut, työlakot, valmistavat maaperää lainlaadinnan kautta saataville parannuksille. Niin on käynyt tilattoman väestön aseman parannustaistelunkin. Torpparilakot ovat olleet pohjana maanvuokralain uudistukselle. Yleensä kaikki torpparilakot ovat edistäneet lainlaadintaa tilattoman väestön hyväksi.

Edelläolevalla olemme tahtoneet johtaa mieliin sen, että tällaiset taisteluliikkeet edistävät yhteistä asiaa. Tämän saman oivaltaen ovatkin puolueemme eri järjestöt ja puoluetoimikunta tukeneet aikoinaan sattuneita torpparilakkoja.

Kun torppariväestössä syntyi halu parantaa asemaansa, alkoi pitkin maamme torpparilakkoja, joista muutamat muodostuivat hyvinkin suuriksi. Yksi tällainen suurempi lakko oli Laukon torpparien lakko, jolla paljastettiin suuri joukko maalaistyöväestöä painavia epäkohtia. Paljon maksoi järjestöille Laukon lakko, mutta vielä enemmän ovat sanotut torpparit saaneet kärsiä lakon aikana. Lakkolaiset ovat kärsineet viimeiseen saakka. Kaikesta huolimatta kävi Laukon lakko lakkolaisille ylivoimaiseksi. V. 1909 annettiin puolueen varoista sanotuille Laukon lakkolaisille 2,500 mk:n laina. Lakkolaisten taloudellinen asema lakossa tulleen tappion vuoksi on kuitenkin niin heikko, että

näyttää käyvän lakkolaisile suorastaan ylivoimaiseksi tuon lainan takaisin maksaminen. Kun Laukon lakko joka tapauksessa on ollut herättävää laadultaan ja lakkolaiset ovat kärsineet työväen yhteisen asian hyväksi, käännymme puoluekokouksen puoleen pyynnöllä, että sanottu velka annettaisiin lakkolaisille kokonaan anteeksi.

Hämeeni, pohj. vaalipiirin piirikokous huhtikuun 23 p:nä lausui toivomuksena, että puolue lahjottaisi velkasumman lakkolaisille ja tämän piirikokouksen valtuuttamana käännymme täten sos.-dem. puoluekokouksen puoleen esityksellä,

että puoluekokous päättää Laukon torpparilakkolaisille lahjoittaa heille puolueen varoista v. 1909 annetun 2,500 markan lainan.

Puoluetoimikunnan lausunto edellä esitetyn johdosta.

Puoluetoimikunta puolestaan ei voi tätä ehdotusta puoltaa. Osaksi on kysymyksessä liian suuri rahamäärä ilman muuta pois annettavaksi yksityisille, kun moni puoluejärjestö ja yritys on välttämättömimmän pääoman puutteessa, osaksi ei ole ollut kysymyksessä, että laina nyt maksettaisiin takaisin, ja osaksi ei tällainen lahjoittaminen, niin kauvan kun puolueen varat ovat siksi rajoitetut, ja kun ei vielä tiedetä, kuinka suuria vaatimuksia tullaan tulevaisuudessa sille asettamaan, voi olla hyvin harkittu toimenpide. Ja vielä sekin seikka, että osakeyhtiö Laurila, jolla on 8,000 markan osakepääoma ja jonka varat maan-arvokorotuksen y. m. kautta voidaan ajatella tulevaisuudessa melkoisesti nousevan, on mennyt takaukseen lainan takaisinmaksamisesta, tekee ehdotetun toimenpiteen vähemmän tarpeelliseksi. Jos niin tapahtuisi, että edellä oleva anomus hyväksyttäisiin, täytyisi vastaava määrä poistaa puolueen varoista ja merkitä menoarvioon, joka puolue-neuvoston ehdotuksena puoluekokoukselle esitetään ja joka jo osottaa saman summan menoja kuin tulojakin, tulevalta toimintakaudelta.

17. Puoluekokouksen edustajain matkakulujen tasaus.

Puolue-neuvoston ehdotus puoluekokoukselle.

Oulun puoluekokous hyväksyi periaatteessa sen ajatuksen, että puoluekokouksen edustajain päivärahat ja matkakulut olisivat etukäteen maksettavat puolueen kassasta ja sitten karhuttava järjestöiltä. Mutta esiin tulleista syistä ja kun ei puolueen päätöksestä selvästi ilmennyt, olisivatko jo Kotkan kokouksen aikaansaamat yllämainitut

kustannukset sillä tavalla tasattavat, niin sellaiseen tasaukseen ei sillä kertaa vielä ryhdytty, vaan päätti kokous velvoittaa puoluetoimikunnan ja puolueuuvoston edelleen harkitsemaan, voisiko edustajain matkakuluja tasata.

Jo ennen Kotkan kokousta oli eräässä vaalipiirissä käytetty sitä tapaa, että maksettavat matkakulut ja päivärahat oli jaettu tasan. Siihen nähden, että nykyään voimassa olevat puolueen järjestösäännöt määräävät puolueen edustajain vaalit piirittäin toimitettavaksi, on luonnollisena seurauksena ollut se, että piirit ovat päättäneet jakaa kustannukset piirissä toimivien puoluejärjestöjen kesken. Täten on, usein mainittu tarkoitus jo osittain toteutettu, vaikka toisella tavalla mitä Oulussa ajateltiin.

Kun nyt kuitenkin Oulussa ajatellun kustannusten tasaamistavan toteuttaminen kävisi paljon vaikeammaksi, kun nykyään jo osittain on käytäntöön tullut tapa, ja kun puoluekokousten pitämispaikasta määrätään puoluekokouksessa ja määrättäessä katsotaan, että se tulee pidettäväksi aina toisella paikkakunnalla kuin edellinen kokous on pidetty, ja koska niin menetellen eri vaalipiireissä suoritettavien edustajien matkakustannusten suuruus tulee vaihtelevaan, riippuen siitä missä läänissä kulloinkin puoluekokous tulee pidettäväksi, ehdottaa puolueuuvosto puoluekokouksen päätettäväksi:

että puoluekokousten edustajien päivärahan suuruuden määrää kussakin vaalipiirissä piirin edustajakokous; ja

että edustajien matkakulut ja päivärahat tasataan kussakin vaalipiirissä olevien puoluejärjestöjen kesken piiritoimikunnan välityksellä.

Vastaehdotuksia puoluekokoukselle tehtyjen esitysten johdosta.

18. Kunnallisvaaleihin ja kunnallistoimintaan osan- otosta esittää Julius Nurminen

puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavaa:

Kokous katsoo kokemuksen osottaneen sosiaUdemokratisen osanoton kunnalliseen toimintaan ja omien miesten asettamisen kunnallisiin luottamustoimiin kaupunki- ja niissä maalaiskunnissa, joissa kunnanvaltuustot ovat käytännössä, nykyisten kunnallislakien voimassa ollessa työväenluokalle vahingolliseksi ja vähemmän suotavaksi, ja

kehottaa kokous näissä kunnissa työväestön asettumaan vaali-
lakkoon kaikissa kunnallisvaaleissa, jos voimasuhteet erikoistapauk-
sissa eivät edellytä omilla voimilla kunnallishallinnon työväen käsiin
valtaamista siihen saakka, kunnes kansainvaltaisemmat kunnallislait
on saatu voimaan.

Mutta siihen nähden, että niissä maalaiskunnissa, joissa asiat pää-
tellään kuntakokouksissa, voidaan harkitulla toiminnalla vaikuttaa
herättävästi köyhälistön joukkoihin ja valloittaa jonkun verran etuja,
on tällaisissa maalaiskunnissa työväen kunnallistoimintaan toistaiseksi
osaa otettava.

Tällöin on toiminnan periaattena tarkoin pidettävä:

että vältetään kaikenlaatuiset kompromissit ja sovittelut por-
varillisten ryhmäin kanssa,

vaaditaan äänestyksissä seurattavaksi yleistä mies- ja äänipe-
rustetta ja kieltäydytään vero-äyri perusteella suoritettaviin äänes-
tyksiin osaa ottamasta, porvariston luokkaoikeuksiinsa turvau-
tuessa,

että kunnanvaltuustojen käytäntöön ottamista vastustetaan

viimeiseen saakka kaikilla kunnallislakien oikeuttamilla keinoilla, ja

jos vastustuksesta huolimatta porvaristo saa valtuustot käytäntöön, heti ryhdytään vaalilakkoon ja kielletään omien miesten ehdokkaiksi asettaminen valtuustoon y. m. luottamustoimiin kunnassa.

19. Lappeenrannan sos.-dem. kunnallisjärjestö esittää

kunnallisiin vaaleihin ja kunnallistoimintaan osanotosta puoluekokouksen päätettäväksi, *

että puoluekokous, katsoen olosuhteiden eri osissa maata olevan erilaiset, antaa kussakin kunnassa sijaitsevalle sos.-dem. kunnallisjärjestölle vapauden ottaa osaa kunnallisiin vaaleihin ja kunnallistoimintaan, missä määrin näkevät siitä köyhälistölle olevan etua.

20. Lappeen pitäjän sos.-dem. kunnallisjärjestö esittää

kunnallisvaaleihin ja kunnallistoimintaan osanotosta:

että puoluekokous asettuisi Oulun puoluekokouksessa tehdyn päätöksen kannalle, että puolueosastot saisivat itse päättää kunnallisista asioista ja kunnallisvaaleihin osanotto jäisi paikkakunnittain päätettäväksi.

21. Ehdotus muutamien puoluelehtien yhdistämisestä.

Uusien puoluelehtien perustamisesta ja jo perustettujen ja puoluejärjestöjen välisten suhteiden järjestämistä koskevaan puolueuuevoston esitykseen ehdottaa Julius Nurminen lisäehdotuksena seuraavaa:

että puoluekokous lausuu puolueemme sanomalehtiasiajn nykyisen järjestelyn Hämeen 1. eteläisessä ja Viipurin 1. molemmissa vaalipiireissä heikentävän puolueemme toimintaa ja estävän edistymistä suuressa määrässä pieniä kannattamattomia ja muuten

tarkotustaan vastaamattomien lehtiyrityksien säilyttämisellä, tästä syystä kokous vakavasti toivoo, että puoluelehdet »Raivaaja" ja „Hämeen Voima" Hämeen 1. eteläisessä, „Työ" ja „Kansan Ääni" Viipurin 1. läntisessä vaalipiirissä yhdistettäisiin toisiinsa ja „Rajavahti" Viipurin 1. itäisestä vaalipiiristä siirrettäisiin Joensuuhun Kuopion 1. itäisen piirin lehtenä ilmestyväksi.

Esiintyjäin luettelo.

Aalto, M. 104, 114, 215, 218.

Aaltonen, A. 49, 102, 103, 103,
109, 112, 114, 126, 132, 135,
143, 153, 154, 170, 198, 207,
215.

Ahlfors, Fanny 121, 144.

Annala, V. 120.

Attila, A. 129, 144, 216.

Elo, B. 55, 96, 102, 104, 109, 111,
126, 138, 143, 148, 161.

Eva, K. M. 40, 54, 102, 104, 109,
126, 132, 135, 136, 161, 169,
188, 198, 215.

Gylling, Edv. 159, 162.

Haapalainen, E. 37, 43, 107, 126,
140, 153.

Häkkinen, J. V. 94, 102, 106, 110,
160.

Halme, A. 110, 144, 154, 162.

Halonen, A. 57, 71, 94.

Hautala, J. 65, 98, 108, 130, 135,
143, 161, 167, 170.

Heikkinen, J. 128, 206.

Heimonen, V. 114.

Heinonen, K. 140.

Huhta, V. 47, 55, 104, 153, 170.

Huotari, Anni 56, 131.

Huotari, Anton 49, 63, 95, 103,
115, 125, 127, 134, 138, 165,
168, 190, 210.

Hupli, 7. 104, 154.

Hurmevaara, H. 37, 42, 54, 71,
135, 169, 202.

Huttunen, P. 109, 128.

Hörhammer, I. 30, 45, 46, 55, 55
55, 92, 127, 140, 143, 165, 198,
210.

Jalava, E. 72, 110, 120, 126, 136,
170.

Jalava, O. 65, 70, 153.

Jalonen, H. 41, 47, 51, 98, 114,
138, 143, 148, 188, 215.

Jokisaari, M. 109, 162, 218.

Juntikka, J. 102, 109, 128, 131,
138, 143, 165, 170.

Kallio, A. 107, 113, 170.

Karvonen, M. Y. 48, 213.

Kellosahni, F. E.. 102, 103, 104,
136, 138.

Kiiskinen, Aura 56, 126, 140, 144,
207, 215.

Kilpi, E. 39, 56, 112, 165,

Kivisalo, V. 32, 40, 93, 107, 109,
120, 131, 134.

Kohonen, Hanna 143, 211.

Kohonen, Jalo 49, 56, 105, 143, 187.

Koivulahti, Hilma 114.

Komu, Y. 112, 114, 143, 218.

Kotiranta, H. 59, 113, 130, 148,
149.

Kujala, J. 41, 42, 46, 55, 56, 61,

- 66, 104, 105, 107, 109, 115, 198, " 206, 206.
- Kujanpää, J.* 129.
- Kannassalo, O.* 128.
- Kurkinen, S.* 114, 128, 161.
- Kuusinen, O. V.* 29, 32, 35, 35, 37, 39, 42, 43, 48, 73, 86, 95, 95, 103, 125, 127, 132, 135, 153, 153, 164, 165, 168, 179, 187, 190, 198, 202, 209, 215.
- Laakkonen, A.* 128, 214
- Laakso, .7.* 41, 42, 113.
- Lahti, R.* 35, 61, 94, 110, 112, 114, 115, 131, 161, 162, 170.
- Lehokas, V.* 38, 47, 51, 120, 126, 148, 207, 207, 211.
- Lehtimäki, K.* 70.
- Lehtinen, Sandra* 57, 95, 138, 215.
- Leppä, S.* 95, 110, 187.
- Leppänen, P.* 98, 107, 114, 154, 161, 170, 198, 201, 215.
- Lindstedt, A.* 56.
- Lonkainen, M.* 106, 128, 162, 165.
- Lumivuokko, J.* 29, 56, 70, 98, 132, 135, 187, 215, 219.
- Malm, Hanna,* 112, 114, 128, 168, 170, 191, 206.
- Manner, K.* 43, 47.
- Manner, Olga* 135.
- Manninen, M.* 38, 41, 61, 98, 128, 215, 218.
- Marttila, H.* 170.
- Marttila, O.* 110, 114.
- Merivirta, J.* 34, 41, 41, 42, 43, 45, 49, 54, 55, 55, 57, 66, 99, 115, 120, 127, 129, 132, 148, 168.
- Marto, E.* 55, 56, 95, 103, 114, 127, 169, 215.
- Mäkelin, A.* 53, 56, 97, 128, 187, 206.
- Niemi, K.* 40, 42, 56, 102, 111, 114, 126, 127, 128, 144, 218.
- Nieminen, A.* 103, 104, 114, 144.
- Nummenranta, I.* 114.
- Nuorteva* 8. 63, 66, 72, 86, 94, 97, 127, 134, 143, 160, 168, 183, 190, 190, 198, 214, 217.
- Nurminen, J.* 53, 102, 103, 113, 212, 213.
- Paasivuori, M.* 25, 35, 64, 72, 94, 95, 95, 95, 112, 133, 138.
- Paronen, E.* 120, 218.
- Parviainen, N.* 102, 115, 127.
- Peltola, M.* 110, 138, 148, 213.
- Pennanen, A.* 128.
- Penttinen, R.* 93, 114, 148, 187, 206, 215.
- Petäjä, J.* 129.
- Pietikäinen, J.* 25.
- Piisinen, O.* 47, 50, 104, 106, 108, 128, 153, 168, 169, 170, 197, 202, 210, 215.
- Pusa, E.* 162, 206.
- Pärssinen, Hilja* 132.
- Railo, J.* 47, 56, 69, 111, 112, 143, 207.
- Rantala, K.* 41, 53, 129, 143, 214, 216.
- Rantanen, F.* 39, 42, 93, 102, 110, 114, 138, 159, 187.
- Rauhala, O.* 168, 207.
- Rikkonen, J.* 132, 187, 206.
- Roine, R.* 102, 114, 140.
- Ronnberg, S.* 129.
- Saarikivi, S.* 37, 47, 55, 102, 110, 115, 128, 140.
- Salminen, J.* 168.
- Sampo, E.* 39, 42, 43, 53, 64, 98, 103, 103, 106, 115, 128, 153, 198.

Sisällysluettelo.

	Siv.
Suomen Sos.-dem. puolueen ohjelma . . .	3
Suomen Sos.-dem. puolueen järjestösäännöt .	10

Pöytäkirja.

Alkutoimia ja järjestyskysymyksiä:

Edustajat	27, 54
Virkailijain vaali.	28
Valiokunnat	28
Järjestysasioita.	31
Pöytäkirjan muoto.	32
Päiväjärjestys.	33
Porvarilehtien kirjeenvaihtajat	32
Läsnäolo- ja puheoikeus.	33, 40, 58, 97, 116, 171
Painattamatta jääneet alotteet	37
Tanskan sos.-dem. puolueen edustaja. .	29
Sos.-dem. eduskuntaryhmän jäsenten puheoikeus.	41
Muutos työjärjestykseen.	111, 116
Muutos valiokunnan jäsenyydessä . . .	128
Asian siirtäminen toiseen valiokuntaan .	73

Puoluetoimikunnan toimintakertomus:

Puolueopisto.	34, 124
Luentokurssit ja puhujat	41
Työväensihteeristö.	41
Työväenarkisto.	41
Eduskuntaryhmän ja puolueen välinen toiminta.	42, 129
Köpenhaminan kongressi y. m.	42
Menettelytapa.	43
Sosialistinen kuukauslehti y. m.	43, 208

Yleiskeskustelu toimintakertomuksesta	48
Mietintö ja päätös	149

Tili- ja raha-asioita:

Tilikertomus	55, 122, 123
Tulo- ja menoarvio	55, 141, 145, 171
Mielenosoitusmerkit	138
Laukon torpparien laina	127
Avustusanomukset	116

Sos.-dem. eduskuntaryhmän toimintakertomus:

Yleiskeskustelu	59
Perustuslakiasiat	61
Työväenasiat	64
Maatalousasiat	64
Erinäisiä lakivaliokunnan asioita	64
Sivistysasiat	94
Kieltolaki	95
Kunnallisasiat	95
Pankkiasiat	95
Rautatieasiat	96
Muita taloudellisia ja lainsäädäntöasioita	96
Ryhmän toiminta yleensä	129, 166
Yhdistyslakikysymys	133, 170
Pankkivaltuusmiesvaalit	136, 166

Keskustelukysymykset:

Turun läänin eteläisen vaalipiirijärjestön ja puolueuueuvoston väliset suhteet	49, 117, 128, 165
Menettelytapa	73, 172
Puoluelehtien arvostelu	97, 208
Puolueen pää-äänenkannattajan ja puo- luen väliset suhteet	97, 191
Uusien puoluelehtien perustaminen ja en- tisten yhdistäminen	103, 151
Uusia puoluelehtiä	104, 220
Verojen kieltö	104, 216
Aikakauslehden perustaminen puolueelle	209
Osuuskuntien suhde puolueeseen	105, 198
Ohjelmakysymys	108, 154, 161
Nuorisoliittokysymys	111, 206
Kunnalliskysymys	112, 204
Muutosehdotukset puolueen järjestösään- töihin	115, 145, 212

Puoluekokouksen matkakulujen tasaus .	
Eduskuntaehdokkaitten asettaminen . .	
Venäjän alamaisten oikeudet	
Valistustyön järjestäminen	
Luokkatuorniot	
Esperanlokieli	
Pankkiliike ja sos.-dem. puolue	
Työväenlasten opetusolot	
Henkivakuutuskysymys	
Vastalause Viipurin läänin silpomiseen .	

Vaaleja:

Kansainvälisen sos.-dem. sihteeristön jä-	
senet	
Puolueneuvoston jäsenet	
Puoluesihteerin vaali	
Puoluetoimik. puheenjohtajat	
Puoluetoimikunnan jäsenet	
” varajäsenet	
Tilintarkastajat	

Järjestelyasioita:

Puoluetoimikunnan paikka	
Seuraavan puoluekokouksen aika ja	
paikka	
Virkailijain palkka	
Puolueen tiedonantolehti	

Muita asioita:

Ilmoitus toveri Airolan karkoituksesta .	
Sähkösanomia	
Tervehdyskirjeitä	
Hyvästijättötervehdyksiä	
„Välikohtaus”.	
Kokouksen jatkaminen.	
Tervehdyskirjelmät luokkatuomioiden uh-	
reille	
Kokouksen lopettaminen	

Liite.

A. Kertomukset:

Kertomus Suomen sos.-dem. puoluetoi-	
kunnan toiminjinasta	
Puoluetoimikunnan tilikertomus. . . .	

Alustuksia ja ehdotuksia:

Verojen kieltokysymys	
Osuuskuntien ja valtiollisen puolueen välinen suhde	
Ohjelmakomitean mietintö	
Puolueen pää-äänenkannattajan ja puolueen välisten suhteiden järjestäminen.	
Uusien puoluelehtien perustaminen ja jo perustettujen ja puoluejärjestöjen väliset suhteet	
Olisiko puolueen saatava itselleen äänenkannattajansa suhteen määräämisvaltaa.	
Sos.-dem. puolueen ja sos.-dem. nuorisoliiton suhtautuminen toisiinsa . . .	
Turun 1. etel. vaalipiirijärjestön ja puolue-neuvoston väliset selkkaukset . . .	
Muutosehdotuksia puolueen järjestönsäätöihin.	
Aikakauslehden perustaminen puolueelle	
Sos.-dem. puolueen suhde esperantokieleen.	
Pankkiliike ja sos.-dem. puolue	
Työväenlasten opetusolot	
Puolueen ja porvarillisten henkivakuutusyhtiöiden välit	
Anomusehdotuksia puoluekokoukselle .	
Puoluekokouksen edustajain matkakulujen taseaus	
Vastaehdotuksia puoluekokoukselle tehtyjen esitysten johdosta.	

Oikaisuja ja luetteloja.

Painovirheitä	
Esiintyjäin luettelo	
Sisällysluettelo	